

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI

**REFAH DEVLETİNDEN SOSYAL YATIRIM DEVLETİNE:
SEÇİLMİŞ REFAH MODELİ ÜLKELERİNİN YOKSULLUKLA
MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Mehmet Fahri BULDUK

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

Prof. Dr. Adem KORKMAZ

BURDUR – 2022

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI

**REFAH DEVLETİNDEN SOSYAL YATIRIM DEVLETİNE:
SEÇİLMİŞ REFAH MODELİ ÜLKELERİNİN YOKSULLUKLA
MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Mehmet Fahri BULDUK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Adem KORKMAZ

Üye: Doç. Dr. Gülsüm KORKUT

Üye: Doç. Dr. Osman Kürşat ACAR

BURDUR – 2022

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Refah Devletinden Sosyal Yatırım Devletine: Seçilmiş Refah Modeli Ülkelerinin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları Üzerine Bir İnceleme” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezinin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezinin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezinin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Mehmet Fahri BULDUK

TEŞEKKÜR METNİ

“İlim, en büyük servettir” ilkesi ile çıktığım akademi hayatımda yüksek lisans eğitimim boyunca ilk günden itibaren adım adım beni bu sürecin sonuna hazırlayan; samimiyeti, cesaretiyle kendimi geliştirmemi, iyi hissetmemi ve bu işi başaracağıma inancımı teşvik eden, bu zorlu yolda iyi ki rehberim olmuş dediğim değerli ve bir o kadar da kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Adem KORKMAZ’a sonsuz teşekkürlerimi sunmaktan onur duyarım.

Bugünlere gelmemde, maddi ve manevi her yönüyle bir an olsun desteklerini esirgemeyen en değerli varlığım olan ailem; annem Rasime BULDUK, babam Zafer BULDUK ve kardeşim Damla BULDUK’a teşekkürü borç bilirim.

Lisansüstü eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen Sosyal Hizmet bölümümüzün değerli hocaları Doç. Dr. Gülsüm KORKUT, Doç. Dr. Umut YANARDAĞ, Doç. Dr. Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ ve Doç. Dr. Deniz SAY ŞAHİN hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreç içerisinde kısa zamanda kan kardeşi bildiğim ve hep destek gördüğüm kıymetli dostlarım Sosyal Hizmet Uzmanı Tahir DİKMEN ve Ar. Gör. Ömer AVCI’ya en içten dileklerimle teşekkür ederim. Yine bu süreçte alçakgönüllülüğüyle ve samimiyetiyle, yoğun iş temposuna rağmen her zaman bana vakit ayıran Fatih KARABACAK ve Ar. Gör. Mehmet ÖÇAL’ a teşekkürlerimi sunarım.

Akademiye katkısı olması dileğiyle...

Mehmet Fahri BULDUK

Burdur, 2022

(BULDUK, Mehmet Fahri, “Refah Devletinden Sosyal Yatırım Devletine: Seçilmiş Refah Modeli Ülkelerinin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi”, Burdur, 2022)

Özet

Yoksulluk insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Bu olgunun tarihsel süreçlerdeki görünümü ülkeden ülkeye ve coğrafyaya göre değişmektedir. Yoksulluğu önlemek, önüne geçmek veya en aza indirmek refah devletinin görevleri arasında yer almaktadır. Refah devleti kavramının gündeme gelmesinden bu yana gündelik yaşantının ve iş yaşamının iyileştirmesi süreklilik arz etmiştir. Bu doğrultuda refah devleti, sürekli gelişen ve değişen sorunlar ekseninde de değişime uğramıştır.

Refah devletlerinin sınıflandırması tarihsel bağlamda ve devlet kökeninde ki mevcut sosyal politika inancına göre şekillenmiş ve döneminin sorunları doğrultusunda evrimleşmiştir. Bu değişme ve evrimleşmelere bağlı olarak yoksulluk türleri, nedenleri ve çözüm arayışları bu doğrultuda şekillenmiştir. Tüm bu olgular ekseninde bakıldığında çalışmanın amacı, refah devleti sınıflandırmalarının kapsamına giren ülkelerin mevcut refah devleti ekseninde yoksullukla mücadelede sosyal politikalarının mevcut durumunun analizini ortaya konulmaya çalışılmış ve ülkelerin sosyal harcamaları ekseninde yorum yapılmıştır.

Seçilen ülkelerin resmi ve güncel istatistiki verileri, uluslararası kuruluşların raporları ve literatür incelemesi yöntemiyle yapılan bu çalışmada, ilk olarak kavramsal literatür ve yoksulluk kavramının tanımlanması, ikinci bölümde konuya ilişkin tarihsel bir süreç ve olgular ve son bölümde ise çalışma kapsamındaki seçilen refah modelleri ve ülkelerinin literatürü taranmış olup uluslararası kuruluşların raporları, seçilen ülkelerin faaliyet raporları, veri analizleri ve istatistiki bilgileri toplanmış ve bu verilerden çıkarımlar yapılarak sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Refah Devleti, Sosyal Yatırım Devleti, Refah Modeli, Yoksulluk, Sosyal Politika

(BULDUK, Mehmet Fahri, “From Welfare State to Social Investment State: A Study on Social Policies of Selected Welfare Model Countries in Combating Poverty”, “master thesis”, Burdur, 2022)

Abstract

Poverty is a phenomenon as old as human history. The appearance of this phenomenon in historical processes varies from country to country and according to geography. Preventing, avoiding or minimizing poverty is among the duties of the welfare state. Since the concept of the welfare state came to the fore, the improvement of daily life and business life has been continuous. In this direction, the welfare state has also changed in the axis of constantly developing and changing problems.

The classification of welfare states has been shaped according to the existing social policy belief in the historical context and the origin of the state, and has evolved in line with the problems of the period. Depending on these changes and evolutions, the types of poverty, its causes and the search for solutions have been shaped accordingly. When looked at in the axis of all these facts, the aim of the study is to present the analysis of the current situation of the social policies in the fight against poverty in the axis of the current welfare state of the countries within the scope of the welfare state classifications, and to comment on the social expenditures of the countries.

In this study, which was carried out with the official and current statistical data of the selected countries, the reports of international organizations and the literature review method, first the conceptual literature and the definition of the concept of poverty, a historical process and facts related to the subject in the second part, and the literature of the selected welfare models and countries within the scope of the study were scanned in the last part. and the reports of international organizations, activity reports of selected countries, data analysis and statistical information were collected and conclusions were reached by making inferences from these data.

Keywords: Welfare State, Social Investment State, Welfare Model, Poverty, Social Policy

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN METNİ.....	i
TEŞEKKÜR METNİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
TABLOLAR DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

REFAH DEVLETİ VE SOSYAL YATIRIM DEVLETİ

1.1. Refah Devletinin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Modelleri.....	4
1.1.1. Refah Devletinin Tarihi Kökenleri ve Sanayi Devrimi Öncesi Dönem....	5
1.1.2. Sanayi Devrimi Sonrası Dönem ve Geleneksel Refah Devleti Anlayışı....	8
1.1.3. Refah Devletinin Yükselişi: Kapitalizmin Altın Çağı.....	13
1.1.4. Refah Devletine Gelen Eleştiriler ve Yeni Bir Yol Arayışı.....	17
1.1.5. Refah Devleti Modelleri / Sınıflandırması.....	23
1.1.5.1. Liberal Refah Devleti Modeli.....	30
1.1.5.2. Muhafazakâr (Korporatist) Refah Devlet Modeli.....	31
1.1.5.3. Sosyal Demokrat Devlet Refah Modeli.....	33
1.1.5.4. Güney Avrupa Refah Devlet Modeli.....	34
1.2. Sosyal Yatırım Devletinin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Geçiş Süreci.....	36
1.2.1. Sosyal Yatırım Devletinin İdeolojik Alt Yapısı: Üçüncü Yol Yaklaşımı....	36
1.2.2. Sosyal Yatırım Devletinin Ortaya Çıkışı ve Geçiş Süreci.....	39
1.2.3. Sosyal Yatırım Devletinin İlkeleri ve Unsurları.....	42
1.2.4. Aktif Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKALAR

2.1. Yoksulluk, Yoksulluk Türleri, Nedenleri, Ölçüm ve Ölçüm Yöntemleri.....	49
--	----

2.1.1.Yoksulluk	
Kavramı.....	49
2.1.2.	Yoksulluk
Türleri.....	50
2.1.2.1. Mutlak Yoksulluk.....	50
2.1.2.2. Göreli (Nispi) Yoksulluk.....	51
2.1.2.3. Objektif (Nesnel) Yoksulluk.....	51
2.1.2.4. Subjektif (Öznel) Yoksulluk.....	51
2.1.2.5. Kırsal Yoksulluk.....	52
2.1.2.6. Kentsel Yoksulluk.....	52
2.1.2.7. Ultra Yoksulluk.....	53
2.1.3. Yoksulluğun Nedenleri.....	53
2.1.3.1. Gelir Dağılımı Eşitsizliği.....	53
2.1.3.2. İşsizlik	54
2.1.3.3. Nüfus ve Nüfus Artışı.....	55
2.1.3.4. Göç.....	56
2.1.3.5. Diğer Nedenler.....	56
2.1.4.Yoksulluğun Ölçülmesi ve Ölçüm Yöntemleri.....	57
2.1.4.1.Yoksulluğun Ölçülmesi.....	57
2.1.4.2. Yoksulluk Ölçüm Yöntemleri.....	59
2.1.4.2.1. Gelir Yoksulluğunun Ölçülmesine Göre Ölçüm Yöntemleri.....	59
2.1.4.2.1.1. Kafa Sayım Endeksi.....	60
2.1.4.2.1.2. Yoksulluk Açığı Endeksi.....	60
2.1.4.2.1.3. Sen Endeksi.....	61
2.1.4.2.1.4. Watts Endeksi.....	62
2.1.4.2.1.5. Sen-Shorrocks-Thon Endeksi.....	62
2.1.4.2.1.6. Foster, Greer ve Thorbecke (FGT) Endeksi.....	62
2.1.4.2.2. İnsani Yoksulluğun Ölçülmesine Göre Ölçüm Yöntemleri.....	63
2.1.4.2.2.1. İnsani Gelişmişlik Endeksi (HDI)	64
2.1.4.2.2.2. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (MPI).....	68
2.2. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikalar.....	69
2.2.1. İşsizlik ve İstihdam İle İlgili Politikalar.....	70
2.2.1.1. Aktif İstihdam Politikaları.....	71

2.2.1.1.1. İstihdam Edilebilirliğe Yönelik Politikalar.....	73
2.2.1.1.2. İstihdam Alanı Oluşturmaya Yönelik Politikalar.....	74
2.2.1.1.3. İstihdamın Sürdürülebilirliğine Yönelik Politikalar.....	74
2.2.1.2. Pasif İstihdam Politikaları.....	75
2.2.1.2.1. İşsizlik Yardımı.....	75
2.2.1.2.2. İşsizlik Sigortası	76
2.2.1.2.3. Kıdem Tazminatı.....	76
2.2.2. Eğitim İle İlgili Politikalar.....	76
2.2.2.1. Yaşam Boyu Eğitim.....	77
2.2.2.2. Yeniden Eğitim.....	77
2.2.3. Sağlık ve Sosyal Hizmetler İle İlgili Politikalar.....	78
2.2.3.1. Sağlık, Tedavi ve Sosyal Hizmetlere Erişim.....	78
2.2.4. Diğer İlgili Politikalar.....	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ REFAH MODELİ ÜLKELERİNİN YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

3.1. Liberal Refah Devleti Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları.....	82
3.1.1. İngiltere.....	82
3.1.1.1. Sosyal Politika Geçmişi.....	82
3.1.1.2. İstihdam ve İşsizlik.....	85
3.1.1.3. Eğitim.....	88
3.1.1.4. Sağlık.....	90
3.1.1.5. Emeklilik.....	92
3.1.2. Amerika Birleşik Devletleri.....	93
3.1.2.1. Sosyal Politika Geçmişi	93
3.1.2.2. İstihdam ve İşsizlik.....	94
3.1.2.3. Eğitim.....	97
3.1.2.4. Sağlık.....	99
3.1.2.5. Emeklilik.....	100
3.1.3. Kanada	101
3.1.3.1. Sosyal Politika Geçmişi	102
3.1.3.2. İstihdam ve İşsizlik.....	102
3.1.3.3. Eğitim.....	106

3.1.3.4. Sağlık.....	107
3.1.3.5. Emeklilik.....	109
3.2. Muhafazakâr (Korporatist) Refah Devlet Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları.....	110
3.2.1. Almanya.....	110
3.2.1.1. Sosyal Politika Geçmişi	110
3.2.1.2. İstihdam ve İşsizlik.....	111
3.2.1.3. Eğitim.....	113
3.2.1.4. Sağlık.....	115
3.2.1.5. Emeklilik.....	116
3.2.2. Fransa.....	117
3.2.2.1. Sosyal Politika Geçmişi.....	117
3.2.2.2. İstihdam ve İşsizlik.....	118
3.2.2.3. Eğitim.....	122
3.2.2.4. Sağlık.....	123
3.2.2.5. Emeklilik.....	125
3.3. Sosyal Demokrat Devlet Refah Devleti Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları.....	127
3.3.1. Hollanda.....	127
3.3.1.1. Sosyal Politika Geçmişi.....	127
3.3.1.2. İstihdam ve İşsizlik.....	127
3.3.1.3. Eğitim.....	131
3.3.1.4. Sağlık.....	132
3.3.1.5. Emeklilik.....	133
3.3.2. Danimarka.....	135
3.3.2.1. Sosyal Politika Geçmişi	135
3.3.2.2. İstihdam ve İşsizlik.....	138
3.3.2.3. Eğitim.....	142
3.3.2.4. Sağlık.....	143
3.3.2.5. Emeklilik.....	145
3.3.3. İsveç.....	145
3.3.3.1. Sosyal Politika Geçmişi	145
3.3.3.2. İstihdam ve İşsizlik.....	146
3.3.3.3. Eğitim.....	150

3.3.3.4. Sağlık.....	151
3.3.3.5. Emeklilik.....	154
3.4. Güney Avrupa Refah Devleti Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları.....	155
3.4.1. İtalya.....	155
3.4.1.1. Sosyal Politika Geçmişi	155
3.4.1.2. İstihdam ve İşsizlik.....	157
3.4.1.3. Eğitim.....	161
3.4.1.4. Sağlık.....	162
3.4.1.5. Emeklilik.....	164
3.4.2. Türkiye.....	165
3.4.2.1. Sosyal Politika Geçmişi	165
3.4.2.2. İstihdam ve İşsizlik.....	167
3.4.2.3. Eğitim.....	170
3.4.2.4. Sağlık.....	171
3.4.2.5. Emeklilik.....	173
3.4.3. İspanya.....	174
3.4.3.1. Sosyal Politika Geçmişi	174
3.4.3.2. İstihdam ve İşsizlik.....	176
3.4.3.3. Eğitim.....	179
3.4.3.4. Sağlık.....	180
3.4.3.5. Emeklilik.....	182
SONUÇ.....	184
KAYNAKÇA.....	191
ÖZGEÇMİŞ.....	217

KISALTMALAR DİZİNİ

AB:	Avrupa Birliği
ANPAL:	Agenzia Nazionale Politiche Attive del Lavoro
BM:	Birleşmiş Milletler
FAO:	Food and Agriculture Organization
FGT:	Foster, Greer ve Thorbecke Endeksi
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HDI:	Human Development Index
ILO:	International Labour Organization
IMF:	International Monetary Fund
MPI:	Multidimensional Poverty Index
OECD:	Organisation for Economic Co-operation and Development
OPEC:	Organization of Petroleum Exporting Countries
SSN:	Servizio Sanitario Nazionale
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP:	United Nations Development Program
WB:	World Bank
WHO:	World Health Organization

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1: Huberman'ın Endüstriyel Emek Örgütlenmesi Değişimi.....	6
Tablo 2: Refah Devleti Uygulamaları ve Başlangıçları (Ülkelere Göre).....	10
Tablo 3: Kamu Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%).....	19
Tablo 4: Kamu Sosyal Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%).....	21
Tablo 5: OECD Ülkelerinin Vergi Yüğü (1960 - 1985)	22
Tablo 6: Wilensky ve Lebaux'un Refah Devleti Anlayışları	24
Tablo 7: Titmuss'un Refah Devleti Modelleri.....	24
Tablo 8: Therborn Refah Devleti Ayrıştırması.....	25
Tablo 9: Ferrera'ya Göre Refah Devleti Sınıflandırması.....	26
Tablo 10: Ferrera'ya Göre Bismarckçı ve Beveridgeci Model.....	27
Tablo 11: Esping-Andersen'in Üçlü Refah Devleti Sınıflandırması (1990).....	28
Tablo 12: Esping-Andersen Refah Devletleri Dekomodifikasyon Oranları.....	29
Tablo 13: Esping-Andersen'in Üçlü Refah Devleti Sınıflandırması (1999).....	30
Tablo 14: Üçüncü Yol Yaklaşımının Sosyal Koruma Anlayışı.....	39
Tablo 15: 1985–1997 Yılları Arası Aktif İşgücü Piyasası Politikalarına Yapılan Harcamalar (GSYİH / %).....	44
Tablo 16: Özetlenen ve Karşılaştırılan Paradigmalar, İlkeler ve Politikalar.....	47
Tablo 17: Gelir Grubuna Sınıflandırmasına Göre Yıllık Kişi Başı Milli Gelir Ortalaması.....	54
Tablo 18: İnsani Gelişme Raporlarının Yıllara Göre Ana Temaları.....	65
Tablo 19: İnsani Gelişim Endeksi Değer Aralıkları.....	68
Tablo 20: Aktif İstihdam Politikalarının Temel Unsurları ve Faaliyetleri.....	71
Tablo 21: İngiltere Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	87
Tablo 22: İngiltere'de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	88
Tablo 23: İngiltere Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%).....	88
Tablo 24: İngiltere GSYİH'da Sağlık Harcamaları (%).....	92
Tablo 25: İngiltere GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	93
Tablo 26: ABD Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	96

Tablo 27: ABD’de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	97
Tablo 28: ABD Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%).....	97
Tablo 29: ABD GSYİH’da Sağlık Harcamaları (2020) (%).....	100
Tablo 30: ABD GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	101
Tablo 31: Kanada Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	104
Tablo 32: Kanada’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	105
Tablo 33: Kanada Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı(%).....	105
Tablo 34: Kanada GSYİH’da Sağlık Harcamaları (2019) (%).....	108
Tablo 35: Kanada GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	109
Tablo 36: Almanya Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	112
Tablo 37: Almanya’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	113
Tablo 38: Almanya Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)....	113
Tablo 39: Almanya GSYİH’da Sağlık Harcamaları (2018) (%).....	115
Tablo 40: Almanya GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	116
Tablo 41: Fransa Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	119
Tablo 42: Fransa’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	120
Tablo 43: Fransa Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı.....	121
Tablo 44: Fransa GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	124
Tablo 45: Fransa GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	125
Tablo 46: Hollanda Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi.....	129
Tablo 47: Hollanda’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	130
Tablo 48: Hollanda Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)....	130
Tablo 49: Hollanda GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	132
Tablo 50: Hollanda GSYİH’da Emeklilik Harcamaları (%).....	133
Tablo 51: Danimarka Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	140
Tablo 52: Danimarka’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	141
Tablo 53: Danimarka Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)..	142
Tablo 54: Danimarka GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	144
Tablo 55: Danimarka GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	144
Tablo 56: İsveç Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	147
Tablo 57: İsveç’de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	148
Tablo 58: İsveç Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı.....	148
Tablo 59: İsveç GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	152
Tablo 60: İsveç GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	153

Tablo 61: İtalya Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	158
Tablo 62: İtalya’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	159
Tablo 63: İtalya Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı.....	160
Tablo 64: İtalya GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	163
Tablo 65: İtalya GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	164
Tablo 66: Türkiye Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	167
Tablo 67: Türkiye’de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	168
Tablo 68: Türkiye Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı.....	169
Tablo 69: Türkiye GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	172
Tablo 70: Türkiye GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	172
Tablo 71: İspanya Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%).....	176
Tablo 72: İspanya’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%).....	177
Tablo 73: İspanya Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı.....	178
Tablo 74: İspanya GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%).....	181
Tablo 75: İspanya GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%).....	182

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: İnsani Gelişmişlik Endeksi Temel İlkeleri.....	18
Şekil 2: Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi Temel Bileşenleri.....	22

GRAFİKLER DİZİNİ:

Grafik 1: İngiltere Toplam İşsizlik Oranı (%).....	86
Grafik 2: İngiltere 1955 – 2021 Yılları Arası GSYİH (€).....	87
Grafik 3: İngiltere Okula Kayıt Oranı (%).....	89
Grafik 4: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi Yıl.....	91
Grafik 5: ABD Toplam İşsizlik Oranı (%).....	95
Grafik 6: ABD GSYİH (\$).....	96
Grafik 7: ABD Okula Kayıt Oranı (%).....	98
Grafik 8: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi Yıl.....	100
Grafik 9: Kanada Toplam İşsizlik Oranı (%).....	103
Grafik 10: Kanada GSYİH (\$).....	104
Grafik 11: Kanada Okula Kayıt Oranı (%).....	106
Grafik 12: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi Yıl.....	108
Grafik 13: Almanya Toplam İşsizlik Oranı (%).....	111
Grafik 14: Almanya GSYİH.....	112
Grafik 15: Almanya Okula Kayıt Oranı (%).....	114
Grafik 16: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi Yıl.....	115
Grafik 17: Fransa Toplam İşsizlik Oranı (%).....	119
Grafik 18: Fransa GSYİH.....	120
Grafik 19: Fransa Okula Kayıt Oranı (%).....	122
Grafik 20: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl).....	124
Grafik 21: Hollanda Toplam İşsizlik Oranı (%).....	128
Grafik 22: Hollanda GSYİH.....	129
Grafik 23: Hollanda Okula Kayıt Oranı (%).....	131
Grafik 24: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi(Yıl).....	132
Grafik 25: Danimarka Toplam İşsizlik Oranı (%).....	139
Grafik 26: Danimarka GSYİH.....	140
Grafik 27: Danimarka Okula Kayıt Oranı (%).....	142
Grafik 28: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl).....	143

Grafik 29: İsveç Toplam İşsizlik Oranı (%).....	146
Grafik 30: İsveç GSYİH (\$).....	147
Grafik 31: İsveç Okula Kayıt Oranı (%).....	149
Grafik 32: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl).....	152
Grafik 33: İtalya Toplam İşsizlik Oranı (%).....	158
Grafik 34: İtalya GSYİH (\$).....	159
Grafik 35: İtalya Okula Kayıt Oranı (%).....	161
Grafik 36: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl).....	162
Grafik 37: Türkiye Toplam İşsizlik Oranı (%).....	167
Grafik 38: Türkiye GSYİH (\$).....	168
Grafik 39: Türkiye Okula Kayıt Oranı (%).....	170
Grafik 40: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl).....	171
Grafik 41: İspanya Toplam İşsizlik Oranı (%).....	176
Grafik 42: İspanya GSYİH (\$).....	177
Grafik 43: İspanya Okula Kayıt Oranı (%).....	179
Grafik 44: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl).....	181

GİRİŞ

Yoksulluk insanlık tarihi kadar geçmişı olan ve ortaya çıkışı birden fazla sebebe dayanan bir olgudur. Refah devleti söylemi ise klasik olarak literatürde geçen buharlı makinelerin kullanılmaya başlandığı yahut Fransız Devrimi kadar eski gözükmektedir. Genel akademik kabulün doğrultusunda refah devleti amaç ve kapsam olarak insan temelinde ve işgücü piyasası düzenlemeleri üzerine kurulmuştur. Bu doğrultuda gelişen ve değişen dünya düzeni üzerinde işgücü piyasası değişmiş, insan ihtiyaçları ve yaşamı değişmiş ve bu karşılıklı diyalog arasındaki bağ süreklilik arz etmiştir. Buradan hareketle insanların işgücünden mahrum kalmaları ise yoksul olmalarını beraberinde getirmiştir. İşgücünden mahrumiyet olağan üstü olayların gelişmesi ile olmuş ve bireyin işgücüne katılımını engellemesi durumunda devreye devlet unusrı girmektedir.

Refah devletinin sanayi devrimi ve sonrasındaki süreçte çıkır açan gelişiminde İngiltere ve Almanya yani Bismarck ve Beveridge gibi başat iki raporların önemi büyüktür. Hernekadar sosyal adaletin sağlanamadığı düşüncesi ile siyasi olarak işçi sınıfı hareketlerinin bastıtılması için sosyal bastırma statüsünde çıkarılmış olasalar dahi, sosyal politika açısından milat kabul edtmek hiçte yanlış olmayacaktır. İlerleyen yıllarda liberal görüş ekseninde yürütölen ekonomik politikalarla birlikte sorunsuz işleyen refah devleti, 1929 yılındaki “Kara Perşembe” olarak adlandırılan küresel bir krizle ve bu krizin sonucunda meydana sorunlarla baş edememiş ve yeni bir yol arayışına girilmiştir.

1929 ekonomik krizinden çıkış noktası Keynesyen ekonomik politikalarla sarılmaya başlanmış, devlet müdahalesi öngörölmüş ve tam istihdam sağlanmaya çalışılmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın yaralarının sarılmasında yine Keynesyen ekonomik politikalar etkili olmuştur. Refah devleti 1945 - 1975 yılları arasında “Altın Çağ”ını yaşamış ve gelişim göstermiştir.

Küreselleşmenin olumsuz bir getirisi olarak gösterilen petrol krizi ve değişen devlet ve bürokrasi anlayışı 1929 Ekonomik Krizi gibi olmasada Keynesyen politika anlayışına ket vurmuştur. Petrol krizinin patlak vermesi ile devlet müdahalesi yetersiz kalmış ve artan işsizlik sorunlarına yeni bir yol arayışı olarak eskisinden pekte bir farkı olmayan piyasa temelli neo-liberal politika anlayışına geçilmiştir. Neo-liberal

politikaların alternatifini olarak ise üçüncü yol yaklaşımı, sosyal yatırım yaklaşımı gibi söylemler ortaya atılmıştır. Sosyal yatırım devleti, üçüncü yol yaklaşımının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve devletlerin sırtında yük olarak görülen sosyal harcama kalemlerinin düzenlenmesi gerekliliğini savunmaktadır. Bu doğrultuda tipik yardımları kesme ve kısma girişimlerinden ziyade yardım alma yükümlülüğünü bir hak ve ödeve bağlı kılmış ve “balık veren devlet” anlayışı yerine “balık tutmayı öğreten devlet” anlayışını benimsemiştir. Bu doğrultuda aktifleşme politikaları gündeme gelmiştir. 1990’lı yılların sonlarında ortaya çıkan ve yoksulluk üzerinde de aktif sosyal politikalarla oldukça etkili olan kavram çalışma kapsamında güncel veriler doğrultusunda yoksulluk ekseninde tartışılmıştır.

Tüm bu olgular doğrultusunda çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçeve ekseninde, refah devletinin geçmişten günümüze tüm zamanlardaki yapısal ve kuramsal yönleri açıklanmış ve zaman içerisindeki refah devleti anlayışı açıklanmıştır. Refah devletinin yapısal olarak farklılaşmadığını çözüm yollarının üretildiği ve yeni bakış açılarının geliştirildiği ve yine bu doğrultuda refah devleti literatürüne yeni bir kavram olarak giren sosyal yatırım devletinin tarihsel perspektifi ve temel argümanları aktarılmıştır. Tarihsel süreçte değişen ve gelişen refah devleti süreçlerinin yoksullukla mücadele etmedeki en önemli enstrümanı sosyal politikadır. Sosyal politika sosyal koruma, sosyal yardım ve sosyal harcama olmak üzere üç sacayağı üzerine kuruludur. Dolayısıyla yoksullukla mücadelede seçilmiş refah devleti ülkelerinin yoksullukla mücadele şekilleri kavramsal olarak aynı olsa bile ekonomik, siyasi ve politik olarak farklılık gösterebilmektedir. Buradan hareketle neoliberal politikaların alternatifi olan “Üçüncü Yol” veya “Sosyal Yatırım Devleti” kavramları aktifleşme politikalarını benimsemiş ve bu doğrultuda sosyal politikayı şekillendirmiştir. Konunun bütünlüğü açısından ele alınan bu kavram detaylı olarak açıklanmıştır.

İkinci bölüm ekseninde yoksulluk tanımı yapılmıştır. Yoksulluk türleri açıklanarak genel kabul gören yoksulluk çeşitliliği açıklanmıştır. Yoksulluğa neden olan sebeplerin tek ve biricik olmadığı birden çok sebebinin olabileceği ve bunların neler olduğu açıklanmıştır. Yoksulluğun ölçülmesi ve boyutları hakkında genel bilgi veren ölçüm yöntemleri hakkında bilgiler de açıklanarak konu bütünlüğü sağlanmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise bir önceki bölümde anlatılan refah devleti sınıflandırmasına ait ve sınıflandırma kapsamında ilk akla gelen iki ülke olan ülkeler ele alınmış ve sosyal politika geçmişleri bahsedilerek istihdam ve işsizlik durumu, eğitim yapısı, sağlık sektörünün yapısı ve emeklilik sistemleri hakkında bilgi verilmiştir. Toplanan ve incelenen güncel ülke verileri doğrultusunda ve yapılan sosyal harcamalar neticesinde yoksulluk yorumu yapılmıştır.

Sonuç olarak yoksullukla mücadele, devlet açısından yoksulluğu devletin sırtında yük olmaktan ve harcama kalemlerini artırmaktan kurtarmak; birey açısından ise aktifleşme politikaları ile devlete bağılılıktan kurtarma hedeflenmiştir. Yoksulluğu azaltmak, sosyal politika ekseninde ve verilerin ilk yıllardan günümüze kadar olan süreçte bakıldığında tamamen ortadan kaldırılamayacağını ancak doğru ekonomik, siyasal ve sosyal politikalarla en aza indirmenin mümkün olabileceğini gözler önüne sermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

REFAH DEVLETİ VE SOSYAL YATIRIM DEVLETİ

1.1. Refah Devletinin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Modelleri

Refah devleti, kavramsal olarak ortaya çıkması bakımından kesin ve net bir tarihe dayanmamaktadır. Tarihsel olarak bakıldığında 18. ve 19. yüzyıla denk gelen ve dünya çapında etkiye neden olan sanayi devriminin getirdiği sonuçlar neticesinde ortaya çıkmıştır denilebilir.

Beveridge, evrensel olan bir sosyal güvenliği modern toplumun yüz karası olarak nitelendirmiş ve bu neticede refah devletini nitelemiştir. Refah devletini İkinci Dünya Savaşı sonrasında giderek hızlanan yoksulluk sorununu ortadan kaldırmak amacı ile ortaya çıktığını savunmaktadır(Güler, 2019: 115).

Baldwin, refah devletini tıpkı, sosyal politikanın sanayileşme veya modernleşmenin refakatçisi olması gibi refah devletleri de güçlü bir sol akımın ürünüdür. Bunu örgütlü ve güçlü bir sınıf mücadelesi olarak tanımlamaktadır. Yine refah devletini işgücünün, emeğin ve toplumsal dayanışmanın sınıflar ve demokratik temsil edenler arasında eşit dağılması olarak yorumlamaktadır(1992: 702).

Weir'e göre refah devleti, vatandaşlarını yaşlılık, işsizlik ve hastalıklara bağlı olarak piyasa risklerinden koruyacak biçimde ekonomik güvenliği sağlamayı taahhüt eden bir devlet anlayışıdır. Bu hususta koruma yaşlı aylığı, işsizlik ödenekleri ve sağlık sigortaları gibi bir dizi sosyal politikayı kapsamaktadır(2001: 16432).

Lindbeck ise 2006 yılında yaptığı tanımlamada refah devletini, dar ve geniş anlam olarak iki perspektifte ele almıştır. Dar anlamda refah devleti nakdi yardım ve çeşitli bakım hizmetlerini kapsamakta; geniş anlamda refah devleti ise piyasa düzenlemeleri, çalışma yaşamı düzenlemeleri, konut politikası ve çevre politikaları gibi beşeri tüm faaliyetleri kapsayan politikalar bütünüdür(Güler, 2019: 117). Yapılan tüm bu kavramsal tanımlardan anlaşılacağı üzere genel bir terim yapmak gerekirse refah devleti; tarihi kökenleri İkinci Dünya Savaşı sonrasına dayanan ve savaş sonrası beşeri hayatta meydana gelen değişimlerin sonucu olarak ortaya çıkan insan ihtiyaçlarına ve oluşan yoksulluğa karşı alınacak tüm tedbirleri ve koruma güvencesi altına alınmayı niteleyen devlet olarak tanımlanabilir.

1.1.1. Refah Devletinin Tarihi Kökenleri ve Sanayi Devrimi Öncesi Dönem

Sanayi devrimi öncesi dönemde üretim, yapısal olarak ülkelerin durumu kırsal ve kentsel birimler olarak iki ayrı yapıda bulunmaktaydı. Kırsal yapıda toprak sahibi adına ücret karşılığı iş edimini gerçekleştirmek yerine, kendi adına az da olsa tarımsal faaliyetlerde bulunmaya doğru yeni bir yapının ortaya çıkması feodal düzende çatlaklar oluşturmuştur. Bu doğrultuda zaman içerisinde tarımsal faaliyetler yerini ticari faaliyetlere bırakmış ve kırsaldan kente göçler gittikçe artmıştır. Kırsalda gelir getirici herhangi bir işi kalmayanların da kentlere göç etmesi, kentlerde giderek nüfusu artırmıştır. Kırsalda yoksulluğun arttığı gibi kentte göçün getirisi sonucu yoksulluk artmış ve karın tokluğuna çalışma deyimi ile günü kurtarıcı işlerde çalışılmaya başlanılmıştır. Dolayısıyla zengin çok zengin, fakir daha da fakir bir durumda sosyal yapı oluşmuştur(Koray, 2005: 44)

Tarımsal faaliyetlerin azalması ile birlikte ticari faaliyetlerin giderek hız kazanması sonucu “merkantalizm” kavramı ortaya çıkmış ve feodal yapı, bu kavram ile son bulmuştur. Sermaye artık feodal yapının değil ticarilerin(merkantalistlerin) eline geçmiştir. Dolayısıyla tüm bu gelişmeler beraberinde bazı koruyucu önlemleri gerekli kılmıştır. Merkantalistler, emek ve toprak unsurlarının ticarileşme karşısı koruma önlemleri olan, İngiltere’deki “*Zanaatkarlar Yasası*”(1563) ve “*Yoksullar Yasası*”(1601) gibi önlemlere karşı koymamışlardır(Polanyi, 2010: 117). İngiltere bu durumda tehlikeli gördüğü emek ve toprak ortamına karşı önlem almıştır.

Merkantilistler, kendinden önceki yönetim faaliyetlerinde bulunan sınıf ile kesin çizgilerle ayrılmış bir düşünce içinde olmamışlardır. Bunun en önemli sebebi ise merkantilistlerin piyasa müdahalelerindeki geniş tutum ve davranışlarının, kendinden önceki yönetim faaliyetlerini yürüten sınıf ile aynı olması olarak söylenebilir. Merkantilistler ve kendilerinden önceki yönetim birimlerinin tek bir ortak noktası bulunmaktadır. Ortak nokta, düzenleyici faaliyetlerde bir fikir birliğine gittiklerini gösteren, emek ve toprağın ticarileşmesine karşı olmalarıdır. Bu ortak karşılılık daha öncede bahsedildiği gibi İngiltere’nin emek ve toprak karşısında aldığı önlemler olan “*Zanaatkarlar Yasası*” ve “*Yoksullar Yasası*”nın bu sefer kaldırılması olmuştur(Polanyi, 2010: 117).

Tüm bu düşünceler çerçevesinde merkantilistler (diğer bir adıyla burjuvaziler), ekonomik üstünlüklerini gün geçtikçe daha da arttırmışlardır. Emek gücünün tarımsal faaliyetlerden ticari faaliyetlere geçtiğı bu dönemde, kol gücünün üretimde büyük bir öneme sahip olması burjuvazinin zenginleşmesinin ilk adımlarıdır. Tarihsel olarak ve genel kabul edilen ve üretimdeki artışın daha da katlanarak arttığı buluş olan “buharlı makine” sistemi, J. Watt tarafından İngiltere’de ortaya çıkmıştır(Koray, 2005: 49). Bu dönem dolayısıyla kol gücünün yanına buharlı makinelerinde üretime katılması, üretimi hızlandırarak genişletmesi neticesi adeta bir devrim olarak anılmakta ve sanayi devrimi/endüstriyel devrim meydana gelmiş olmaktadır(Macfarlane, 1993: 175).

Buharlı makinenin ortaya çıkması ile emek gücünde değişmelerin meydana geldiğini söylemek doğru olmamaktadır. Emek gücü en eski zamanlardan ve kademeli olarak örgütlü değişimi, Huberman tarafından Tablo 4’de şu şekilde tasnif edilmiştir(Huberman, 2009: 132);

Tablo 1: Huberman’ın Endüstriyel Emek Örgütlenmesi Değişimi

Ev ya da aile sistemi	Kendi için üretim
Lonca sistemi	Emeklerin ürününün satışı
Eve iş verme sistemi	Ücretle çalışan parça işçileri
Fabrika sistemi	Sermayenin bağımsız ve önemi ve işçilerin bağımsızlığını kaybetmesi

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Emeğin zaman içerisinde sistemsal olarak değişmesi elbette ani ve birden oluşan olgular bütünü değildir. Buharlı makinenin ortaya çıkması ile birlikte üretimde ve toplumsal yapıda değişmelerin olduğu sonucu sanayi devrimi ortaya çıkmıştır. Bu genel bir kanıdır. Sanayi devrimini ise tüm anlamıyla buharlı makinelerle bağlamak doğru değildir. Buharlı makinenin icadına kadar olan süreçte hem yönetsel hem de toplumsal değişiklikler, dönemin aydınlarınca ortaya atılan ekonomik ve yönetsel fikirler çerçevesinde toplumsal gelişmelere ve sanayi devrimine öncülük etmiştir. Bu

olgular süreci toplumları elbette çok zor süreçlerden geçirmiş ve bedelini yoksulluk gibi sonuçlar ile ödemek zorunda kalmışlardır(Koray, 2005: 49).

Sanayileşmenin başlamasının genel görüşe göre buharlı makine ve devamındaki sürece bağlandığı gibi bunun sonucu olarak kapitalizm kavramı da bu dönemle birlikte gelişmeye başlamıştır demek hiçte yanlış olmayacaktır. Bunun en önemli sebebi ise makineleşme faaliyetlerinin sonucu buharlı makinenin ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkmasıdır. Dolayısıyla tüm bu olgular *kapitalizm* kavramının doğduğu yer olarak İngiltere’yi göstermektedir(Koray, 2018: 53).

Bu dönemde önde gelen bazı toplum çalışmacıları, ekonomistler ve iktisatçılar; feodal yapının sona ermesi burjuva sınıfının güçlenmesi sonucu yapısal değişikliğin ve endüstrileşme ile birlikte kapitalist bir üretim sürecine girildiğinin altını çizmektedirler. Bu doğrultuda Max Weber, kapitalizmi protestan ahlaka bağlamış ve dinin gerekliliği olarak görmüştür(Weber, 2014: 289). Yine Weber’e göre kapitalizm “*en fazla kar*” amacıyla “*sınırsız birikim*” olarak nitelendirilir. Buna göre herhangi bir ticari faaliyetle uğraşan birey, üretimde kazancını sınırlamadan kazancına kazanç katarak sınırsız bir birikim elde etme isteğindedir(Aron, 2010: 367). Öte yandan Marx, kapitalizmi uyumsuz bir nitelikte olan yapı olarak tanımlamaktadır. Bu uyumsuzluk toplumsal tarihte sürekli ve hep var olmuş ezen ve ezilen arasında yani genelde emek ve sermaye arasında olduğunu savunmaktadır. Hiçbir toplum kendinden bir önceki toplumdan farklı değil devamı niteliğindedir. Dolayısıyla bu durum toplumsal uyumsuzluğu da beraberinde getirerek sınıfsal ayrışmalara neden olmakta ve uyumsuzluk çelişkisi sürekli hale gelmektedir(Aron, 2010: 111).

Ticaret hacminin gelişmesi ve tarımsal faaliyetlerin eskisi kadar ilgi görmediği dönem olan bu dönemde iktisadi olarak klasik okul savunucularından olan Adam Smith; üretimde ve ekonominin temel yapı taşı insanı biricik görmektedir. İnsan Smith’in deyimi ile “*homo economius*”dur(Koray, 2018: 59). İnsan kendisi için sonsuz ihtiyaçların içerisinde kısıtlı ihtiyaçlara yönelerek mantıklı davranarak hareket ettiğinden bahseder. Smith’in bireylerin kendi çıkarlarını korumalarının toplumunda yararına olacağı görüşündedir. Sanayileşme Smith için önemlidir çünkü sermaye birikimini sağlamaktadır. Bunun neticesinde ise birikimler tasarruflara dönüşerek yine bir döngüye girecektir(Smith, 2020: 286).

Kapitalizmin, ticaretteki büyümelerle hız kazanması ve dönemin düşünce akımları da düşünüldüğünde liberal siyaset ile paralel görüşte olduğu aşîkardır. Liberallerin “bireyci” yaklaşımı kapitalistlerin ve mevcut iktisadi ortamın bireye yaklaşımıyla aynıdır demek yanlış olmayacaktır. Bu doğrultuda devlet ise sadece denetleyici olmasından yana olunmuştur. Konunun bütünlüğü açısından asıl önemli olan kavram ise “*laissez-faire*” yani “*bırakınız yapsınlar*” anlayışıdır. Bu anlayış ekonomik faaliyetlerde devletin müdahale etme konusunda uzak durması ve serbest piyasalara sonsuz bir inanın olmasıdır(Türköne, 2014: 115). Devletin ekonomiye müdahalesi yerine devletin “*jandarma*” görevinde olması istenmiştir(Göze, 2013: 14).

Liberal devletin bu tutumları altında devam eden kapitalist üretim süreci yeni bir süreç ve ortam hazırlayamamış aksine eski “*toprak feodalitesi*” yerini “*endüstri feodallerine*” dönüştürmüştür(Brizon’dan aktaran Koray, 2018: 57). Tüm bu süreçlerden hareketle insan onuruna yakışan bir yaşam kalitesine ulaşması amacı ile refah devlet anlayışı, giderek artan liberal siyasetin altında genişleyen kapitalist üretim mekanizmasının ve sonucunda sanayi devrimi neticesiyle gündeme çıkmıştır. Refah devletinin kökenleri kimi kaynakta Birinci Dünya Savaşı sonrasına, kimi kaynakta İkinci Dünya Savaşı sonrasına dayandırılmaktadır. Refah devleti, fıkri alt yapısını sanayi devrimi öncesi dönemden almaktadır. Bugünkü modern anlamında kullanımı ise sanayi devrimi sonrası ve İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllara ve ekonomik değişiklik süreçlerinin yaşandığı 1940’lı yıllara tekabül etmektedir.

1.1.2. Sanayi Devrimi Sonrası Dönem ve Geleneksel Refah Devleti Anlayışı

Sanayi devriminin getirdiğı süreç ve sonrası dönemde liberal ve kapitalist ekonomi hakim görüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapitalizm bu dönemde kendini ilk olarak tekstil ve maden sektöründe göstermiştir. Zaman içerisinde bahsi geçen sektörlerde işin boyutu ve emeğin sömürüsü, emek gücüne sahip olan işgücünü elinde bulunduran işçi topluluklarının kendi hak ve sorumluluklarını güvence altına almak istemeleri sonucunda güvence isteğı doğurmuştur. Bu durum, bir tür güvence mekanizması olarak da bilinen işçi sandıklarıdır. İşçi sandıkları, işçilerin hastalık ve/veya işe devam edememe gibi durumlar ve ölüm ile sonuçlanan iş kazaları neticesinde işçilere ve işçilerin geride kalan ailelerine maddi gelir desteğı sağlamak amacıyla, işçiler tarafından oluşturulmuştur(Castel, 2003: 234). İşçilerin elinde

bulundurdukları bu sandık, sermaye sahiplerince daha sonra sahiplenilmiş ve 1800’lü yıllarda Paris’te ilk olarak “*tasarruf sandığı*” oluşturulmuştur(Castel, 2003: 223). Bu süreçte işçilerin ayaklanmaları ve sermaye birikimini ellerinde bulundurmalarını istemeyen feodaller ise bu tarz bir uygulamayı işçilerin elinden alarak devlet mekanizması altında uygulanmaya başlamışlardır. Dolayısıyla bu uygulamalar, ileride krizler ve işgücü çalışma koşullarının kötü gidişatı neticesinde daha kapsamlı olarak güvence altına alınacak uygulamaları beraberinde getirecektir.

Süreç içerisinde kapitalizmin doğdu yer olarak gösterilen İngiltere’de, devlet artık sosyal ve ekonomik alanlarda reform gerektiren çalışmalar üzerine uğraşmaktaydı. Bunda en büyük etkiyi çalışma koşullarının gidişatının kötü oluşu ve buna bağlı olarak akabinde yoksullaşmanın kaçınılmaz hale gelmesi gösterilmektedir. Bu doğrultuda liberal reformist yaklaşımlar temelde üç etki üzerinde yapılmıştır. Bunlardan ilki, toplumsal sınıf mekanizmasındaki alt tabakada olan toplumlardan gelen tepkilerdir. Bu ilk tepki işçi sınıfının siyasi olarak baskılarının oluşması olarak bilinmektedir. İkinci tepki ise sosyal reformların sağlanmasında değişen tutumlardır. Siyasi seçkinler refahın sağlanmasında ulusal verimliliğin diğer etkenlerden daha önemli olması gibi çeşitli değişken tutumlar benimsemişlerdir. Bu durum birden fazla evrilmeye yol açmıştır. Üçüncü ve son olarak ise reformların kurumsal etkilerinin olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda yukarıda da bahsedildiği üzere işçilerin “*tasarruf sandıkları*” fikirlerinin kamu hizmeti dışında olması kendi özerkliklerini oluşturmaları açısından tehlike arz etmektedir. Dolayısıyla kamu politikasının reform ve güvence sağlamada etkin olmasının daha doğru olacağı kanaatine varılmaktadır(Barr, 1998: 20).

Siyasi olarak sosyal demokrasinin sağlanamayışı liberal-kapitalist mekanizmanın buna izin vermeyişi olarak gösterilebilir. İşçi sınıflarının henüz siyasi etkilerinin bulunmadığı bir dönemde sol akımın etkilerine kapılmalarından korkan ve I. Dünya Savaşı dönemine denk gelen bu yıllarda, iş gücü sömürüsü ve bu dönemde meydana gelen krizler refah uygulamalarını zorunlu kılmıştır.

1873 – 1896 yılları arasında üretimde aşırılık sonucu ticari ve üretim alanlarında bir ekonomik kriz ortamı hakim olmuştur. Emek gücünün faaliyetlerinin durma noktasına geldiği ve çalışma şartlarında durağanlık ve ücretlerde kesintilerin olması gibi sorunlar görülmüştür(Kaymak, 2010: 168). Bu kriz, sadece kapitalizmin doğduğu ve

Üretim araçlarının gelişim gösterdiği İngiltere'yi kapsamamaktadır. İngiltere'nin yanı sıra diğer Avrupa lkelerinde de bu krizin etkileri görülmüştür(Kaymak, 2010: 168). Örneğin Almanya'da krizin etkilerinin ekonomik açıdan korumasız olan halk ve işgücü ağırlıklı olduğu nüfusu olumsuz etkilemesi sonucunda; 17 Kasım 1877'de Otto Von Bismarck bu krizin etkilerinin siyasal, ekonomik ve toplumsal neticelerini mecliste gündeme taşımış ve emek piyasasının da bu krizden etkilendiğini ve korunması gerekliliğinden bahsetmiştir(Hennock, 2007: 91). Bismack'ın mecliste yaptığı konuşmanın aslında iki temel dayanağı bulunmaktadır. Bunlardan ilki yoğun bir nüfusa sahip emek gücünün, sol akım hareketlere kapılmasını önlemek ve devlete karşı emek gücü hareketlerinin oluşumuna engel olmaktır. İkincisi ise gerçekten sol akıma kapılmadan ulusal birlik içinde işçilerin içinde bulundukları durumu iyileştirmek amacı ile yapılmış olmasıdır(zdemir, 2007: 191). Dolayısıyla refah uygulamaları aslında bir kriz ortamında ve devletin ayaklanış ve karşı koyulmaz bir gc olmasından korktuğu toplumsal sınıfın durumunu iyileştirme gayesinde ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Refah devleti kapsamında düşünüldüğünde ise sosyal koruma statüsündeki yaptırımların ilk seslerinin yükselişi yakın görünmektedir(Gümüş, 2018: 45).

Tablo 2: Refah Devleti Uygulamaları ve Başlangıçları (lkelere Göre)

	İş Kazası Sigortası	Hastalık Sigortası	Emeklilik Sigortası	İşsizlik Sigortası	Aile Sigortası	Sağlık Sigortası
Almanya	1884	1883	1889	1927	1954	1880
İngiltere	1906	1911	1908	1911	1945	1948
İsveç	1901	1910	1913	1934	1947	1962
Kanada	1930	1971	1927	1940	1944	1972
ABD	1930	-	1935	1935	-	-

Fransa	1898 ¹ 1946 ²	1930	1910	1914 ³ 1959 ⁴ 1967 ⁵	1932	1945
İtalya	1898	1943	1919	1919	1936	1945

Kaynak: (Kudrle ve Marmor, 1981: 83).

Artan iş kazaları, işgücünün gündelik çalışma saatlerinin giderek artması neticesinde ölümle sonuçlanan iş kazalarını beraberinde getirmiş ve tepkilere, olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Mevzu bahis düzenlemelerdeki temel sav, işçilerin sağlıklı bireyler olarak sağlıklarını korumaya yönelik refah uygulamaları olmuştur. Ana etmen ise Marx' ında bahsettiği gibi işçilerin çalışma saatleri ve yaşam standartları arasındaki uyumsuzluktur(Marx, 2015: 381). Çalışma saatleri ve yaşam standartları arasındaki uyumsuzluk ise emek gücünün saatlerce çalışıp asgari dahi olsa bir geçinilebilir gelire sahip olamaması anlamına gelmektedir. Fazla mesai fazla yorgunluk anlamına gelmekte ve iş kazaları kaçınılmaz olmaktadır. Bu doğrultuda ise ilk uygulamalar genelde emeğin sağlığı ve düzenliliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk başlarda tablodaki uygulamalar tamamen üretimin sekteye uğramadan üretim sürecindeki en temel etkenlerden biri olan emeğin güvence altına alınması olarak görülmüştür. Emeğin güvence altına alınmasından sonra ise çocuklara ve aileye yönelik güvence mekanizmaları uygulamaya konulmuştur. Bu doğrultuda, refah devleti uygulamalarının ilk örnekleri Almanya ve İngiltere'de görülmekte ve ilk uygulamaların ağırlıklı olarak çalışma hayatında olması dikkat çekmektedir. 1880'lerde Almanya'da sırasıyla hastalık sigortası, iş kazası sigortası ve emeklilik sigortası uygulamaya girmiştir. Yine 1880'lerin sonunda İtalya'da iş kazası sigortası uyguladığı görülmektedir. İngiltere'de ise süreç 1900'lerin başında gelişim göstermeye başlamıştır. Almanya'dan sonra uygulamaya giren İngiliz reform ve refah uygulamalarının temelinde liberal mantık yatmaktadır. Liberaller devlet müdahalesini kabul etmeyen bir

¹ İşveren sorumluluğunda olan yıl

² Zorunlu olarak yapılan yıl

³ İşsizlik yardımı olarak verilen yıl

⁴ Toplu iş sözleşmeleri ile alınan yıl

⁵ Nihai olarak işsizlik sigortası adı altında verilen yıl

ideolojik anlayışı benimsemektedir. Bu doğrultuda bireysel özgürlüklerde bir ses olabilecek mekanizmanın yeterli olmayışı, liberal devlet anlayışında bazı toleranslara yol açmış ve devletin sosyal, refah ve özgürlük alanında bazı müdahalelerde bulunmasının önü açılmıştır(Barr, 1998: 20). Nitekim İngiltere’de iş kazası sigortası, emeklilik, işsizlik sigortası ve hastalık sigortası ise sırası ile 1906, 1908 ve 1911 yıllarında uygulamaya girmiştir. Emeklilikte katkı ödeme payının kaldırılması, işsizlik sigortasının ise belirlenen miktar olan “160 pound”un altında olması şartı ile verileceği ve son olarak hastalık durumunda tedavi ve ilaç erişiminin sadece çalışan bireyi kapsadığı belirtilmektedir. Aile yardımları ise daha çok II. Dünya Savaşından sonra görülmeye başlanmıştır. Aile yardımlarının daha sonra başlamasına karşın çocuklara bu dönemde yemek yardımı, tıbbi gözetim yasası çerçevesinde sağlık kontrolü ve son olarak ailelerin çocuklarını noksan bırakmaları halinde çocuk yasası kapsamında ceza almaları söz konusu olmuştur. (Briggs, 1961: 226; Barr, 1998: 21).

1880’lerin sonu ve I. Dünya Savaşı arası dönemde gelişim gösteren refah devleti uygulamaları sosyal güvence olarak karşımıza dar anlamıyla çıkmaktadır. Gelişimini II. Dünya Savaşı sonrasında hızlı bir şekilde artıracak olan refah devleti uygulamaları bu iki savaş dönemi arasında hem savaşın sosyo-ekonomik sonuçlarından hem de 1929 Ekonomik Krizi’nden etkilenmiştir. Bu doğrultuda literatürde “Kara Perşembe” olarak da bilinen dünya ekonomik krizi ABD’de meydana gelmiştir. 24 Ekim 1929 Perşembe günü New York Borsasının çökmesi ile piyasaların değer kaybetmesi sonucu ekonomik kriz gündeme gelmiştir(Galbraith, 1961: 114). Bu kriz ilerleyen günlerde diğer Avrupa ülkelerine de yayılmış ve etki etmiştir. Dolayısıyla ekonomik kriz ortamı, devletin sosyal harcama kalemine olan refah devleti uygulamalarını kesintiye uğratmıştır(Aktan, 1999: 43). Bu sürece kadar ABD’de refah uygulamalarından bahsedilmemiştir. Bunun nedeni ekonomik krize kadar ABD diğer Avrupa ülkeleri kadar gelişmiş bir yapıya sahip olmamasıdır. Ekonomik krizin yaralarını sarmak için 1935 yılında işsizlik sigortası ve emeklilik sigortası uygulamaya girmiştir. toplumsal bakış açısıyla bu dönemin yazarlarının toplumu romanlarında betimlediği de görülmektedir. Örneğin Victor Hugo “*Sefiller*” kitabında döneme ait açlık, sefalet ve yoksulluk içinde olan Fransa’dan bahsetmektedir. İrlanda asıllı Amerikalı bir yazar olan John Steinbeck ‘in, 1929 Ekonomik Krizinin ve bunun sonucu olarak vatandaşların doğup büyüdüğü

yerlerden yoksulluk karşısında göç etmelerini anlatan kitabı “*Gazap Üzümleri*” de yine içinde bulunulan bu dönemi toplumsal açıdan anlatan eserlerdir.

Klasik liberal anlayışın artık işlevini yitirmesi, savaş dönemi ekonomik sıkıntılar ve ekonomik buhran refah devletinin doğuşunda sancılı bir döneme girildiğini göstermektedir. Bu sancılı dönemde tüm bunlara ilaveten yeni bir dünya savaşının sinyalleri reform hareketlerini zorunlu hale getirmiş fakat refah devletinin filizlerini açıp büyümesi İkinci Dünya Savaşı sonrasında liberal iktisadi anlayışın anlamını yitirip, Keynesyen iktisadi anlayış ve devletin bazı müdahaleleri sonucu olacaktır.

1.1.3. Refah Devletinin Yükselişi: Kapitalizmin Altın Çağı

Refah devleti literatürde tarihsel olarak farklı dönemlere ayrılarak anlatılmaktadır. Bunlar genel itibari ile Sanayi Devrimi Öncesi Dönem, Sanayi Sonrası ve İki Dünya Savaşı Arası Dönem, kapitalizmin “*Altın Çağ*” olarak adlandırılan refah devletinin en etkili yılları olan Refah Devletinin Yükselişi ve son olarak petrol krizleri neticesinde Keynesyen iktisat anlayışının zayıflaması sonucu Refah Devletinin Etkinliğini Yitirmesi olarak sıralanabilir(Özdemir, 2007: 177).

Refah devletinin yükselişe geçtiği “*Altın Dönem*”de liberal iktisadi anlayış yerini Keynesyen iktisadi anlayışa bırakmıştır. Bunda en önemli etken, devlet müdahalesinin iki savaş arası ekonomik krizde liberallerin çekingen durmaları ve müdahale etmemeleri etkili olmuştur. Bismarck’ın Almanya’da mecliste yaptığı konuşmadan sonra uygulama koyulan refah politikaları diğer Avrupa ülkelerinde de ihtiyaçlar halinde yıllara göre uygulamaya koyulmuştur.

Ekonomi ve emek piyasasındaki gidişatın yoksulluğun artmasıyla doğru orantılı olması, sosyal demokrasi alanında kopmaların meydana gelmesi, refah politika uygulamalarında örneğin *İngiltere’de 1931 yılında %10’luk bir kesintinin yapılması* gibi uygulamalar bardağı taşıran son damlayı oluşturmuştur(Barr, 1998: 25). Bu yıllarda İşçi Partisi temsilcisi olarak İmar Bakanı olan Arthur Greenwood, bir komisyon kurarak bu kötü gidişata bir son vermek ve refah uygulamalarının incelemesini istemiştir. Bu doğrultuda kurulan komisyonun sorumlusu olarak başına William Beveridge getirilmiştir (Friedlander’den aktaran Şahin Taşgın, 2017: 39).

William Beveridge göre yoksulluk üç temelde ele alınır. Bu doğrultuda ilk olarak işsizlik yoksullukta önemli bir etkindir. Buna çözüm olarak ise raporda da

bahsedeceği üzere “tam istidam”ı devletin sağlamasına vurgu yapmaktadır. İkici olarak gelirin yetersiz olması yoksulluğun nedenleri arasındadır. Bunun içinde yine raporda bahsedeceği gibi aile ve çocuk yardımlarını ön plana çıkarmaktadır. Yoksulluğun üçüncü temeli ise gelir getiren bireylerin iş kazası, hastalık ve ölüm gibi nedenlerle gelir kaybına uğramasıdır. Bu doğrultuda yine rapor içinde detaylı olarak verilen ulusal bir sosyal sigorta mekanizmasının kurulmasını ön görmektedir(Şahin Taşgın, 2017: 41). Beveridge bu sorunlara geçici değil kökten çözümler bulmaya odaklanmış ve devletin tüm vatandaşlar için insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamak ve geçimlerini sağlamak gerekliliğine vurgu yapmaktadır(Göze, 2011: 399).

İki Dünya Savaşı arası olan dönemde savaşın getirdiği olumsuz sonuçların neticesinde iş gücünde sorunlar meydana gelmiş ve sendikalar, uygun koşullarda dengelenmiş bir plan talebi ile şikayetlerini bildirmişlerdir. Şikayetlerin çoğu şaşırtıcı şekilde çeşitli uygulamalar ve farklı hükümlerden kaynaklanmaktadır(Abel-Smith, 1992: 8). Bu sorunları ve şikâyetleri çözmek adına Beveridge raporunun 19. maddesi detaylı ve kapsayıcı nitelikler taşımaktadır. Bu doğrultuda;

1-) Rapor üst gelir sınırı olmadan tüm vatandaşları kapsamaktadır. Uygulamada ise sınıflandırılmaktadır.

2-) Sosyal güvenlik ile ilgili olarak ise nüfus sırasıyla altı sınıfa ayrılmıştır.

- a-) Çalışanlar(işçiler),
- b-) İşveren, tüccar ve kendi adına bağımsız çalışanlar,
- c-) Ev hanımları(çalışma yaşında olup evli olan kadınlar),
- d-) Yetişkinler(kazanç sağlayacak yaşta olup çalışmayanlar),
- e-) Çocuklar(yaş olarak çalışma yaşının altında kalanlar),
- f-) Emekliler(yaş olarak çalışamaz durumda olanlar)(Beveridge, 1942: 9).

Raporda yine bu sınıflandırmaya göre emeklilerin emekli maaşı alması ve çocukların sorumlu ailelerine sigorta yardımı yapılması kararlaştırılmıştır. Geriye kalan diğer dört sınıf ise sınıflandırmasına uygun sosyal güvenlik sistemine tabii tutulacaklardır. Tüm sınıflar için tıbbi tedavi, rehabilitasyon ve cenaze işlemleri ve giderleri devlet tarafından karşılanacaktır(Beveridge, 1942: 10). Çalışanlar, işverenler

ve yetişkinler her hafta tek bir sigorta belgesi damgalatacak ve tek bir güvenlik katkısı ödeyeceklerdir. Çalışan sınıfta olan işçilerin maaşlarından işverenler tarafından katkı payı kesilerek katkıda bulunulacaktır. Yine çalışanlar işsizlik kalmaları durumunda, maluliyet ve emeklilik, tedavi ve cenaze giderleri gibi masraflarda devletten ödenek alacaktır. Tüm sınıflara eğitim yardımı sağlanacak, annelik yardımı, çalışan evli kadınlara doğum yardımı(doğum öncesi ve sonrası için 13 haftalık izin), çocuklu ailelere çocuk başına haftalık ödenek yardımı, tüm toplumu içine alan bir sağlık ve rehabilitasyon hizmeti, çalışma çağındaki herkese devlet tarafından iş sağlanması ve dul olanlara yardım gibi temel yardımlar rapor içine alınmıştır. (Beveridge, 1942: 11; Şahin Taşğın, 2017: 41).

Beveridge raporuna genel olarak bakıldığında detaylı sağlık sigortası, aile yardımları ve tam istihdamın devlet eliyle oluşturulması gibi ana temaların olduğu görülmektedir. Glennerster(2000: 37)'e göre Beveridge raporu gerçekten en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş ve hazırlanmıştır. Rapor tüm dünyayı kapsayıcı nitelikte hazırlandığı için sosyal olarak eşitsizliği önlemesi açısından da önemlidir. Temel bir sosyal güvenlik sisteminden oluşarak günü kurtarıcı değil, sürdürülebilir bir amaç benimsemektedir. Yoksulluk veya yoksulluk seviyesinin üstünde bir seviyede sigorta tutumu sağlaması, yardımlardan yararlanmak isteyenlere bir şart koşulmasına gerek bırakmayacaktır. Tüm bu çıkarımlardan hareketle Beveridge raporu refah devletinin anayasası niteliğini taşıyor demek abartı olmayacaktır.

Beveridge sürecinde mevcut iktisadi anlayış ise Keynesyen bir iktisat anlayışına sahipti. Keynesyen iktisadi düşüncüyü benimsenin sebebi ise klasik iktisat anlayışının dönemin olumsuz koşullarına çözüm üretememesi ve Beveridge raporunun hazırlanış ve uygulama aşamalarına ters düşmesidir. Bu doğrultuda devletin ekonomi ve kriz ortamına müdahalede bulunmaması klasik iktisadi anlayışın bir ürünüdür. Klasik iktisatçılara göre piyasa “kendi kendine düzene girecektir” anlayışıyla hareket etmektedirler. 1929 ekonomik krizinin sonuçları karşısında etkinliğini yitiren klasik iktisat anlayışının “görünmez el” anlayışı artık tamamen yok olmuş ve yeni bir iktisadi düşünce gelişmiştir. Tamda böyle bir dönemde John Maynard Keynes, klasik iktisadi düşünceye karşı çıkarak gündeme gelmiştir. Keynes’e göre devlet müdahalesi gerektiğinde olmalı, ekonomi talep ve gelir eksenli bir anlayışa sahip olmalıdır. Bu anlayışa göre “kapitalist ekonomiyi yönetecek ve düzenleyecek aktif bir devlet

politikasının gerekliliği elzemdir” düşünce hakim görüş olmaya başlamıştır(Przeworski, 1985: 36; Gümüş, 2018: 53). Beveridge raporunun hazırlanmasında William Beveridge’ye en büyük ve en önemli desteği ise yine Keynes vermiştir. Raporun oluşturulmasında Beveridge ile istişarelerde bulunan Keynes, Beveridge raporunun ortaya çıkması ve yayınlanmasındaki gizli mimar olmuştur(Timmins,2017: 37). Beveridge raporu sadece İngiltere’de değil diğer Avrupa ülkelerinde de fikri yönü ile etkili olmuştur.

1945 yılında II. Dünya Savaşı sonunda savaşın Avrupa ülkeleri üzerinde bıraktığı ekonomik, sosyal ve ticari etkiyi toparlamak adına Keynes’in önemli bir rol oynadığı ve ABD’nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kentinde uluslararası bir toplantı düzenlenmiştir(Akbay, 2011: 4). Toplantının amacı, kur rejimindeki dalgalanmaların ortaya çıkardığı istikrarsızlıkları önlemek, iki dünya savaşı arası dönemde ülkelerin “*beggar thy neighbour*” “*komşunu fakirleştir*”, şeklinde izledikleri yol olan ticari kısıtlamaları ve devalüasyonlar yoluyla fazladan döviz artışı sağlamanın önlenmesinin önüne geçmektir(Bordo, 1993: 36). Döviz kurunu ve ödemeler dengesini sağlamak ve dengeye getirmek için ise “IMF” “Uluslararası Para Fonu” kurulmuştur. Bu doğrultuda iktisadi olarak ülkeler altın veya dolar türünden bir değer belirleyecek ve parasını bu değer (%1) marjı içinde kendini koruyacaktır(Akbay, 2011: 4). Aslında Keynes, Beveridge raporu gibi bir plan dahilinde savaş sonrası ortamın kötü gidişatına çözüm olabilmek için Bretton Wood’a öncülük etmiştir.

Keynes’in iktisadi anlayışına göre iş gücü bir arz problemi değildir. Aksine talep problemidir. Talep ise kamu yatırımları yoluyla yani devletin müdahalesiyle giderilebilir. Bu doğrultuda toplum da eş zamanlı olarak eşit ve adaletli bir yapıya sahip olacaktır. Toplumun böylesine bir ortama sahip olmasında devlet, elinde bulundurduğu enstrümanlarla “*vergi, bayındırlık ve iskan, para ve faiz politikaları ve toplama araçları*”(Özdemir, 2007: 195) makro boyutta uygulamaya geçmesi gerekmektedir(Çalışkan, 2001: 16; Koray, 2003: 73).

Talep probleminin çözüm yöntemi, büyümeyi genişletmiş ve bunun sonucu olarak istihdam olanakları çoğalarak artmıştır. İstihdamın ve büyümenin artması sonucu ise işgücü ücretleri ve iş gücü koşulları iyileştirilmiştir(Özsuça, 2003: 228). Sosyal harcama kalemleri hem genişlemiş hem de sorunsuz işlemiştir. 1970’li yıllara kadar

GSMH’de sosyal harcama giderleri ise İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra %20’lere yaklaşmıştır. Bu oran 1970’lerde meydana gelen petrol krizine kadar % 30’u aşmış ve bu döneme kadar eşine rastlanılmayan ekonomik ve kapitalist bir büyüme ve gelime yaşanmıştır(Pierson, 1991: 128). 1950’li yıllarda başlayan ve 1970’lerin ortasına kadar devam eden bu süreçte OECD ülkelerinde yıllık büyümenin %5’i geçmesi ve enflasyon oranının % 4’ü geçmemesi; enflasyona bağlı olarak işsizlik oranları da yine bu yıl aralığında oldukça düşük seyir izlemiştir(Pierson, 1991: 132).

Refah devletinin bu yükseliş dönemi olan altın çağında, Keynesyen makro iktisadi politikaların ve Beveridge raporunun savaş sonrası dönemde küresel bir büyüme ve gelişmenin önünü açtığı görülmektedir. Bu doğrultuda ticari, ekonomik ve sosyal refah genişlemiş, sosyal harcama ve sosyal koruma kalemleri ise genişletilmiştir. 1930’larda iş gücünü kapsayan ve dar bir kapsama sahip olan sosyal harcama ve koruma politikaları; Keynesyen iktisat ve ekonomik anlayış ve Beveridge raporunun da etkisiyle, 1960’ların sonlarında işgücünün % 75’inden fazlasının koruma ve güvence altına alındığını gözler önüne sermektedir(Pierson, 1991: 128; Özsuça, 2003: 228).

Altın çağını yaşayan refah devletinin sosyal güvenlik ve sosyal koruma gibi sosyal haklara erişimi kolaylaştırdığı bu dönemde, bireylerin artık devletten sürekli bir beklenti içine girdikleri görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra giderek artan refah uygulamaları, nüfusta ve işgücünde de artışları beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda 1970’li yıllara gelindiğinde küreselleşme kavramı gün yüzüne çıkmış ve ekonomik, siyasi, sosyal ve toplumsal beklentileri değiştirmiştir. Aynı yıllar içerisinde petrol krizlerinin etkisi ekonomik anlamda küreselleşme ile birlikte Keynesyen iktisadi anlayışı derinden sarsmıştır. Keynesyen iktisadi anlayış petrol krizleri ve küreselleşme etkisine karşı çözüm üretememeye başlamış ve “*Altın Çağ*”daki ekonomik büyüme ve gelişme yerini gerilemeye ve durağanlaşmaya bırakmıştır. Dolayısıyla hem refah devleti uygulamalarına hem de Keynesyen iktisadi görüşe eleştiriler artmaya başlamış ve yeni bir çözüm yolu arayışları başlamıştır.

1.1.4. Refah Devletine Gelen Eleştiriler ve Yeni Bir Yol Arayışı

Refah devleti Keynesyen iktisadi anlayış ile benzeri görülmeyen bir büyüme ve gelişme yakalamıştır. Literatürde 1945-1970 yılları arası dönem olarak adlandırılan “*Altın Çağ*”, 1973 Petrol Krizi ve küreselleşmenin etkisiyle etkinliğini yitirmeye

başlamış ve eleştirilere maruz kalmıştır. Refah devletinin kriz ortamında ve küreselleşme ile birlikte yetersiz kalmasının sebebi değişen ekonomik koşullar olmuştur. Refah devleti her ne kadar doğrudan gelir transferi sağlamış olsa da temel hizmetleri de sunması açısından yoksulluğu tamamen ortadan kaldıramamış fakat azaltmış gözükmektedir(Koray, 2013: 200). Bu doğrultuda refah devleti küreselleşme ile birlikte artan nüfus ve nüfusa bağlı olarak işsizliğin de artmasıyla yoksulluk karşısında ilk başlardaki bastırıcı gücünü koruyamamıştır. Bu duruma dönemin verileri ile açıklık getirilecek olursa, 1950-1970 yılları arası dönemde yıllık üretim artışının oranı %4.9 iken 1973-1980 yılları arasında %2.7'ye düşmüştür. Enflasyonun %4 seviyelerinde izlendiği 1950-1970 yılları arasında, petrol krizi ile başlayan 1973-1980 yılları arasında ise enflasyon %9.7'lere yükselmiştir. Yatırım yapılan oranlar yine 1950-1970 yılları arasında %7.6 seviyelerinde iken 1973-1980 yılları arasında %2.3'e gerilemiştir. Yine aynı yılları kapsayan verilerde işsizlik 1950-1970 arasında %3.3 seviyelerinde düşük bir seviye izlerken petrol krizi sonrası 1973-1980 yıllarında %5.2'ye yükselmiştir. Ticarete ise büyüme oranı %9.1 den, %4.3'e gerilemiştir(OECD, 1991; Llewellyn ve Potter'den aktaran Özsuça, 2003: 228). 1950'lerde %5'i geçen ekonomik büyüme 1970'lerde %3'e, 1980'lerde ise %2'ye gerilemiştir(Marglin, 1992: 2). Refah devletinin tikanıklığını ve gelen eleştirileri Koray(2013: 201) şu şekilde bahsetmektedir;

- Refah devletinin topluma maliyetinin artması
- Refah devleti uygulamalarının etkisinin azalması ve buna bağlı olarak yetersizleşmesi
- Refah devletinden beklentilerin yüksek olması ve beklentilerin farklılaşması
- Refah devleti uygulamalarının yarattığı yan etkiler

Aslında tüm sayısal veriler ve Koray'ın bahsettiği tikanıklıklar ve eleştiriler birbiri ile örtüşmektedir. Bu doğrultuda refah devletinden beklentilerin sürekli olarak artması, refah uygulamalarının yarattığı yan etkiler(yüksek sosyal harcama ve transfer ödemeleri) ve refah devletinin küreselleşme ile birlikte demografik, ekonomik ve emek piyasası süreçlerine artık çözüm üretemez hale gelmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Keynesyen iktisadi anlayışın artık yeterli gelememesi, şirketlerin uluslararasılaşma neticesiyle sınırları dışına çıkması ve devlet müdahalesinin ekonomik anlamda krizlere çözüm olamaması da yine bu durumu kanıtlar nitelikte olmaktadır(Özdemir, 2007: 263).

Petrol fiyatlarının dört kat artması ve buna bağlı olarak OPEC'e bağlı ülkelerin petrol krizine maruz kalması, ABD'nin Vietnam Savaşı nedeniyle dış açık vermesi ve Bretton Woods sisteminin buna bağlı olarak çökmesi gibi nedenler, küresel ekonominin durgunlaşması ve fiyat artışlarının giderek artması yani stagflasyon dönemine girildiğini göstermektedir(Kazgan, 2009: 93). Altın çağın yaşandığı dönemlerden stagflasyon döneminin sonlarına kadar refah devletinde kamu harcamaları devasa boyutlara ulaşmıştır.

Tablo 3: Kamu Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%)

Ülkeler	1960	1970	1980	1990	1995
ABD	27,8	31,6	31,8	35,2	34,9
Almanya	32,0	38,6	47,9	45,1	49,8
Danimarka	24,8	40,2	56,2	56,0	59,3
Fransa	34,6	38,5	46,1	49,8	54,3
Hollanda	33,7	45,5	54,9	54,1	51,3
İngiltere	32,6	38,8	43,0	41,8	44,4
İspanya	13,7	22,2	32,2	42,5	45,5
İsveç	31,1	43,3	60,1	59,1	65,6
İtalya	30,1	34,2	41,9	54,0	52,7
Yunanistan	17,4	22,4	33,1	48,2	48,3
Toplam OECD	28,8	32,3	37,1	39,4	41,2

Kaynak: (Ersöz'den aktaran Özdemir, 2007: 203).

Tablo 6'da görüldüğü üzere kamu harcamaları altın çağını yaşayan refah devletinin son dönemlerinde giderek artmıştır. Bu artışta en büyük pay refah devletinden beklentinin, her geçen gün artan nüfus unsuru ile paralel olmasıdır. Artan nüfus, sosyal koruma ve güvence uygulamalarını artırmış ve dolayısıyla refah devleti

artan harcamaların önüne geçememiştir. 1970’li yıllarda petrol krizleri ve 1989’da uluslararası kriz dönemlerinde ise kamu harcamaları azalmak yerine aksine daha da artmıştır(Garrett ve Mitchell, 2001: 160). Refah uygulamaların ilk olarak uygulamaya geçtiği Almanya, İngiltere ve İsveç gibi ülkelerde bu oranların %50’lere yaklaştığı görülmektedir. İsveç bu oranın bir istisnası olarak %50’yi dahi aşmıştır. Tüm bu olgulara yeni bir soluk arayışları beraberinde krizden çıkmanın da bir yolu olacaktır.

Liberal ideoloji ve muhafazakar ideolojinin 20. yüzyıldan önceki yüzyılda birbiri ile yarış içerisinde olması, 20. yüzyıl ile birlikte ortak bir ideolojide birleşmeleri ile karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte refah devleti anlayışı ve uygulamalarının yetersiz kalması, refah devletine karşı olan beklentilerin giderek artması gibi nedenler refah devletinde eleştirilere neden olmuştur. Küreselleşmenin hızlı etkilerinin altında zayıf kalan refah devleti giderek büyümüş ve müdahaleciliğini artırmıştır. Bürokratik olarak tıkanıklıkların da meydana geldiği refah devletinde yeni arayış sesleri yükselmektedir. Bu doğrultuda liberalizm karşımıza, “*neo-liberalizm*” adı altında yeni gibi gözüken ama fikri alt yapısı aynı olan bir kavram olarak çıkmaktadır. Muhafazakar ideoloji ise Spicker’in da deyimiyle “*neo-konservatizm*” olarak karşımıza çıkmaktadır(Spicker, 2014: 196). Neo-liberalizm aslında yeni bir kavram veya ideoloji değildir. Bu ideoloji aslında 19. yüzyılda “*vahşi kapitalizm*” olarak belirtilen liberalizmin yeniden gündeme gelmesidir(Özdemir, 2007: 237). Hem liberalizmin hem de muhafazakarlığın ortak noktada buluşması “*Yeni Sağ*” ideoloji olarak bilinmektedir. Liberalizm ve muhafazakar ideolojinin bu yeni dönemde birleşmesi aslında her iki ideolojinin de ortak olarak piyasa ekonomisini savunması ve refah devletine genel olarak karşı çıkmaları olarak görülmektedir(Ölmezogulları’dan aktaran Bilen, 2002: 155). Temelde piyasa ekonomisini savunan Yeni Sağ ideoloji, ekonomik olarak küreselleşmeyi ön görmekte ve devlet müdahalesine karşı çıkmaktadır. Yine bu yeni ideoloji kamu harcamaları içerisinde sosyal harcamaların yük oluşturduğu ve bu harcamaların boyutlarından da bahsetmektedir.

Tablo 4: Kamu Sosyal Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%)

Ülkeler	1960	1975	1980	1990
ABD	7,3	14,5	13,4	14,6
Almanya	18,1	26,2	25,7	23,5
Danimarka	9,0	24,2	26,8	27,8
Fransa	13,4	17,7	22,5	26,5
Hollanda	11,7	29,6	28,3	28,8
İngiltere	10,2	15,6	16,4	22,3
İspanya	7,8	11,8	16,8	19,3
İsveç	10,8	21,2	25,9	33,1
İtalya	13,1	21,0	21,2	24,5
Yunanistan	7,1	8,6	11,1	20,9
Toplam OECD	10,1	18,1	19,6	21,5

Kaynak: (George, 1996: 5; OECD, 1982; OECD, 1990).

Tablo 4'deki veriler doğrultusunda refah devletinin altın çağında genel OECD ortalaması %10 iken kriz dönemlerinde %20'leri aşmış görünmektedir. Verilere göre ABD ve İngiltere'de diğer ülkelere görece düşük olmasının sebebi nesnel koşulların hükümet davranışına mutlak etki etmediği görüşünde olmalarıdır. Yine diğer ülkelerin aralarındaki farkların ülkelerin ideolojik, demografik ve ekonomik yapılarına göre değişiklik göstermesi normaldir. Bu doğrultuda Yeni Sağ anlayışa göre hem hükümet faaliyetlerinde hem de kamu harcamalarında ciddi bir azalmadan başka bir şey bu durumu çözemeyecektir(George, 1996: 6).

Refah devletinin bu sancılı dönemine gelen bir başka eleştiri ise vergiler ile ilgilidir. Kamu, sosyal ve kamu sosyal harcamalarındaki artış, refah devletindeki harcama endeksli vergilerin gerek yapısını gerekse niceliğini değiştirmiştir. Bu

doğrultuda refah devletinin altın çağında gerekli devlet giderlerini karşılamak için alınan vergilerin yapısı değişmiş ve böylece işletmeler üzerinden alınan vergiler artık sosyal güvenlik ve bireysel gelir vergilerine kadar değişime uğramıştır(Shaikh, 2003: 532).

Tablo 5: OECD Ülkelerinin Vergi Yüğü (1960 - 1985)

	1960	1970	1978	1985
ABD	26,6	29,2	29,0	29,2
Almanya	31,3	32,9	37,9	37,8
Danimarka	25,4	40,4	43,4	49,2
Fransa	-	35,6	39,5	45,6
Hollanda	30,1	37,6	44,6	45,0
İngiltere	28,5	37,1	33,1	38,1
İspanya	-	17,2	22,9	28,8
İsveç	27,2	40,2	50,9	50,5
İtalya	34,0	24,2	27,1	34,7
Yunanistan	-	24,3	27,9	35,1
Toplam OECD	29,0	31,8	35,6	39,4

Kaynak: (OECD, 1978; OECD, 1991; Aktan'dan aktaran Özdemir, 2005: 171).

Vergi yükü olarak oluşturulan tabloya baktığımızda örneğin İngiltere'de 1960'da vergi yükü yüzde 28,5 iken 1985'de yüzde 38,1'e yükselmiş, Almanya'da 1960'da yüzde 31,3 iken 1985'de yüzde 37,8'e yükselmiş, ABD'de 1960'da yüzde 26,6 iken 1985'de yüzde 29,2'ye yükselmiş ve İsveç'te 1960'da yüzde 27,2 iken 1985'de yüzde 50,5'e yükselmiştir. Bu durumda vergi oranlarının, refah devletinin altın çağından sonra krizlerle mücadele ettiği ve Keynesyen ekonominin artık yeterli olamadığı ve petrol krizleriyle de sancılı bir döneme girdiği ve vergi oranlarının da bir yük olarak yıllara göre

arttığı görülmektedir. Toparlayacak olursak, refah devletine karşı olarak ortaya çıkan neo-liberalizm anlayışı Keynesyen iktisadi ekonomiyle zıt görüşlere hakim olarak ortaya çıkmıştır. Refah devletinin sosyal ve kamusal harcamalarının, küreselleşme ve petrol krizlerinin etkisiyle yıllar içinde giderek artış gösterdi ve bu durum refah devletinde tıkanıklığa yol açmıştır. Tam istihdam, eşitlikçi sosyal hizmetler ve destekler refah devletini bu son dönemde baltalayan unsurlar olarak görülmektedir(Mishra, 1990: 18). Refah devletinin dikey olarak yeniden dağıtımcı olmadığına ve hatta yoksulluğu ortadan kaldırmadığına dair görüşler hakim olmuştur(İnanç ve Demiray, 2004: 8). Bunlara ek olarak, farklı türdeki sosyal tedarikleri savunan feminist ve ekolojik eleştiriler de vardı. Refah devletinin sosyal yardımlarla insanları işlevsizleştirdiği de düşünülmektedir. Bu doğrultuda insanlar girişimcilik ruhlarını ortaya koyamamakta ve sosyal refah yardımlarına bağımlı olmakta ve bu durum suçlusu olarak refah devleti gösterilmektedir(Giddens, 2000: 24).

Son olarak, refah devletine, onu kamu yararından çok kendi çıkarları için kullanan bürokratlar ve profesyoneller tarafından hükmedildiğine dair hem soldan hem de sağdan gelen eleştiriler olmuştur. Özetle, evrenselci refah devleti hem destekçileri hem de düşmanları tarafından aralıksız eleştirilere maruz kalmıştır. Dolayısıyla refah devleti tüm bu eleştiriler karşısında yeni bir çıkış yolu aramakta ve o çıkış yolu ise “Üçüncü Yol” ve “Sosyal Yatırım Devleti” gibi yeni bir anlayış ile karşımıza çıkmaktadır.

1.1.5. Refah Devleti Modelleri / Sınıflandırması

Refah devletine dair birden çok ve çeşitli sınıflandırma bulunmaktadır. Bunun nedeni mevzu bahis konunun ortaya çıktığı yıllardan itibaren çeşitli devletler nezdinde farklı bakış açıları sınıflandırma yapılmasıdır. İkinci Dünya Savaşından sonra yapılmaya başlanan bazı sınıflandırmalar ise temelde gereklilikleri yerine getirmediği, coğrafi ve ekonomik olarak ülkelerin farklı yapılarının olduğu gerekçesi ile eleştirilmiştir. Bu doğrultuda refah devletleri benzerlik gösterdiği gibi farklılıklarda göstermektedir(Gümüş, 2020: 103).

Refah devletine dair ilk sınıflandırmalar, İkinci Dünya Savaşından sonra şekillenmeye başlayan refah devletinin altın çağlarını yaşadığı yıllarda Harold L. Wilensky ve Charles N. Lebaux tarafından 1958 yılında yazdıkları “*Industrial Society*

and Social Welfare: (kitabında) *The Impact of Industrialization on the Supply and Organization of Social Welfare Services in the United States*” (makalesinde) yapılmıştır (Abrahamson, 1999: 395). Bu doğrultuda Wilensky ve Lebaux’a göre “Kurumsal (institutional)” ve “Kalıntı (residual)” refah devleti olmak üzere iki çeşit refah devleti bulunmaktadır.

Tablo 6: Wilensky ve Lebaux’un Refah Devleti Anlayışları

Kurumsal (Institutional)	Kalıntı (Residual)
Refah sağlamada piyasa ve aile yeterli gelmez ise ancak o zaman refah uygulamalarına ihtiyaç duyulmalıdır.	Refahın sağlanmasında etkin rol devlete aittir. Bu durum modern sanayi toplumlarının ilk görevleridir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sınıflandırmaların bir diğeri ise Richard Morris Titmuss tarafından 1954 yılında yazılan “*Sosyal Politika*” kitabında bahsedilmiştir. Titmuss, refah devletini üç şekilde sınıflandırarak açıklamıştır. Buna göre, “*Kalıntı Refah Modeli*”, “*Endüstriyel Başarı Modeli*” ve “*Kurumsal Yeniden Dağıtımcı Model*” dir (Titmuss, 1974: 30).

Tablo 7: Titmuss’un Refah Devleti Modelleri

Kalıntı Refah Modeli	Endüstriyel Başarı Modeli	Kurumsal Yeniden Dağıtımcı Model
Devletin sadece yoksullar için yardım eli uzatması gerektiğini ki bunu da en az seviyede tutması gerektiğini savunur.	Sosyal refah uygulamalarından yararlanmak için aktif olarak iş gücünde bulunmak şarttır. Sosyal sigorta sistemine katkı/ödemelerde bulunulması esastır. Bu doğrultuda hak etme, çalışma performansı, verimlilik, statü önemlidir. Sosyal refah sağlayıcıları ön plandadır.	Evrensel hizmetlerin sunulması esastır. Devlet garantör görevinde evrensel hakları, kamu hizmetlerini sağlar. Geliri yeniden dağıtımcı rolü ile piyasa dalgalanmalarını giderir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Etkileyici bir genişlemeye rağmen, baskın refah devleti araştırması beş önemli zayıflıktan mustarıptır: refah devleti büyümesinin doğrusal bir anlayışı, refah devleti verimliliğinin ihmali, değişkenlerin aşırı nicelenmesi, Sosyal Demokrat önyargı ve teorisinin az gelişmişliğidir. İlk dördü mevcut toplumsal koşullar altında savunulamaz olarak kabul edilirken, son teori problemlere odaklanmaktadır. Refah devletleri, insanın yeniden üretiminin sosyal sistemleri olarak kavramsallaştırılır ve refah devletlerinin gelişimini açıklamak için bir piyasa başarısızlıkları ve piyasa çatışmaları teorisi çizer. Ekonomik ve sosyolojik teorisinin bir kombinasyonu, kamu mallarının ve farklı türde özel malların sağlayıcıları olarak refah devletleri teorisini ortaya koymak için kullanılır. Ekonomik teori ve sosyo-politik teori, insanların üretmesine devlet katkılarının arz ve talebinin belirleyicilerini özetlemek için kullanılır(Therborn, 1987: 237). Therborn tamda bu noktada bu dört ayrıştırmanın teorik olarak görünürlüğünden bahsederek bir sınıflandırmaya gitmiştir.

Tablo 8: Therborn Refah Devleti Ayrıştırması

REFAH DEVLETİ	BENİMSEDİĞİ İLKELER	ÜLKELER
Güçlü-Müdahaleci Refah Devleti	- Gelişmiş sosyal haklar - Tam istihdam	Norveç Avusturya Finlandiya
Yumuşak Telif Edici Refah Devleti	- Gelişmiş sosyal haklar - Telif edici devlet anlayışı	Belçika, Fransa Danimarka, Hollanda Almanya, İtalya İrlanda
Tam İstihdam Odaklı Küçük Refah Devleti	- Düşük sosyal haklar - Tam istihdam	İsviçre Japonya
Piyasa Odaklı Küçük Refah Devleti	- Muhtaçlık esaslı - Piyasa mekanizması - Aile ve sosyal dayanışma - Devlet en son tercih	Avustralya Kanada, ABD İngiltere Yeni Zelanda

Kaynak: Yazar tarafından (Therborn, 1987) kaynağı kullanılarak hazırlanmıştır.

Therborn'un bu sınıflandırmalarında ortak nokta sosyal haklar, istihdam ve devletin rolüdür. Sosyal hakların, sınıflandırdığı refah devleti ülkelerine göre gelişmiş, düşük ve muhtaç esashılığa dayandığı görülmektedir. İstihdam ise yine refah devleti ülkelerinin refah anlayışları ekseninde tam istihdam ve piyasa mekanizması olarak sınıflandırılmıştır. Devletin rolü ve görevi olarak yaptığı sınıflandırmada ise telafi eden ve son çıkış noktası olarak görülen devlet rolü hakimdir.

Ferrera'da diğer refah devleti sınıflandırmaları değerlendirmelerinden hareketle bir sınıflandırma yapmıştır. Sosyal korumanın alıcılarına odaklanarak yaptığı bu sınıflandırmada baskın rol "kapsama"dır. Kapsam olarak baskın rol almasındaki en etken faktör ise sosyal politikaya karşı Bismacrçı ve Beveridgeci şeklindeki iki yaklaşım kümesinden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda kapsam, belirli bir ülkede baskın olan sosyal korumayı kapsayanlarla ilgilidir. Evrensel ve Mesleki olarak iki kapsama vurgun yapan Ferrera, tüm nüfusun tek bir planla korumaya alınmasına "*Evrenselci Model*" adını vermektedir. Toplumdaki grupların (işgücü, aile vb.) farklı grup planlarla şekillendirmesine ise "*Mesleki Model*" olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 9: Ferrera'ya Göre Refah Devleti Sınıflandırması

Mesleki Refah Devleti		Evrenselci Refah Devleti	
<u>Taraf</u>	<u>Karışık</u>	<u>Taraf</u>	<u>Karışık</u>
Fransa	İsviçre	Finlandiya	Yeni Zelanda
Belçika	İtalya	Danimarka	Kanada
Almanya	Hollanda	Norveç	Birleşik Krallık
Avusturya	(İrlanda)*	İsveç	

Kaynak: (Ferrera, 1993: 83)

* İrlanda bu kategoride Ferrera tarafından istisna olarak ele alınmıştır.

Ferrera'nın İsviçre ve Hollanda'yı aynı sınıflandırma ve alt kümeye koymasının sebebi, sınıflandırma anlayışı ile ilgilidir. Sağlanan refah miktarı ile kapsama modeli arasındaki herhangi bir ilişkiyi reddetmektedir. Bu doğrultuda devlet tarafından ne

kadar refah sağlandığı ve kimin refah sağlayıcı olduğu arasında bir ayrıma varmış olmaktadır. Kısaca Ferrera'nın sınıflandırmasının ana düşüncesi kapsama boyutu ele alınarak refahın sağlanması farklılıkları hesaba katmaktır(Bonoli, 1997: 356).

Ferrera'nın kapsama modeline göre iki tür sosyal politika geleneği bulunmaktadır. Bu doğrultuda yapmış olduğu sınıflandırma ise “*Bismark Modeli*” ve “*Beveridge Modeli*”dir.

Tablo 10: Ferrera’ya Göre Bismarkçı ve Beveridgeci Model

	Bismarkçı Model	Beveridgeci Model
Hedef	Gelirin Korunması	Yoksulluğun Önlenmesi
Faydalar	Kazançlarla İlgili	Sabit Fiyat
Uygunluk	Katkı (Kaydı) Payı	İkamet ve İhtiyaç
Kapsam	Çalışan Kesim (İşgücü)	Tüm Nüfus
Finansman	Katkı Payları	Vergilendirme

Kaynak: (Bonoli, 1997: 357).

Bu sınıflandırmaya göre her çalışanın ödediği veya işveren tarafından kendi adına ödenen katkı payından doğan haklarını orantılı olarak alabilen sosyal sigortacı (korumacı) Bismarckçı gelenek ve buna karşıt olarak tüm nüfusu kapsayan sosyal sigortacı (korumacı) Beveridgeci gelenektir(Chassard ve Quentin, 1992: 94). Aslında Ferrera, “*Mesleki ve Evrenselci Model*” sınıflandırmasını sosyal politika yaklaşımları alt yapısında oluşturduğu söylenebilir. Ferrera’ya göre Bismarkçı Model ve Beveridgeci Model arasında herhangi bir ayrım bulunmamaktadır. Bu iki model yaklaşımının temel eksikliği, evrensel ve olanaklar kapsamının tedarik kısmındaki farkı yakalayamamış olmalarıdır. Her iki modelde niceliksel anlamda herhangi bir ilişkiye işaret etmemektedir. Tedarik düzeyinde her iki modelde başarısızdır. Odaklarının “nasıl” boyutu “ne kadar” boyutuna karşı bir ihmaldir. Dolayısıyla bu durum her iki model arasında ciddi bir farkın olmadığını gözler önüne koymaktadır(Bonoli, 1997: 359).

Gosta Esping-Andersen 1900’lü yılların sonunda yayımladığı “*The Three Worlds Of Welfare Capitalism*” kitabında refah devleti sınıflandırmalarının, kitabın çıktığı yıla kadar refah devleti sınıflandırmalarının, hep bir öncekini eleştirmek için ortaya çıktığını ve karşılaştırmaya dayalı oluşunu savunmuştur(Esping-Andersen, 1990: 3). Andersen bu savını yeni bir sınıflandırmada istatistiki veriler kullanarak ve sınıflandırmayı daha merkezi ve daha ekonomi-politik yönleri ele alarak gerçekleştirmiştir(Pierson, 1998: 779). Bu sınıflandırmayı yaparken Thomas Humphrey Marshall ve Richard Titmuss’dan etkilenmiş ve Marshall’ın “*sosyal vatandaşlık*” ve Titmuss’un “*üçlü sınıflandırma*” kavramlarının sentezinden yararlanarak bu üçlü sınıflandırmayı yapmıştır(Arts ve Gelissen, 2002: 138).

Tablo 11: Esping-Andersen’in Üçlü Refah Devleti Sınıflandırması (1990)

Liberal	Muhafazakar	Sosyal Demokrat
ABD	Almanya	İsveç
İsviçre	Fransa	Norveç
Japonya	İtalya	Danimarka
Kanada	Avusturya	Finlandiya
Avustralya	Belçika	Hollanda

Kaynak: (Esping-Andersen, 1990: 74)

Refah devleti sınıflandırmasında genel olarak bakılan sosyal harcama kavramı Esping-Andersen tarafından doğru bir sınıflandırma olarak görülmemiştir. Bunun en önemli sebebi bazı refah sınıflandırması ülkelerinin sosyal harcamalarının yüksek olmasının belirli bir toplumsal sınıfta toplanabilmesi olarak açıklamaktadır(Özdemir, 2007: 142). Dolayısıyla bireylerin ve ailelerin piyasa mekanizması dışında yaşamlarını devam ettirebilmesi için devlet yardımları olarak belirtilen yardım oranlarına “dekomodüfikasyon” adını vermiştir. Yaşlı aylığı, işsizlik yardımları ve hastalık yardımları olarak oranlamaya tabii olan bu üç yardım oranlarını, yaptığı refah devleti sınıflandırması ülkelerinin oranları Tablo 15 ’de belirtmiştir(Esping-Andersen, 1990: 52).

Tablo 12: Esping-Andersen Refah Devletleri Dekomodifikasyon Oranları

Liberal Refah Modeli Devletleri	
Avustralya	13,0
Amerika	13,8
Yeni Zelanda	17,1
Kanada	22,0
İrlanda	23,3
İngiltere	23,4
Muhafazakar Refah Modeli Devletleri	
İtalya	24,1
Japonya	27,1
Fransa	27,5
Almanya	27,7
Finlandiya	29,2
İsviçre	29,8
Sosyal Demokrat Refah Modeli Devletleri	
Avusturya	31,1
Belçika	32,4
Hollanda	32,4
Danimarka	38,1
Norveç	38,3
İsveç	39,1

Kaynak: Esping-Andersen, 1990: 52

Esping-Andersen'in dekomodifikasyon oranlarına göre yapmış olduğu bu sınıflandırma ikinci yaptığı sınıflandırmanın fikirlerinin temelini oluşturmuş ve 1999 yılında yazmış olduğu ikinci kitabında ise refah devleti sınıflandırmasını yeniden ele almıştır. Refah devletine gelen eleştiriler, sınıflandırmadaki eksiklikler ve iki sınıflandırma arasındaki güncel değişmelere değinerek 1990 yılında yaptığı sınıflandırmaya yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu doğrultuda yeni sınıflandırmaya göre ülkeler “Kalıntı”, “Sosyal Sigorta” ve “Evrensel” olarak belirlenmiştir. İlk yaptığı sınıflandırmadan farklı olarak devlet ve piyasa kavramlarının yanına aile kavramını da eklemiş ve refah sağlanmasında yeni bir kuruma değinerek sınıflandırma yapmıştır(Özdemir, 2007: 131).

Tablo 13: Esping-Andersen'in Üçlü Refah Devleti Sınıflandırması (1999)

Kalıntı	Sosyal Sigorta	Evrensel
ABD	Almanya	Danimarka
Avustralya	Fransa	Hollanda
Kanada	İtalya	İsveç
Yeni Zelanda	Japonya	Finlandiya
İngiltere*	Avusturya	Norveç
	Belçika	İngiltere*

Kaynak: (Esping-Andersen, 1999: 85)

* İngiltere bir dereceye kadar her iki sınıflandırmada da kabul edilmektedir.

1.1.5.1. Liberal Refah Devleti Modeli

Refah devleti sınıflandırmaları Esping-Andersen tarafından “*Liberal, Muhafazakar ve Sosyal Demokrat*” olarak üçlü bir sınıflandırmaya tabiidir. Bu doğrultuda “*Liberal Refah Devleti Modeli*” Esping-Andersen tarafından üç farklı isimle anılmaktadır. “*Liberal Refah Rejimi (Liberal Welfare Regimes)*”, “*Kalıntı Refah Rejimi*” ve “*Anglo-Sakson Model*” olmak üzere üç farklı şekilde adlandırmaktadır.

Piyasa mekanizmasının hakim olduğu bu sınıflandırmada devlet “*jandarma*” görevinde ve vatandaşlara asgari düzeyde yararlar sağlamaktadır. Gelir araştırmasını hakim gören bu sınıflandırmada sağlanan sosyal yararlardan faydalananları ise damgalayıcıdır. Temelde önde gelen ülke örnekleri ise ABD, Avustralya ve Kanada’dır(Pierson, 1998: 778). Piyasa mekanizmasının vatandaşlar tarafından bireysel olarak oluşturulduğu liberal refah devleti modelinde, bireyler refah oluşturmada kendileri çaba göstermektedir. Bu durumda devlet, piyasada refahın sunulmasında destekleyicidir(Esping-Andersen, 1990: 27). Gelir transferi gibi devlet eliyle yapılan sosyal yardım müdahaleleri ancak durumu en kötü olan bireylere yapılmalıdır. Devlet eliyle yapılan bu sosyal yardım müdahaleleri ise gelir testine bağlı tutulmaktadır(Myles ve Quadagno, 2002: 40).

Liberal refah devleti modelinde devlet, tam istihdam anlayışına hakim olmamakta ve herhangi bir toplumsal sorun oluştuğunda tazmin amaç taşımamaktadır. Dolayısıyla devlet müdahale etmemeli “*jandarma*” rolünde “*son çare*” mekanizması olmalıdır(Bilen, 2002: 125). Özel sektördeki emek gücünün kamu sektöründekine oranla fazla olduğu liberal refah devleti modelinde kadınların emek gücüne katılımı da oldukça yüksektir. Gelir adaletsizliğinin görülmesi muhtemel olan bu sınıflandırmada ücretler, orta veya yüksek düzeyde farklılık göstermektedir. Gelir dağılımı makas aralığı oldukça fazladır. Vergi oranlarının düşük olması bu durumu değiştirmemektedir. Tüm bu olgulardan hareketle toplumda eşitsizlik ve yoksulluk hakim olmaktadır. Dolayısıyla bu durum liberal refah devleti modelinin bir bakıma karakteristik özelliğini yansıtmaktadır(Marangoz, 2001: 103).

Kalıntı refah devleti ve Anglo-Sakson model olarak da adlandırılan liberal refah devleti modelinde devletin tek hakim hizmet alanı sağlık alanıdır. Sağlık alanında tüm ulusal hizmet sunumu devlete aittir. Sosyal refah hizmetlerine erişim ise emek gücü nüfusu hariç diğer nüfusun muhtaçlık araştırması yapılarak belirlenmekte ve bu araştırma sonucuna göre verilmektedir(Esping-Andersen, 2002: 15).

1.1.5.2. Muhafazakâr (Korporatist) Refah Devleti Modeli

Liberal refah devleti modelinden sonra yapmış olduğu bir diğer sınıflandırma ise “*Muhafazakar(Korporatist) Refah Devleti Modeli*”dir. Esping-Andersen’in yapmış olduğu bu sınıflandırma modeli farklı şekillerde de adlandırılmaktadır. Bu

adlandırmalara bakacak olursak “*Muhafazakar(Korporatist) Refah Devleti Modeli*”, “*Sosyal Sigorta Modeli*”, “*Kıta Avrupası Modeli*”, “*Kurumsal Refah Rejimleri*”, “*Bismark Ülkeleri Modeli*”, “*Alman Modeli*” ve “*Hristiyan Demokratik Rejimler*” şeklinde adlandırılmaktadır(Özdemir, 2007: 137). Temelde önde gelen ülke örnekleri Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa ve İtalya’dır(Pringle, 1998: 9).

Anti-liberal yaklaşım ile hareket eden muhafazakar refah devleti modeli, piyasalara pekte önem vermemekle birlikte alışıla gelmiş eski düzeni koruma eğilimindedir. Refah düzenlemelerinin piyasa mekanizmalarıyla düzenlenmediği ve geniş sosyal hak yelpazesine sahip olmaları ise bir başka özelliğidir. Temel kökenlerinin korporatist olması nedeniyle sınıfsal ve statüsel farklılıklar bulunmaktadır. Ailenin sosyal refahın sağlanmasındaki merkezi görevi bulunmakla birlikte devlet yardımları da esas olmaktadır. Piyasa liberal refah devleti modeli anlayışındaki gibi öncü koşul olmamaktadır. Genel olarak emek gücüne katılan hem erkek hem de kadın iş gücü oranı düşüktür. Sosyal harcamaların durumu ise oldukça fazladır(Myles ve Quadagno, 2002: 40).

Muhafazakar (korporatist) refah devleti modeline göre devlet bireylerin piyasaya girmelerini istememektedir. Devletin istihdam artırıcı politikalar yerine sosyal güvenliğe bağlayıcı politikalar uygulaması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Emek gücünden noksan olan bireylere yeni istihdam sahaları ve olanakları açmak ve bu durumda kalıcı olmalarını sağlamak yerine aksine telafi edici tazmin politikaları uygulamaktadır(Arın, 1996: 63). Bir başka özellik olarak kilisenin geleneklerine bağlılık bu modelde dikkat çekicidir. Kilisenin geleneklerine bağlılık sosyal politikanın belirleyici aracı olarak kilisenin ve aile kurumunun önemli bir yere sahip olması açısından önemlidir. Dolayısıyla piyasa mekanizmasından çok aile ve kilise gelenekleri ön plandadır(Taylor-Gooby, 2001: 136).

Refahın finansman kısmında ise vergilerden ziyade sosyal sigortaların hakim olduğu görülmektedir. Yine geliri tazmin edici araç olarak vergiler değil sosyal sigortalar hakim düşüncededir(Pringle, 1998: 9). Muhafazakar refah devleti modeli, orta seviye bir dekomodüfikasyona sahiptir. Genelde devlet hizmet sağlama noktasında kilisenin dışında kalan durumlarda devreye girmekte yani telafi edici rol üstlenmektedir(Esping-Andersen, 1990: 25). Aileye büyük ölçüde önem verilen bu

refah modelinde piyasanın yetersizliği ve başarısızlığı ise yine ile kurumu tarafından giderilmektedir(Jessop, 2009: 111).

Son olarak bu görüşe karşı bakış açısına bakılacak olursa, kadınlara yönelik emek piyasasına katılımı teşvik edici politikaların olmadığı görülmektedir. Farklı bir bakış ise mevzu bahis sınıflandırmanın temelini oluşturan hakim muhafazakar görüş refah devletine, toplumu bir arada tutan değerlere ve geleceğe aktarıldığı düşünülen aile kurumunun bozulmasına neden olması gerekçesiyle refah devletine olumsuz bakılmaktadır. Dolayısıyla gelişen ve büyüyen bir refah devleti, aile kurumunda bozulmaları beraberinde getireceği düşünülmekte ve refah devletine sıcak bakılmamaktadır(Özdemir, 2007: 139).

1.1.5.3. Sosyal Demokrat Devlet Refah Modeli

Esping-Andersen'in yapmış olduğu sınıflandırmanın sonuncusu olan Sosyal Demokrat Devleti Refah Modeli ise yine diğer sınıflandırmalarda olduğu gibi farklı adlandırmalar içermektedir. Bu doğrultuda “*Sosyal Demokrat Devleti Refah Modeli*”, “*Evrensel Refah Devleti*”, “*İskandinav Modeli*” ve “*Modern Refah Devleti*” şeklinde adlandırılmaktadır. Temelde önde gelen ülke örnekleri İsveç, Finlandiya, Hollanda, Norveç ve Danimarka’dır(Özdemir, 2007: 140).

Evrensellik, eşitlik ve sosyal dayanışma ilkelerine dayanan Sosyal Demokrat Devleti Refah Modelinde dekomodifikasyon oranı yüksektir. Devlet öncü bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla ön planda olan devlet, yüksek vergiler getirirken aynı zamanda eşitlikçi ve yüksek standartlı hizmet sunumunu da sağlamaktadır. Tam istihdam düzeyini benimseyen bu sınıflandırmada mal ve hizmetler sosyal sigortaya katılıma göre gelir sınıflandırması neticesinde basamaklandırılmıştır. Orta ve çalışan sınıf gözetilmekte ve yüksek fayda sağlanması istenmektedir(Esping-Andersen, 1990: 28).

Herkese yüksek gelir sağlama eğiliminde olan bu sınıflandırmada gelirin yeniden dağıtımı daha adil ve eşitlikçi işlemektedir. Hakların evrensel olduğu inancındaki bu modele göre yeniden dağıtımcı gelir, sınıf farklılıklarını korumayı değil aksine sınıflar arasındaki makas aralığını azaltmayı hedeflemektedir(Myles ve Quadagno, 2002: 40). Kadınların iş gücüne teşvikini destekleyen bir anlayışa sahiptir ve

bu nedenle kadınların emek piyasasına katılımı yüksektir. Dolayısıyla “*tam istihdam sağlayıcı refah devleti*” ya da “*istihdam genişletici refah devleti*” olarak da bilinmektedir(Stephens, 1996: 34). Sendikaların, bu modelde güçlü bir yere sahip olması ve tüm işçileri ayırt etmeksizin savunan bir mekanizma olmasıyla önemlidir. Bu doğrultuda gelir dağılımındaki adaletsizliğin önüne geçilmektedir. Dezavantajlı gruplara(yaşlı, engelli, çocuk, hasta vb.) bonkör bir refah hizmeti sunmak yine sosyal demokrat devletin refah işlevidir(Marangoz, 2001: 101).

Sonuç olarak sosyal demokrat devleti bireylerin ve ailenin güçlendirilmesi ve eşitliğini ön plana çıkarmaktadır. Gençlere, yaşlılara yönelik olan sosyal politikalardan daha çok ağırlık vermektedir. Genel itibari ile yoksulluk yok denecek kadar az görünmektedir. Evrenselliği benimsemesi ile uluslararası alanda benzersiz görünmektedir(Esping-Andersen, 1996: 14).

1.1.5.4. Güney Avrupa Refah Devlet Modeli

Güney Avrupa Refah Devleti Modeli, Esping-Andersen’in yapmış olduğu üçlü sınıflandırmanın eksik yönlerinin olduğu düşüncesi ile ortaya çıkan çalışmalar sonucunda Stephan Leibfried tarafından oluşturulmuştur(Leibfried, 1993: 129). Bu sınıflandırma modelinde de yine farklı adlandırmalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda “*Katolik Korporatist Model (Catholic Corporatist)*”, *Tam Oluşmamış Model (Rudimentary)*” ve “*Latin Kuşağı Modeli (Latin Rim)*” gibi adlandırmaları da bulunmaktadır(Pringle, 1998: 10). Temelde önde gelen ülke örnekleri Portekiz, İspanya, Yunanistan, İtalya ve İrlanda(kısmen) sayılabilir(Özdemir, 2007: 151).

Güney Avrupa Refah Devleti Modelinde bireyler iş bulma ve işe girme çabasında bulunmaktadır. Anglo-Sakson Modele benzeyen bu durum aslında aile ve din(kilise) gelenekleri/dayanışması neticesiyle birbirinden ayrılmaktadır. Sosyal koşulların ve kurumsal refah devleti araçlarının yapısının yetersiz oluşu bir bakıma bu model içinde sınıflandırılan ülkeleri refah devleti olmaktan çok “*kurumsallaşmış vaatler devleti*” olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır(Koray, 2003: 72). Özdemir ise “*vaatler devleti*” olarak bir adlandırma yapmaktadır(Özdemir, 2007: 151). Dolayısıyla bu model sosyal koruma, sosyal koşullar ve kurumların yetersiz olduğu; sosyal koruma uygulamalarını ise adeta “*geçim kaynağı*” olarak görülmektedir.

Ferrera'ya göre bu latin modelde çarpık ve parçalı yani düzensiz gelir koruyucu sistemler uygulanmaya çalışılmaktadır. Destek sağlama mekanizmasının diğer sınıflandırmalardaki devletlerden de sağlanan destek miktarı olarak fazla oluşu özellikle Güney Avrupa Refah Devletine has bir özelliktir. Örneğin Yunanistan bireylere sağlanan net destek, elde edilen net maaş oranını geçmektedir. Emeklilik konusunda ise ödenen emekli maaşları üzerindeki makas aralığı oldukça ilginçtir. Alınan emekli maaşlarının hem çok yüksek hem de oldukça düşük olduğu gözlemlenmiştir(Ferrera, 1996: 21). Ekonomik olarak ciddi bir kayıtdışı ekonomi hakimdir ve bu hakimiyetin çerçevesi oldukça geniştir. Kamusal hizmetler sunumunda eşitsizlikler mevcuttur. Hizmet sunumunda yaşanan bu eşitsizlikler beraberinde sunulan hizmeti etkisiz ve eşitsiz kılmaktadır. Hizmet sağlanırken yaşanan bir başka sorun ise nüfus ile ilgilidir. Güney Avrupa ülkeleri en hızlı yaşlanan nüfusa sahip ülkelerdir(Ferrera, Hemerijck ve Rhodes, 2000: 433).

Sağlık alanında ise yine bu sınıflandırmaya göre şu şekilde yorum yapılabilir. Evrensel bir sağlık sistemini benimsemeye çalışan Güney Avrupa Refah Devletinde hizmet sunumu kamu ve özel olmak üzere iki şekilde sunulmaktadır. Evrensel sağlık hizmeti sunulmasını isteyen Güney Avrupa Refah Devletlerinde anayasal olarak da bahsedilen en önemli ilke, sağlık sistemlerinden tüm vatandaşların yararlanacak olmasıdır(Kol, 2014: 23-24). Anayasada belirtilen bu ilke doğrultusunda evrensel sağlık hizmetine ulaşımında sorunlar yaşanmaktadır. Bu durumda iş gücünde mesleki farklılıklar, ekonomik olarak piyasadaki karışık ortam ve coğrafi olarak bölgesel eşitsizlik gibi durumlar sağlık hizmetlerine ulaşmada eşitsizlik ortamı ve yararlanmalardan noksanlığı beraberinde getirmektedir(Günel, 2009: 52).

Sonuç olarak üzerinde çeşitli sınıflandırmalar yapılan refah devleti kimi durumda, başarı bulunmuş kimi durumda ise başarısız olmuştur. Bu durumun nedeni ise refah devletinin bir bütün olarak ele alıp sınıflandırma yapılmaması olarak gösterilebilir. Sınıflandırmaların başarı olması yada başarısız olması bütünlük çerçevesinde ele alınsa bile ülkelerin rejim farklılıklarından meydana gelebilecek değişkenliklerle de ilişkili olabilmektedir. Farklı rejimler farklı refah yaklaşımları ve uygulamalarını yansıtmaktadır.

1.2. Sosyal Yatırım Devletin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Geçiş Süreci

Sosyal yatırım devletin ortaya çıkışı, gelişimi ve sosyal yatırım devletine geçiş sürecinin tarihsel bir alt yapısı olmakla birlikte ideolojik bir alt yapısı da bulunmaktadır. Bu doğrultuda 1970’lerden sonra önemini iyice yitiren Keynesyenci politikalar yerini neo-liberal politikalara bırakmıştır. Bu geçiş süreci birdenbire olmamıştır. Keynesyenci politikaların işlevini yitirmesi, beklentilerin giderek daha da artması ve gelir dağılımındaki olumsuzluklar bu süreci hızlandırmıştır. Dolayısıyla sosyal demokrasi noktasında elde edilebilecek sosyal hakların sekteye uğraması yeni bir çıkış noktası arayışına itmiş ve bu doğrultuda sosyal demokrasiye bütüncül bir yaklaşımla ele alınmak istenmiştir. Neo-liberal politikaların uygulandığı dönemlere tekabül eden yıllarda bazı ülkeler insan hakları, eşitlik, bireysel özgürlük ve adaletli gelir dağılımı gibi konuları misyon edinmiştir(Giddens, 2000: 114). Örneğin İngiltere ve Almanya dışında sosyal demokrat görüşü benimseyen İsveç, Hollanda, Norveç, Danimarka gibi ülkeler “*Thatcherist ve Neoliberal*” gibi anılmamak gayesi ile “*Üçüncü Yol*” kavramıyla anılmaktadırlar(Bonoli, 2004: 199).

1.2.1. Sosyal Yatırım Devletin İdeolojik Alt Yapısı: Üçüncü Yol Yaklaşımı

Üçüncü Yol yaklaşımının önde gelen kuramcısı Anthony Giddens’e göre “*Üçüncü Yol*” yaklaşımı; kapitalist sistemin alternatifinin olmadığı ortamda, sosyal demokrasiye destek ihtiyacı neticesinde ortaya çıkan bir orta yolu kapsamaktadır(Giddens, 2000: 34). Bu doğrultuda Giddens, sosyal demokrasinin sosyalizmle ilişkilendirilmesinin bütüncül bakış açısına ters olduğunu düşünmekte ve böyle bir tanım yapmaktadır. Przeworski’ye göre istihdam, sigorta ve eşitlik amaçları doğrultusunda, milli üretim araçlarından vazgeçilip demokratik, reformcu ve yenilikçi sosyal demokrasiye geçen kapitalist ve sosyalist görüş arasında gündeme gelen ve aynı zamanda kabul gören bir ideolojik anlayıştır(Przeworski, 2003: 312). Tüm bu tanımlardan hareketle “*Üçüncü Yol*”; kapitalizm ortamına bir alternatif olarak gündeme gelen ve sosyal demokrasinin ilkelerini ön planda tutan devlet anlayışı ile refahın sağlanmasında eşitlik, insan hakları, ekonomik düzen, sosyal güvenlik ve sosyal koruma enstrümanlarını doğru bir şekilde kullanmayı hedefleyen orta yoldur.

Üçüncü Yol temelde, ne sosyal demokrasiye ne de neo-liberal uygulamalara tam anlamıyla yer vermemektedir. İdeolojik olarak piyasa mekanizmasını kabul etmekle

birlikte güçlü bir devlet müdahalesini de kabul görmektedir. Sosyal demokrat düşüncenin aktif emek piyasası ve sosyal yatırım düşünceleri gibi devlet müdahalelerine vurgu yapılırken piyasa esnekliği gibi neo-liberal düşünce teşviklerini de kuvvetlendirmeyi amaçlamaktadır(Green-Pedersen, Kersbergen ve Hemerijck, 2001: 315). Kapitalizmin ve piyasa mekanizmasının toplumu rahat bırakması gerektiğini savunan gelenekselci sol anlayışa karşı çıkan Üçüncü Yol anlayışı, toplumdaki problemleri sadece kapitalist sistem ve piyasa mekanizmalarından kaynaklanmadığını devletin de burada rol aldığını savunmaktadır. Bu doğrultuda devletin refah sunumunda en ileri seviyelere ulaşmış olması bile saf haliyle fayda üretmemekte aksine aşırı bağlılık ve bürokratik çıkar oluşumunu meydana getirmektedir. Dolayısıyla tam anlamda devleti piyasa mekanizmasının karşısına koymak yerine devlet-sivil toplum iş birliği ile ortak hareket edilerek güçlü sorumlulukların ve düzenlemelerin yer aldığı kontrollü bir piyasa mekanizması kurulması istenmektedir(Giddens, 2000: 29-30).

Hükümetlerin önceki anlayışlarından vazgeçmelerini hedefleyen üçüncü yol anlayışında devlet müdahalesine müsaade edilmektedir. Bu müdahale sınırsız bir müdahale olmamakla birlikte ekonomik olarak yenilikçi, iş sahası ve istihdam yaratıcı ve temel ekonomik çıkar hedeflerini engelleyici nitelikte olmamalıdır(Giddens, 2000: 77). Dolayısıyla önceki hakim anlayışlardan ve geleneksel politikalardan (yani bırakınız yapınlarca anlayış ve her şeyi devletten bekleyen anlayış) tam istihdam, devlet finansmanı ve emek piyasasının cazibesiz olmasından ziyade çalışma çağına (yaşına) gelmiş olup çalışmayan bireylere olum ve olumsuz teşvikler sunularak istihdam edilmesi ve bunun sonucunda ise istihdam oranlarının yükselmesi ve cazibeli hale gelmesi amaçlanmaktadır(Bonoli, 2004: 202).

Üçüncü Yol yaklaşımında sosyal demokrasi anlayışı ile eşitlikçi ve sosyal adaleti destekleyici görevinden vazgeçilip vazgeçilmediği ve sosyal demokrasinin merkezinde gelir eşitliği savının hala geçerliliğini koruyup korumadığı sorgulanmaktadır. Bu doğrultuda Üçüncü Yol yaklaşımında geleneksel yöntemlerle yani transfer ödemeleri ve sosyal harcamalarla bu sav sağlanmak istenmemekte aksine üçüncü yol uygulamaları olan iş sahası oluşturma gibi konular dahilinde mesleki eğitimler ile yüksek nitelik kazanarak sosyal eşitliğin sağlanması düşünülmektedir(Green-Pedersen, Kersberg ve Hemerijck, 2001, 322). Dolayısıyla geleneksel düşünceden ziyade emek karşılığı gelir elde etmenin ve bu gelirin eşitliği

sağlamadaki rolünün emek karşılığında elde edilmesine değinilmektedir(Hou, 2009: 20).

Eşitsizlik karşısında, Üçüncü Yol yaklaşımına göre sadece varlıklı bireylerden yoksul bireylere gelir transferi yaparak durulmamaktadır. Bu doğrultuda refah devletinin günümüz sorunları için değil gelecekte gündeme gelebilecek sorunların toplumsal ve yapısal bağlarının katı veya esnek olacağını ifade etmesi gerektiğini savunmaktadır(Rosanvallon, 2004: 18-19). Gelirin yeniden dağıtımı yine bu yeni yaklaşımda tamamen vazgeçilmemiştir. Dolayısıyla toplumda eşitlik sağlanırken toplumsal dayanışmaya önem verilmeli ve fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Buradan hareketle ise sosyal dışlanma kavramının önüne geçilmiş olunacaktır(Giddens, 2000: 80). Üçüncü Yol yaklaşımında neo-liberalizmdeki gibi bireyleri serbest piyasada kendi başına bırakma düşüncesi bulunmamaktadır. Bireyler piyasa şartları kötüleştiğinde şartların iyileştirilmesi için devlet tarafından korunmalıdırlar(Pratt, 2007: 134).

Üçüncü Yol yaklaşımında sosyal koruma uygulamalarının, aktif ve pasif uygulamalara uygun şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilmesi söz konusudur. Bu doğrultuda pasif koruma uygulamalarında revizyona ve küçülmeye gidilmelidir. Geleneksel pasif koruma uygulamalarının, aktif sosyal koruma uygulamalarına tam anlamıyla geçildiğinden emin olunmadan yürürlüğe girmesi söz konusu dahi edilmemektedir(Hou, 2009: 38).

Sosyal koruma uygulamalarından aktif olarak üç şekilde söz edilebilir. Bunlardan ilki aktif emek piyasası politikalarını oluşturmaktadır. İşsizler ve işgücü piyasasının arasındaki bağı kuvvetlendirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda yapılan uygulamalar, işe yerleştirme, mesleki eğitim ve gelişim uygulamalarından oluşmaktadır. Emek piyasasındaki çalışma yapısına dair düzenlemeler ise ikinci uygulama biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Esnek bir çalışma yapısının düzenlenmesi, yeniden yapılanmayı ve işte kalıcı olmayı teşvik edicidir. Son olarak tam zamanlı çalışmayan veya iş aktine göre belirli süre sonunda işsiz (geçici olarak) kalanlar için sosyal güvenliğin güçlendirilmesinin gerekliliğidir. Dolayısıyla bu kavram literatürde güvenceli esneklik ya da esnek sosyal güvenlik olarak da bilinmektedir(Hou, 2009: 39; Uslu'dan aktaran Öztürk, 2015: 116-117).

Tablo 14: Üçüncü Yol Yaklaşımının Sosyal Koruma Anlayışı

Temel Politikalar	
Aktif Koruma Stratejileri	Pasif Koruma Stratejileri
Aktif Emek Piyasası Politikaları	Pasif Emek Piyasa Politikaları (İşe dönmeyi engelleyici uygulamalar)
İş İçi Teşvikleri Artırma(İşte Kalmayı Genişletme)	Emek piyasasından çıkmayı teşvik edici yardımlar (örneğin, tazminat)
Esnek Güvenceleri Genişletme	
Temel Ekonomik ve Siyasi Ortam	
Makro Ekonomik İhtiyatlılık	Korporatizm / Ücret Denetimi

Kaynak: (Hou, 2009: 42)

Yeni bir liberal anlayıştan pek de farkının olmaması yönüyle eleştirilere maruz kalan Üçüncü Yol yaklaşımı, neyi savunup neye ve hangi kesime veya ideolojiye hitap ettiği ve savunduğu tam olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla belirsiz bir düşünce biçiminden öteye gidememiştir. Üçüncü Yol, klasik sosyal demokrasi ile neoliberalizm yeni bir sentezi olarak “*merkez sol*” olarak bilinmektedir. Powell, bu durumun aksine Üçüncü Yol yaklaşımının sağa yakın bir görünümü olması ve hatta Hristiyan demokrasiye daha yakın bir tavır sergilediğini öne sürmüştür(Powell, 2004: 4). Lavella’ya göre ise bu yeni yaklaşım kapitalizmi düzeltme hedefinde değildir. Dolayısıyla modern sosyal demokrasi, kapitalizmin belirlemiş olduğu çizgiler doğrultusunda çalışmalarını sürdürmekte fakat prensip olarak yeni yaklaşımlar ışığında ilerlemektedir(Lavella, 2008: 32).

1.2.2. Sosyal Yatırım Devletin Ortaya Çıkışı ve Geçiş Süreci

İkinci Dünya Savaşı sonrası -yani 1945’lerden sonra- kapitalizmin altın çağı sonrası dönemden, neo-liberal yapının başlangıcı olan 1970’lere kadar kabul gören refah anlayışı sosyal harcamalara ağırlık vermekteydi. Bu anlayış, 1970’lerde gündeme gelen petrol ve ekonomik krizlerle birlikte eleştirilere maruz kalmıştır. Sosyal

harcamalara ayrılan payların ekonomik olarak büyümedeki hızı yavaşlattığı, iş gücü piyasalarında pasif uygulamaların arttığını ve buna benzer tüm genel refah uygulamalarına bağımlılığın arttığı eleştirilerin başat konusu olmuştur. Tüm bu olgular, 1980’lerde yeni sağ anlayış olarak gündeme gelen neoliberalizmin, sosyal harcamalardaki bağımlılığı ve pasif durumda olan uygulamaları aktif hale dönüştürmek amacıyla neoliberalizme yeni bir seçenek olarak sosyal yatırım anlayışı doğmuştur(Jenson ve Saint-Martin, 2003: 82).

Literatüre Anthony Giddens, James Midgley, Gøsta Esping-Andersen, Ruth Lister ve Michael Sherraden gibi sosyal politika ve/veya refah devleti çalışmaları yapan yazarlar tarafından kazandırılan sosyal yatırım devleti birden farklı isimlendirmeleri içermektedir. Bu doğrultuda literatüre “*üçüncü yol*”, “*toplumsal gelişme yaklaşımı*”, “*sosyal yatırım yaklaşımı*” gibi farklı isimlerle girmiş olan sosyal yatırım devleti, geleneksel anlayış gibi kapitalizmle savaşmaktan ziyade ekonomik, sosyal ve demokratik olarak düzen kurmayı ve bu düzene ayak uydurmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Toplumdaki bireylerin oluşabilecek yeni risklere karşı savunma sağlayabilecek düzeye getiren, bireylerin yine ve yeniden işgücüne katılımını sağlamada destek olan, iş ve aile yaşamı arasındaki koordinasyonu düzenleyen değişen bilgi ekonomisine ayak uydurabilecek bilgi, beceri ve niteliğe sahip eğitilmiş bireylerin yetişmesini hedeflemektedir(Esping-Andersen, 1996: 3).

Avrupa ülkelerinin çoğunda “*refah hibritleşmesi*” (*welfare hybridisation*) olarak ortak kabul gören sosyal yatırım devleti, Esping-Andersen’in yaptığı çalışmalarından bu yana karşılaştırmalı refah devleti araştırmalarına yeni bir görünüm kazandırmıştır(Hemerijk, 2006: 18). Geleneksel refah devleti anlayışları arasındaki farklılıkları bulanıklaştıran sosyal yatırım devleti, çoğu araştırmacıya göre sosyal politikada yeni bir “*paradigma*” olarak karşımıza çıkmaktadır(Palier, 2006: 111). Bu paradigmanın temel savı, tüketime dayalı sosyal harcamalardan, üretime dayalı sosyal harcamaları benimsemektir. Eski kıtasal, muhafazakar sosyal sigortacı anlayışın yerini alarak, pasif sosyal harcama ve uygulamalarda, aktif sosyal harcama ve uygulamaları refah politikalarının merkezi haline getirmeyi hedeflemektedir(Brettschneider, 2008: 20). Dolayısıyla sosyal yatırım devletinde devleti daraltıcı anlayıştan, varoluş şeklini ve anlayışını değiştirmeye yönelik bir anlayış benimsenmiştir(Özaydın, 2008: 173).

Sosyal yatırım devleti, Dünya Bankası (WB), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından; beşeri sosyal harcamalar ile kamusal harcamaların birbirinden ayrı kalem alınması yaklaşımıyla benimsemişlerdir. Bu doğrultuda sosyal politikaya ve sosyo ekonomik hedeflere artan ilgi 1999 yılında Amsterdam Anlaşması ile resmiyet kazanmıştır. 2000 yılında yapılan Lizbon Stratejisi ile mevzu bahis kavram daha da önem kazanarak ileri seviyelere ulaşmıştır. Yeni anlayışa göre modern kamu politikası genel amacı, rekabetçi ve uyumlu bir bilgi temelli ekonomi inşa etmektir. Kamu politikaları ekonomik, istihdam ve sosyal politikaların birbiriyle uyumlu ve olumlu bir etkileşim içinde olacağı şekilde yeniden tasarlanmalıdır. Bu genel çerçeve içinde, insanlara yatırım yapmak ve aktif ve dinamik bir refah devleti geliştirmek, hem Avrupa'nın bilgi ekonomisindeki yeri için hem de bu yeni ekonominin ortaya çıkmasının mevcut sosyal sorunları (işsizlik, sosyal dışlanma ve yoksulluk gibi) ortadan kaldırmayı sağlamak için önemli kabul edilmektedir(Esping-Andersen, 2002: 18). Takip eden aylarda Avrupa Birliği Konseyi'nin Nice Avrupa Konseyi'ne yaptığı bildirimin 7. maddesi ise sosyal yatırım devletini özetler niteliktedir.

“Gelişmiş sosyal koruma sistemleriyle yeni sosyal model, bilgi ekonomisine dönüşümün temelini oluşturmalıdır. İnsanlar Avrupa'nın ana varlığıdır ve birlik politikalarının odak noktası olmalıdır. İnsanlara yatırım yapmak, aktif ve dinamik bir refah devleti geliştirmek, hem Avrupa'nın bilgi ekonomisindeki yeri için hem de bu yeni ekonominin ortaya çıkmasının mevcut işsizlik, sosyal dışlanma ve yoksulluk gibi sosyal sorunları birleştirmemesini sağlamak için çok önemli olacaktır”(EU Council, 2000).

Sonuç olarak Avrupa'da yeni bir sosyal model arayışları, Amsterdam Anlaşması ve Lizbon Stratejisi ile yeni bir yol arayışına girmiş ve sosyal yatırım devletinin temelleri atılmıştır. Bu doğrultuda aktifleşme en önemli sosyal politika aracı olarak kullanılacak ve işgücü teşvikleri, yeteneklere önem verme, ekonomik ve toplumsal bütünleşme ve dezavantajlı grupların göz ardı edilmeyerek sosyal dışlanmanın önlenmesi gibi temel sosyal politika amaçlarına ulaşmak hedeflenmektedir. Dolayısıyla merkezine insanı alan sosyal yatırım devleti eski geleneksel anlayışın aksine bireyleri kaderine terk etmek yerine, bireyleri harekete geçirici ve teşvik edici rolünü canlandırarak topluma ve ekonomik düzene yeniden kazandırmak ve tüm bu ilke ve politikaların sürdürülebilir olmasını istemektedir(Hansen vd., 2002: 111).

1.2.3. Sosyal Yatırım Devletin İlkeleri ve Unsurları

Üçüncü Yol yaklaşımına gelen eleştirilerden sonra yeni bir yol arayışı olarak ortaya çıkan sosyal ve tıpkı her bir önceki refah devleti anlayışlarının misyon ve vizyon olarak belirlediği hedef ve ilkeleri olduğu gibi sosyal yatırım devletin de ilkeleri bulunmaktadır. Antonio Brettschneider' e göre sosyal yatırım devletin benimsediği ilkeler şu şekilde sıralanarak genel bir çerçeve çizilebilir(Brettschneider, 2008: 29);

- *Rekabetçilik*: İnsan sermayesi olarak sosyal politika oluşturma
- *Yatırıma karşı tüketim*: Sosyal harcamaların yeniden düzenlenmesi
- *Sosyal politikanın geleceğine yönelme*: Gelecek nesiller için adalet
- *Kapsayıcılık ve eşitlik*: Sonuca değil eğitime ve işe erişime vurgu
- *Karşılıklılık*: Yeni haklar ve görevlerin dengelenmesi

Bu ilkeler doğrultusunda sosyal yatırım devleti iyi eğitilmiş bireylerin işe erişimlerinin sağlandığı, insan odaklı sosyal politika harcama ve uygulamalarının yapıldığı ve hatta bu harcama ve uygulamaların sürdürülebilir olması neticesi ile gelecek nesillere aktarılabilmesini de kapsamaktadır. Sosyal yatırım devletin odak noktası, insana karşı yapılan sosyal politika yatırımları, ekonomik entegrasyon, fırsat eşitliği, iş ve işgücüne katılım teşvikleri ve bunların tamamını aktif olarak uygulamaya geçirmektir. Tüm bu ilkelerin ise uygulanabilmesi için sosyal yatırım devletin belirli başlı öğeleri bulunmaktadır. Sosyal yatırım devletin öğelerinin ilki ekonomik ve toplumsal bütünleşmedir. Fırsat eşitliği için yatırım ise ikinci, üçüncü ve son ögesi ise ekonomik ve işgücü teşvikleridir.

- *Ekonomik ve Toplumsal Bütünleşme*: Aktif refah devleti enstrümanları ile israf ve sosyal harcamalara bağlılıktan toplumu ve ekonomik alanı kurtarmak amaçlanmaktadır. Sosyal harcamaların etkin kamu politikaları ile yapılması, sosyal yatırım devletini hem küresel hem ulusal hem de sürdürülebilir yapacaktır. Sosyal ve ekonomik ihtiyaçları bütünleştirmeye çalıştığı için sosyal yatırım devleti, ekonomik kalkınmayı ilerleten sosyal programları gündeme getirir. Sosyal harcamaların ekonomik kalkınma üzerinde engelleyici bir etki oluşturduğunu öne süren gereksiz çıkarımları ortaya çıkararak reddeder(Midgley, 1999: 3-4).

- *Fırsat Eşitliği İçin Yatırım*: Geleneksel refah devleti yaklaşımının ötesinde bireylerin yeteneklerine önem vererek, bireyleri yeteneklerini geliştirmeyi ve zenginleştirmeyi hedeflemektedir. Sherraden'e göre bu yaklaşım, Amartya Sen'in sadece tüketimden ziyade yetenekler açısından etkili refah analizi ile tutarlı olmak olarak görmektedir. Eğitimli, kalifiye ve yetenekli bireylerin işgücüne katılımının hem bireyin hem de toplumun yararına olacağı görüşündedir(Sherraden'den aktaran Perkins, Nelms ve Smyth, 2004: 3).
- *Ekonomik ve İşgücü Teşviki*: Bireylerin toplumda aktif işgücü piyasası politikaları ve hayat boyu öğrenme kavramları ile ekonomik ve işgücü ortamlarına katılımları sağlanmaktadır. Bireylere sorumluluk bilinci yükleyen anlayışa göre “*Sorumluluk olmadan hak olmaz*”(Perkins, Nelms ve Smyth, 2004: 3). Kısacası sosyal yatırım yaklaşımı, muhtaç insanlara gelir transferlerini sürdürmek için kıt kaynakları kullanmak yerine, iş bulmalarına veya kendi işlerinin sahibi olmalarına yardımcı olan programları teşvik etmektedir. Bu sayede bireyler sadece para kazanmakla kalmaz, aynı zamanda çalışan, vergi ödeyen ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunan özsaygılı vatandaşlar haline gelmektedirler. (Midgley, 1999: 13).

1.2.4. Aktif Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi

Pasif sosyal koruma uygulama ve harcamalarından aktif sosyal koruma ve harcamalarına geçiş 1990'lı yılların sonlarına doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Hükümet programlarının artan işsizlik sorunlarına çözüm bulması gerektiğinin altının ısrarla çizilmesi ve bu doğrultuda pasif işgücü uygulamaları ve harcamalarından aktif işgücü uygulama ve harcamalarına yönelik politikaların geliştirilmesi gerekliliği söz konusu olmaktadır. Bu hedefler açısından ilerleme son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Tipik OECD ülkeleri için aktif önlemlere yapılan harcamaların 1985'te GSYİH'nın yalnızca yüzde 0,7'sinden 1997'de yüzde 0,8'e yükseldiğini göstermektedir. Dolayısıyla işgücü piyasası programlarına yapılan toplam kamu harcamasının bir oranı olarak aktif önlemler, 1985 ve 1997 yılları arasında ülkelerin üçte birinden fazlasında sabit kalmıştır veya düşmüştür(Martin, 2000: 88).

Tablo 15: 1985–1997 Yılları Arası Aktif İşgücü Piyasası Politikalarına Yapılan Harcamalar (GSYİH / %)

	1985	1990	1994	1997
Avustralya	0.4	0.3	0.7	0.5
Avusturya	0.3	0.3	0.4	0.4
Danimarka	1.1	1.1	1.8	1.8
Almanya	0.8	1.0	1.4	1.2
Yunanistan	0.2	0.4	0.3	0.4
İtalya	X	1.1	1.4	1.4
Norveç	0.6	0.9	1.3	1.0
Portekiz	0.4	0.6	0.7	0.9
İspanya	0.3	0.9	0.6	0.6
İsveç	2.1	1.7	3.0	2.1
İngiltere	0.8	0.6	0.5	0.4
ABD	0.3	0.2	0.2	0.2
Total OECD*	0.7	0.7	0.9	0.8

X : İlgili yıl ile ilgili veri bulunmamaktadır.

* : Diğer OECD ülkeleri verileride dahil edilmiş halidir.

Kaynak: (Martin, 2000: 84).

Yıllara göre değişiklik gösteren aktif iş gücü piyasası politikaları harcamaları, günün şartları, enflasyon, gayri safi yurt içi hasıla oranlarının her yıl değişiklik göstermesi gibi nedenlerle oranlarda da değişikliğe sebep olmaktadır.

Refah devletinin tarihsel sürecine baktığımızda aktif emek piyasası politikalarının ilk uygulamalarının 1950’li yılların sonlarına doğru İsveç’te eskimiş olan tesislerin yerine, yeni açılmış olan tesislerde istihdam edilecek yeni emek gücü ve yeni

niteliklerin gerekliliği sonucu ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır(Moene ve Wallerstein, 2003: 249). Daha sonraki yıllarda refah devletinin altın çağının sonlarında, neo-liberal politikaların yetersiz gelmesi ve krizlerin etkileri işsizlikle başa çıkmada ülkeleri zorlamıştır. Dolayısıyla artan işsizlik sorununa çözüm olarak, üçüncü yol yaklaşımının ısrarla üstünde durduğu ve hatta üçüncü yol yaklaşımını eleştirenlerin dahi kabul ettiği aktifleşme politikaları etkili olmuştur(Esping-Andersen, 2002 :3). 1993 tarihli “OECD İş Stratejisi” görüşmeleri aslında aktifleşme politikalarının resmi olarak görüşülmesi gerekliliğine vurgu yapan bir göstergedir(Eichhorst ve Konle-Seidl, 2008: 21). 1997 yılında Lüksemburg İstihdam Zirvesi ile belirlenen yeteneklere önem verme, fırsat eşitliği için yatırım, ekonomik ve emek piyasasına girişimciliği destekleme ve istihdam fırsatları için yatırım şeklinde dört bütüncül sosyal yatırım devleti ilkelerine vurgu yapılmıştır(European Commission, 2004). Sosyal yatırımlar, yine Lüksemburg İstihdam Zirvesindeki belirtilen ilkelerin dışında ise temelde önleyici niteliktedir. Bu doğrultuda önleyici politikalar, bireylerin eğitim hayatına başlamasından çalışma yaşamına kadar olan ve çalışma yaşamında da devam eden bir “yaşam boyu öğrenme” süreci şeklinde belirtilmektedir. Dolayısıyla yaşam boyu öğrenme, sosyal yatırım devletinde bireylerin yeteneklerini kaybetmeden istihdamda kalıcı olabilmeleri ve aktif iş gücü politika uygulamalarının da sürdürülebilir olabilmesi açısından oldukça önemlidir(OECD, 1999: 90; Esping-Andersen, 2002: 23).

Aktif politika uygulamaları sadece işgücü piyasalarında uygulanmamalıdır. Bireylerin her ne kadar yoksulluktan yoksun olmaları işgücüne bağlı olsa bile bazı durumlarda bireylerin korunma ve yardımlara ihtiyacı olmaktadır. Bu doğrultuda yoksul bireylere aktif politika uygulamalarında ihtiyaçları durumunda uygun şekillerde ve koşullarda sosyal koruma programlarına dahil edilmeli ve yardımlara erişimleri sağlanmalıdır(Carcillo ve Grubb, 2006: 42). Sosyal yardım uygulamalarında dikkat edilmesi gereken husus ise doğrudan yani ayni ve nakdi yardımların, bireylerin yoksulluk durumlarını kısa vadede geçici olarak ortadan kaldıracağı düşünülmekte dolayısıyla bireylere yapılan yardım ve sosyal koruma uygulamaları uzun vadede bir işe yaramayacağı belirtilmektedir(Kalisch, 2000: 8). Sosyal yardımların ve koruma uygulamalarının bağımlılık kazanması doğal bir durum olabilmekte dolayısıyla emek piyasası teşviklerinin işe yaramaması, yeteneklerin ön plana çıkamaması ve sosyal yardım ve koruma uygulamalarına bağımlılık uzun dönemde aktifleşme politikalarına

ket vurmaktadır(Eichhorst ve Konle-Seidl, 2008: 4). Bu duruma istisna bir durum olarak çalışma çağında olup malül veya sakat sınıfında bulunan nüfusun yeterlilik düzeylerine göre çalışma edimini gerçekleştirmek istedikleri ve hatta yeni çalışma düzenlemelerine göre saatlik çalışma şekli gibi fırsatlarla çalışmayı istedikleri görülmektedir(Carcillo ve Grubb, 2006: 16).

Aktif sosyal koruma ve işgücü piyasaları düşüncesinin gündemde değerli olarak görülmesinin nedeni aslında geleneksel pasif sosyal koruma ve işgücü uygulamalarının, ekonomik koşullarda meydana gelen sorunlara cevap verememesi olarak gösterilebilir. Bu doğrultuda işgücü piyasasına erişimde zorluklar, işgücü piyasasındaki güvensizlikler ve işgücü piyasasına teşviklerin niteliksiz olması pasif sosyal koruma ve işgücü uygulamalarına karşı bir cephe alınmasını ve yeni anlayış olan aktifleşme politikalarını değerli kılmaktadır(Taylor-Gooby, 2004: 15).

Sonuç olarak aktifleşme uygulamaları ve programları pasif sosyal koruma ve uygulamalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yine aktif uygulamaların ortaya çıkması, pasif refah devletinin sırtındaki ağır yük olan sosyal harcamaların giderek arttığı gerçeğinin sonucu olarak da gündeme gelmiştir. İlk olarak işsizlik kavramına çözüm arayışları ile gündeme gelen aktifleşme hareketleri, yetenekleri keşfetme, yeteneklere değer verme ve niteliklerini ortaya çıkararak; iş teşviklerini sağlama ve iş gücü piyasasındaki güvence ortamını sağlamayı hedeflemiştir. İşgücü piyasasında yine çalışma edimini tamamlamış ve emeklilik hakkı kazanmış bireylerin emeklilik yaşının da artırılması aktif işgücü piyasası politikalarındandır. Bu doğrultuda 1970 yılı OECD verilerine bakıldığında emeklilikten sonra yaşam beklentisi erkeklerde 11 yıl, kadınlarda 14 yıldan az; 2004 yılı itibari ile ortalama 18-23 yıl arası olduğu ortaya çıkmıştır. Emeklilik yaşının 65 yaş olarak genel kabul edilmesi ve yine OECD verilerine göre 65 yaş emeklilikten sonraki yaşam beklentisine göre ise 2060/65 yıllarında erkeklerde 21,9, kadınlarda ise 25,8 olarak beklenmektedir(Whiteford, 2007: 6; OECD, 2013). Emeklilik yaşının artırılmasında temel gaye çalışma yaşamındaki nüfusun, ekonomik olarak olumsuzluklara yol açmasının önüne geçilmek istenmesidir. Dolayısıyla emekliliğe teşvik edici uygulamalar yerine aktif işgücü piyasası politikaları ile çalışma şartlarının iyileştirilmesi ile çalışma yaşamında kalmaları hedeflenmiştir(Vodopivec ve Dolene, 2008: 5).

İşgücü piyasası, çalışma çağına olup da çalışamayan –malül veya sakat- kesim dışında aktif sosyal yatırım devleti uygulamalarının son ögesi kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır. Toplumun her kesimine yönelik olan sosyal politika kavramında kadınlar ve çocuklara yönelik sosyal politika uygulamaları önemli bir yere sahiptir. İşgücüne yapılan aktifleştirme politikalarında olduğu kadar toplumun yapı taşı olan aile ve aile bireylerine yönelik aktifleştirme politikalarından olan kadın ve erkeğin eşit istihdam koşullarına sahip olması oldukça önemlidir. Eşitliğin sağlandığı istihdam koşullarında çocuk veya çocukların ve aile bireylerinin bakım ihtiyaçlarının karşılanması ebeveynlerin ekonomik olarak refaha ulaşmalarını sağlamakta ve dolayısıyla boşanmaların ve aile yapılarının bozulmasının önüne geçilmiş olmaktadır(Lohmann vd., 2009: 16). Refah devletinin doğuşundan son olarak sosyal yatırım devletine kadar olan süreçteki olguları tek tek açıkladıktan sonra tablo oluşturarak konuyu özetlemek ve konunun bütünlüğünü açıklayarak noktalamak gerekliliği duyulmuştur.

Tablo 16: Özetlenen ve Karşılaştırılan Paradigmalar, İlkeler ve Politikalar

	Keynesyen Paradigma	Neoliberal Paradigma	Sosyal Yatırım Paradigma
İşsizlik Teşhisi	Yetersiz talep nedeniyle işsizlik ve yavaş büyüme	İşgücü piyasası katılıkları (aşırı yüksek işgücü maliyetleri, çok fazla işgücü düzenlemesi, çalışmayı caydırıcı olarak hareket eden sosyal yardımlar) nedeniyle kısıtlı arz nedeniyle işsizlik ve enflasyon	İşsizliği, bugünün işlerini dolduracak ve yarının işlerini yaratacak yeterli beceri eksikliğiyle bağlantılı olarak çözmeye
Sosyal Politika ve Ekonomi	Sosyal politikanın pozitif ekonomik rolü: Talebi desteklemek ve büyümeyi teşvik etmek için sosyal sigortaların geliştirilmesi	Kamu sosyal sosyal harcamalarının olumsuz ekonomik rolü: Bir maliyet olarak ve yavaş büyüme ve enflasyonun nedeni olarak refah devleti	Yeni sosyal politika biçimlerinin olumlu ekonomik rolü: İstihdam edilebilirliği ve istihdam seviyelerini artırmak için insan sermayesine yatırım yapan sosyal politikalar; işgücü piyasası akışkanlığını desteklemek (esnek güvenlik); 'bilgiye dayalı' ekonomiye hazırlanmak için: <i>Ekonomik büyüme ve istihdam yaratmanın ön koşulu olarak sosyal politika</i>

Anahtar Değerler ve İlkeler	- Sosyal Eşitlik - Herkes İçin İş (Genelde erkekler için) - Dekomodifikasyon	- Bireysel sorumluluk - Herhangi bir iş - Aktivasyon	- Sosyal içirme - Kaliteli işler - Yetenekler yaklaşımı: Fırsat eşitliği; “Onarmak yerine Hazırlanmak”
Kamusal Faaliyetler İçin Temel Normlar	- Büyük devlet - Merkezi ekonomik planlama - Refah devleti gelişimi	- Yalın devlet - Kuralsızlaştırma - Refah devletinin ortadan kaldırılması	- Güçlendirme durumu - Yatırım - Refah devletinin yeniden düzenlenmesi
Anahtar Enstrümanlar	- Talebi destekleyecek politikalar - Gelirin idamesi için sosyal sigorta planlarının geliştirilmesi - Kamu sektörünün gelişimi - İşsizlik tazminatı	- Enflasyonla mücadele için parasalcı ekonomi politikaları - İşgücü piyasasının kuralsızlaştırılması - Sosyal ve sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi, emeklilik planlarını finanse etmek için kapitalizasyonun geliştirilmesi - Aktivasyon ve çalışma ücreti	- Rekabet gücünü ve istihdam yaratmayı artırmaya yönelik insan sermayesi yatırım politikaları - İşgücü piyasasını desteklemek için sosyal hizmetlerin ve politikaların geliştirilmesi: erken çocukluk eğitimi ve bakımı; yüksek öğrenim ve yaşam boyu eğitim; aktif işgücü piyasası politikaları; kadın istihdamını destekleyen politikalar - Esnek güvenlik

Kaynak: (Morel, Palier ve Palme. 2012: 12-13).

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK ve YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKALAR

2.1. Yoksulluk, Yoksulluk Türleri, Nedenleri ve Ölçüm Yöntemleri

Yoksulluk kavramı ilk ortaya çıkışının bilinmemesine rağmen hemen her dönemin konusu olmuştur. Zaman içerisinde değişen yoksulluk algısı ise yoksulluğu çeşitlendirmiş ve kavramın türleri ortaya çıkmıştır. Yoksulluk türleri, yoksulluğa neden olan olgular neticesinde şekillenmiştir. Dolayısıyla yoksulluğun nedenleri aynı zamanda yoksulluğun çeşitliliğini de ortaya koymaktadır. Bir başka önemli husus ise yoksulluğun nasıl ölçüleceğine dair olgulardır. Bu doğrultuda yoksulluk ölçümlerinin yapılması, yoksulluğun tespitinin yapılması ve bu tespitler doğrultusunda yoksulluğun önlenmesi için gerekli çalışma ve yöntemleri uygulamaya koymak için önemli etken olmaktadır.

2.1.1. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk, tarih boyunca tek ve mutlak bir tanımla açıklanamamaktadır. Bu konuda değişken birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenler coğrafi yapıdan ekonomik gelişmişliğe, refah düzeyinden gelir dağılımına birçok alandaki değişken durumlardan kaynaklanmaktadır. Bugüne kadar tarihsel bağlamda yapılan tanımlara bakıldığında farklı yaklaşımlarla çeşitli yoksulluk tanımları yapılmıştır.

Charles Booth, 1880 yılında Londra halkının durumunu anlatmak için iki gruptandırma yapmıştır. “yoksulluk içinde yaşayanlar” ve “refah ve rahat içinde yaşayanlar” olarak iki grupta bir ayırım yapmıştır. 1887 Kraliyet İstatistik Kurumu toplantısında ise yoksulluk çizgisini şu ifadelerle açıklayarak yoksulluk tanımını da yapmış oldu; “*‘fakir’ kelimesiyle, ılımlı bir aile için haftada 18 ile 21 \$ gibi oldukça düzenli ancak çıplak geliri olanları ve bu standardın altına düşenlerin ise ‘çok fakir’ olarak tanımlamayı kastediyorum..*” şeklindeki ifadelerinde yoksulluğu 1880’lerin tanımlamaktadır(Gillie, 1996: 715). Buradan hareketle yoksulluk çizgisinin kavramsal olarak ortaya çıkışını da Booth’un tanımıyla ilişkilendirmek yanlış olmayacaktır.

Yoksulluk kavramı, sanayi devrimi sonucu ortaya çıkan gelir dağılımındaki sorunlar neticesinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Sanayi devrimini kapsayan yıllardaki

filozoflardan olan Adam Smith, yoksulluk kavramını “ekonomik düzenin sekteye uğraması sonucu işgücünde ortaya çıkan sorunlar” dile getirmiştir. Adam Smith’in düşüncesi yönünde bir diğer görüşe sahip olan Marshall ise yoksulluk kavram tartışmasında ilk başlarda gelişme ile birlikte yoksulluk düzeyinde azalmaların olacağını savunurken, daha sonra bu gelişmelerin önceki savını desteklemediğini, gelişmenin yoksulluğu azaltmadığını gözlemlemiştir. (Şenses, 2009: 33)

Engels, sanayinin kapitalist düzende hızla büyümesinin işçi sınıfının artan emek piyasasında yığılmaya neden olduğunu ve bu yığılmanın ise yoksulluğu beraberinde getirdiğini belirtmiştir(Engels, 2010: 1440). Marx ise yoksulluğu sosyo-ekonomik açıdan ele alarak bir tanım yapmıştır. Marx’a göre yoksulluk, bireyin etkenlerinden “*invidual factor*” ziyade toplumsal müşterek etkenlere “*communal factor*” bağlıdır(Sabbağ, 2020: 46).

2.1.2. Yoksulluk Türleri

Yoksulluk türleri, sosyal ve ekonomik yapı itibari ile farklı ülke gruplarının yoksulluk sınıflandırmaları yapılması, yoksulluk kavramının detaylı olarak açıklanması ve ölçülmesinde sınıflandırma yapılabilmesi için oldukça önemlidir. Bu doğrultuda Mutlak yoksulluk, Göreli (nispi) yoksulluk, Objektif (nesnel) yoksulluk, Subjektif (öznel) yoksulluk, Kırsal ve Kentsel yoksulluk ve Ultra yoksulluk kavramları karşımıza çıkmaktadır.

2.1.2.1. Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, bireyin veya hane halkının hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan asgari refah düzeyine erişememesi durumudur(Arabacı Yüksel, 2020: 193). Mutlak yoksulluk türünde yoksulluk kavramı iki ana kıstasa dayanmaktadır. Bunlar;

Gıda Sepeti: Gıda sepeti anlayışına göre bireyin günlük karşılaması gereken kalori miktarı veya gıda sepetinin maliyet hesabına göre ortaya çıkan sonuçtur. Hindistan’da yapılan bir araştırmaya göre kişi başı bir günlük kalori miktarı kent ve kırsal bölgeleri için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Buna göre kentsel bölgeler için 2100 kalori, kırsal alanlar için ise 2400 kalori olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla belirlenen kalori miktarını karşılama maliyeti yoksulluk sınırı olarak saptanmaktadır.(Alagh, 1992: 109).

Tüketim Harcamaları: Tüketim harcamaları yaklaşımına göre ise bireyin günlük karşılaması gereken kalori miktarı olan gıda sepeti maliyetinin yanında barınma, ısınma, giyinme gibi insani diğer ihtiyaçlarında karşılanamaması neticesinde belirlenen yoksulluk sınırıdır(Şenses, 2009: 64; Arabacı Yüksel, 2020: 194).

Mutlak yoksulluk anlayışına göre gıda sepeti ve temel ihtiyaçlar yaklaşımı yoksulluk kavramının tanımlanmasında katkı veren fakat tam anlamıyla yeterli olmayan bir kavramdır. Uygulama olarak farklı ülke ve farklı coğrafyalardaki satın alma gücü ve maliyet fiyatları farklılık göstereceğinden, farklı ülkeler ve farklı coğrafyalar için farklı yoksulluk sınırlarının belirlenmesi kaçınılmaz olacaktır(TÜSİAD, 2000: 97).

2.1.2.2. Göreli (Nispi) Yoksulluk

Birey veya hane halkının temel ihtiyaçlarını karşılayabildiği fakat bireysel ihtiyaçların karşılanamadığı, toplumun genelinin gelirinden alt seviyede kalan bireylerdir(Işkın Erturhan, 2019: 217).

Görelî yoksulluğa göre gelir, toplumun genelinde alt seviye olarak belirlenen orta gelir düzeyidir. Townsend'e göre orta gelir "*medyan*" olarak açıklanmaktadır. Bireyin ve/veya hane halkının geliri, toplumun yarısının gelirinden (*medyan gelirden*) alt seviyede kalması göreli yoksulluk olarak kabul edilir(Townsend, 1979: 248).

2.1.2.3. Objektif (Nesnel) Yoksulluk

Objektif(nesnel) yoksulluk, yoksulluğun ortaya çıkış sebebini ve bireyi/toplumu bu sebebe iten etkenlerden kurtarmak için önceden belirlenen "*normatif*" değerler bütününe ifade etmektedir(Aktan, 2002: 6). Mutlak ve göreli yoksulluk tanımlarında bahsedilen "*gıda sepeti ve tüketim harcamaları maliyeti*" kavramları bu norm değerlerinin belirleyicisidir(Başaran ve Çetinkaya, 2013: 245).

2.1.2.4. Subjektif (Öznel) Yoksulluk

Subjektif (öznel) yoksulluk, objektif(nesnel) yoksulluk kavramının tersine önceden belirlenmemekte ve belirli kriterlere dayanmamaktadır. Toplumun yoksulluğu hangi ölçütlerde algıladığını yine toplumun kendisine anket, görüşme gibi ölçüm teknikleri ile iletilen ve alınan geri dönüşlerin sonucuna göre belirlenen bir yoksulluk kavramıdır(Özdemir, 2010: 18). Burada önemli olan toplumun hayatını devam ettirebilmek için belirlediği asgari geçim düzeyinin, refah ve gelir seviyesine göre

karşılaştırılması sonucu elde edilen sınırdır. Bu sınır yoksulluk sınırı olarak kabul edilmektedir.

2.1.2.5. Kırsal Yoksulluk

Kırsal yoksulluk, genellikle toprak sahibi olmayan, küçük çaplı tarım işleri ya da tarımsal faaliyetlerin yürütülmesinde ücret karşılığı çalışan ve bu ücret neticesinde yeterli gelir sahibi olamayan bireylerin tümüdür(Kartal ve Demirhan, 2014: 142; Öztürk, 2008: 271).

Kırsal alan, alt yapı olanaklarına ve kamusal hizmet erişimine ulaşmayı güçleştirmektedir. Bu nedenle eğitim, sağlık, barınma ve ulaşım gibi hizmetlere erişim hem güçtür hem de bu hizmetlerin sunumu kente göre daha adaletsizdir(Öztürk, 2005: 85). Dolayısıyla kırsal alanda alt yapı ve kamusal hizmet imkânlarına ulaşamayan ve barınamayan bireyler kentlere göç etmektedir.

2.1.2.6. Kentsel Yoksulluk

Kentsel yoksulluğun, başlangıç noktası olarak çoğunlukla kırdan kente gerçekleşen göçleri söylemek mümkündür. Kentlerin çekici gücü kırsal ise itici gücü göçleri etkileyen faktörlerdir(Keleş, 1978: 37). Kentteki altyapı ve kentsel yaşam olanaklarının cazibesi kırdan kente göçleri zamanla hızlandırmıştır. Kent ve merkezlerdeki artan nüfus beraberinde kent yapılaşmasında bozulmalara neden olmuştur. Dolayısıyla cazibeli olan kentsel olanaklara ulaşım ise güçleşmiştir.

Kentsel yoksulluk hem küresel hem de yerelde meydana gelen olgulardan etkilenmektedir(Güvenç, 200: 92). Eğitim, sağlık, barınma, sosyal olarak korunma gibi olgulardaki küresel değişim beraberinde siyasal, sosyal ve ekonomik değişimleri de getirmiştir(Saçlı, 2019: 12). Bu küresel değişimler sonucu yerelde de meydana gelen ve bahsi geçen her bir olgudaki değişim istihdamı, barınmayı, aşırı göç dalgaları vb. beraberinde getirecektir. Bu durum, kentsel yoksulluğun yerel olgulardaki değişimi ile paralel ölçüde artacağını göstermektedir. Dolayısıyla kentte alt yapı ve kentsel yaşam olanaklarına ulaşım güçleşmekte ve bu durum neticesinde kentsel yoksulluk meydana gelmektedir.

2.1.2.7. Ultra Yoksulluk

Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Bankası (WB)'nin yapmış olduğu yoksulluk tanımlarından olan “*mutlak yoksulluk*” kavramını referans alarak yoksulluk tanımlarına bir yenisini kazandırmışlardır. Buna göre alınan referans kapsamında mutlak yoksulluk kavramında bahsedilen ve günlük alınması gereken kalori miktarının sadece %80’ni karşılayabilen birey / hanehalkı “ultra yoksul” olarak ifade edilmektedir. (DPT, 2001: 106).

2.1.3. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun ortaya çıkmasındaki olguları gün yüzüne çıkarmak yoksulluğun nedenleri olarak nitelendirmektir. Gelir dağılımındaki eşitsizlik ve işsizlik ve istihdam gibi yoksulluğun başlıca nedenleri olmakla birlikte, nüfusun kalabalık olması ve düzensiz nüfus artışı/politikası ve hem iç hemde dış göç dalgalarının etkileri yoksulluğun başlıca nedenleri olmaktadır.

2.1.3.1. Gelir Dağılımı Eşitsizliği

Gelir dağılımındaki eşitsizliği ve dağılımdaki sorunları belirlemek için öncelikle gelir kavramının ne olduğunu açıklamak elzemdir. Kavramsal olarak gelir; üretim ve hizmete katılan etmenlerin elde ettiği sonuçtan getiri olarak aldıkları payı ifade etmektedir(Parlak, 2011: 261; DPT, 2001: 3). Gelir dağılımı, üretim ve hizmet faaliyetleri sonucu alınan pay olan gelirin emek, sermaye ve üretim unsurları arasındaki bölüşümünü ifade etmektedir(Ateş, 2015: 3). Bölüşümün eşit olmayışı vergilendirme, işsizlik ve kişi başına düşen milli gelir gibi unsurların hem sebebi hem de sonucudur.

Gelir dağılımı eşitsizliğinde önemli unsurlardan birisi *vergidir*. Vergilendirmeye ilişkin düzensizlik ve adaletsizlik, eşitsizliğin büyümesine neden olmaktadır(Stiglitz, 2015: 134). Dolayısıyla bu durumda verginin eşit dağılmaması ve alınamaması yoksulluk boyutunu artıracaktır. Bu durum doğrudan gelir dağılımına etki etmese de dolaylı olarak etkisini göstermektedir. Gelir dağılımı eşitsizliğine etki eden bir diğer unsur ise *işsizliktir*. İşsizlik, üretim faaliyetlerinden ve bunun sonucu olarak gelirden uzak olmayı tanımlamaktadır. Hanede çalışan sayısında azalmaların olması gelir getirici unsurların eksilmesine ve bunun sonucu olarak yoksullaşmaya yol açacaktır. Dolayısıyla işsizlik, toplum olarak en yoksul kesim olarak kabul edilmektedir(Çalışkan, 2011: 95). İşsizliğe milli gelir ekseninde bakıldığında ise işçilerin veya çalışanların işsiz

kalma durumları verimsizliğe yol açmaktadır. Verimliliğin olmadığı bir milli gelirde ise gelir dağılımında noksanlıklar bulunmaktadır(Akın, 2015: 21).

Uluslararası boyutta kişi başına düşen milli gelir, gelirin dağılımındaki eşitsizliklere göre değişmektedir. Bunun sonucu olarak ise ülkeler çeşitli gelir grubuna ayrılmakta ve değişen kişi başı milli gelire göre sınıflandırılmaktadırlar.

Tablo 17: Gelir Grubu Sınıflandırmasına Göre Yıllık Kişi Başı Milli Gelir Ortalaması

Gelir Grubu	2018 / Temmuz(\$)	2019 / Temmuz(\$)
Düşük Gelirli Ülkeler	< 996	< 1.025
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	996 – 3.895	1.026 – 3.995
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	3.896 – 12.055	3.996 – 12.375
Yüksek Gelirli Ülkeler	> 12.055	> 12.375

Kaynak:<https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2019-2020>(Erişim Tarihi: 30.08.2021)

Tablo 17'deki sınıflandırmalar genel bir sınıflandırmadır. Bazı ülke örnekleri tablonun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Örneğin Arjantin'de 2018 yılı kişi başı milli gelir 13.040 (\$) iken, 2019 yılında 12.370 (\$)’ a gerilemiştir (<https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2019-2020>). Bu durumda Arjantin yüksek gelirli ülkeler grubundan, üst-orta gelirli ülkeler grubuna gerilemiştir. Dolayısıyla gelir dağılımında eşitsizlikler konjoktürel olarak yıl içinde değişmekte ve hem ulusal hem de uluslararası boyutta etkilere yol açmaktadır.

2.1.3.2. İşsizlik

İşsizlik, üretim faaliyetlerinde istihdam edilen faaliyetlerin tümünden mahrum olma durumudur. Üretime dayalı ekonomilerde üretim karşılığı elde edilen gelirin ortadan kalkması durumu olarak da açıklanabilir. İşsizliğin birden çok sebebi bulunabilir. Mevzu bahis konuya ilişkin en önemli etkenler ekonomi politikalarında yaşanan değişimler ve istihdam olanaklarının kısıtlılığı olarak sayılabilir.

Ekonomi politikalarındaki değişimler örneğin döviz kuru politikaları bu duruma bağlı olarak işsizliği artırmakta ya da azaltmaktadır. İhracata dayalı bir döviz kuru

ekonomi politikası üretimi artıracak için iş gücü ortaya çıkaracak ve işsizliğe olumlu etki edecek yani düşürecektir. Aksi bir durum söz konusu olduğunda ise ihracatın azalması iş gücüne duyulan ihtiyaçta azalmalar meydana getirecek ve işten çıkarmalar söz konusu olacaktır. Bu durum işsizliğe yol açacak ve dolayısıyla yoksulluk açığa çıkacaktır(Ajakaiye ve Adeyeye, 2001: 32).

Teknolojik gelişmelerin gelir getirici faaliyetlerin emek piyasasındaki düşüşe etkisi oldukça fazladır(Blank, 2003: 452). Bu durumda hızlı teknolojik gelişmeler beceri eksikliği ve düşük eğitim seviyesi ile birleşince istihdam olanaklarının zorlaşması kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla işten çıkarmaların görülmesi yüksektir. Yeni istihdam alanlarının yaratılamaması işgücünde bulunmuş işsiz kalan tüm bireyleri kayıt dışı işgücüne itmektedir. Kayıtlı iş gücü sektörlerindeki en küçük etkilenme neticede kayıt dışı iş gücünü de aynı oranda artırmaktadır. Bu durumda eksik istihdam ortaya çıkmaktadır. Mevsimlik işçiler, aile işleri ve kentte iş aramayan kesim bu duruma dahil olmaktadır(Ajakaiye ve Adeyeye, 2001: 33). İstihdam olanaklarının zayıf olması ekonomik olarak gelir getirici faaliyetleri sınırlamakta ya da geçici gelir kazanımı haline getirmektedir. Dolayısıyla istihdam olanaklarının artması doğrudan yoksulluk üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır.

2.1.3.3. Nüfus ve Nüfus Artışı

Nüfus kavramı bir ülkedeki bireylerin sayısını veren göstergedir. Yoksulluğun nedenleri açısından nüfus kavramı ise çalışan nüfus ile ilgilidir. Çocuk ve genç nüfustan oluşan doğurganlık oranı çalışan nüfusuna oranla fazladır. Bu durumda çalışan nüfusun bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı yüksektir. Dolayısıyla doğurganlık oranlarının kontrollü olması yoksulluk oranlarının düşünmesine katkı sağlayacaktır(Merrick, 2002: 41).

Doğurganlık oranlarının kontrolsüz ve bilinçsiz olması durumda ise hızlı ve dengesiz nüfus dağılımı gerçekleşmektedir. Çocuk ve genç nüfus oranlarında yığılmalar gözlenmektedir. Bu durum gelir getirici unsurlar olarak çocukların eğitim ve öğretimden mahrum bırakılarak çocuk işçiliğine sevk edilmesini beraberinde getirmektedir. Bu durum az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen bir durumdur. ILO(2018: 40) verilerine bakıldığında dünyadaki 5-17 yaş arası çocuk nüfusunun %14'ü istihdam edildiği görülmektedir. Bu orana Afrika, toplam çocuk

nüfusu içinde %27'lik bir oranla öncülük etmektedir. Tüm bu çıkarımlardan yola çıkarak nüfus politikasının az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde düzensiz oluşu yoksulluğu ve diğer istenmeyen etmenleri de beraberinden getirmektedir.

2.1.3.4. Göç

Yoksulluğun nedenleri arasında sayılan bir diğer neden ise göç olgusudur. Göç, bir ülkeden bir ülkeye veya aynı ülke içinde bulunduğu konumdan başka bir konuma zorunlu ya da gönüllü olarak yer değiştirmesi olarak ifade etmektedir(Yücel Yönlü, 2018: 7). Göç etmeye sebep olan savaş, terör vb. durumlarda insanlar zorunlu olarak yaşadıkları yerlerden göç etmektedir. Bu durum yaşadıkları yerdeki hayat düzenini bozmakta ve yeni yerleşilen yerde yabancılaşmaya yol açmaktadır(Kansu Karadağ, 2018: 496). Toplumsal olarak göçün hoş karşılandığını söylemek pek de mümkün değildir. İşgücü ve ücretler düzeyinde değişmelerin yaşanacağı düşüncesi toplumun göç eden kesime karşı bakış açısını değiştirecektir(Şenkal, 2017: 312-313).

Yeni yerleşilen yerde hayat düzenin kurulumu oldukça güç olmakla birlikte yeni bir iş sahası arayışı beraberinde işsizliği getirmektedir. Göç edilen yerde kişni, yeni oluşan iş gücüne entegrasyonu bilgi birikimi, eğitim düzeyi ve yetenekleri açısından sınırlı olabilmektedir(Tufan Emni, 2018: 53). İş edimine ulaşmadaki zorluklar uzadıkça yoksullaşmada artarak devam edecektir. Buradan hareketle iş arayışının farklı ülke veya bölgelerde gerçekleşmesi göç olgusunun, yoksulluğun hem nedeni hem de sonucu olduğu kanısına varılmaktadır.

2.1.3.5. Diğer Nedenler

Yoksulluğun nedenleri birden fazla parametrelerle açıklanmaktadır. Bu doğrultuda istihdam ile ilgili nedenler, işsizlik, nüfus ve nüfus artışı, göç ve diğer nedenler yer almaktadır. Diğer nedenlere kadar açıklanan tüm parametreler konunun kapsamı doğrultusunda yer almaktadır. Diğer nedenler ise mevcut literatürde bulunan birkaç nüansa değinmektedir.

Yoksulluğun nedenleri aslında genel bir çerçevede bakıldığında silsile şeklinde bir zincire bağlanabilir. Dolayısıyla yoksullukla ilgili bir neden diğer bir nedeni doğurabilmektedir. Bu doğrultuda örneğin düşük ekonomik büyüme ve makro ekonomik şoklar ve yanlış politikalar istihdamda arz talep dengesini etkilemekte ve

işsizlik, enflasyon ve buna bağlı olarak yoksulluğu meydana getirmektedir(Ajakaiye ve Adeyeye, 2001: 32).

Bir başka diğer ve etken nedene bakıldığında çevresel bozulmaların ve yanlış sağlık politikalarının, insani kalkınma hedefleri doğrultusundan çıkarak veya eksik kalması nedeniyle bireyleri olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuz etki yoksulluğu doğrudan etkileyen sebeplerden gösterilemesede dolaylı olarak bakıldığında sosyal ve sağlık hizmetlerine erişim imkanları bulunmayan insanların bu durumdan oldukça etkilenebileceği aşıkardır(Dasgupta, 1993: 234). Buradan hareketle yoksulluğun farklı nedenlerinin olabileceği ve bu nedenlerin birbiri ile ilişkili olduğu ve bazı nedenlerin veya sebeplerin ortaya çıkışı bakımından doğrudan bazılarının ise dolaylı olarak yoksulluğun nedeni olarak gösterilebileceği çıkarımına varılabilmektedir.

2.1.4. Yoksulluğun Ölçülmesi ve Ölçüm Yöntemleri

Yoksulluk kavramının açıklanması, çeşit ve türlerinin belirlenmesi ve yoksulluğa neden olan etkenlerin ortaya çıkarılmasından sonraki diğer önemli bir etken ise yoksulluğun nasıl ölçüldüğü ile ilgilidir. Bu doğrultuda yoksulluk ölçütü genel olarak literatürde iki şekilde ölçülmektedir. Bunlardan ilki, gelire ilişkin gelir yoksulluğunun ölçülmesidir. İkincisi ise insani yoksulluğun ölçülmesine ilişkin ölçüm yöntemleridir. İlk ölçüte göre gelir girdi ve çıktılarına göre matematiksel olarak yapılan ve genel olarak gelir endeksli ölçümleri kapsamaktadır. İkinci ölçüte göre ise insani gelişmişlik durumu ve çok boyutluluk ekseninde gelir dışındaki yaşam fonksiyonları da ele alınarak yoksulluk durumu ölçülmektedir.

2.1.4.1. Yoksulluğun Ölçülmesi

Zengin hükümetlerin ulusal politikaları, uzak ülkelerde var olan yoksulluğu doğrudan etkilemektedir. Ulusal yoksulluk sınırlarının kıyaslanamazlığı göz önüne alındığında, diğer etmenlerin yanı sıra, zengin ülkelerin eylemlerinin dünyadaki yoksullar üzerindeki etkisini değerlendirmek için küresel yoksulluk ölçümüne ihtiyaç vardır. Bu nedenle, küresel yoksulluk ölçümü, dış eylemler üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, yoksul insanlar için önemlidir ve önemli de olmalıdır. Çünkü yoksul ülkelerin iç politikaları, bir bireyin yoksunluğunun tek belirleyicisi değildir(Deaton, 2010: 6).

Yoksulluğun ölçülmesi ilk zamanlardan modern zamanlara ve hatta günümüzde dahi tam ve net anlamıyla ölçülebilmesi imkanlar dahilinde değildir. Bu duruma çeşitli nedenler dahil edilebilir. Örneğin en temel neden coğrafi olarak ulaşım sorunları olarak bilinmektedir. Wisor'un(2012: 24) öngörülerinden yola çıkarak küresel bir ölçümün zorluklarından bahsetmek konuyu tam anlamıyla özetler niteliktedir. Wisor(2012: 24) yoksulluğun ölçülmesinde belirlenen temel kavramların eksikliği, hedef kitle ve çözüm önerilerinden bahseder;

- Yoksulluğun belirlenmesi hangi düzeylerde yapılmalıdır?
- Yoksulluk ölçümü yalnızca bir özel tüketim meselesi mi olmalı yoksa kamu tarafından veya sosyal olarak sağlanan malları da içermeli mi?
- Yoksulluk ölçümü sadece parasal malları mı hesaba katmalı yoksa parasal olmayan malları da mı kapsamalıdır?
- Yoksulluk ölçümü, belirli bir anda kaç kişinin yoksul olduğunu belirlemeli mi, yoksa insanların yoksulluktan çıkış, yoksulluk içindeki hareketlerini de izlemeli mi?
- Yoksulluk ölçümü yalnızca gerçekten yoksul olan insanları mı yoksa yoksul olma riski altındaki insanları mı belirlemeli?
- Yoksulluk ölçümü akışa mı (tüketim gibi) yoksa stoka mı (ev vb. varlıkların değeri gibi) yoksa her ikisine mi dayanmalıdır?
- Yoksulluk ölçümü öznel mi yoksa nesnel mi olmalıdır?
- Yoksulluk ölçümü mutlak mı olmalı yoksa yoksulluğu başkalarının durumuna göre mi ölçmeli?

Tüm bu soruların sorulmasının nedeni ise genel bir yoksulluk ölçümünün yapılmasının zorluklarını gözler önüne koymaktır. Sorulan sorulara verilebilecek cevaplar ülkeden ülkeye, coğrafyadan coğrafyaya değişmektedir. Her ne kadar tam ve net bir yoksulluk ölçümünün geçerliliğinden söz edilemesede en yakın en objektif yoksulluk ölçümü için ortak küresel çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir;

- Yoksulluk ölçümü yerel uzlaşılarla da tabi olmalıdır;

Küresel kurumlar, yoksulluğun nasıl ölçülmesi gerektiğine dair önyargılı bir fikirle, ulusal yoksulluk sınırlarının belirlenmesini gereksiz yere etkileyebilir (Stewart ve Wang, 2003: 29).

- Yoksulluk ölçümü, kozmopolitliği veya küresel yeniden dağıtımı gerektirir;
Tüm insanların ahlaki olarak dikkate alınmaya değer olduğu ince anlamda anlaşılan küresel kozmopolitlik, hemcinslerinin acı çekip çekmediğini bilmek için çaba sarf etmeyi gerektirebilir. Suç, terörizm, hastalık, siyasi istikrarsızlık, aşırılıkçılık, kitlesel göç vb. bir dizi başka kaygıyla ilgili olabileceğinden, en çıkarıcı milliyetçinin bile küresel yoksulluğu oluşturan yoksunlukları ölçmek için iyi nedenleri olabilir (Wisor, 2012: 24).
- Yoksulluk, ölçümü homojenleştirebilir;
Küresel yoksulluk ölçümü sorunlu bir şekilde homojenleştirici olabilir ve geçmişteki başarısız kalkınma politikalarını tekrarlayarak yukarıdan aşağıya kalkınma modellerinin yoksul insanlara ve ülkelere empoze edilmesini teşvik edebilir(Escobar, 1995: 23).
- Sorunlu sıralama arama davranışına karşı dikkat edilmelidir;
Küresel yoksulluk ölçümü, sorunlu sıralama arama davranışı üretebilir. Bazı sıralama alıştırmaları, bu tür alıştırmalar yüksek performans gösteren ülkeleri emsallerine karşı zayıf bir sıralamaya sokarsa, başarılı politika reformları için siyasi ve mali desteği baltalayabilir(Moss, Kenny ve Clemens, 2004: 739).

2.1.4.2. Yoksulluk Ölçüm Yöntemleri

2.1.4.2.1. Gelir Yoksulluğunun Ölçülmesine Göre Ölçüm Yöntemleri

Gelir kavramı bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere yoksulluk mevzusunda nedenler, ölçüm yöntemleri ve çözüm yöntemlerinde başta gelen konulardan olmuştur. Dolayısıyla yoksulluğun varlığını ölçmek için kullanılan çoğu yöntem merkezinde geliri barındırmaktadır. Bu doğrultuda konuya genel olarak baktığımızda gelirin belirli bir seviye altında kalması yoksulluğun nedenleri arasındadır. Gelirin yoksullukta belirleyici kavram olması sebebiyle yoksulluk ölçüm yöntemleri alan yazınında bu grupta toplanmış ve gelir yoksulluğunun ölçülmesine göre ölçüm yöntemleri “*Kafa Sayım Endeksi, Yoksulluk Açığı Endeksi, Yoksulluk Şiddeti Endeksi, Sen Endeksi, Watts Endeksi, Sen-Shorrocks-Thon Endeksi ve Foster, Greer ve Thorbecke (FGT) Endeksi*” başlıklarıyla aktarılmaya çalışılmıştır.

2.1.4.2.1.1. Kafa Sayım Endeksi

Kafa sayım endeksi, yoksulluk sınırı altında olan toplam nüfusun genel toplam nüfus oranına bölünmesi ile elde edilen bir ölçüm yöntemidir. Literatürde “Kafa Sayım Oranı” olarak da bilinen bu ölçüm şu şekilde formülize edilmiştir;

H: Yoksulluk Kafa Sayısı Oranı

$$H = \frac{Q}{N} \longrightarrow$$

Q: Yoksulluk Sınırı Altındaki Toplam Nüfus

N: Toplam Nüfus

Endeks yoksulluk çizgisinin altında kalan kesimin sayısı ile ilgilenmektedir. Yoksulluğun derinliği ve yoksulluk dağılımı(Metin, 2013: 41) ile ilgili sonuçlara ulaşamamaktadır. Dolayısıyla bu noksanlık sadece belirli bir nüfus içinde ölçüm yaparak oranı bulmada etkilidir.

2.1.4.2.1.2. Yoksulluk Açığı Endeksi

Yoksulluk açığı endeksi, kafa sayım endeksine(oranına) getirilen eleştirel neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu endekse göre gelirin ve tüketimin yoksulluk çizgisine uzaklıklarının ortalaması alınarak yoksulluk çizgisine oranlanmaktadır. Bu şekilde yapılan ölçüm bize yoksulluk açığını vermektedir. Yoksulluk açığı endeksi ile kafa sayım endeksi(oranı) ölçüm yöntemlerinin ortak özelliği ise ikisinin de yoksul bulunan kişi sayısına dair bilgi vermemesidir. Dolayısıyla mevzu bahis ölçüm yöntemi yoksullar arasındaki gelir dağılımı hakkında da bilgi vermemektedir(Önder ve Şenses, 2006: 205; Demirtürk vd., 2011: 41).

Yoksulluk açığı ile gelir açığı aynı kavramlar olarak literatürde yer almaktadır. Takayama(1979: 748), yoksulluk açığı endeksini şu şekilde formülize etmiştir.

Gi: Gelir açığı

$$Gi = z - Yi \longrightarrow$$

z: Yoksulluk sınırı

Yi: Bireyin geliri

2.1.4.2.1.3. Sen Endeksi

Genellikle akademik literatür dışında kullanılmayan *Sen endeksi* de yoksulluk ölçüm yöntemlerinden biridir. Yoksulların geliri ile doğrudan ilgilenen endekste ana konu Gini Katsayısıdır. Sen endeksi odak olarak yoksul sayısı, derinliği ve alt gruplar içindeki değişken dağılımların bileşimi ile ilgilenmektedir. Kafa Sayım Oranı ve Yoksulluk Açığı Endeksi ölçüm yöntemlerinden ayıran nokta ise yoksul bireylerin gelirinde meydana gelen değişimlere duyarsız olmasıdır. Bu duyarsızlığa bağlı olarak gelirdeki artış veya azalış Kafa Sayım Oranı ve Yoksulluk Açığı Endeksi ölçüm yöntemlerini ilgilendirmemektedir. Bahsedildiği üzere Gini Katsayısı ise değişiklik gösterdiği boyuta göre yorumlanır. Eğer Gini katsayısı 1 ve 1'e yakın olması durumunda "eşitsizlik" oluşurken 0 ve 0'a yaklaşma durumunda ise eşitsizlik durumunun ortadan kalkacağı anlamına gelmektedir(Özdemir, 2017: 195).

Yine Sen endeksi de farklı formül yöntemleri ile formülize edilebilmektedir. Buna göre bu endeks formülü;

$$S = H\{I + (1-I)G\} \longrightarrow$$

S: Sen Endeksi
H: Kafa Sayım Oranı
I: Gelir Açığı Oranı
G: Gini Katsayısı

Kaynak: Şenses, (2019: 66).

$$P_S: P_O (1 - (1 - G^P) \frac{M^P}{z}) \longrightarrow$$

P_S: Sen Endeksi
P_O: Kafa Sayım Oranı
G^P: Yoksullar Arasındaki Eşitsizliğin Gini Katsayısı
M^P: Yoksulların Ortalama Geliri
z: Yoksulluk Çizgisi

Kaynak: (Özdemir, 2017: 195)

2.1.4.2.1.4. Watts Endeksi

Watts endeksi, Sen endeksinden sekiz yıl önce ortaya çıkmıştır. Dağıtıma duyarlı ilk yoksulluk ölçütü olması açısından önemlidir. Bu doğrultuda Watts, yoksulluğu ayrı bir durum olmadığından bahseder ve “birey/bireylerin yoksulluğu belirli bir gelir düzeyinin altında kalarak hemen edinemez veya ondan kurtulamaz” olarak ifade etmektedir(Zheng, 1993: 81).

Bu ölçüm yöntemine göre gelirden art arda düşüş yaşanması durumunda yoksulluk da artan bir oranda şiddetli hale gelmektedir. Gelire bağlı olarak yoksulluk çizgisinden alt seviyede kalan nüfus sayısı ile ilgilenmektedir. Endeksin odağı, yoksulluk ölçümünün zenginlerin gelirinden bağımsız olarak yapılmasının gerekliliğidir. Bu ölçüm yönteminde bir başka önemli nüans ise ayrıştırılabilir olmasıdır. Alt gruplara ayrıştırılabilir olması yoksulluk ölçümündeki her bir alt grupta meydana gelen değişimlerin (artma veya azalma) yoksulluk endeksine kolayca yansıtılabilmesi açısından önem arz etmektedir(Özdemir, 2017: 197).

2.1.4.2.1.5. Sen-Shorrocks-Thon (SST) Endeksi

Yoksulluk ölçüm yöntemlerinden bir diğeri ise *Sen-Shorrocks-Thon Endeksi*dir. Bu endeks Sen endeksine bazı önemli eklemeler yapan Shorrocks tarafından geliştirilmiştir. Thon ise Shorrocks’un eklemelerinin başka endekslerle tutarlılığından söz ederek katkı yapmış ve neticede Xu(1998: 144) bu üç endeks yorumlarını birleştirerek mevzu bahis endeksi ortaya çıkarmıştır.

Bu endeksin odağı yoksulluk yoğunluğu üzerinedir. Bu doğrultuda Shorrocks, yoğunluğun ölçümü için değiştirilmiş bir Sen endeksi önermiş ve Thon’da Shorrocks ile aynı görüşe sahiptir. Neticede transfer gelir kendiliğinden kabul edilen önermeler ile tutarlıdır. Bu doğrultuda bireysel gelirden sıfır derece, endekse göre homojen kabul edilir.

2.1.4.2.1.6. Foster, Greer ve Thorbecke (FGT) Endeksi

Kısa adıyla FGT endeksi, James Foster, Joel Greer ve Erik Thorbecke tarafından 1980’li yılların başında ortaya çıkmış bir yoksulluk ölçüm endeksidir. Endeks yoksulluğu farklı alt gruplara ayırabilme ve yoksulların gelirindeki bir artışın farklı gruplardaki artışlara oranla fazla olması ve bu neticede paylaşıma duyarlılığı açısından

önemlidir(Şenses, 2019: 67). Foster, Greer ve Thorbecke endeksi genel olarak aşağıdaki şekilde formülize edilmektedir.

$$\text{FGT: } (P_a) \frac{1}{N} \sum_i^q = 1 \left(\frac{z-y_i}{z} \right)^\alpha \quad \text{olarak hesaplanmaktadır.}$$

N: Toplam nüfusu,

q: Yoksul kişi/hane sayısını,

y_i: En düşük gelir seviyesini,

z: Yoksulluk çizgisini,

α: yoksulluk parametresini göstermektedir.

Bu ölçüm yönteminde “α” değeri, yoksulluk hakkında yorum yapmamıza olanak sağlaması açısından önemlidir. Burada “α” değeri ölçümde bize yukarıda bahsedilen üç ölçüm yöntemlerini verecektir. Yani;

$\alpha = 0$, “*kafa sayım endeksi*”ni

$\alpha = 1$, “*yoksulluk açığı endesi*”ni

$\alpha = 2$, “*yoksulluk şiddeti*”ni elde etmemize olanak sağlamaktadır(Dumanlı,1996: 38-39; Foster, 1998: 339).

Dolayısıyla bu ölçüm yönetimi, yoksulluk sınırına uzaklık ve yakınlık ile ilgili boyut önemli olması açısından yoksulluk ağırlığı dikkate alınır ve ortaya çıkan sonuca göre yorum yapılır. Bu doğrultuda alt gruplar arasında yoksulluk düzeyleri hakkında sonuçlar elde edebilmek için birey veya bireylerin coğrafi, beşeri ve ekonomik grupları hakkında ayrı ayrı oran hesaplaması yapılır. Bu nedenle bu ölçüm yöntemi bireyin yoksulluk açığının ölçülmesinin, sadece yoksulluk sınırına ve bireyin gelirine göre olabileceğini ön görmektedir(Özcan, 2016: 299).

2.1.4.2.2. İnsani Yoksulluğun Ölçülmesine Göre Ölçüm Yöntemleri

İnsani yoksulluk ölçümleri şimdiye kadar anlatılan yoksulluk ölçümlerinin aksine çok boyutlu ve kapsamlı ölçüm yöntemlerini barındırmaktadır. Bu bölüme kadar

anlatılan yoksulluk ölçüm yöntemleri gelir temelli ve gelire dayalı (tek boyutlu) yoksulluk ölçüm yöntemleri idi. Bu bölümde ise sadece gelire bağlı ölçüm yöntemlerinin artık günümüzde yoksulluğun ölçümünde yeterli olmaması sonucu ve uluslararası kuruluşların kalkınma hedefleri doğrultusunda çok boyutlu yoksulluk ölçüm yöntemleri karşımıza çıkmaktadır. Bu netice doğrultusunda kullanılan ölçüm yöntemleri bize dünya çapında verilere ulaşmamıza olanak sağlayan “İnsani Gelişmişlik Endeksi”(Human Development Index) ve bu endekse bir alt referans sağlayan endeks olan “Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi”(Multidimensional Poverty Index)dir.

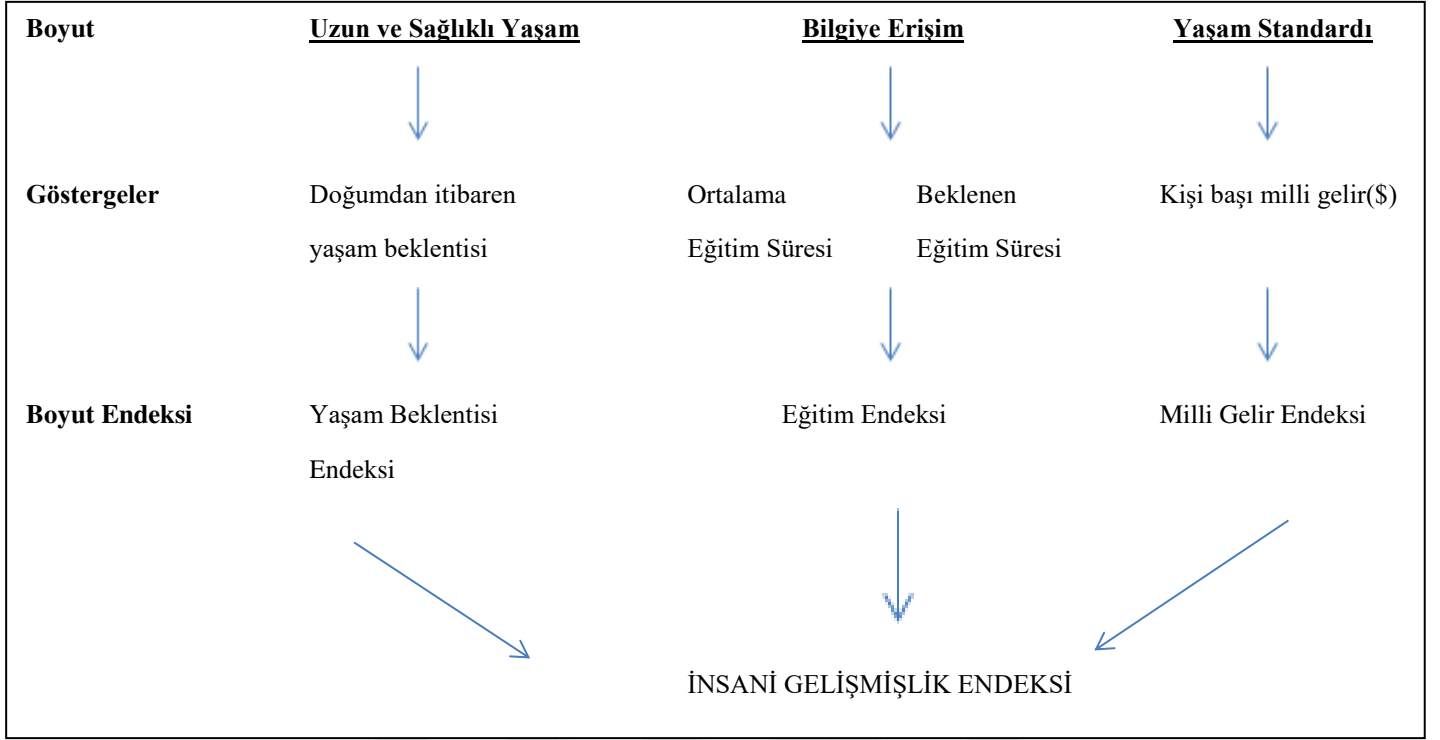
2.1.4.2.2.1. İnsani Gelişmişlik Endeksi (HDI)

İnsani Gelişmişlik Endeksi(Human Development Index) ilk olarak 1990 yılında yayınlanmaya başlanan bir endekstir. Amartya Sen’in çok boyutluluk kavramı, Birleşmiş Milletler’in Kalkınma Programı olan “Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı” (UNDP)’da geliştirilerek insan merkezli kalkınmanın boyutu önem kazanmış ve ilk adımları atılmıştır(Tüylüoğlu ve Karalı, 2006: 56).

İnsani Gelişmişlik Endeksi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının yapmış olduğu tanımlamaya göre; “uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgiye erişim ve iyi bir yaşam standardı” olarak bu üç unsurun ortalamasını kapsamaktadır. Bir başka deyişle İnsani Gelişmişlik Endeksi, sadece ekonomik olarak değil insanların yeteneklerinin ve yapabilirliklerinin neler olduğu, farklı iki ülkenin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesi ve devlet politikalarının belirleyici ve sorgulayıcı aracı olarak kullanılmaktadır(<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>).

İnsani Gelişmişlik Endeksi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının yapmış olduğu tanıma göre Şekil 1’ de gösterilen temel ilkelere dayanmaktadır.

Şekil 1: İnsani Gelişmişlik Endeksi Temel İlkeleri

Kaynak: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

İnsani Gelişmişlik Endeksinin temel ilkelerine çerçevesinde her yıl bir rapor hazırlamaktadır. Tarihsel perspektifte bakıldığında endeks, her yıl bir ana temayı konu edinerek rapor yayımlamakta ve bu doğrultuda Tablo 2, 1990 yılından 2021 yılına kadar hazırlanan İnsani Gelişme Raporlarının ana temalarını göstermektedir.

Tablo 18: İnsani Gelişme Raporlarının Yıllara Göre Ana Temaları

1990	İnsani Gelişme Kavramı ve Ölçümü
1991	İnsani Gelişmenin Finansmanı
1992	İnsani Gelişmenin Küresel Boyutları
1993	İnsanları Katılımı
1994	İnsani Güvenliğin Yeni Boyutları
1995	Toplumsal Cinsiyet ve İnsani Gelişme

1996	Ekonomik Büyüme ve İnsani Gelişme
1997	Yoksulluğu Gidermek İçin İnsani Gelişme
1998	İnsani Gelişme İçin Tüketim
1999	İnsani Bir Çehreyle Küreselleşme
2000	İnsan Hakları ve İnsani Gelişim
2001	Yeni Teknolojileri İnsani Gelişim İçin Kullanmak
2002	Parçalanmış Bir Dünyada Demokrasiyi Pekiştirmek
2003	Bin Yıl Kalkınma Hedefleri
2004	Günümüzün Farklı Dünyasında Kültürel Özgürlük
2005	Eşit Olmayan Bir Dünyada Yardım, Ticaret ve Güvenlik
2006	Kıtlığın Ötesinde: Güç, Yoksulluk ve Küresel Su Krizi
2007	İklim Değişikliğiyle Mücadele: Bölünmüş Bir Dünyada İnsan Dayanışması
2008	İklim Değişikliğiyle Mücadele: Bölünmüş Bir Dünyada İnsan Dayanışması
2009	Engelleri Aşmak: İnsan Hareketliliği ve Gelişimi
2010	Ulusların Gerçek Zenginliği: İnsani Gelişmeye Giden Yollar
2011	Sürdürülebilirlik ve Eşitlik: Herkes İçin Daha İyi Bir Gelecek
2012	Özel Sektör ve İstihdam
2013	Güneyin Yükselişi: Farklı Bir Dünyada İnsani İlerleme
2014	İnsani İlerlemeyi Sürdürmek: Kırılganlıkları Azaltmak ve Dayanıklılık Oluşturmak
2015	İnsan Gelişimi İçin Çalışmak
2016	Herkes İçin İnsani Gelişme
2017	İnsani Gelişimin Ölçülmesi(İnsani Gelişme Politikaları)

2018	İnsani Gelişme Endeksleri ve Göstergeleri(İstatiksel Güncelleme)
2019	Gelirin Ötesinde, Ortalamaların Ötesinde, Bugünün Ötesinde: 21. Yüzyılda İnsani Gelişmedeki Eşitsizlikler
2020	Bir Sonraki Sınır: İnsani Gelişme ve Antroposen
2021	Etnik Köken, Kast ve Cinsiyete Göre Farklılıkların Ortaya Çıkarılması

Kaynak: (Demir, 2006: 3 ; <http://hdr.undp.org/>)

İnsani Gelişme Endeksi tanımıda ve Şekil 1’de bahsedilen üç ana tema doğrultusunda hesaplanır. Sağlıklı bir yaşam, bilgiye erişim ve yaşam standardını kapsayan bu üç ana temanın altında ölçülen endekslerin ortalamaları formülüze edilerek “*İnsani Gelişme Endeksi*” hesaplanır. Dolayısıyla bu ölçüm;

$$X_{\text{endeksi}} = \frac{\text{Gözlemlenen Gerçek Değer} - \text{En Düşük Değer (Minimum)}}{\text{En Yüksek Değer (Maksimum)} - \text{En Düşük Değer (Minimum)}};$$

$$\text{İGE} = 1/3(\text{Yaşam Beklentisi Endeksi}) + 1/3(\text{Eğitim Endeksi}) + 1/3(\text{Milli Gelir Endeksi})$$

Yapılan bu hesaplamalar insani gelişme endeksini vermektedir. Buradan hareketle endeks belirli bir değer oranı karşımıza çıkmaktadır. Bu değer 0 ile 1 arasında bir değeri kapsamaktadır(Günsoy, 2005: 39). Değerin 1’e yakın olma durumu, mevcut ülkede insani gelişmenin yüksek olduğunun göstergesidir. Buradan hareketle ülkelerin gelişmişlik seviyeleri, endeksin değer aralıklarından şu şekilde çıkarılabilir;

Tablo 19: İnsani Gelişim Endeksi Değer Aralıkları

Değer Aralığı	Gelişmişlik Seviyesi
0 – 0.479	Düşük İnsani Gelişmişlik Seviyesi
0.480 – 0.670	Orta İnsani Gelişmişlik Seviyesi
0.671 – 0.780	Yüksek İnsani Gelişmişlik Seviyesi
0.780 – 1	Çok Yüksek İnsani Gelişmişlik Seviyesi

Kaynak: (Ünal, 2013: 274).

2.1.4.2.2.2. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (MPI)

Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi(Multidimensional Poverty Index) temelde üç bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler “sağlık, eğitim ve yaşam standardı” olarak tanımlanmaktadır. Endeks, çok boyutlu yoksulluğu bu üç ana bileşen ekseninde şu şekilde tanımlamaktadır. “*Hane halkı araştırmalarına dayanan endekste hane halkı sağlık, eğitim ve yaşam standardı gibi göstergelerden(ana bileşen) %30’u aşan bir yoksunluk durumunda “Çok Boyutlu Yoksul” olarak tanımlanmaktadır.*”(Alkire ve Santos, 2010: 4). Bu göstergeler(ana bileşenler) ise;

- Sağlık;

Çocuk Ölümü: Hanede herhangi bir çocuğun ölümü,

Beslenme: Hanede herhangi bir yetişkin veya çocuk yetersiz beslenmesi,

- Eğitim;

Okul Düzeyi: Hanedeki bireylerden hiçbirinin 5 yıllık temel eğitimini tamamlamaması,

Okula Kayıtlı Çocuklar: Okul çağındaki çocuğun 1-8 yaşları arasında okul dışında olması,

- Yaşam Standardı;

Yemek Pişirme Yakıtı: Hayvansal yakıt(tezek), odun ve kömür ile yemek pişirme,

Su: Hane halkının temiz içme suyuna erişiminin olmaması,

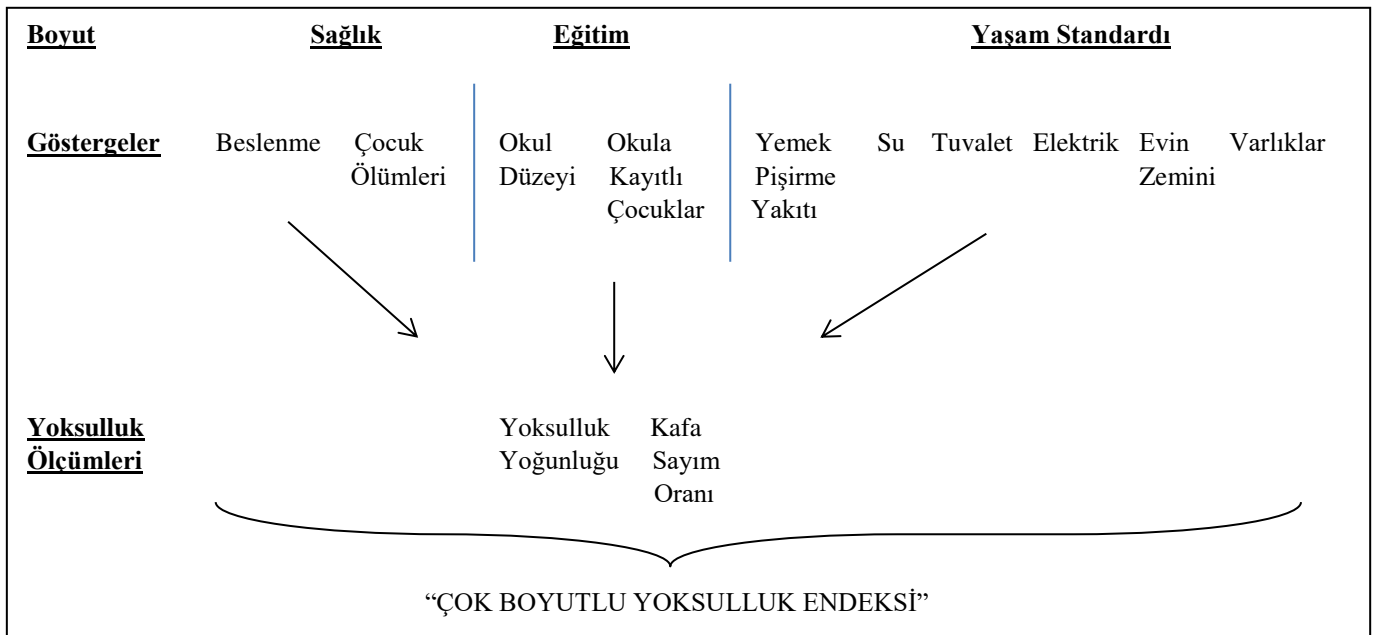
Tuvalet: Hane halkına ait olmayan, ortak kullanılan tuvaletler,

Elektrik: Elektrikten yoksun olma,

Ev Zemini: Betonarme yapılanma bulunmamaktadır. Bunun yerine kum zemin üzerinde olma,

Varlıklar: Hane halkının radyo, televizyon, telefon, bisiklet ya da motosiklet veya araba ve traktörden bir veya birden fazlasına sahip olmaması

Şekil 2: Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi Temel Bileşenleri

Kaynak: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

2.2. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikalar

Yoksullukla mücadele çeşitli politika ve uygulama mekanizmaları doğrultusunda ve ekonomik, politik ve toplumsal konjonktürel değişkenlerdeki dalgalanmalara bağlı olarak zaman zaman farklılaşmıştır. Genel olarak literatürde koruyucu, geliştirici ve önleyici politikalar olarak atfedilen yoksullukla mücadele politikaları ülkeden ülkeye ve ekonomik yapının elverişliliğine göre değişmektedir (Drakakis-Smith, 1996: 695). Yoksullukla mücadelede farklı bir bakış açısına göre ise yoksullukla mücadelede dolaylı, dolaysız ve radikal reform tercihleride söz konusu olabilmektedir. Bu doğrultuda dolaylı olarak yapılan mücadele politikaları ekonomik büyümeye

odaklanarak yoksul bireylere maddi açıdan destekleri ve yoksulluğu azaltma ve ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Dolaysız politikalar ise doğrudan yapılan ayni ve nakti yardım gibi ilgili ihtiyaçlar doğrultusundaki hedefleri barındırır(Şenses, 2019: 219). Radikal reformlar ise farklı üretim metodlarının revize edilerek gelirin yeniden dağıtımını destekleyici ve eşitlikçi hedefleri kapsamaktadır(Şenses, 2019: 220). Bu üç farklı yaklaşım genel olarak ülkelerin içlerinde bulunduğu duruma göre tercih ettiği ana hatları oluşturmaktadır. Bahsedilen ana başlıklar başka bir çalışma konusu olabilir çünkü bu çalışmanın özgünlüğü açısından ana başlıklardan ziyade alt etmenler veya doğrudan ilgili etmenlere değinilecektir.

2.2.1. İşsizlik ve İstihdam İle İlgili Politikalar

Yoksulluğu oluşturan genel nedenlerin en temelini oluşturan işsizlik kavramı istihdam ile birbirini tamamlayıcı niteliktedir. İstihdam edilebilir olduğu halde veya istihdam edilmişken istihdam dışı kalınması durumunu betimleyen işsizlik yoksulluğun bir nedenidir. Dolayısıyla işsizlik ile ilgili mücadele politikaları yoksulluğa mücadele politikalarının da kapsar niteliktedir. İstihdam ise iş edimini gerçekleştirmeye elverişli her bireyin iş yapabilirliğinin sonucu aktif olarak çalışma durumunu nitelemektedir. Dolayısıyla istihdamın sağlanması işsizliği azaltacağı aşîkardır. İstihdama yönelik ilgili politikalar yine yoksullukla mücadele politikalarını doğrudan kapsamaktadır.

İşsizlik ve istihdam ilgili çeşitli ve türlü birçok ilgili politika ve uygulama sayılabilmektedir. Genel sosyal politika literatürüne bakıldığında yoksullukla mücadelede en etkili işsizlik ve istihdam politikaları aktif ve pasif istihdam politikalarıdır(Işığçok, 2011: 165). Aktif istihdam politikaları iş yaratma, kurma, teşvik ve eğitim gibi bütüncül ve sağlam temelleri hedefleyen misyon ve vizyon dahilinde belirli periyodlarla güncel tutulması gereken etkinlik ve verimliliğe dayalı politikalar bütünüdür(Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 90; Koray, 2018: 224). Pasif istihdam politikaları ise “*işsizlik yardımları*” ve “*işsizlik sigortası*” ile istihdam dışında kalmış veya kalan bireylere sosyal açıdan asgari düzeyde geçimlerinin sağlanması ve güvence altında bulunmalarını içeren politikaları kapsamaktadır(Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 86). Dolayısıyla hem aktif hemde pasif politikalar istihdam ve işsizlik ile ilgili uygulamaları içerdiği ve düzenlemelerde bulunması açısından yoksullukla mücadelede doğrudan rol almaktadır.

2.2.1.1. Aktif İstihdam Politikaları

Aktif istihdam politikaları, Keynesyen politikaların krizlere cevap veremediği ve neoliberal piyasa araçlarının benimsenmeye başladığı ve petrol krizinin küreselleşen dünyada boy göstermeye başladığı yıllarda gündeme gelmiş bir kavramdır. Aktif istihdam politikalarının temel hedefi işsizliği önleyici(Ören, 2015: 68) politikalara yer verilmesi, eski pasif ve yük olan politika ve uygulamalardan vazgeçilmesi ya da düzenlenmesini sağlayarak bağımlılığı en aza indirerek üretim araçlarının faaliyete geçmesini sağlamak ve yoksulluğa da dolaylı olarak azaltım sağlamayı hedeflemektedir. Geniş anlamda bakıldığında ise aktif istihdam politikaları meslek danışmanlığından kariyer yönetimine, iş analizlerinden istihdamı koruyucu politikalara kadar uzanan geniş bir ağı kapsamaktadır(Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 90). Aktif istihdam politikalarının temel yapı taşlarını ve uygulama politikalarını Barnard ve Deakin(1996: 360) Tablo 20’de şu şekilde belirtmişlerdir;

Tablo 20: Aktif İstihdam Politikalarının Temel Unsurları ve Faaliyetleri

Temel Unsurlar	Faaliyet
İstihdam Edilebilirlik	- Uzun vadeli işsizliğe girişi azaltmak için önleyici yaklaşım - İnsanları refaha bağımlı olmaktan işe ve eğitime kaydırmak - Eğitim ve yaşam boyu öğrenmenin sağlanmasında ortaklığın geliştirilmesi - Okuldan işe geçişi kolaylaştırmak
Girişimcilik	- İşletmeler için genel giderleri ve idari maliyetleri azaltmak - Serbest çalışmayı teşvik etmek - Sosyal ekonomide ve yerel düzeyde iş yaratmayı teşvik etmek - Emek yoğun sektörlerde KDV düşürme yollarının incelenmesi
Uyarlanabilirlik	- Sosyal ortaklar tarafından iş organizasyonunun modernleştirilmesi, esneklik ve güvenliğin dengelenmesi konusunda anlaşmalar - Yeterli düzeyde güvenlik sağlarken daha uyarlanabilir sözleşme türlerinin getirilmesi - Kurum içi eğitimi ve insan kaynaklarına yatırımı teşvik etmek

Eşit Fırsatlar	- İstihdam ve işsizlikte cinsiyet farklılıklarıyla mücadele - İş ve aile yaşamının uzlaştırılması - İş piyasasına yeniden entegrasyonun kolaylaştırılması - Engellilerin çalışma hayatına entegrasyonunu teşvik etmek
-----------------------	--

Kaynak: (Barnard ve Deakin, 1999: 360).

Aktif istihdam politikaları ve Avrupa Birliği Konseyi direktifleri doğrultusunda aktif istihdam politikalarının yoksullukla mücadelede işsizliği ve istihdama katılımı sağlayıcı ortak sayılabilecek bazı hedefleri şu şekilde sıralanabilir(EU, 2000);

- Çalışabilecek durumda olan tüm kadın ve erkeklerin istikrarlı ve kaliteli istihdama erişimini desteklemek, özellikle:

- *Toplumdaki en savunmasız gruplarda bulunanlar için istihdama yönelik yollar oluşturmak ve bu amaçla eğitim politikalarını harekete geçirmek,*
- *Çocuk ve bağımlı bakım konusu da dahil olmak üzere iş ve aile yaşamının uzlaştırılmasını teşvik edecek politikalar geliştirmek;*
- *Sosyal ekonominin sağladığı entegrasyon ve istihdam fırsatlarını kullanarak işe teşvikleri artırmak.*

- İnsan kaynakları yönetimi, iş organizasyonu ve yaşam boyu öğrenme yoluyla istihdam edilebilirliği geliştirerek insanların iş dünyasından dışlanmasını önlemek.

- *İstihdamın üstlenilmesinin artan gelirle sonuçlanmasını sağlamak,*
- *İstihdam edilebilirliği teşvik ederek istihdamın önündeki engellerin üstesinden gelmek.*

Aktif istihdam politikalarının temel hedeflerini açıkladıktan sonra bu temel hedeflerin uygulama alanlarının açıklanması elzemdir. Dolayısıyla istihdam politikalarında işsizliğin önüne geçilmek istenmekte, tam anlamıyla işsizliği sıfıra indirememekle birlikte en az seviyeye indirmek hedeflenmektedir. Bu doğrultuda istihdam edilebilirlik, istihdam alanı oluşturma ve istihdamın sonlanmasını önleyici politikalar ve iş başı eğitim, mesleki eğitim, girişimciliğin teşvik edilmesi ve ücret ve istihdam mekanizmalarında sübvansiyonlar gibi uygulama araçları bulunmaktadır.

2.2.1.1.1. İstihdam Edilebilirliğe Yönelik Politikalar

İstihdam edilebilirlik, emeğin nitelikli oluşu ve iş edimini yerine getirmeye hazır oluşunu ve bu hazırlık süreçlerinde değişen işgücü piyasalarına cevap verebilmeyi hedefleyen politikalardır(Öçal ve Korkmaz, 2020: 743). Bu doğrultuda işbaşı eğitimleri ve mesleki eğitimlerle desteklenen politikalar hedeflerin uygulama araçları olarak belirtilebilir.

- ***İşbaşı Eğitimi***

Hem işverenlerin hem de çalışanların, çalışanın yeni beceriler edinmesinden çıkarları olduğu varsayılır ve işbaşı eğitiminde hangi tür becerilerin kim tarafından finanse edileceğine odaklanır. Standart insan sermayesi ve kazanç denklemi, çalışanların ya okul yoluyla ya da iş yoluyla, yani örgün veya gayri resmi eğitim yoluyla üretken beceriler kazanabileceği yani enformel öğrenmeyi içerir. Terminolojik olarak kavramı daha önce kullanmak, yani enformel öğrenme, önce yaparak öğrenmeyi daha sonra öğrenilen işbaşı eğitimini uygulamayı ve daha sonra mentorluk yaparak yol gösterici(eğitmen gibi) olmayı hedeflemektedir. Daha önce gözden geçirilen örgün öğrenme teorilerinin aksine, bu modellerde eğitime ilişkin karar yalnızca çalışana aittir(Korpi ve Tåhlin, 2021: 66).

Aktif istihdam politikalarında işbaşı eğitimi gerek işverenlerin istihdam sağlamada gerekse bireylerin istihdam edilebilirliği açısından oldukça önemlidir. Örneğin bir iş kolundaki işbaşı eğitimini tamamlamış bir birey, yeni işe başlamış bireylere mentorluk yapabilmesi açısından işverenin işbaşı maliyetini düşürecektir.

- ***Mesleki Eğitim***

Mesleki eğitim aktif istihdam politikalarının temel yapı taşıdır. Kalkınma, büyüme ve teknolojik olarak gelişimi tetikleyici etkisinin olması, artan üretim faaliyetleri ve bilgi toplumunda yeni istihdam sahalarında istihdam olanaklarını artırıcı ve geliştirici etkisinin olması yönü ile aktif istihdam politikalarında yer almaktadır(Yörük vd., 2002: 304). Yeni istihdam olanaklarının sağlanması ve yeni iş kollarının oluşması beşeri sermayeye önemi artırmakta(Ören, 2015: 70) ve yatırımları desteklemekle birlikte istihdamı teşvik edici neticelerle yoksulluğun oluşmasını da önleyici olabilmektedir. Dolayısıyla mesleki eğitim yeterliliğine sahip bireylerin iş

araması, işverenlerin ise donanımlı ve mesleki yeterliliğe sahip bireyleri işe almaları her iki taraf açısından da kolaylaştırıcı olmaktadır(Erkekli, 2007: 33).

2.2.1.1.2. İstihdam Alanı Oluşturmaya Yönelik Politikalar

Yeni istihdam alanlarının oluşturulmasını ve bunun sonucunda iş gücü arzını oluşturmayı hedefleyen politikalar bütünüdür(Öçal ve Korkmaz, 2020: 743). İş yaratma/girişimcilik destek ve teşvikleri, ücret ve istihdam süreçlerinde işverenlere sağlanan sübvansiyonlar olarak çeşitli uygulamalardır.

- ***İş Yaratma / Girişimciliğe Teşvik***

Aktif istihdam politikalarının belkide sektörel olarak teşvik edici önemli bir ayağını oluşturan “*Kendi İşini Kuranlara Yardım*”, bireyleri işsizlikten kurtatmak adına ve yeni kurulacak işe maddi teşviklerle kamusal desteğin sağlanarak açılacak yeni iş sahasında istihdamında oluşabileceği doğrultusunda desteklenen aktif istihdam politikasıdır(Bayrakdar, 2019: 33). Maddi olarak yeni açılacak iş sahasına girişimcilerin yönlendirilmesi ve mikro kredilerle kamu desteğinin sağlanması yolu ile teşvik edilmektedir(Ayan, 2014: 27).

- ***Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları***

İşverenler açısından bakıldığında yeni işçi almaya yada desteklenmeyen işletmelerin işçilerinin işten çıkarılması durumu işçileri korumayı teşvik edici sübvansiyonlar olarak bilinmektedir. Ücret konusunda sübvansiyonlar doğrudan hem işverene hemde işçiye verilen yahut sosyal güvenlik ödemesi niteliği şeklinde verilen sübvansiyonlardır(Ören, 2015: 71).

2.2.1.1.3. İstihdamın Sürdürülebilirliğine Yönelik Politikalar

İstihdamın sona ermesi iş edimine devam etmemeyi ya da işten çıkarmayı önlemeye yönelik politikaları kapsamaktadır. Bu doğrultuda önleyici politikalar işe hazır bulunuş ve istihdamdan tamamen uzaklaşmayı önleyici uygulamaları kapsamaktadır. Bu doğrultuda yasal düzenlemeler ve kısa çalışma ödeneği şeklinde uluslararası geçerliliğe sahip iki uygulama belirtilmektedir.

- ***Yasal Düzenlemeler***

Yasal düzenlemeler istihdamın sona ermesini önlemesi bakımından kanun koyucunun belirlediği ölçülerde iş aktini sonlandırma bakımından önemlidir. İstihdamın sona ermesinde önceden bildirim, iş arama izinleri vb. uygulamaların yapılması ve iş sözleşmelerinin resmiyeti açısından koruyucu niteliği bulunmaktadır.

- ***Kısa Çalışma Ödeneği***

Kısa çalışma, olağanüstü durumlarda belirli periyod ve zamanları geçmeyen ve iş faaliyetlerini aksatmayacak şekilde kısmi iş edimini gerçekleştirme uygulamasıdır. Kısa çalışma ödeneği ise kısa çalışma sürelerindeki gelir noksanlığını telafi edici ödenektir (Çalık, 2019: 305). Bu ödenekten yararlanmak için zorunlu şartlar bulunmakta ve bu zorunluluklar çeşitli ülkelerin çalışma ilişkilerinde düzenlenmektedir.

2.2.1.2. Pasif İstihdam Politikaları

Pasif istihdam politikaları geçmişi 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan işçi hareketlerine karşılık olarak gündeme gelen işsizlik sigortası olguları ile ortaya çıkmıştır (Koray, 2018: 226). Tarihsel sürecinden de anlaşılacağı üzere pasif politikaların temel noktası istihdam dışı kalma yani işsiz kalma durumlarını direk ilgilendirmektedir. Temel noktaya etki edecek iki temel hedef ise “*işsizlik yardımları*” ve “*işsizlik sigortası*” ile istihdam dışında kalmış veya kalan bireylere sosyal açıdan asgari düzeyde geçimlerinin sağlanması ve güvence altında bulunmalarını içeren politikaları kapsamaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 86).

2.2.1.2.1. İşsizlik Yardımı

İşsizlik yardımı, pasif istihdam politikalarının işsizlik sigortası dalından farklı olarak işsiz ödeneğini aldıktan sonra iş arama eylemini gerçekleştiren fakat halen iş bulamayan, işgücü piyasasında hazır olarak bekleyen bireylere mali olarak yapılan yardımların bütünüdür (Seyyar, 2008: 232).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 102 No’lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi Bölüm IV ve Madde 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 gereğince işsizlik yardımı hakkında düzenlemeler yapılmıştır (ILO 102 No’lu Sözleşme). Bu doğrultuda;

- iş arama ve edimini gerçekleştirmeye hazır fakat iş bulamayan bireylere mevzuat gereğince yapılan yardımlar,

- mevzuata üye ülkelerin sektör farketmeksizin resmi sigortalılık kaydına bakılarak yapacağı yardımlar,
- sözleşmeye tabi üye ülkelerin yasal çalışma mevzuatlarında geçerli olarak belirtilen sürelerle göre yardımların verilmesi uygun görülmüştür.

2.2.1.2.2. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası pasif istihdam politikalarında daha çok tercih edilen uygulamadır. Bu doğrultuda işsizlik sigortası, iş ediminin gerçekleştiği zamanlarda/dönemlerde bireylerin istemleri dışında işsiz kalmaları durumunda gelir kaybını ve yoksul duruma düşmelerini önlemek için uygulanan uygulamadır(Uğur,2011: 100). Bireylerin işsizlik sigortasını hak edebilmeleri sigortalı çalışma zorunluluğun bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla işsizlik sigortası ile bireylerin geçici ve telafi edici yoksulluğunun ve gelir kaybının önlenmesi amaçlanmaktadır(Öçal ve Korkmaz, 2020: 743).

2.2.1.2.3. Kıdem Tazminatı

Kıdem tazminatı, gönüllü ve gönülsüz olma şartına bakılmaksızın işçinin işyerinden ayrılması durumuna göre ve çalışma geçmişi süresine göre iş sözleşmesinde belirtilen şekli ile işveren tarafından işçiye ödenen tazminattır(Holzmann vd., 2011: 10; Korkmaz, Korkut ve Öçal, 2017: 94)

2.2.2. Eğitim İle İlgili Politikalar

Yoksullukla mücadelede eğitim, mesleki eğitim işbaşı eğitim gibi faktörlerden farklı olarak bireylerin farkındalık düzeyleri, bilinçli bireyler olmaları ve fırsat eşitliğine katkı sağlaması açısından önemlidir. Karayılmazlar(2006: 214) bu durumu birbirini izleyen olgular bütünü olarak açıklamaktadır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü ile yoksulluğun arasında doğru orantının olduğu aşıkardır. Örneğin temel eğitimi tamamlayan ve hiç eğitim almayan bireyler arasında yapılan araştırmada, ilkokul mezunlarıyla hiç okula gitmeyen bireylerin aralarında yoksulluk açısından önemli farklılık olduğu görülmüştür(Mason, 1997: 73). Sadece işgücüne ait eğitimin dışında yaşam boyu eğitim ve yeniden eğitim uygulamaları gibi yoksullukla mücadelede eğitim yönünden politika araçları bulunmaktadır. Dolayısıyla temel eğitimin önemi dışında yaşam boyu eğitim ve yeniden eğitim kavramları da oldukça önemlidir.

2.2.2.1. Yaşam Boyu Eğitim

Yaşam boyu eğitim, bireylerin yapabilirlik düzeylerinin farkında olmaları ile birlikte kapasitelerinin farkına varmalarını sağlayarak, edinilen veya farkına varılan beceriler doğrultusunda sektörleri ve faaliyet alanlarını tanıma imkanı sunarak, yaşamın her yaşında aktif olarak eşit öğrenmeyi ve bilinçlilik düzeyini kapsamaktadır(Akın, 2016: 29). Buradan hareketle bireylerde farkındalık bilincinin oluşması ihtiyaçlara karşı oluşan çözüm süreçleri hakkında daha etkili yolları arayış biçimlerinde kendini gösterecektir.

Yaşam boyu eğitimde oluşan ihtiyaçların farkındalığı ve çözüm için oluşturulan yollar, parçadan bütüne doğru yapısal olarak değişiklikleri de beraberinde getirecektir. Bireylerin kendilerini geliştirmeye ve edinilen becerileri yaşamın içerisinde kullanabilmeleri ve bunun sonucunda ortaya çıkan fark ise toplumu etkilemektedir. Bireyin farkındalığı zaman içerisinde gruplar, arkadaşlar ve çevresel olarak fark yaratacağı aşıkardır(Akın, 216: 30). Dolayısıyla yaşam boyu eğitim yoksullukla mücadelede etkin bir enstrüman olabilir.

Yaşam boyu eğitim ve yoksulluk arasındaki ilişki ise bireylerin farkındalık düzeylerinin artması, bilinçli birey bilinçli toplum temelinde hareket edilmesi, yeni iş kolları yaratma ve inovasyon fikirleri, girişimcilik, sosyal dışlanmanın azalması, üretim imkanlarının çoğaltılması ve desteklenmesi ve ekonomik olarak verimliliğin olumlu etkilenmesi açısından paralel bir ilişkinin olduğu belirtilebilir(Hake, 2006: 65). Dolayısıyla bir döngü olarak düşünüldüğünde sadece temel eğitim dışında yaşam boyu eğitimin desteklenmesi yoksullukla mücadelede aslında kendinden düzelmeyi yani “*self-healing*” oluşturacaktır.

2.2.2.2. Yeniden Eğitim

Yeniden eğitim, bireylerin yapabilirlik düzeylerinin farkında olarak çalıştıkları veya gelir getirici işlerde kullandıkları bilgi birikimlerinin; değişen ve sürekli gelişim halinde olan gündelik hayatın şartlarına uyum sağlanılabilmesi için gerek teknolojik gerek fiziki olarak yeniden eğitilmelerini belirtmektedir(Casselmann ve Satariano, 2019).

Yeniden eğitim kavramıyla ilgili yapılan çeşitli araştırma bulunmaktadır. İçlerinden yakın tarihli bir araştırmaya bakıldığında McKinsey Global Enstitüsü'nde ekonomist olan Susan Lund'un 2019 yılında Amazon firması adına yaptıkları bir

yeniden eğitim anketinde, *“İhtiyaç duydukları herkesi sokaktan işe alamazlar. Kendi işçilerini yeniden eğitmekten başka seçenekleri bulunmamakta, şeklinde yorum yapmıştır(Casselmann ve Satariano, 2019). Dolayısıyla yeniden eğitim kavramı küreselleşen dünyada hızlı ve dinamik değişimler ile mücadelede ederken aynı zamanda işgücü piyasasındaki bireylerin işsiz kalmalarında önüne geçmesi açısından yoksullukla mücadele enstrümanları arasında sayılabilmektedir.*

2.2.3. Sağlık ve Sosyal Hizmetler İle İlgili Politikalar

Sağlık ve sosyal hizmetler her bireyin en doğal insani hakkı olmakla birlikte erişime kolay ulaşılabilirliği açısından ise sosyal devletin en temel fonksiyonudur. Yoksul bireylerin sağlık ve sosyal hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması ve maddi olanaklarının iyileştirilmesi yine sosyal devlet olmanın bir çıktısıdır. Dolayısıyla sağlık ve sosyal hizmetlere ilişkin yoksullukla mücadele politikalarında en temel etken bu hizmetlere erişimdir. Başka diğer etkenler ise toplum sağlığı ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır. Dolayısıyla sağlık ve sosyal hizmetler yoksullukla mücadelede işgücü piyasaları kadar önemli bir yere sahiptir.

2.2.3.1. Sağlık, Tedavi ve Sosyal Hizmetlere Erişim

Yoksullukla mücadelede sağlık konusunda en önemli nüans sağlığa erişimdir. Sağlığa erişilebilirlik, faydalanabilme ve bu faydaya erişebilme arasındaki yani hizmeti veren ile hizmeti alan arasındaki etkileşimden doğmaktadır(Fortney vd., 2011: 641). Yoksul bireylerin devlet güvenceleri altında olmadıkları durumlarda ise özel sağlık hizmetlerine erişiminin mümkün olmadığı/olmayacağı aşıkardır. Dolayısıyla yoksullukla mücadelede 17 Ekim 2000'de Avrupa Konseyi kararları doğrultusunda yayınlanan bildiride sağlık politikaları için verilen öneriler şu şekilde açıklanmaktadır(EU, 2000);

- *Bağımlılık durumları da dahil olmak üzere, herkesin durumuna uygun sağlık hizmetlerine erişimini sağlamayı amaçlayan politikaları uygulamaya koymak.*
- *Emekli maaşları ve sağlık hizmetlerine erişim de yoksulluk ile mücadelede önemli bir rol oynamalıdır.*

Bir başka uluslararası kuruluş olan Birleşmiş Milletler ise 2000 yılında *“Binyıl Kalkınma Hedefleri”* oluşturulmuş ve 2015 yılında *“Sürdürülebilir Kalkınma*

Hedefleri” kabul edilmiştir(Şantaş, 2017: 557). Bu doğrultuda alınan kararlar arasında yoksullukla mücadelede sağlık ile ilgili bazı önemli maddeler ise şu şekilde belirtilmiştir(UNDP, 2022);

- 2030 yılına kadar, dünya genelinde anne ölüm oranını yüz binde 70’in altına düşürülmesi,*
- 2030 yılına kadar, yeni doğan ve beş yaş altı önlenebilir ölümleri sonlandırmak ve her yerde neonatal ölüm hızını binde 12’nin, beş yaş altı ölüm hızını ise binde 25’in altına düşürülmesi,*
- 2030 yılına kadar, AIDS, tüberküloz, sıtma ve tropikal hastalıkların salgın yapmasının önlenmesi ve hepatit, su kaynaklı hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmesi,*
- 2030 yılına kadar, koruma ve tedavi ile bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan prematüre ölümleri üçte bir oranında azaltmak ve ruh sağlığı ve iyilik halini teşvik etmek,*
- Uyuşturucu ilaçların ve alkolün zararlı kullanımı dâhil olmak üzere madde kullanımının önlenmesi ve tedavisinin güçlendirilmesi*

Sosyal koruma sistemlerini, özellikle aşağıdakilere yardımcı olacak şekilde düzenlemek ve herkesin insan onuruna uygun bir şekilde yaşamak için gerekli kaynaklara sahip olmasını garanti etmek şeklinde hem sağlık hemde sosyal hizmetlere erişimin politik vurgusu yapılmaktadır.

2.2.4. Diğer Yoksullukla Mücadele Politikaları

Yoksullukla mücadelede birden çok uygulamaya yapılabilmektedir. Bu uygulamaların direkt önleyici etkileri olabildiği gibi dolaylı olarak yapıcı rolleride bulunmaktadır. İstihdam ve işsizliğe yönelik politikalar, eğitim ki hem mesleki hemde temel eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi başat yoksullukla mücadele politikaları dışında farklı uygulamalarda bulunmaktadır. Bu doğrultuda yoksulluk profilleri, ülkeden ülkeye, coğrafyadan coğrafyaya ve ülkelerin ekonomilerinin birbiri ile farklılık göstermektedir. Dolayısıyla yukarıda bahsedilen politikalar dışında genel sosyal politika literatüründe bakıldığında yoksulluğun kronikleşmesinin ve risklerini önlemek gibi diğer politikalar da sayılabilmektedir. Yoksullukla mücadele politikaları daha da

çeşitlendirilebilir fakat konunun kapsamı açısından bu kavramları açıklama gereksinimi duyulmaktadır.

- ***Yoksulluğun Kronikleşmesi ve Önlenmesi***

Kronik yoksulluk, genel yoksulluk tanımlarında bahsedilen yoksulluk sınırının altında sürekli olarak bulunma durumunu açıklamaktadır(Osmeni, 2009: 248). Burada önemli bir nokta ise zaman kavramıdır. Kronik yoksullukta genel tanımlamanın zaman eksikliğinden bahsetmek diğer yoksulluk tanımları ile kronik yoksulluk ayrımının yapılmasını sağlayacaktır. Bir bireyin yada hanehalkının kronik yoksul olarak kabul edilebilmesi için ne kadar zamandır yoksul olması gerektiği sorusunun cevabını kronik yoksulluk olarak belirtmektedir(Kabaş, 2014: 3).

Kronik yoksulluk tanımında anlaşılabacağı üzere zaman olarak ve genel kabul gören bir süre zarfı olan beş yıllık süreyi kapsamaktadır. Kronik yoksulluğun Hulme ve Shepherd(2003: 405)'e göre dört ana unsuru bulunmaktadır. Bunlar;

-Birincisi, kronik yoksulluğun ayırt edici özelliği, uzun süreli olmasıdır. Yani zaman kavramıdır. Sezgisel olarak, hayatlarının büyük bir bölümünde yoksul kalan ve yoksulluklarını sonraki nesillere "aktarabilecek" insanlardan da bahsedilebilir. Bu durum kuşaklararası yoksulluk olarak da belirtilebilir.

-İkincisi, kronik yoksulluğu belirlemek için kullanılan belirli yetenek yoksunlukları seti, yani çok boyutlu yoksulluk kriterleri oldukça önemlidir. Yoksulluk değerlendirmesi için değişkenler olarak, gelir ve tüketimin, okuryazarlık veya maddi varlıklar gibi önlemlere göre kısa zaman dilimlerinde dalgalanması ve dolayısıyla yoksulluğu geçici bir fenomen olarak sunma olasılığı çok daha yüksektir.

-Üçüncüsü, nihayetinde kronik yoksulluk çeken ve yaşam deneyimlerinin izlenmesi ve analiz edilmesi gereken bireylerdir. Ancak çoğu çalışma ve araştırmada analizin odak noktası hanedir çünkü bu, verilerin toplandığı genel bir seviyedir.

-Dördüncüsü, kronik yoksulluğu mutlak ya da göreceli olarak değerlendirmek mümkün olsa da, mevcut çalışmaların çoğu ve bu konuya katkıda bulunanların neredeyse tamamı kronik mutlak yoksulluğa odaklanmaktadır. Böyle bir odak, gelişmekte olan ülkelerdeki çoğu yoksulluk analizinin yaklaşımıyla tutarlıdır(Hulme ve Shepherd, 2003: 405).

Kronik yoksullukla mücadelede hem politika hem de uygulama oldukça önemlidir. Örneğin tarımsal ürün pazarlarının açılması, OECD çiftçilerine verilen sübvansiyonların kaldırılması ve silah ticaretini azaltarak çatışmaların önlenmesine yönelik beklentilerin iyileştirilmesi, yoksulluğa karşı kırılganlığı azaltabilir ve kronik yoksullukla mücadeleye yardımcı olabilir. Evrensel sosyal korunma hakkına saygı duyan ve ülkeler içinde ve ülkeler arasında zenginden fakire bir miktar yeniden dağıtımın bir çözüm olması muhtemeldir(Hulme ve Shepherd, 2003: 419).

Kronik yoksulluğun önlenmesine yönelik fırsat politikaları ise cinsiyet, etnik köken ve engellilik durumuna bakılmaksızın işgücü piyasalarına erişimlerinin kısıtlanmasının önünün kapatılması gerekliliğidir. Yine kronik yoksulluğun önlenmesinde geçici yoksulluk teşvikleri ile gelir düzeyinin iyileştirilmesi hedeflenerek yoksulluğun kuşaklararası bir yol izlemesinin de önüne geçilmiş olunacaktır(Lund, 2002: 685).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ REFAH MODELİ ÜLKELERİNİN YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yoksullukla mücadele politikaları, refah devleti olmanın en etkili ve başat faktörü olmaktadır. Refah devleti, bireylerin en azından asgari geçim düzeyinde yaşayabilmeleri için sosyal politika uygulamalarında yoksullukla mücadele için faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu nedenle sosyal politika uygulamalarında refahı artırıcı politikalar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ortak gayenin yoksulluğu azaltmak olması dışında refah sınıflandırmalarında farklı uygulama ve faaliyetler gösterilmektedir. Dolayısıyla yoksullukla mücadelede ortak uygulama ve faaliyetler, sosyal politika ve sosyal koruma harcamalarıyla telafi edilmeye çalışılmaktadır. Buradan hareketle Esping-Andersen'in üçlü sınıflandırması ve Leibfried'in bu üçlü sınıflandırmaya yapmış olduğu dördüncü bir katkı olan Güney Avrupa Refah Modelini temsil eden ülkelerin, sosyal politika özetleri, sosyal harcamaları ve yoksullukla mücadele uygulamaları aktarılmaktadır.

3.1. Liberal Refah Devleti Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları

3.1.1. İngiltere

İngiltere, kuzey yarım kürede yer alan bir kıta Avrupası konumunda Birleşik Krallık ülkesidir. Yaklaşık 57 milyon nüfusa sahiptir. İngiltere'nin başkenti Londra'dır. Meşruti monarşi sistemi ile yönetilmektedir. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 39,229 \$ ile 22. sırada yer almaktadır.

3.1.1.1. Sosyal Politika Geçmişi

İngiltere sosyal politikasının geçmişi köklü bir yapıya sahiptir. 1388 yılında dayanan bu köklü geçmiş, bu yılda çıkartılan “Yoksulluk Yasası” ile ilk resmi adım atılmıştır(Özdemir, 2007: 452). Takip eden yıllarda yoksulların kontrol ve takibi için Martin Luther tarafından 1523'de Leisneck'de refahın organizasyonu hakkında yönetmelikler yazılmıştır. 1601 yılında Elizabeth Yoksulluk Yasası ile ulusal yoksulluk yasası çıkarılarak, kamusal destek ile yoksulları işe yerleştirme hükmü getirilmiştir.

1622’de Yoksullara Yardım Yasası ile yoksulların barınma sorunları ile ilgili hükümler getirilmiştir. 1723, 1740 ve 1782 yıllarında çeşitli hükümlerle barınma evleri ve yoksullar için çalışma evleri kurulması kararlaştırıldı. Sanayi Devrimi sonrasında 1834 yılında İngiltere’de Yoksullar Yasası’nda daha genel olan bir yardım düzeyi ve kapsamı getirildi. Bu yeni Yoksullar Yasası’nın ilkeleri hiçbir zaman tam anlamıyla yerine getirilemedi. Buna örnek olarak 1845 yetimhanelerde kalanların ölüme terkedilmeleri ve yaşlı bakım evlerinde kalanların dışarıdan da yardım almaya mecbur kaldıkları gösterilmektedir. 1929 ekonomik krizi uluslararası bir boyuta ulaşması nedeniyle 1929 yılında Yoksullar Yasası ile ilgili bir değişiklik ile yasanın yürütülmesi yerel yönetimlere devredilmesinden 1948 yılında Yoksullar Kanununun nihai olarak kaldırılmasına kadar “Kamu Yardım Kurumları” şeklinde yerel yönetim denetimi altında devam etmiştir(Spicker, 2014: 161).

Beveridge Raporu, İkinci Dünya Savaşı’nın ortasında yayınlanan, savaş sonrası İngiliz refah devletinin temel taşı olarak kabul edilmektedir. Bu rapor dünya çapında pek çok kişi tarafından, büyük ölçekli işsizlik, sağlık hizmetlerini karşılayamama ve hastalık, dulluk ve yaşlılıkta yoksulluk sorunlarıyla başa çıkmak için başarılı bir strateji planlamak için yeni bir sistemin refah devletinin kökeni olarak görülmüştür. Beveridge Raporu, yoksulluğun ortadan kaldırılmasını garanti altına almak için geçim düzeyinde tüm vatandaşlara koruma sunma amacıyla olmuştur. Hükümetin ise istihdam, ücretsiz ve evrensel eğitim, kapsayıcı bir sağlık sistemi ve yoksulluk konularında yeni yollar bulması gerektiğini savunmaktadır(Beveridge, 1942: 8).

Refah devletinin altın çağının yaşandığı ve Keynesyen ekonomi politikalarının savunulduğu dönemde İngiltere de Keynesyen ekonomik politikaları savunmuş ve uygulamaya geçirmiştir. Bu doğrultuda hem evrenselciliğe kendini adanmış İşçi Partisi hem de finansman restorasyonu savunan Muhafazakar Parti önde gelenleri sosyal politika ile ilgili sakatlık, yaşlılık ve işsizlik gibi beklenmedik durumları kapsayacak şekilde bir sosyal sigorta ve gelir koruma sistemini evrenselleştirmeye, eğitim, barınma ve sağlıkta kamu hizmetlerini genişletmeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda 1950’lerde Muhafazakar Parti’nin seçimi kazanmasıyla sosyal politika anlayışında değişikliğe gidilmiştir. İşçi Partisi hükümeti tarafından desteklenen evrenselci sosyal politikalardan, sosyal harcamaların seçici duruma gelmesi yani ihtiyaç sahiplerine (evrenselcilikten vazgeçilmiş) ve en çok çalışanlara doğru bir kayma yaşanmıştır(Whiteside, 1996: 84).

Bu duruma en iyi örnek olarak savaş sonrası ortamda devlet refahının maliyetinin milli gelir üzerindeki yüksek etkisinin diğer taleplere(sosyal yardım gibi) eşit derecede baskı kaynağı oluşturması gösterilebilmektedir.

İşçi Partisi hükümeti, evrensel sosyal refah kapsamında ulusal sağlık hizmetinin oluşturulması, okul yemeklerinin ve belediye konutlarının genişletilmesi, fabrikalara yemekhane kurulması, ucuz süt, evrensel sosyal güvenlik ve tam istihdama bağlılık, kira kontrolleri ve gıda sübvansiyonları gibi politika çerçevesi çizmiştir. Ücretlerin genel düzeyi önemli ölçüde iyileştirilmiş, fiyatlar sabit tutulmuştur. Yaşam maliyeti, ortalama gelire sahip bireylere yakın tutulmuştur. Sosyal hizmetlere yapılan harcamalar, nüfusun çoğunluğuna ve özellikle çalışan nüfusa karşı tam anlamıyla sorumlu hale gelmiştir(Jones, 1987: 19). İşçi Partisi dezavantajlı gruplara yardımı artırıcı ve destekleyici politikaları savunurken, Muhafazakar Parti ise aksine dezavantajlı gruplara yapılan yardımlardan sübvansiyonları kaldırılması yönünde bir yol izlemiştir(Whiteside, 1996: 84). 1950'ler ve 1960'lar boyunca hükümet sağlık, refah ve sosyal politika harcamalarını artırmış ve tam istihdamı sürdürmeye çalışmıştır. Yine bu dönemlerde yoksulluğu ve sefaleti ortadan kaldırmak ve yaşlı ve hastalar için bakım standartlarını yükseltmek ve kamu hizmetlerini iyileştirmek hükümetlerin asli amaçları arasında yer almıştır(Campbell, 1993, 376). 1970'lerde refah devleti, krizlere, mali baskıya ve artan siyasi eleştirilere maruz kalırken bile evrensel refaha bağlılık vurgulanmış fakat krizin etkileri ile zaman zaman sekteye uğradığı söylenmektedir(Pierson, 1996 :203).

1980'lerin başlarında, sosyal güvenlik haklarında, sosyal yardım talebinde bulunmayı daha da az çekici kılmak ve/veya hüküm yükünü bireylere veya onların işverenlerine kaydırmak için tasarlanmış bir dizi küçük değişiklik yapılmıştır. 1982'den beri emekli maaşları, daha önce olduğu gibi yine daha cömert bir şekilde ortalama gelirlere göre değil, fiyatlara göre yükseltilmiştir(Hills, 1993: 51). Sosyal Güvenlik Bakanlığının 1993'deki Raporuna göre stratejik öncelikler belirlenmiştir. Bu doğrultuda yardımların en muhtaçlara ulaştırılması, caydırıcı etkileri en aza indirmek, yardımlardan faydalanmak için sistemi basitleştirmek, yardım sistemini, faydalanması amaçlanan kişilerin farklı ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını sağlamak; yardım hizmetlerinde suistimal ve sahtekarlığı önlemek ve kişisel sorumluluğu teşvik etmek gibi statejilere yer verilmiştir(DSS, 1993: 2).

İngiltere’de sosyal politika uygulamaları her ülkede olduğu gibi tek bir yasa ve bakanlık/kurum/kuruluşa bağlı değildir. Bu doğrultuda anayasa ile güvence altına alınan İngiliz sosyal politikasının uygulayıcı araçları Sağlık ve Sosyal Bakım Dairesi, Çalışma ve Emeklilik Dairesi, Tesviye, Konut ve Topluluklar Dairesi ve Eğitim Dairesi gibi başat araçlarla sağlanmaktadır (<https://www.gov.uk/government/organisations>).

3.1.1.2. İstihdam ve İşsizlik

İngiltere’de 1996 yılına kadar iş ve istihdam politikalarında pasif iş gücü politikaları uygulanmıştır. Bu doğrultuda işsizlere sürekli olarak yapılan yardımlardan sendika ve iş akdinde belirtilen anlaşmalara kadar olan tüm uygulamalar pasif yönlü iş gücü politikalarından oluşmuştur. 1996 yılının sonbaharında yürürlüğe giren ve aktif iş gücü politikalarının sinyallerini veren “İş Arayanlar Ödeneği”nin çıkarılmasıyla pasif politikalara son verilerek aktif iş gücü politikalarına geçilmiştir. Bir işten gönüllü olarak ayrılma veya geçerli bir sebep olmaksızın bir iş teklifini geri çevirenlere işsizlik ödeneğinin ödenmemesi azami süre 6 haftadan 26 haftaya çıkarılarak işsizlik ödeneğine bağımlılığın azaltılması hedeflenmiştir(Robinson, 1996: 67).

İlk önlemler 13 haftalık işsizlikten sonra devreye girmektedir. İş arama seminerleri, özgeçmiş hazırlama ve başvuru formlarını doldurma, görüşme becerilerini geliştirme ve iş arama konusunda yardım faaliyetleri sunmaktadır. İş arama seminerlerinin yanı sıra ustalık kazanmış ve uzun süre işsiz kalmış bireyler için “İş Gözden Geçirme Çalıştayları” düzenlenmiştir. Altı aylık işsizlikten sonra ikinci önlemler devreye girmektedir. İş kulüpleri, İş arama seminerlerine benzer şekilde iş arama konusunda yardım sunar. İş denemeleri, işverenleri üç haftaya kadar bir deneme süresi boyunca insanları almaya teşvik ederken, katılımcılar iş giderlerinin yanı sıra sosyal yardım almaya devam etmektedir. İş arama, iş gözden geçirme vb. uygulamalar dışında İngiltere’de iş eğitimleri de bu doğrultuda önem kazanmıştır. Bu doğrultuda “İş Eğitim Programları” oluşturulmuş ve bu eğitimlerin sorumluluğu “Eğitim ve Girişim Konseyleri”ne bırakılmıştır. Bunun dışında eğitimlerin finansmanı için ise kredi imkanları sunulmaktadır(Robinson, 1996: 69).

Yeni Düzen “*New Deal*” adıyla uygulamaya konulan yeni hükümet programına göre ise iş arama zorunlulukları getirilmiştir. Genç işsizliğin azaltılması için kamusal fon aktarımında bulunmayı hedefleyen programa göre işsiz ve 50 yaşının altındaki

gençler için 6 aydan sonra mecburi aktif iş gücü programlarına katılma zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluk yetişkinler için 18 ay olarak belirlenmiştir. 2000’li yıllarda bu yeni hükümet programına göre ise işverenlere istihdamı artırıcı uygulamaları desteklemek için sübvansiyonlar sağlanması öngörülmüştür(Tergeist ve Grubb, 2006: 19). İngiltere’de asgari ücret uygulamasına ilk olarak 1999 yılında geçilmiş ve çocuk sayısına bağlı olarak vergi indirimleri getirilmiştir. Bu uygulamaya ek olarak 2003 yılında kapsam daha da genişletilerek dezavantajlı gruplarda bu sisteme dahil edilmiştir(Hou, 2009: 166). 2004 yılında “İstihdam İçin Milli Hareket” uygulaması ile dezavantajlı grupların daha da nitelik kazanması için harekete geçilmiştir(Tergeist ve Grubb, 2006: 21).

Tarihsel süreçte neo-liberal politikaların yetersiz kaldığı ve petrol krizinin etkilerinin kendini göstermeye başladığı yıllara kadar İngiltere’de emek gücü piyasasında pasif politikalar izlenmiş ve bağımlılık aynı oranda artmıştır. Bu doğrultuda analitik olarak bakıldığında 1975’de %5.5 olan toplam işsizlik oranı krizin etkilerinin görüldüğü 1980’li yıllarda %11 oranlarına çıkmıştır. 2000’li yılların başında %4.7’ lere kadar düşen bu oran 2011 yılında %8’e yükselmiş ve 2019 verilerine göre ise %3’ gerilemiştir.

Grafik 1: İngiltere Toplam İşsizlik Oranı 1975 – 2020 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini katsayısı ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. İngiltere'nin tarihi olarak gini katsayısı oranlarına bakıldığında 1977 yılında %25,5 olan oran 1990 yılında %34,9'a yükselmiştir. 2000'li yılların başlarında da aynı oranlarda seyreden gini katsayısı, 2007'de %38,6'a yükselmiş 2020 yılı itibari ile %36,3'e gerilemiştir.

Tablo 21: İngiltere Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	38,4	34,3	34,4	33,2	32,3	33,2	34	33,2	34,8	35,7	35,9	36,1	36,3

Kaynak: World Bank Database, 2022; <https://equalitytrust.org.uk/scale-economic-inequality-uk>

İngiltere Gayri Safı Yurt İçi Hasılası 1955'li yılların başında yıllık 123.595 milyon avro iken bu rakam, 1970'lerin başında 199 milyon avroya yükselmiştir. 2000'li yılların başında 409.705 milyon avro olan bu rakam 2021 yılı son çeyreği resmi kayıtlarına göre 556.431 milyon avro olarak hesaplanmıştır.

Grafik 2: İngiltere 1955 – 2021 Yılları Arası GSYİH (£)

Kaynak: Office for National Statistics U.K., 2021

Yoksulluk ölçütü olarak görelî yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle İngiltere’de medyan gelirin %50’inin altında kalan nüfusun yüzdesi, 1974 yılında %7 iken 1986 yılında 11.7’e yükselmiş, 2000 yılında %12.5’e yükselmiş 2010’da %11.6’ya gerilemiş ve 2017 yılı resmi oranlarına göre %14 olarak hesaplanmıştır. 2020 yılı üçüncü çeyreği resmi rakamlarına göre ise yıllık medyan gelir 29.900 £ olarak hesaplanmıştır(<https://www.ons.gov.uk/>).

Tablo 22: İngiltere’de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	12,5	13,8	11,6	12,1	11,9	13,1	13,1	11,3	12,7	14	13,9

Kaynak: Euro Stat, 2021; World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre İngiltere’de günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 23: İngiltere Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0,2	0,5	0,1	0,4	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3
3,20\$	0,5	0,8	0,3	0,5	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4

Kaynak: Word Bank Database, 2021

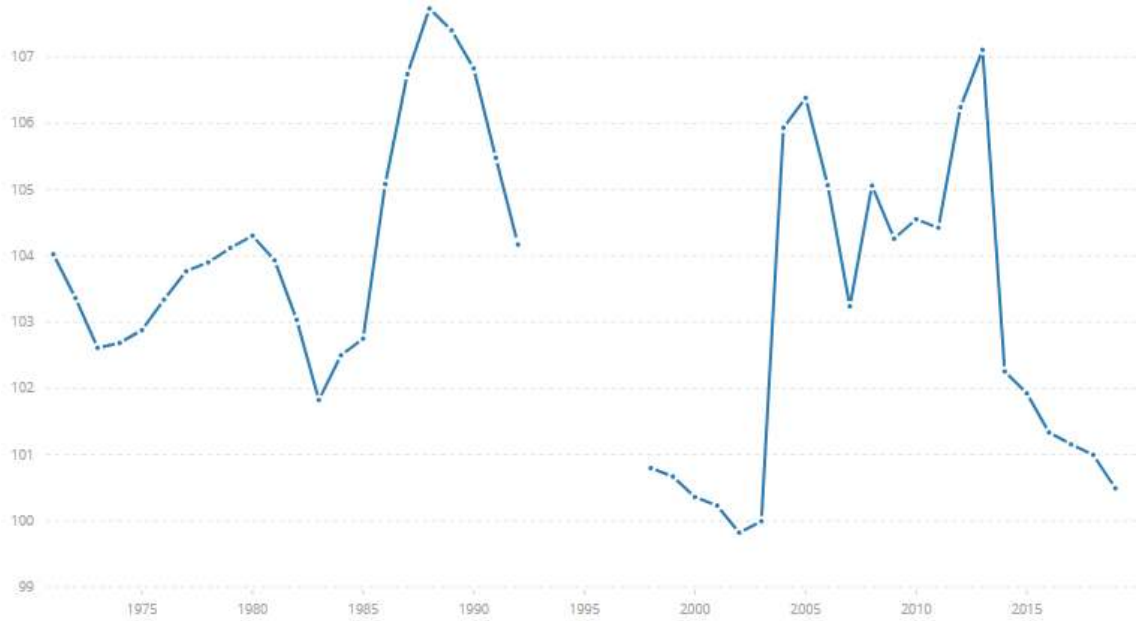
3.1.1.3. Eğitim

İngiltere’de 1980 Eğitim Yasası, okul seçiminde ebeveynlere okul seçme özgürlüğü yasası çıkardı ve bazı çocukların seçili özel okullara devam etmesi için devlet desteği sağlanarak “Yardımlı Okullar Programı” başlatılmıştır. Özel okullardan kasıt engelli ve dezavantajlı gruplara yönelik okulları da içermektedir. Bu doğrultuda 1988 yılında revize edilmiş bir eğitim yasası çıkartılarak eğitim konusunda bazı önemli hususlara vurgu yapılmıştır. Tüm bakımlı okullar için bir ulusal müfredatın başlatılması bu hususlardan en önemlileridir. Ebeveynlerin çocukları için okulları seçmekte özgür

oldukları bir açık kayıt politikası hala geçerliliğini korumaya devam ettirmektedir. Okulların işletilmesi sorumluluğu yerel yöneticilerden yani “Yerel Eğitim Yetkilileri” okulların kendi yönetim organlarına devredilmiştir. Hem üniversiteler hem de teknik bilimler için yeni finansman ve planlama düzenlemelerine gidilmiştir. Şehir Teknoloji Kolejleri'nin kurulması için hüküm verilmiştir(Pierson, 1996: 207). Yine bu eğitimlerin yanında neo-liberal politikaların etkisizliği ve küreselleşme ile gelen değişim politikaları ekseninde istihdam odaklı eğitimlerinde gelişim göstermesi neticesinde 2001 yılında “Eğitim ve İstihdam Bakanlığı” ve “Sosyal Güvenlik Bakanlığı”, “İş ve Emekli Aylığı Bakanlığı” olarak revize edilmiştir(Tergeist ve Grubb, 2006 :19).

İngiltere’de eğitime verilen bu önem doğrultusunda refah devletinin tarihsel sürecinde okula kayıt oranlarına bakıldığında 1971 yılında %104 olan bu oran krizlerin etkisinden çokta etkilenmeyerek 1998’de %100’e gerilemiştir. 2013 yılında %107 lere yükselen bu rakam 2019 yılı itibari ile %101’e gerilemiş olarak gözükmemektedir. Bu verilerde bahsedilen okula kayıt oranları İngiltere refah devletinde %100’lük oranın altına hiç inmemiştir.

Grafik 3: 1971 – 2019 Yılları Arası İngiltere Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021.

3.1.1.4. Sağlık

19. yüzyılda İngiltere'de sağlık hizmetlerinin sağlanması büyük ölçüde gönüllü hastanelere ve belediye hastanelerine bağlı yürütülmüştür. İkincisi yerel hükümet tarafından yönetilen ayakta tedavi modeli, günümüzün pratisyen hekimleri olarak çok işlev gören toplum içinde çalışan doktorlar tarafından sağlanmıştır. Halk sağlığı ve temizlik konularıyla ilgilenmek için çeşitli zamanlarda çeşitli yerel ve merkezi kurullar kurulmuş olmasına rağmen, merkezi olarak organize edilmiş bir devlet sağlık sistemi oluşmamıştır. Akıl sağlığı hizmetleri, öncelikle bir ilçe iltica sistemi aracılığıyla devlet tarafından finanse edilmiştir. Bazı karşılıklı sigorta fonları olmasına rağmen, sağlık sigortası yaygın değil; genellikle maliyetler bireyler tarafından veya hayırsever bağışlar yoluyla karşılanmıştır. 1906-1914 liberal hükümeti, 1911'de "Ulusal Sigorta Yasası"nda zorunlu bir "Ulusal Sağlık Sigortası Planı" başlatmıştır. Program, çalışan insanları kapsamış ve çalışanlar, işverenler ve devletin katkılarıyla finanse edilmiştir. Ücretsiz bakım reçeteleri ve tüberküloz tedavisi yine sağlanmıştır. İşçilerin bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsamamasına ve dolayısıyla kadın ve çocukların çoğunu kapsamamasına rağmen, nüfusun üçte biri kapsam dahilinde olmuştur. Okul çocukları için devlet tarafından ayrı bir sağlık sistemi oluşturulmuştur(Boyle, 2011: 26). 1919'da kurulan Sağlık Bakanlığı, merkezi hükümetin tıbbi ve halk sağlığı işlevlerini ve İngiltere ve Galler'deki yerel sağlık hizmetlerinin koordinasyonunu ve denetimini yürütmüştür(Rivett, 1998; 7; Lister, 2008: 19).

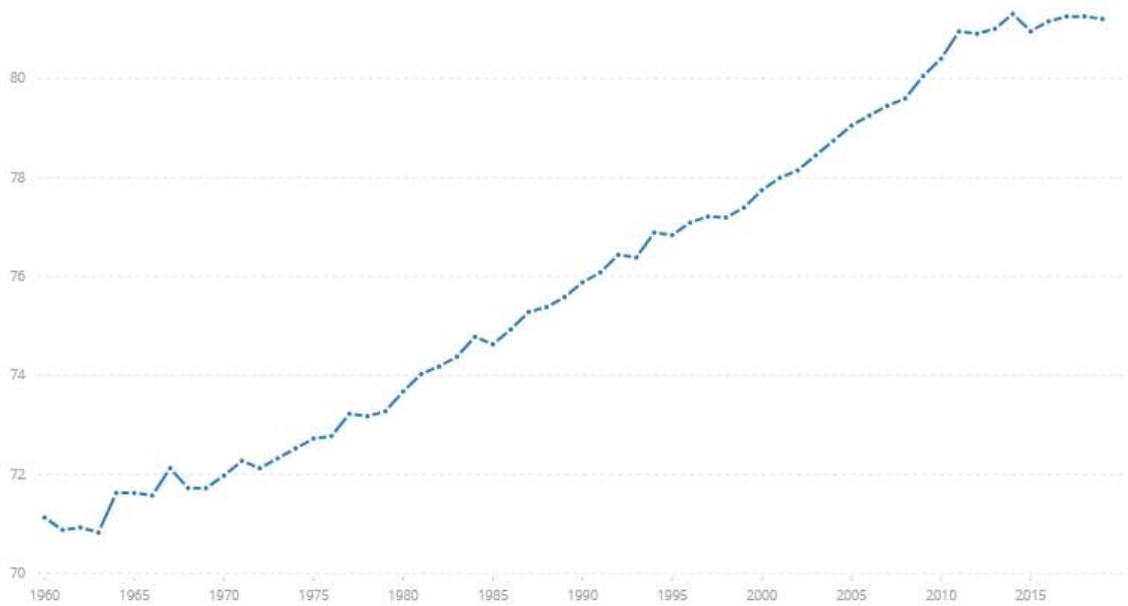
İngiltere'de resmi olarak ilk defa 1946'da "Ulusal Sağlık Hizmeti Yasası"na geçildi. 1950 ve 1960'larda artan nüfusa karşın artan kamusal sağlık hizmetleri ve sağlığa yapılan harcamalarda artışları da beraberinde getirmiştir. 1968 yılında "Sağlık Bakanlığı" ile "Sosyal Güvenlik Bakanlığı"nın "Sosyal Hizmetler Devlet Bakanı"na bağlı olarak birleştirilmesiyle "Sağlık ve Sosyal Güvenlik Dairesi" kurulmuştur. Bugün Sağlık Bakanlığı, halk sağlığı konuları ve çevre ve gıda konularının sağlık sonuçları dahil olmak üzere İngiltere'deki sağlık ve kişisel sosyal hizmetlerden sorumludur. 1974'te toplum ve önleyici hizmetleri esas olarak yerel olarak sağlık otoritesini entegre etmek için tasarlanan "1973 Ulusal Sağlık Hizmeti Yeniden Düzenleme Yasası" düzenlenmiştir. 1990 "Ulusal Sağlık Hizmeti ve Toplum Bakımı Yasası"nın uygulanmasıyla ulusal sağlık sisteminde yapısında köklü bir değişiklik gündeme

gelmiştir. 1997’de ulusal olarak belirlenmiş standartları korumak için yeni düzenleyici kurumlar ortaya çıkmıştır(Boyle, 2011: 29).

Tüm İngiliz sakinleri, hastane, doktor ve akıl sağlığı bakımı dahil olmak üzere “Ulusal Sağlık Hizmeti” aracılığıyla otomatik olarak ücretsiz halk sağlığı hizmeti alma hakkına sahiptir. Ulusal Sağlık Hizmeti bütçesi öncelikle genel vergilendirme yoluyla finanse edilmektedir. Bir devlet kurumu olan İngiltere Ulusal Sağlık Sistemi (National Health System England), yerel düzeyde bakım sunumunu yöneten ve ödeme yapan bir kurum olarak görev yapmaktadır(Departman of Health & Social Care, 2021).

Gelişen ve değişen refah devletleri doğrultusunda sağlık alanında yapılan harcamalara ve ekonomik duruma bakıldığında İngiltere’de doğumdan beklenen yaşam süresinin yıllara göre artmakta olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda erkek ve kadınların doğumda beklenen yaşam ortalamaları 1960’larda 71,2 iken bu oran 1980’lerde 73,6’ya yükselmiş, 2000’lerin başında 77 olan ortalama yaşam beklentisi, 2019 verilerine göre 81 olarak belirtilmektedir.

Grafik 4: İngiltere’de Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Doğumdan beklenen yaşam süresinin 81 yaş olması ve ilerleyen yıllarda bu ortalama yaşam süresinin daha da artacağı belirtilen İngiltere’de, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’da sağlık harcamalarının yüzdeleri yıllara göre Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24: İngiltere GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	7,2	8,4	9,8	9,8	9,9	10	10	9,9	9,9	9,8	9,9	10,2	12,8

Kaynak: OECD, 2021

3.1.1.5. Emeklilik

1936 yılında emeklilik ile ilgili olarak İngiltere’de “Yaşlılık Emeklilik Yasası”na dayalı olarak yardım almaya hak kazanma gündeme gelmiştir. Bu yasaya göre primsiz emekli maaşları, Birleşik Krallık uyruklu ve Birleşik Krallık’ta ikamet eden 70 yaşın üzerindeki erkek ve kadınlara ödenmiştir. 1948 – 1966 yılları arasında ise emeklilik programındaki revizyonlar ile gelir testi yapılmış emekli maaşları ve “Ulusal Yardım” programına göre 50 yaşından itibaren en az 12 yıldır ödenmesi kararlaştırılmıştır. 1966 yılından 1988 yılına kadar ise yardımların yapısı, alıcının gelirin ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesine -konut masraflarının değerlendirilmesi, hanenin büyüklüğü ve bireyin engellilik veya hastalık nedeniyle ek ihtiyaçları olup olmadığı dahil- bağlı olmuştur. 1988’den 2003’e kadar emekliler, “1986 Sosyal Güvenlik Yasası” ve “1987 Gelir Desteği (Genel) Yönetmeliği”nde tanımlanan gelir desteği aracılığıyla asgari gelir düzeyine hak kazanmışlardır. Bu tasarlanmış genel bir primsiz nakit yardımı içermektedir. Burada amaç bireylerin gelirlerinin belirli seviyelerin altına düşmemesini sağlamak olmuştur(Bozio, Crawford ve Tetlow, 2010: 52).

Emeklilerin gelirlerini güvence altına alma fikri, özellikle hükümet tarafından 1999’da emekliler için “asgari gelir garantisi” fikrini ortaya çıkması ile resmileştirilmiştir. Kişisel ödeneği artı emeklilik primine eşit olması anlamına gelmektedir. 1999’dan 2002’ye kadar prim düzeyi, her yıl fiyatlardan daha hızlı ve genel olarak ortalama kazançlarla uyumlu olarak artırılmıştır. Bir emeklinin aldığı devlet desteğinin yalnızca bireyin kaç yıl çalıştığına değil, aynı zamanda ne kadar kazandığına ve - en önemlisi - bu geliri ne zaman kazandığına bağlı olduğunu göstermek kaydı ile emekliliğe hak kazanmaktadır. 2007 Emeklilik Yasası ile tüm politika duyurularının yapılmış olup, özel gelir kaynakları olmadığı varsayılanlardan 2030’da emekli olan ve her yıl erkek medyan kazanç düzeyinde kazanan bireylerin, devlet emeklilik gelirlerinin yaklaşık

%18'ini gelir testine tabi sosyal yardımlar şeklinde almaları kararlaştırılmıştır(Bozio, Crawford ve Tetlow, 2010: 61).

Erkekler için devlet emekli maaşı talep edebilme yaşı 65, kadınların devlet emeklilik yaşı 60 olarak sabitlenmiştir. Bu yaş sınırındaki bir revizyon ile bu sınır 2018 yılında erkekler ile kadınların emeklilik yaşlarının eşitlenmesi olarak güncellenmiştir. 2026 ve 2028 yılları için beklenen emeklilik yaşı ise 67 yaş olarak beklenilmektedir (Hm Treasury, 2014: 1).

Kamu emeklilik harcamaları 2018 verisine göre Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın %5,8'ini kapsamaktadır.

Tablo 25: İngiltere GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	4,7	5	6,1	6,2	6,3	6,2	6,2	6,1	5,7	5,6	5,8

Kaynak: OECD, 2021

3.1.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri, kuzey yarım kürede bulunan 50 federal devlet ve 1 federal bölgeden oluşan ve federal anayasal cumhuriyet ile yönetilen bir ülkedir. Başkenti Washington DC' dir. Yaklaşık 330 milyon nüfusu bulunmaktadır. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 63,051 \$ ile 5. sırada yer almaktadır.

3.1.2.1. Sosyal Politika Geçmişi

Amerika, 1935 yılına kadar ülke çapında sosyal sigorta kurmadığı ve Avrupa çizgisinde hiçbir zaman tam olarak ulusal veya kapsamlı sosyal programlar oluşturmadığı için "refah devleti geri kalmış" ve "eksik bir refah devleti" olarak kabul edilir. Erken Amerikan "sosyal politikası", sanayileşen dünyada en kapsayıcı ilk ve orta kamu eğitimi sistemine yönelik devlet ve yerel desteği içermektedir. Ayrıca, yaşlı iç savaş gazileri ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler için cömert yerel, eyalet ve federal yardımları da içermektedir. 1910 yılına gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri

federal hükümeti, kuzeyde yaşayan tüm yaşlı erkeklerin üçte birinden fazlasına ve birçok dul ve öksüze ve güneydeki bazı yaşlı erkeklere yaşlılık ve maluliyet aylığı vermiştir(Skocpol, 1992: 2).

1920’li yıllarda kadınlara önem veren sosyal politika uygulamaları hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda kadın çalışanlara devlet tarafından sübvanseler getirilerek kadınlara da asgari ücret ödemesi yapılması kararlaştırıldı. 1921 yılında “Bebeklik ve Annelik Koruma Yasası” çıkarıldı. 1929 yılı ekeonomik krizi oldukça ağır etkiler ortaya çıkarmış olsa da “New Deal” programıyla yaşlılık aylığı ve sosyal politika alanlarında büyük yeni düzenlemeler getirilmiştir. 1935 yılı “Sosyal Sigorta Yasası”sonrasında devlet tarafından işsizlik sigortası programları yürütülmeye başlanmıştır. Bu yasaya göre primli işçiler başlığı ile yeni bir sistem kurulmuştur. Bu sistemin altında 1939 yılında işçilerin bağımlı olanları için, 1956 yılında engelli işçiler için ve 1965 yılında tıbbi bakıma muhtaç emeklililer için primler ortaya çıkmıştır. 1965 yılında yoksullar için sağlık yardımları gündeme gelmiş ve aile ödenekleri hiçbir zaman kabul edilmemiştir(Weir vd., 1988).

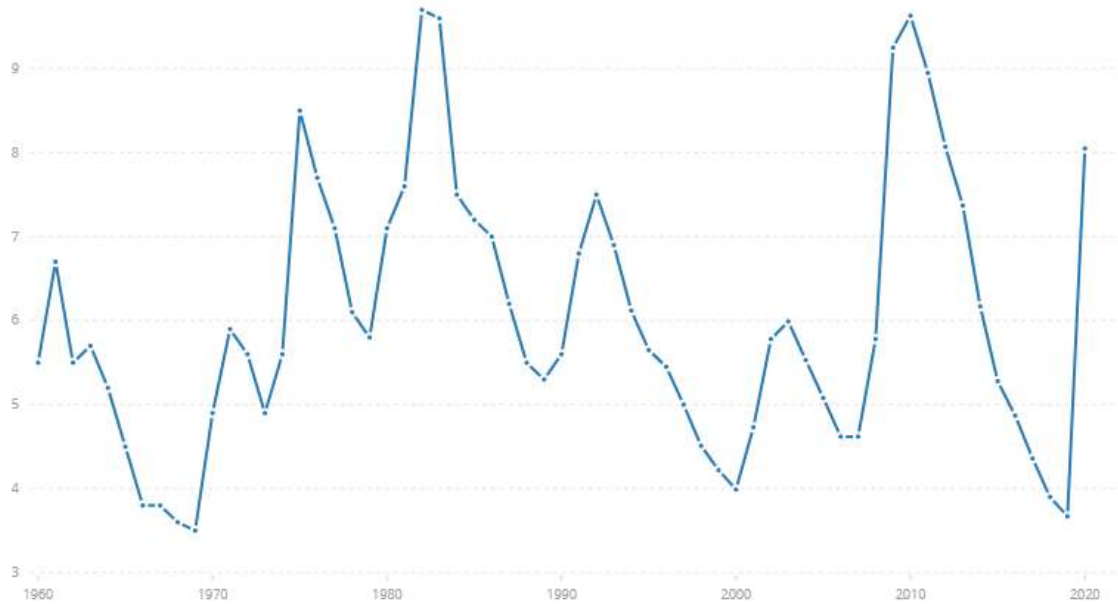
Savaş sonrası Amerikan politikasının, nispeten düşük harcamaları, emeklilik ve sağlık için özel faydalarının büyük payı ve gelir testi yapılan harcamaların nispeten büyük bileşeni nedeniyle liberal tipe yakın olduğu kabul edilebilir. Amerikan sosyal politikası ırkçı nedenlerle gelişim sürecini Avrupa ülkelerine göre geç yapmıştır. Sanayi toplumlarının gelişmekte ve büyümekte olduğu yıllarda ise Amerika Birleşik Devletleri, ülke bütünlüğüne yeni yeni kavuşmaya başlamıştır. 1970’li yıllardan sonra aktifleşme hareketleri hız kazanarak sosyal politika ekonomik anlamda ivme kazanmıştır(Amenta, Bonastia ve Caren, 2001: 218).

3.1.2.2. İstihdam ve İşsizlik

Amerika Birleşik Devletleri’nde iş gücü tarihi yakın zamana dayanmaktadır. 20. yüzyılın başlarında Amerika’da hali hazırda oluşturulmuş bir iş kanunu bulunmamaktadır. Bu doğrultuda 1935 ve 1974 yılları arasında iş gücü piyasasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. İş gücünde hukuki olarak gelişmeler 1935 tarihli “Ulusal Çalışma İlişkileri Yasası” ile her çalışana sendikalaşma, adil ücretler için toplu pazarlık yapma ve diğer firmaların çalışanlarıyla dayanışma da dahil olmak üzere toplu eylemde bulunma hakkını garanti etmiştir. 1938 yılında “Adil Çalışma Standartları Yasası” ile

bir asgari ücret hakkı oluşturulmuştur. Bu doğrultuda çalışma saatleri de ayarlanmış ve işverenin işçiyi 40 saatten fazla çalışmasını istemesi durumunda mesai ücretini ödemesi zorunluluğu getirildi. 1935 yılında “Sosyal Güvenlik Yasası” temel emeklilik için herkese hak tanımış ve işsiz olan vatandaşlara sigorta yapılması üzerine çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. 1959 yılında “İşgücü Yönetimi Raporlama ve Açıklama Yasası” ile sendikalar hakları geliştirilmiş ve İkinci Dünya Savaşı sonrası işçilerin refahları yükseltilmiştir. 1963 yılında kadın ve erkekler için eşit ücret yasası çıkarılmıştır. 1967 yılında İstihdam Yasası çıkarılmış ve bu yasaya göre yaş ayrımcılığı kaldırılmıştır. 1974 yılında “Çalışan Emeklilik Gelir Güvencesi Yasası” ile emeklilikte gelir güvence altına alınmıştır. 1978 yılında kadınlara yönelik çıkarılan “Gebelik Ayrımcılık Yasası” ile kadınların çalışma ilişkileri düzenlenmiştir (U.S. Department Of Labour, 2021).

Grafik 5: ABD Toplam İşsizlik Oranı 1960 – 2020 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini endeksi ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihi olarak gini endeksi oranlarına bakıldığında 2000 yılında %40'larda olan oran 2018 yılı güncel verileri itibarı ile %41,4 olarak belirtilmektedir.

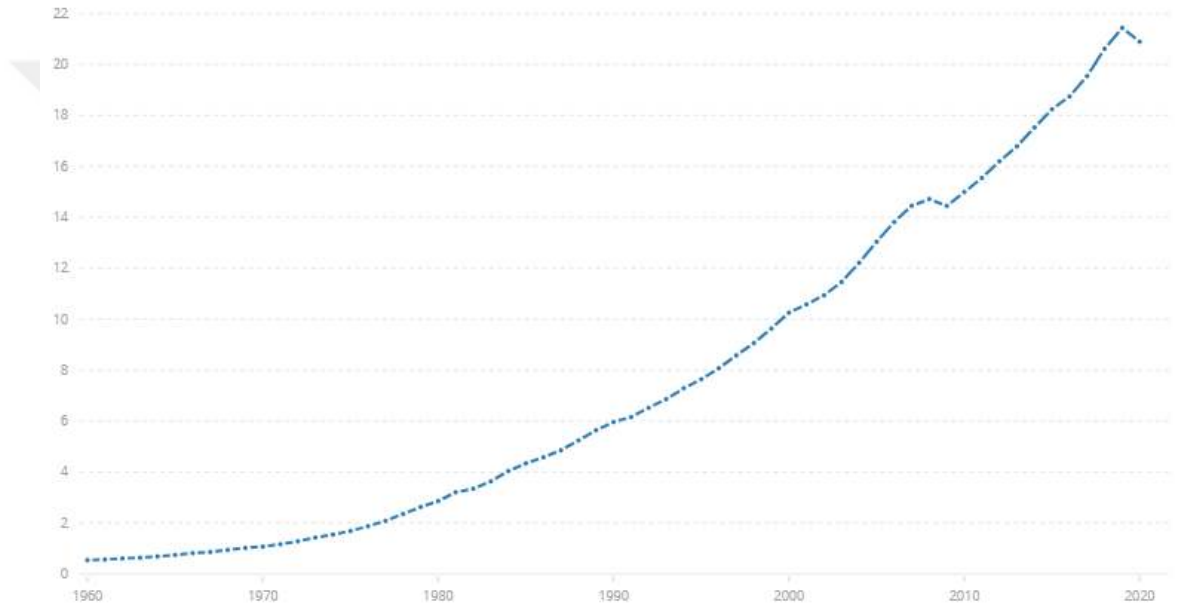
Tablo 26: ABD Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	40,1	41	40	40,9	40,9	40,7	41,5	41,2	41,1	41,2	41,4

Kaynak: World Bank Database, 2022

Amerika Birleşik Devletleri Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'na ilişkin Grafik 6'da güncel oranları göstermektedir.

Grafik 6: ABD 1960 – 2020 Yılları Arası GSYİH (\$)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Yoksulluk ölçütü olarak görelî yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Amerika Birleşik Devletleri'nde medyan gelirin %50'inin altında kalan nüfusun yüzdesi, 1974 yılında %14,7 iken 1986 yılında 18'e yükselmiş, 2000 yılında %17,5'e gerilemiş 2010'da %18'e tekrar yükselmiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %18,2 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 27: ABD’de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	17,5	17,7	18	18	18,2	18	17	17,2	18	18,2	18,2

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre Amerika Birleşik Devletleri’nde günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28: ABD Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0,7	1	1	1	1	1	1,2	1,2	1	1,2	1
3,20\$	0,7	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,5	1,2	1,2	1,5	1,2

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.1.2.3. Eğitim

Amerika Birleşik Devletlerinde eğitim, dini eğitim ve modern eğitimin birbirinden ayrıldığı 19. yüzyıla dayanmaktadır. Toplumsal olarak bu yeni felsefeyi benimseyen Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ilk devlet okulu 1821 yılında kuruldu. 1867 yılında Amerika Birleşik Devletleri eğitim büyük bir ivme kazandı. Bu doğrultuda “Eğitim Bakanlığı” kuruldu. Güney ve Afrika kökenli amerikalı öğrenciler için “Howard Üniversitesi” kuruldu. 1870 yılına gelindiğinde, devlet okulları her eyalette yaygınlaştı ve orta dereceli devlet okullarının sayısı özel okullardan fazla duruma gelmiştir. 1920’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde eğitimsel olarak çocuklar fabrikalardan devlet okullarına eğitim görmeleri için zorunlu olarak aktarılmıştır. Yine aynı yıl içerisinde “Amerikan Üniversiteleri Birliği” kurulmuştur. Okul çocuklarına fon ulaştırılması amacıyla “Aşamalı Eğitim Derneği” kurulmuş ve anlaşılmayla 50 eyalette ulaşılmıştır. 1945’li yıllarda okullarda ırk ve köken olarak ayrımcılık ulusal mahkeme kararı ile kaldırılmıştır(Education USA, 2021).

1970’lerde teknolojinin eğitime entegrasyonu ile birlikte hesap makinesi ve bilgisayarlar sınıflarda yerini almıştır. 1980 yılında bilgisayar destekli öğretim hem “K-12” eğitimlerinde hemde üniversite eğitiminde yaygınlaşmıştır. Günümüz eğitim sisteminde Amerika Birleşik Devletleri’nde üçlü bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Bu doğrultuda ilk, orta ve orta öğretim sonrası eğitim olmaktadır. Bunun yanında lise düzeyinden başlamak üzere mesleki eğitim programı da bulunmaktadır. Devlet okullarının yanında Amerika Birleşik Devletleri’nde özel okullarda mevcuttur. Eğitim en az 5 yaşından olmak kaydı ile başlayarak yine en az 16 yaşına -bazı eyalet ve eğitim kurumlarına göre 18 yaş- kadar devam etmekte ve zorunludur(Güçlü ve Bayrakçı, 2004: 53). WIOA adıyla iş gücü eğitimlerinin düzenlenmesine yönelik politikaları barındıran, “İşgücü İnvasyonu ve Fırsatlar Yasası” ile işgücü ve mesleki eğitimler bu mevcut yasa doğrultusunda düzenlenmektedir. Bu doğrultuda yıllara göre Amerika Birleşik Devletleri’nde yıllara göre okula kayıt oranı 1971 yılında %88 iken 1990 yılında %106’ya yükselmiş, 2005 yılında %101’e gerilemiş ve 2019 verilerine göre ise %100 olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda Amerika Birleşik Devletleri’nde son 40 yıl verilerine göre bu oran yüzde yüzün altına hiç düşmemiştir.

Grafik 7: 1971 – 2019 Yılları Arası ABD Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

3.1.2.4. Sağlık

Amerika Birleşik Devletleri sağlık sistemi “Flexner Raporu”nun 1910 tarihli yayını, Amerika Birleşik Devletleri sağlık politikasında bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki özel sağlık sigortası, 1930'ların başlarında, hastane bakımı için kar amacı gütmeyen “Blue Cross” planlarının ve doktorların durumlarının iyileştirilmesi için oluşturulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri sağlık sistemi büyük ölçüde özel sektör aracılığıyla gelişmiştir. 1960'ların ortalarına kadar kapsamlı ve sistematik bir hükümet programı olmadan sağlık sistemi, istihdama dayalı bir sistem aracılığıyla karşılanmıştır. İşveren ve işçiler arasındaki özel sözleşmeler buna bir örnektir. 1960'ların ortalarına kadar hiçbir büyük devlet sağlık sigortası programı uygulanmamış ve o zamana kadar çoğu hükümet müdahalesi federal düzenlemelerden ziyade eyaletler yoluyla olmuştur(Rice vd., 2013: 33)

1965 yılında ilk büyük federal sağlık sigortası programları Medicare ve Medicaid kurulmuştur. Bu iki programdan önce ise düşük gelirli hastalar için çeşitli yoksul ve hayırsever bakım programları bulunmaktadır. 1950'de başlayan bu tür bir programda federal hükümet, kamu yardımı alanlar için devlet ödemelerini tıbbi hizmet sağlayıcılarla eşleştirmiştir. Bir diğer program ise 1960 tarihli Kerr-Mills Yasasıdır. Devletten kamu yardımı almayan ancak tıbbi faturalarında yardıma ihtiyaç duyan yaşlılara yardım etmek için oluşturulmuştur. Medicare, 65 yaş ve üstü Amerikalıları kapsamaktadır. Medicaid, düşük gelirli olanların yaklaşık yarısını kapsamaktadır. Başlangıçta Medicare iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm, çalışan nüfus üzerindeki bordro vergileriyle finanse edildiği için sosyal sigorta kapsamında “Hastane Sigortası”dır. İkinci bölüm ise ayakta tedavi ve doktor ziyaretlerini kapsayan ve gönüllü olmasına rağmen, primlerin %75'i genel federal gelirlerden ödendiği için neredeyse tüm yaşlılar tarafından satın alınan “Tamamlayıcı Sağlık Sigortası”dır. Buna karşın Medicaid, yalnızca hem geliri hem de belirli kategorik uygunluk şartlarını karşılayanların (örn. 18 yaşın altındaki çocuklar ve çocuklu kadın yetişkinler) büyük ölçüde hasta ücretinden muaf olarak sağlanan bir sistemdir(Moseley, 2008: 327).

Amerika Birleşik Devletleri sağlık sistemi tamamen özel sektöre ait değildir. Amerikan Hastaneler Birliği verilerine göre hastanelerin %58'i kar amacı gütmeyen, %21'i devlete ait ve %21'i ise kar amaçlı olarak hizmet etmektedir. Sağlık sisteminin

genel perspektifini sunduktan sonra Amerika Birleşik Devletlerinde doğumdan beklenen yaşam süresi ve sağlık harcamalarına değinmek elzemdir. Bu doğrultuda erkek ve kadınların doğumda beklenen yaşam ortalamaları 1960’larda 70 yaş iken bu oran 1980’lerde 74 yaşa yükselmiş, 20002’erin başında 77 yaş olan ortalama yaşam beklentisi, 2019 verilerine göre 79 yaş olarak belirtilmektedir.

Grafik 8: ABD Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Doğumdan beklenen yaşam süresinin ardından yıllara göre yapılan sağlık harcamaları Tablo 29’da verilmiştir. Güncel veriler ışığında sağlık harcamalarına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’dan ayrılan pay ise 2020 yılı verileri için %19,7 olarak belirtilmektedir.

Tablo 29: ABD GSYİH’da Sağlık Harcamaları (2020) (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	12,5	14,6	16,3	16,2	16,2	16,1	16,3	16,5	16,8	16,8	16,7	16,8	19,7

Kaynak: CMS, 2021; OECD, 2021

3.1.2.5. Emeklilik

Amerikan emeklilik yapısı Amerika ile Meksika savaşı sonrası savaştan dönen gazilere tanınan ödemeler ile başlamış olup ilk olarak askeri nitelikli olarak

verilmekteydi. 1911 yılında “Massachusetts Planı” ile devlet çalışanlarından öğretmenler için emeklilik planı yapılmıştır. 1920 yılında yapılan emeklilik planı ile ABD kamu hizmeti çalışanları için kapsamlı bir emeklilik sistemi oluşturmuştur. Bu plana göre, bir federal işçi, 15 yıllık hizmetten sonra ve işçinin kamu hizmeti işine bağlı olarak 62, 65 veya 70 yaşına geldiğinde emekli maaşı almaya hak kazanmaktadır. Emeklilik, 70 yaşında zorunlu olabilmekte ancak bazı durumlarda bu süre uzayabilmiştir(Clark, Craig ve Wilson, 2003: 27). 1935 yılında “Sosyal Güvenlik Yasası” çıkartılmış ve kadınlar için 62 yaşında indirimli, 65 yaşında tam yardım alma hakkına erişim açılmıştır. 1974 yılında “Çalışan Emeklilik Gelir Güvenliği Yasası” (ERISA) yürürlüğe girdi. 6 Kasım'da, 1978 tarihli “Gelir Yasası” yürürlüğe girdi ve “İç Gelir Yasası”na bölüm 401(k)'yi ekledi ve bu yasa uyarınca şu anda Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanımda olan birincil emeklilik tasarruf araçlarından biridir. Amerika emeklilik sistemi kısaca prim/ödeme sistemine dayanmaktadır demek yanlış olmayacaktır. Amerika emeklilik yapısı oldukça karışık olmakla birlikte ERISA, tüm nitelikli emekli planlarını düzenlemektedir(ASPPA, 2021).

Emeklilik yaşı 2018 yılında 62 yaşındaki çalışanlar için 66 yaşa, 2022'de 62 yaşındaki çalışanlar için 67 yaşa yükseltilmiştir. Emeklilik ödeneğine uygunluk, primlerin ödendiği yıl sayısına bağlı olarak en az on yıl şartıyla yapılmaktadır(OECD, 2019). Güncel verilere baktığımızda kamu emeklilik harcamaları 2018 verisine göre Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın %7 kapsamaktadır.

Tablo 30: ABD GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	5,6	5,7	6,6	6,7	6,7	6,9	6,9	7	7,1	7	7

Kaynak: OECD, 2021

3.1.3. Kanada

Kanada, parlamenter demokrasi ve anayasal monarşi ile yönetilen bir federasyondur. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 42,080 \$ ile 17. sırada yer almaktadır.

3.1.3.1. Sosyal Politika Geçmişi

Kanada'da 1970'lerin ortalarına kadar egemen olan Keynesyen refah devleti modeli, “hem enflasyonu hem de işsizliği kontrol altında tutmak” için ekonomi politikasının kullanılmasını savundu. Vatandaşlara “mütevazı bir ekonomik güvenlik ve sosyal destek” sağlanması gerektiğini ve kapitalist serbest piyasa sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkan eşitsizliklerle başa çıkmayı amaçladığını savundu(Finkel 2006, 286). Bununla birlikte, refah devleti kavramı, geçtiğimiz birkaç on yılda “yeniden yapılandırıldı”. Şimdi, örneğin işsizlik sigortası gibi sosyal yardım biçimleri gibi eskiden devlet sorumlulukları olan şeyler, önce il düzeyine, sonra belediye düzeyine ve son olarak da aileye ve bireye yüklenmiştir. Bu yeniden yapılanma, kısmen 1970'lerde meydana gelen ve ekonomik durgunluğa yol açan petrol krizinin ve devletin artık her bir vatandaşını destekleyemeyeceği görüşünün sonucu olarak başlamıştır(Man, 2002: 28).

1980 referandumundan sonra, diğer gelişmiş sanayi ülkelerinde olduğu gibi Kanada'da da görülen neo-liberalizme ve mali kemer sıkma politikalarına doğru kademeli geçiş, hem milliyetçiliği hem de federal sosyal politika siyasetini etkilemiştir. Kemer sıkma politikaları, federal hükümet ve eyaletler arasındaki çatışmaları şiddetlendirmiştir. Bu zamana kadar geçirilen siyasi çekişme süreçleri neticesinde ve referandum yenilgisinden sonra, “Que'bec'in PQ hükümeti”, farklı ve ilerici “ulusal değerler” adına yeni sosyal programlar yaratmaya çalışmıştır. Lucien Bouchard (1996–2001), ilk başta partinin geleneksel sol müttefiklerini (işçi sendikaları, feminist gruplar ve toplum örgütleri) mali kemer sıkma politikalarıyla yabancılaştırmıştır(Béland ve Lecours, 2007: 410).

3.1.3.2. İstihdam ve İşsizlik

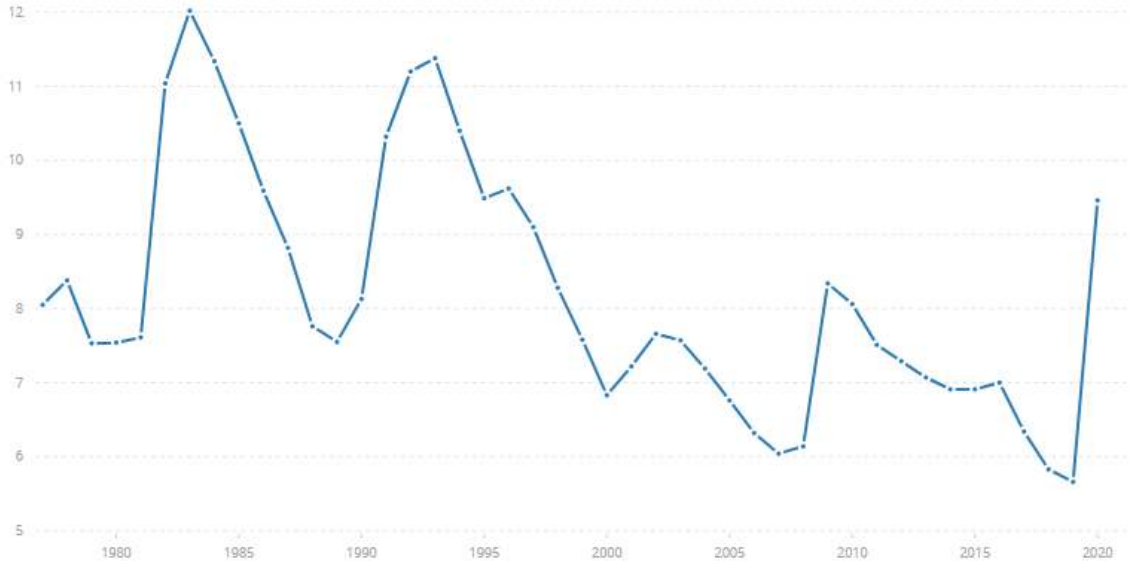
Kanada'daki işsizlik oranı da yüksek düzeyde mevsimlik istihdam nedeniyle bölgeden bölgeye değişmektedir. Kanada ayrıca merkezi olmayan bir federal hükümet yapısına sahiptir ve eyaletlerin gücünün bir sonucu olarak işgücü politikasını değiştirmek daha zordur. 1996'dan 1997'ye, neo-liberal ideolojinin etkisi altında, federal hükümetin İşsizlik Sigortasını (UI) reforme etmesi ve onu İstihdam Sigortası (EI) olarak yeniden adlandırmasıyla işçi hakları büyük bir değişim geçirdi (van den Berg vd., 2008). Bu mevzuat, 12, saat bazlı uygunluk, yeni işçiler ve işgücü piyasasına yeniden

girenler için yeni gereksinimler, 50 haftadan 45'e düşürülen sosyal yardım süresi, maksimum tutarda bir azalma dahil olmak üzere bir dizi değişiklik başlattı. sosyal yardımlar, daha sert yardım hesaplaması ve işçi artık işsiz kaldıktan sonra yardım geri ödemesinin yoğunlaştırılması (van Den Berg vd., 2008).

Politika değişikliğinin önemi, adının “işsizlik” sigortasından “istihdam” sigortasına değişmesinde açıkça görülmektedir. Bunun bireyleri işgücü piyasasına etkin bir şekilde zorlayacağı umuduyla devlet desteğine katı sınırlamalar getirildi (van den Berg vd., 2008). Değişen ve giderek daha istikrarsız ve güvencesiz işgücü piyasası nedeniyle, işgücünün yeni EI uygunluk kurallarına uyum sağladığı iddia edilse de, birçok Kanadalı işçi şu anda EI'nin faydalarına hiçbir şekilde erişememektedir. Kanada'nın EI politikasında ifade edilen sınırlı istihdam görüşünün sonucu, uzun vadeli, güvenli bir işi olanların bu güvenceyi devam ettirmesidir; çünkü işlerini kaybetmeleri durumunda EI'ye nispeten kolayca erişebilmektedirler. Güvencesiz, düşük ücretli veya mevsimlik işlerde çalışmak zorunda olanlar ise, haklarını kaybederlerse rücu edemezler(Nichols, 2012: 170).

Kanada'nın yıllara göre işsizlik oranlarına bakıldığında 2000'li yıllardan önce %7 seviyelerinin üzerinde olduğu ve dalgalı dönemlerden geçtiği görülmektedir. 2000'li yıllardan sonra 2007 yılında %6'larda boy gösteren işsizlik oranları 2010'lu yılların başından 2015 yılına kadar tekrar 2000'li yılların öncesi dönemlere benzer bir tablo çizmiş ve güncel veriler doğrultusunda İspanya'da işsizlik %9 seviyesinin üzerindedir.

Grafik 9: Kanada Toplam İşsizlik Oranı (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini endeksi ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. Kanada'nın tarihi olarak gini endeksi oranlarına bakıldığında 2000 yılında %33,3 olan oran 2005 yılında %33,7'ye yükselmiştir. 2010 yılında bu oran %33,6'ya gerilemiş ve 2018 yılından itibaren ise %33,3 seviyelerine yükselmiştir

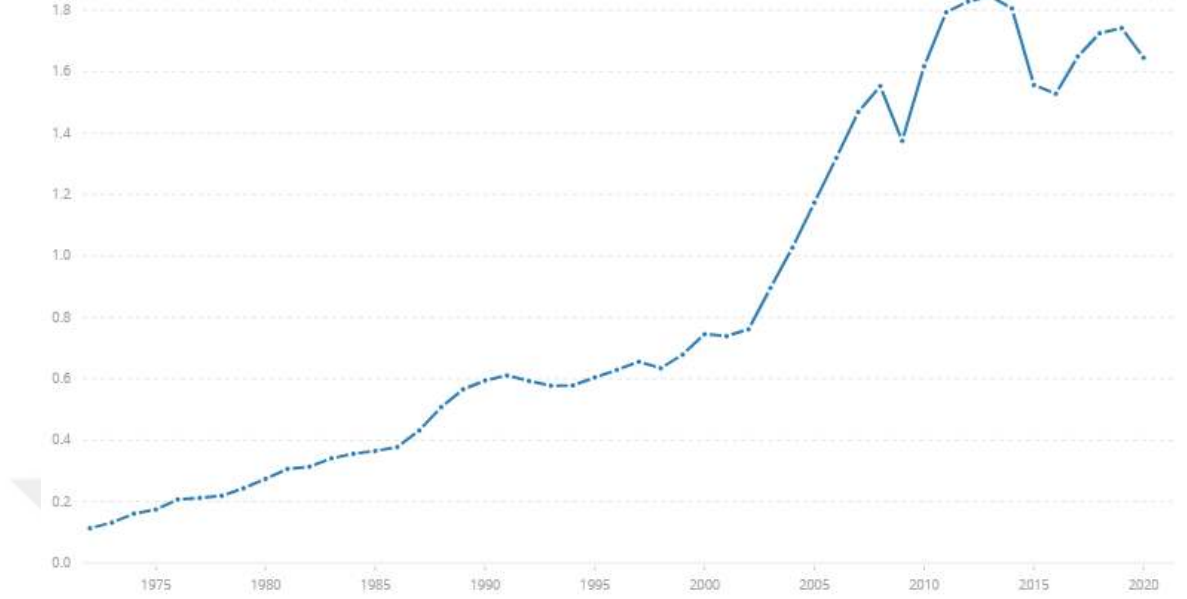
Tablo 31: Kanada Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi(%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	33,3	33,7	33,6	33,6	33,5	33,8	33,2	33,7	32,7	33,3	33,3

Kaynak: World Bank Database, 2022

Kanada'nın Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'na tarihsel olarak bakıldığında ise özellikle 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başı ile ivme yakaladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Grafik 10: Kanada GSYİH (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022

Yoksulluk ölçütü olarak göreceli yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Kanada’da medyan gelirin %50’inin altında kalan nüfusun yüzdesi, 2000 yılında %13,5 iken 2005 yılında %13,3’e gerilemiştir. 2010 yılında %13,8’e yükselen bu oran düşüş göstermiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %13,4 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 32: %50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	13,5	13,3	13,2	13,8	14,2	14,7	13,7	13,7	12,7	13,2	13,4

Kaynak: World Bank Database, 2022

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre Kanada’da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 33’de gösterilmiştir.

Tablo 33: Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ Altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
3,20\$	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Kaynak: World Bank Database, 2022

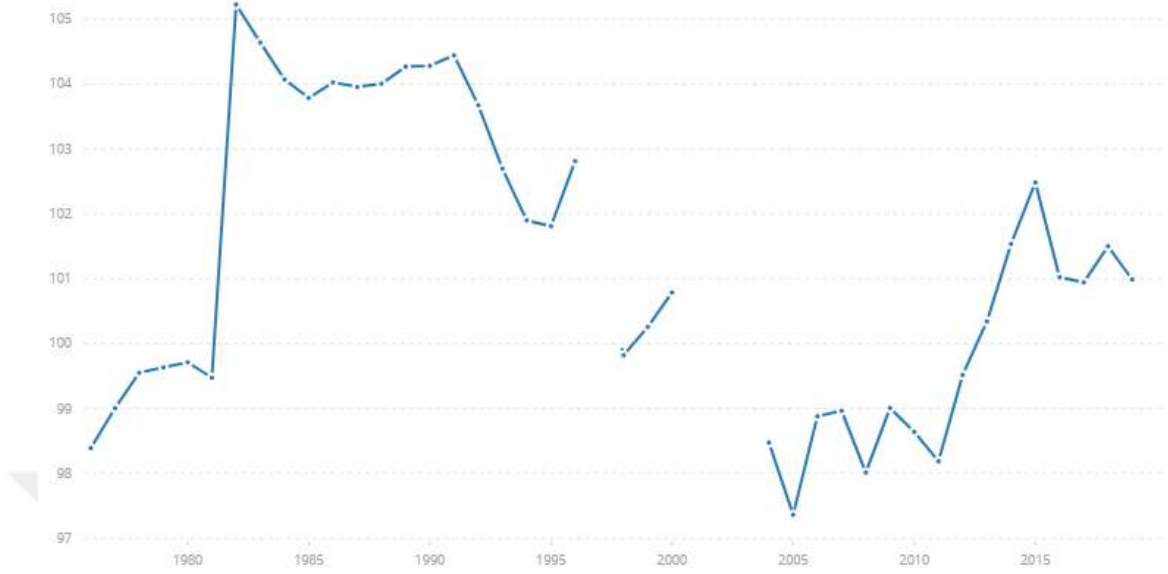
3.1.3.3. Eğitim

Eğitim, Kanada anayasasına göre bir eyalet/bölge sorumluluğundadır. İlk ve orta okul sistemlerinin özel yapısı ve genel organizasyonunda iller ve bölgeler arasında büyük bir çeşitlilik vardır. Bu farklılıklar, belirli illeri ve bölgeleri karakterize eden eşsiz kültürü, tarihi ve coğrafyayı yansıtmaktadır. Eyaletler ve bölgeler arasındaki farklılıklara rağmen, Kanada eğitim sistemi tüm Kanadalı çocukların zorunlu ilkokula 6 yaşında 1. Sınıfta başlamaları gerekmektedir. Orta öğretim, eyalete bağlı olarak 11. veya 12. Sınıflara kadar uzanır. Her il ve bölge eğitim bakanlığı, zorunlu ilk ve orta öğretimi, kurullar veya eğitim bölgeleri adı verilen daha küçük organlar aracılığıyla denetler.

İkincisi, bir ilkokul ve ortaokul koleksiyonundan oluşur ve coğrafi konumlarına bağlı olarak büyüklük ve öğrenci nüfusu bakımından önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu sistem içinde devlet okullarına devam ederken, Kanadalı çocukların küçük bir azınlığı ebeveynleri ve/veya öğretmenler tarafından evde eğitim görmektedir veya özel okullara devam etmektedir. Bununla birlikte, hem evde eğitim hem de özel okullar il/bölge kurallarına uymalıdır. Toplu olarak, bu il/bölgesel benzerlikler ve farklılıklar, Kanada'da eğitim değerlendirmesinin doğasını tartışırken önemli bir başlangıç noktasıdır.

Tarihsel olarak Kanada'da temel eğitime katılım oranlarına bakıldığında 2000'li yılların başlarında %100'larda iken 2005 yılı itibari ile %97'lere gerilemiştir. 2012 yılından sonra hızlı bir ivme yakalayan temel eğitime katılma oranı 20018 ve 2019 yıllarında ülke tarihinin rekorunu kırmış ve %102'lere ulaşmıştır.

Grafik 11: Kanada Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022

3.1.3.4. Sağlık

1867 tarihli Anayasa Yasası uyarınca, eyaletler hastanelerin, akıl hastanelerinin, hayır kurumlarının kurulması, bakımı ve yönetiminden sorumluydu ve federal hükümete deniz hastaneleri ve karantina konusunda yetki verilmiştir. Federal hükümete ayrıca vergilendirme ve borçlanma ve eyalet yetkilerini ihlal etmediği sürece bu parayı harcama yetkisi verilmiştir. Federal Tarım Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı'nın oluşturulduğu 1867'den 1919'a kadar federal sağlık sorumluluklarını kapsamıştır(Marchildon, Allin ve Merkur, 2020: 18).

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, Kanada'daki sağlık hizmetleri çoğunlukla özel olarak sağlanıyor ve finanse ediliyordu daha sonra 1947'de Saskatchewan hükümeti eyalet çapında evrensel bir hastane bakım planı uygulamaya koymuştur. Federal hükümet 1957'de, belirli hastane ve teşhis hizmetleri için il ve bölgesel maliyetlerin yarısını geri ödemeyi veya maliyet paylaşımını teklif eden Hastane Sigortası ve Teşhis Hizmetleri Yasası'nı kabul etmiştir. Bu kanun, belirli bir dizi hizmet için tek tip hüküm ve koşullar altında kamu tarafından yönetilen evrensel kapsama alanı sağlamıştır. Dört yıl sonra, tüm iller ve bölgeler, kamu tarafından finanse edilen yataklı hastane ve teşhis hizmetleri sağlamayı kabul etmiştir. Saskatchewan, 1962'de tüm sakinlerine doktor

hizmetleri sağlamak için evrensel bir eyalet sağlık sigortası planını uygulamaya koydu. 1957'den 1977'ye kadar, federal hükümetin sağlık hizmetlerini desteklemeye yönelik mali katkısı, sigortalı hastane ve doktor hizmetlerine il ve bölge harcamalarının bir yüzdesi olarak belirlendi. 1977'de, “Federal İl Mali Düzenlemeleri” ve “Yerleşik Programların Finansmanı Yasası” uyarınca, maliyet paylaşımının yerini bir blok fon, bu durumda nakit ödemeler ve vergi puanlarının bir kombinasyonu yerini almıştır(Marchildon, Allin ve Merkur, 2020: 18).

1984 yılında, federal mevzuat, “Kanada Sağlık Yasası” kabul edildi. Bu mevzuat, federal hastane ve sağlık sigortası kanunlarının yerini aldı ve taşınabilirlik, erişilebilirlik, evrensellik, kapsamlılık ve kamu yönetimi kriterlerini belirleyerek ilkelerini pekiştirdi. Yasa ayrıca, sigortalı hizmetler için ekstra faturalandırma ve kullanıcı ücretlerini yasaklayan hükümler getirmiştir. 1995 yılında kabul edilen federal mevzuat ile sağlık hizmetleri ve orta öğretim sonrası eğitimi desteklemek için federal nakit ve vergi transferlerini, sosyal hizmetler ve sosyal yardımı destekleyen federal transferlerle tek bir blok finansman mekanizması olan “Kanada Sağlık ve Sosyal Transfer (CHST)” içinde birleştirdi. 2000 yılında federal, eyalet ve bölgesel hükümet liderleri tarafından sağlık konusunda varılan bir anlaşma, temel sağlık hizmetleri, ilaç yönetimi, sağlık bilgi ve iletişim teknolojisi ve sağlık ekipmanı ve altyapısında temel reformları ortaya koymuştur. Aynı zamanda, federal hükümet sağlığı desteklemek için nakit transferlerini artırdı. 2003 yılında ilk bakanlar, erişim, kalite ve uzun vadeli sürdürülebilirliği desteklemek için sağlık sisteminde yapısal değişiklik sağlayan “Sağlık Hizmetlerinin Yenilenmesine İlişkin Anlaşma” üzerinde anlaşmışlardır. Anlaşma, hükümetlerin temel sağlık hizmetlerinin yenilenmesinin hızlandırılması; destekleyici bilgi teknolojisi (örneğin elektronik sağlık kayıtları, tele sağlık); belirli evde bakım hizmetleri ve ilaçlar için teminat; teşhis ve tıbbi ekipmana gelişmiş erişim ve hükümetlerden daha iyi hesap verebilirlik gibi kavramlarla günümüzde de etkisini sürdürmektedir(Marchildon, Allin ve Merkur, 2020: 22).

Tarihsel süreçlerden sonra Kanada'nın yıllara göre doğumdan beklenen yaşam süresi günümüz güncel verileri doğrultusunda ortalama 82 yaş olarak belirtilmektedir. Diğer yıllara ait veriler Grafik 12'de yıllara göre gösterilmiştir.

Grafik 12: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi

Kaynak: World Bank Database, 2022

Doğumdan beklenen yaşam süresinin 82 yaş olması ve ilerleyen yıllarda bu ortalama yaşam süresinin daha da artacağı belirtilen İsveç'te, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'da sağlık harcamalarının yüzdeleri yıllara göre Tablo 34'de verilmiştir.

Tablo 34: Kanada GSYİH'da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
%	8,2	9	10,7	10,4	10,5	10,4	10,2	10,7	11	10,8	10,8	10,8

Kaynak: OECD, 2022

3.1.3.5. Emeklilik

Kanada emeklilik sistemi, gelire göre test edilmiş bir sosyal yardım ve kazançla ilgili kamu planları ve gönüllü özel emeklilik ile tamamlanabilen evrensel bir sabit oranlı sosyal yardım sistemine dayanmaktadır. Yaşlılık Güvencesi (OAS) programı, yasal statü ve ikamet şartlarını yerine getiren yaşlılara ikamete dayalı temel emekli maaşı sağlamaktadır. 18 yaşından sonra en az 40 yıl Kanada'da ikamet eden yaşlılar, tam bir OAS emekli maaşı alabilmektedir. Tam emekliliğe hak kazanamayanlar, 18 yaşından sonra en az 10 yıl Kanada'da ikamet etmişlerse kısmi emekli maaşı alabilirler. Yardımlarının miktarı, her tam yıl için tam emekli maaşının 1/40'ı oranında hesaplanır.

Kazançla ilgili plan, Kanada Emeklilik Planı (CPP) için, normal emeklilik uygunluk yaşı 65'tir, ancak 60 yaşından itibaren aktüeryal olarak azaltılmış bir emekli maaşı talep edilebilir ve 70 yaşına kadar aktüeryal olarak artırılmış emekli maaşı alınabilir. Temel emekli maaşının değeri fiyat endekslidir. Bu emekli maaşı, vergi sistemi aracılığıyla bir gelir testine tabidir(OECD, 2019).

Kanada emeklilik sisteminde erken emeklilik sistemi de mevcuttur. Devletin kazançla ilgili programı olan CPP'de, aktüeryal fayda indirimine tabi olarak 60 yaşında erken emeklilik mümkündür. Erken emeklilik düzenlemesi, emekli aylığının 65 yaşından önce alındığı her ay için emekli maaşını %0,6 oranında azaltır ve 60 yaşında maksimum %36'lık indirimle gidilir(CCP, 2022). Kanada'da emeklilik harcamalarının GSYİH içindeki payı Tablo 35'de verilmiştir.

Tablo 35: Kanada GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	4,1	4	4,2	4,2	4,4	4,4	4,5	4,7	4,8	4,8	4,9

Kaynak: OECD, 2022

3.2. Muhafazakâr (Korporatist) Refah Devlet Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları

3.2.1. Almanya

Almanya, Orta Avrupa'da bulunan bir Avrupa ülkesidir. Federal, parlamenter, temsili demokrasili bir cumhuriyet sistemi ile yönetim şeklini benimsemiştir. Başkenti Berlin'dir. Yaklaşık 84 milyon nüfusa sahiptir. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 45,466 \$ ile 15. sırada yer almaktadır.

3.2.1.1. Sosyal Politika Geçmişi

Alman sosyal politikası modern anlamda ilk olarak Bismarck döneminde gerçekleşmiştir. 1776 yılında çıkarılan "Revidiente Klevish Markische" yasası işçilerin askerlik ve vergi gibi işlerden muaf tutulmasını, sigortalanmasını ve sabit bir gelirlerinin oluşturulmasını talep eden ilk sosyal sigorta olma özelliğine sahiptir. Tıpkı

Osmanlı’da yardım sandıklarının olduğu gibi Almanya’da da 1880’lere kadar “Fenik Kasaları” adı altında yardım kasaları oluşturulmuştur(Sözer, 1997: 4). Bismarck yönetimindeki Almanya’nın, 1883 yılında hastalık, 1884 yılında kaza ve 1889 yılında yaşlılık ve sakatlık sigortalarını yürürlüğe koyması; sol hareketliliğin işçileri harekete geçirmesi ve Bismarck’ın bu durumu bastırması için çıkarılmıştır(Yay, 2020: 72). Bu doğrultuda Bismarck sistemi Almanya’nın sosyal politikasının yapı taşıdır. Güçlü bir iktisadi büyüme ve gelişmeyi hedeflemektedir. Günümüz Alman sosyal politikasında da hala Bismarck sisteminin etkilerinin görüldüğü söylemek yanlış olmayacaktır.

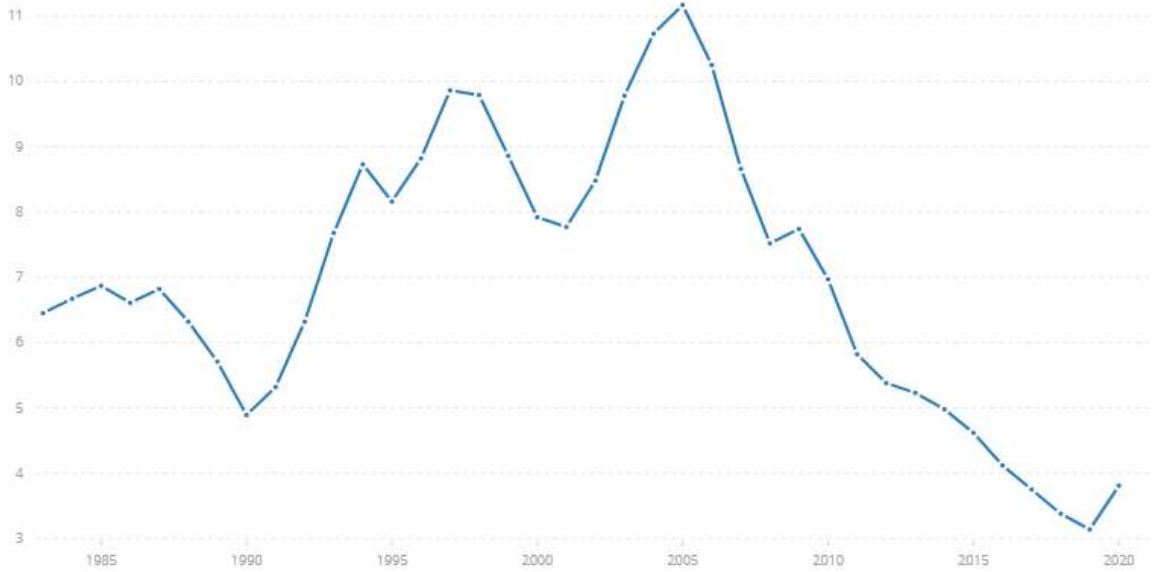
3.2.1.2. İstihdam ve İşsizlik

Almanya’da 1970’li yıllardaki petrol krizlerinden etkilenmiştir. Bu doğrultuda krizin getirdiği sıkıntılı süreçte ekonomik olarak sağlanan transfer harcamalarında direkt olarak kesintiler yapılmamıştır. Neoliberalizmin tıkandığı bu yıllarda yeniden reformlar yapılmaya başlanmıştır. En etkili ve küresel olarak kabul gören reform hareketi aktifleşme politikaları olmuştur. Bu doğrultuda işsizler ve genç işsizler öncelikli hedef alınarak, pasif sosyal koruma yaklaşımlarından vazgeçilmiştir. Yardım düzeylerindeki kısıtlamalar, aktifleşme politikalarına katılmayanların koruma desteklerinin kesilmesi ve buna benzer yaptırımlar bu duruma örnek gösterilebilir(Öztürk, 2015: 162).

Aktifleşme politikalarına ilişkin Almanya’da ciddi çalışmalar 2000’li yıllarda gerçekleşmiştir. 1996 yılında “Sosyal Destek Kanunu” ile yapılan kısıtlamalardan sonra 2000’li yıllarda aktifleşme politikalarına ilişkin ilk çalışma 2003 yılında “Hartz Reformları”dır. Bu doğrultuda 2003 yılı başlangıç alınarak 4 reform gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki 2003 yılında, üçüncü reform 2004 yılında ve son reform 2005 yılında hayata geçirilmiştir. İlk üç reformun kapsamı işsizliği azaltmak ve işgücü piyasaları ile ilgili reformları içermektedir. Son reform ise refah politikasının alıcıları ile ilgili olmuştur(Huber vd., 2009: 4). 2002 yılı Gündem 2010 reform paketi ile ekonomik büyüme temelli, kamu harcamalarının kısılması ve yatırımları artırarak işsizliği en aza indirme hedefi ile reform düzenlenmiştir. 2005 yılında İşsizlik Yardımı II programı ile aktifleşme politikalarında en etkili vurgulama yapılmıştır. İşsizlik yardımı için gelir testi uygulaması getirilmiş, bu doğrultuda yardımdan yararlanmak için haftada en az 15 saat çalışabilir durumda olmak şartı getirilmiştir(Clasen ve Clegg, 2003: 538).

Almanya’da emek gücü piyasasında pasif politikalar izlenmiş ve bağımlılık aynı oranda artmıştır. Bu doğrultuda analitik olarak bakıldığında 1983’de %6,3 olan toplam işsizlik oranı krizin etkilerinin görüldüğü 1980’li yıllarda %7 oranlarına çıkmıştır. 2000’li yılların başında %7,9’lara kadar yükselen bu oran 2011 yılında %5,8’e düşmüş ve 2020 verilerine göre ise %3,8 oranına gerilemiştir.

Grafik 13: Almanya Toplam İşsizlik Oranı 1983 – 2020 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Tüm bu tarihsel olgular neticesinde Almanya’da harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini katsayısı ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. Almanya’nın tarihi olarak gini katsayısı oranlarına bakıldığında 1991 yılında %35,2 olan oran 2000 yılında %28,8’e gerilemiştir. 2005 yılında %32,1’e yükselmiş 2010 yılında %30,2’ye gerilemiş, 2015 yılında %31,7’ye yükselmiş ve 2018 verilerine göre %34,4’e yükselmiştir.

Tablo 36: Almanya Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	28,8	32,1	30,2	30,5	30,9	31,1	30,9	31,7	31,9	32,3	34,4

Kaynak: World Bank Database, 2021; DE STATİS, 2021

Almanya'ya ilişkin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla oranları yıllara göre Grafik 14'de verilmiştir.

Grafik 14: 1970 – 2020 Yılları Arasında Almanya GSYİH (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Yoksulluk ölçütü olarak göreceli yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Almanya'da medyan gelirin %50'nin altında kalan nüfusun yüzdesi, 1991 yılında %7,2 iken 1999 yılında %8'e yükselmiş 2006 yılında %9'a yükselmiştir. 2011'de %8,7'ye gerilemiş ve 2016 yılı resmi oranlarına göre %11,7 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 37: Almanya'da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	8	8,7	9	8,7	9,7	9,7	10,5	11	11,7	11,6	11,8

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre Almanya'da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 38'de gösterilmiştir.

Tablo 38: Almanya Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı(%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3,20\$	0,2	0	0,2	0	0	0	0,2	0	0,2	0	0,2

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.2.1.3. Eğitim

Almanya 18. ve 19. yüzyılda eğitim konusunda Avrupa ülkelerinin arasında model ve örnek alınan bir ülke olmuştur. 1872 yılında kız çocukları için ayrı orta okulların kurulması bu duruma bir örnektir. (Closs, 1995: 164). Almanya’da eğitim zorunludur. Bu zorunluluk Bismarck Almanya’sının oluşumundan bugüne gelmiş ve hala devam etmektedir. 6 yaşına girmiş her Alman çocuk okula gitmek zorundadır. Devlet okullarının yanında ücretli olarak özel ve uluslararası okullarda bulunmaktadır. Alman eğitim sisteminin en temel özelliği eyaletlerdeki müfredatların birbirleriyle farklılık gösterebilir olduğudur. Bu durumda eyaletlere müfredat konusunda özerklik tanınmıştır. Bismarck döneminde oluşturulan mesleki eğitim programları günümüzde de zorunlu eğitim sürecini tamamladıktan veya çalışma yaşamı içindeki bireyler için geçerlidir(BMBF, 2021).

İstatistiksel olarak nüfusun okula kayıt oranlarına bakıldığında 1992 yılı istisnai olarak %100’ük oranın altında kalmıştır. Diğer yıllara baktığımızda 1998 yılında %105 oranını geçtiği görülmektedir. Günümüzde bu oran %102 seviyelerini seyretmektedir.

Grafik 15: 1990 – 2019 Yılları Arasında Almanya Okul Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

3.2.1.4. Sağlık

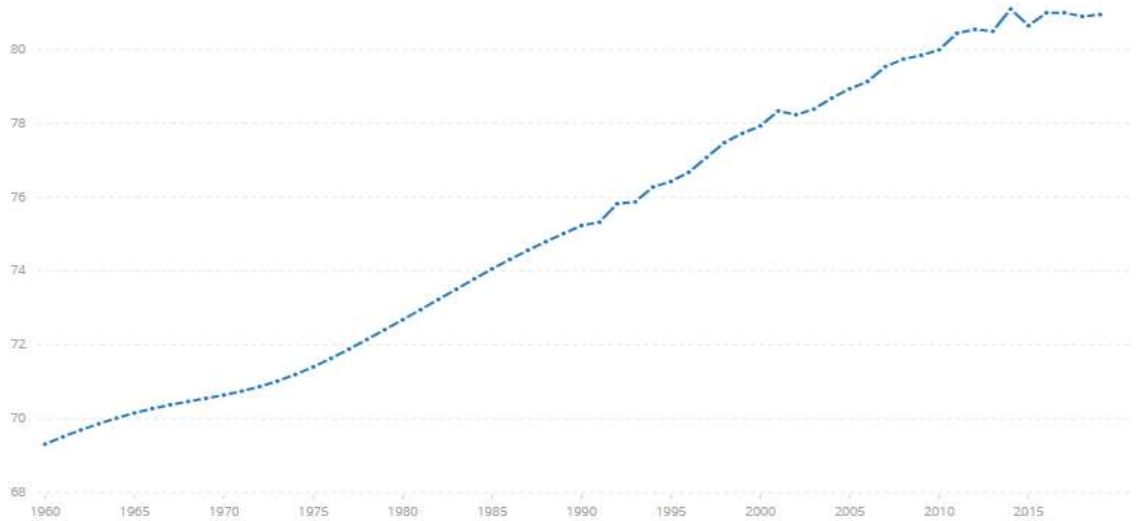
Sağlık sistemi, yasal ve özel sağlık sigortası tarafından finanse edilmektedir. 1883 yılında dönemin Alman şansölyesi Otto von Bismarck tarafından tanıtılan dünyanın ilk sosyal sigorta sistemi ile bugün Almanya'da ikamet edenlerin çoğunu kapsayan yasal sağlık sigortası sisteminin temellerini atmıştır. 1884 yılında yasal kaza sigortası yürürlüğe girmiştir. Almanya'da sağlık sigortası zorunludur. Nüfusun yaklaşık % 86'sı yatan hasta, ayakta tedavi, ruh sağlığı ve reçeteli ilaç sigortası sağlayan yasal sağlık sigortasına kayıtlıdır. Yönetim, hastalık fonları olarak bilinen hükümet dışı sigortacılar tarafından yürütülür. Devletin sağlık hizmetlerinin doğrudan sunumunda neredeyse hiçbir rolü yoktur.

Alman sağlık sistemi dört ilke etrafında toparlanmaktadır. Buna göre ilk olarak bireyler zorunlu sağlık sigortasına tabidir. İkinci olarak sigorta primleri yoluyla finanse edilen sistemdir. Burada işverenlerin ödediği primler neticesinde oluşan sigorta sistemini kapsamaktadır. Üçüncü olarak Alman sağlık sistemi dayanışma ilkesine dayanmaktadır. Son olarak Federal Ortak Komite olarak bilinen komitenin, Alman sağlık sisteminin kendi kendini yönetme ilkesine dayanmasıdır(BMG, 2021).

Gelişen ve değişen refah devletleri doğrultusunda sağlık alanında yapılan harcamalara ve ekonomik duruma bakıldığında Almanya'da doğumdan beklenen yaşam süresinin yıllara göre artmakta olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda erkek ve kadınların doğumda beklenen yaşam ortalamaları 1960'larda 69,3 iken bu oran 1980'lerde 72,6'ya

yükselmiş, 2000’lerin başında 78 olan ortalama yaşam beklentisi, 2019 verilerine göre 81 olarak belirtilmektedir.

Grafik 16: Almanya Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Almanya’da ortalama yaşam süresi 81 yaş olarak belirtildiğine göre sağlık harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’daki yüzdesi ise Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39: Almanya GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	9,9	10,3	11,1	10,8	10,9	11	11	11,2	11,2	11,3	11,5	11,7	12,5

Kaynak: DE Statist, 2021; OECD, 2021

3.2.1.5. Emeklilik

1883 yılında Bismarck tarafından oluşturulan ve yürürlüğe giren sosyal sigorta sisteminden sonra emeklilik alanında da önemli gelişmeler olmuştur. 1884 yılında yasal kaza sigortasının ve 1889 yılında emeklilik fonlarının tanıtılması ile bu kapsam genişletilmiştir. Sistem, 1889 yılında mavi yakalı işçiler için bir maluliyet sigortası olarak başlamış ancak kısa sürede Almanya’daki tüm işçilere maluliyet, emeklilik ve ölüm sigortası sağlayan tam teşekküllü bir emeklilik sigortasına genişletilmiştir(Schludi, 2005: 145).

Halihazırda normal yaşlılık aylığı, 65 yaşından ve dokuz / on aylıktan (emeklinin doğum yılına bağlı olarak) en az beş yıllık katkı payı ile ödenmektedir. Beş yıldan az katkılar hiçbir fayda sağlamaz. Kanuni emeklilik yaşı giderek artmakta ve 1964 ve sonrasında doğanlar için kanuni emeklilik yaşı 67 olması planlanmaktadır.

1964 veya daha sonra doğanlar için 65 yaşında 45 yıl katkı payı ile özel hizmet emekliliği ödeniyor. 1999 yılında Emeklilik Reform Yasası ile emekli katkı oranlarında revizyona gidilmiştir(Schludi, 2005: 145).

Almanya'nın Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'nın içindeki yüzdelik dilime bakıldığında emeklilere ayrılan güncel pay %10,2 olarak belirlenmiştir.

Tablo 40: Almanya GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
%	10,8	11,1	10,7	10,2	10,2	10,1	10	10,1	10,1	10,2	10,1	10,2

Kaynak: OECD, 2021

3.2.2. Fransa

Fransa, kuzey yarım kürede bulunan bir Avrupa ülkesidir. Kuzey'den kıtasal olarak Almanya ve Güney'den yine kıtasal olarak İspanya ile sınır komşusudur. Üniter devlet modelini benimseyen Fransa'da yarı başkanlık sistemi le yönetilmektedir. Başkenti Paris'tir. Yaklaşık 68 milyon nüfusa sahiptir. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 39,257 \$ ile 21. sırada yer almaktadır.

3.2.2.1. Sosyal Politika Geçmişi

Fransız refah sistemi, sanayileşme sırasında işçiler ve girişimciler arasındaki çatışmalardan ortaya çıkmıştır. Fransız devrimi, rekabet ve tüketici refahı için kötü olduğu düşünülen iş veya işçi derneklerini yasaklamıştır. Sanayi işçilerinin hakları ancak sendikaların yasallaştığı ve endüstriyel kazalarda firmaların sorumluluğunun açıkça ortaya konduğu 1890'larda tanınmıştır. Mali açıdan bakıldığında Fransız sistemi, 20. yüzyılın ortalarına kadar sosyal güvenliğin vatandaşlardan ziyade endüstriyel

ilişkiler bağlamında gelişmesi anlamında Bismarckçı ilkelere dayanmaktadır. Bu durum 1919, 1936, 1945, 1968 yıllarında asgari ücretleri, yasal çalışma saatlerini, endüstriyel kazaları, hastalık sigortasını, aile ödeneklerini, işsizlik sigortasını, mesleki eğitim fonlarını ve konut sübvansiyonlarını tanıtan büyük refah devleti mevzuatının tarihleriyle doğrulanmaktadır(Dutton, 2004: 42).

Savaş öncesi Fransız sosyal sigortasının belkemiğini karşılıklı yardımlaşma dernekleri oluşturmuştur. Bu özel fonlar, sigortalı işçilerin çoğunu kayıt altına almış ve fikirleri, uygulamaları ve nihayetinde 1945 sonrası sosyal güvenliğin yasalarını şekillendiren bir kazanım oluşturmuştur. Mevcut muhafazakar ve profesyonel sosyal sigorta modelinden büyük ayrılmalara karşı çıkan Fransız sisteminin temelinde Beveridgeci ve Bismarckçı yaklaşımlar arasındaki uzlaşma yatmaktadır. Fransız sosyal güvenliğine ilham veren ana fikirler, Beveridge Raporunda savunulanlarla benzerlik göstermiştir. Yani eğilim olarak evrensel ve birleşik bir plan olmuştur. Çok erken dönemlerden beri, Fransız reformcuları Beveridge'nin fikirlerini ve onun "yoksulluktan kurtulma" zorunluluklarını ülkelerinin entelektüel geleneklerine ve kurumsal uygulamalarına uyarlamaya çalışmışlardır. Bu miras, sosyal sigorta alanındaki bileşik kesim çıkarları ve aktörleri ile sosyal güvenlik ortamına aracılık etmiştir. Resmi olarak literatüre geçen Fransız sosyal politikasının yapı taşları 1930 yılı sonrası çıkarılan “Sosyal Sigortalar Yasası” ile başlayıp, 4 Ekim 1945 tarihinde resmi kararname ile “Sosyal Güvenlik Sistemi” ile neticelenmiştir(Beland vd., 2021: 9).

3.2.2.2. İstihdam ve İşsizlik

Fransa’da istihdam ve işgücüne yönelik yasa kapsamı 1804 yılında ilk medeni kanuna dayanmaktadır. 2 Mart 1848 tarihli kararname ile yetişkinlerin çalışma günlerini Paris'te 12, eyaletlerde ise 11 saatle sınırlandırılmıştır. 25 Mayıs 1864 tarihli “Loi Olivier” kanunu ile endüstriyel eylemin suç olmaktan çıkarılması ve grev hakkının tanınması kararlaştırılmıştır. 19 Mart 1874 tarihli kanun ile kadın ve çocukların çalışma koşulları hakkında düzenlemeler yapılmış ve 30 Mart 1900 tarihli “Loi Millerand” kanun ile yetişkinler için çalışma saatlerinin belirlenmesi gündeme gelmiştir. 28 Aralık 1910 tarihli kanun ile “1910 İş Kanunu”nun çıkarılması kararlaştırılmıştır. 23 Nisan 1919 tarihli kanun ile bir iş günü sekiz saatlik işgünü olarak kanunda yerini almıştır. 1944 yıl ve 10 sayılı kanun ile savaş nedeniyle işsiz kalan ticari kuruluş çalışanlarına

tazminat ödenmesi kararlaştırılmıştır. 1967 yıl 67-581 sayılı yönetmelik ile işten çıkarma durumlarında sigortalı çalışanlara sağlanacak imkanlar düzenlenmiştir (Aleksynska ve Schmidt, 2014: 33).

İş ve istihdamın 1970’li yıllarda petrol krizleri ile başlayan krizlerin etkilerinin 1980’lerde ve 1990’larda, birbirini takip eden yıllarda etkileri görülmeye başlanmış ve işsizlik oranları artış göstermişti. 1980 yılından sonra hükümetler, hem işgücü piyasası hem de sağlık alanlarında primsiz sosyal politikalar uygulamaya koymuşlardır(Palier, 2006: 110). Bu durum pasif sosyal politika uygulamalarını kapsamaktadır. Durumun vahimliği Fransa’da aktif iş gücü politikaları ile sağlanmak amacıyla 1989 yılı itibari ile 25 yaşını geçkin bireylerin iş bulmaları ve toplumsal entegrasyonları için “Minimum Gelir” (RMI) programı oluşturulmuştur. Bireyler program dahilinde iş aramalı ve mesleki eğitime katılımlıdır. Bu süre zarfından bireyler iş aramaz veya mesleki eğitim faaliyetlerine katılmazlar ise yardım alma hakları ellerinden alınmaktadır. Devam eden yıllarda 1997 yılında yeni istihdam oluşturma programları oluşturulmuştur. Bu program pasif politikaların geçici olarak aktif olarak uygulanmasını göstermektedir. Program neticesinde oluşturulan istihdam alanları devlet tarafından finanse edilmiştir. Bu durum Fransız devletinin, devleti sürekli iş sağlayan bir mekanizma olarak lanse edilmesine neden olmuştur(Hou, 2009: 129). 2001 yılı itibari ile işsizlik tazminatında yapılan büyük reform ile aktifleşme hareketleri hız kazanmıştır. Bu doğrultuda işsizler için tazminatlardan işe geri dönüş ve yeni iş imkanları için güncel eğitimler ve işverenlere sübvansiyon uygulamaları gibi yeni reform uygulamaları yürürlüğe girmiştir(Hou, 2009: 131).

Fransa’da emek gücü piyasasında pasif politikalar izlenmiş ve bağımlılık aynı oranda artmıştır. Bu doğrultuda analitik olarak bakıldığında 1970’de %2,4 olan toplam işsizlik oranı krizin etkilerinin görüldüğü 1980’li yıllarda %8 oranlarına çıkmıştır. 2000’li yılların başında %10’lara kadar yükselen bu oran 2011 yılında %8’e düşmüş ve 2020 verilerine göre ise %8 oranını korumayı devam ettirmektedir.

Grafik 17: Fransa Toplam İşsizlik Oranı 1970 – 2020 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Tüm bu tarihsel olgular neticesinde Fransa’da harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini katsayısı ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. Fransa’nın tarihi olarak gini katsayısı oranlarına bakıldığında 1978 yılında %35,2 olan oran 1990 yılında %32,2’ye gerilemiştir. 2000’li yılların başlarında %31,1’e gerilemiş, 2010 yılında %33,7’ye yükselmiş ve 2018 verilerine göre %32,4’e gerilemiştir.

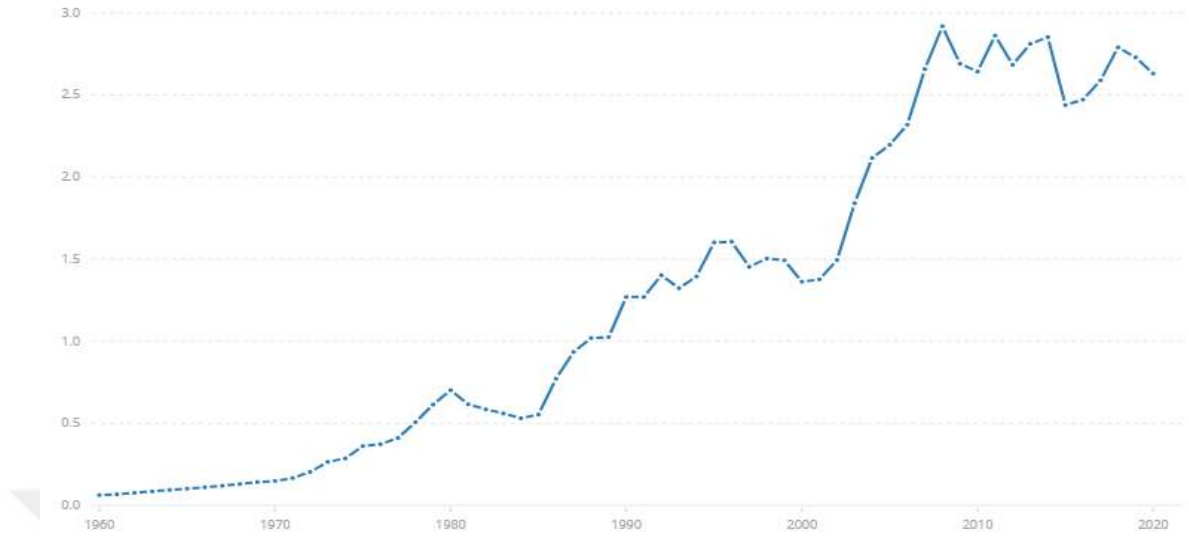
Tablo 41: Fransa Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	31,1	29,8	33,7	33,3	33,1	32,5	32,3	32,7	31,9	31,6	32,4

Kaynak: Wolrd Bank Database, 2021

Fransa Gayri Safi Yurt İçi Hasılası 1960’lı yılların başında yıllık 62.225 bin dolar iken bu rakam, 1970’lerin başında 150 bin dolara yükselmiştir. 2000’li yılların başında 1.362 milyon dolar olan bu rakam 2020 yılı son çeyreği resmi kayıtlarına göre 2.630 milyon dolar olarak hesaplanmıştır.

Grafik 18: 1960 – 2020 Yılları Arası Fransa GSYİH

Kaynak: World Bank Database, 2021

Yoksulluk ölçütü olarak görelî yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Fransa’da medyan gelirin %50’inin altında kalan nüfusun yüzdesi, 1978 ve 1989 yıllarında %11 iken 2000 yılında %9,7’e gerilemiştir. 2009’da %11,1’ya yeniden yükselmiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %10 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 42: Fransa’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	9,7	8,6	10,3	9,9	10,1	9,8	10,1	10,8	10,4	10,1	10

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre Fransa’da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 43’de gösterilmiştir.

Tablo 43: Fransa Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0	0	0,1	0	0,1	0,1	0	0,1	0,1	0	0
3,20\$	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,2	0,1	0	0,1

Kaynak: Word Bank Database, 2021

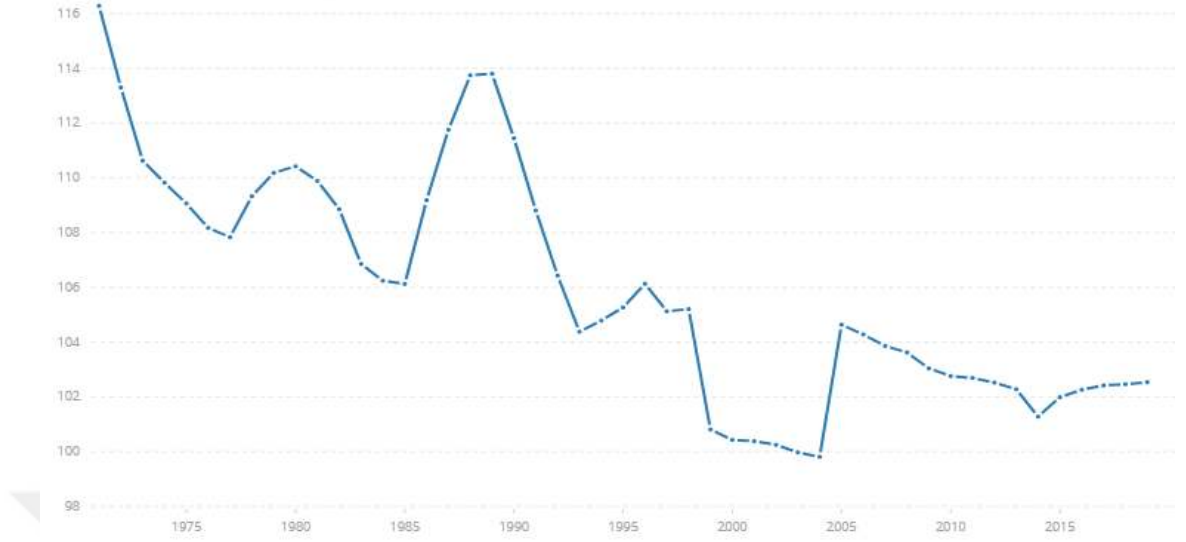
3.2.2.3. Eğitim

Fransız modern eğitim sisteminin temelleri 1841 yılına dayanmaktadır. O dönemde 6 ile 12 yaş arası çocukların okula katılımları şart koşulmuştur. Fransız eğitim sistemi, eğitimin organizasyonu ve finansmanında güçlü bir merkezi devlet varlığı ile karakterize edilmiştir. Fransız eğitim sistemi, Milli Eğitim ve Yüksek Öğrenim ve Araştırma Dairesi tarafından düzenlenmektedir. Devlet, tüm eğitim seviyelerinde müfredatın ayrıntılarını tanımlamaktadır. Öğretmenlerin kabul prosedürünü düzenlemek içeriği tanımlamak, hizmet içi eğitim vermek ve eğitim sisteminin kalitesini kontrol etmekten sorumlu müfettişleri yetiştirmekle görevlidir. Kamu eğitim sisteminin ana finansman organı devlettir ve okul öğrencilerinin yaklaşık %20'sini alan "sözleşmeli özel okulları" sübvanseder. Bununla birlikte, yerel düzeyde ve 1980'lerde eğitim sisteminin yönetiminde yeterliklerin yerleştirilmesi sürecinin başlamasından bu yana, yerel yönetimler, sistemin maddi işleyişini yönetir.

Mesleki eğitim programları ve dezavantajlı gruplar için eğitim, finansman ve prosedürler Fransa Milli Eğitim Bakanlığı "Ministère de l'Éducation" tarafından düzenlenmektedir. Fransa'da eğitim zorunludur ve ücretsizdir. Devlet okulları olduğu gibi özel okullarda bulunmaktadır(Ministère de l'Éducation, 2021).

Fransa'da eğitime verilen bu önem doğrultusunda refah devletinin tarihsel sürecinde okula kayıt oranlarına bakıldığında 1971 yılında %116 olan oran, 1998'de %105'e gerilemiştir. 2005 yılında %104'lere gerileyen bu rakam 2019 yılı itibari ile %102'e gerilemiş olarak gözükmektedir. Bu verilerde bahsedilen okula kayıt oranları İngiltere refah devletinde %100'lük oranın altına hiç inmemiştir.

Grafik 19: 1971 – 2019 Yılları Arası Fransa Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

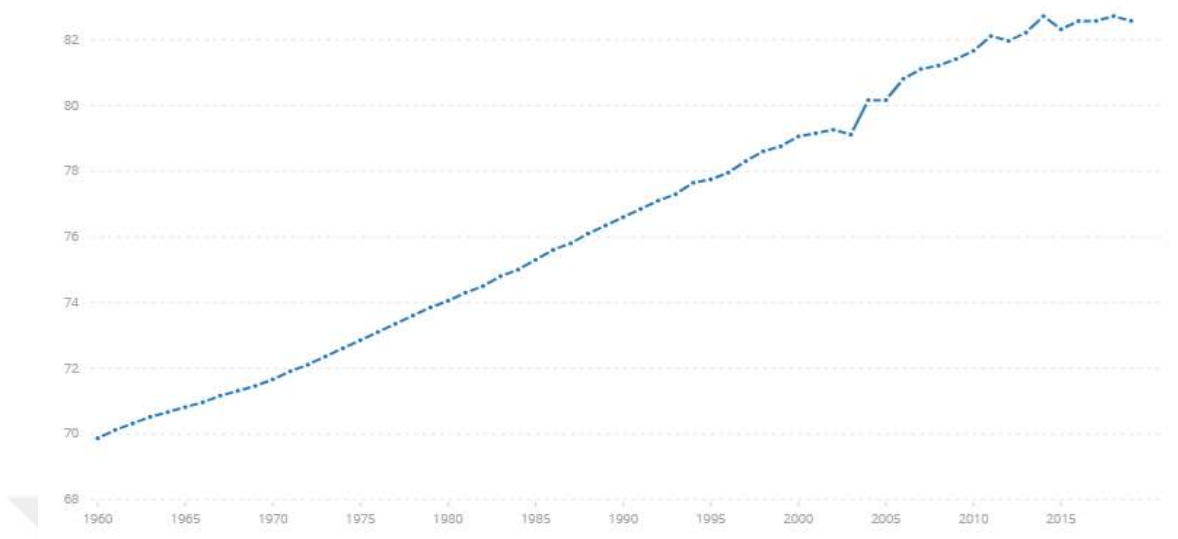
3.2.2.4. Sağlık

Fransa'da 1900'lü yıllardan 1945 yılında kadar siyasi hayatında önemli bir güç olan karşılıklı yarar hareketinin hızlı yükselişiyle damgasını vuran karşılıklı yardım dernekleri ve gönüllülük esaslı ile sağlık sistemi yürütülmüştür. Yasal sağlık sigortası da dahil olmak üzere mevcut sosyal güvenlik sistemi, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda 1945'te kurulmuştur. Sosyal güvenlik sistemi, 4 Ekim 1945 tarihli kararname ile resmi olarak oluşturulmuştur. Savaş sonrası ilk günlerde, yeniden yapılanmaya öncelik verilmiş ve bu nedenle sosyal güvenliğin sağlanması öncelikle işçilere ve ailelerine yönelik olmuştur. Yeni sistemin kapsamı, tüm nüfusu kapsayacak şekilde genişletme ilkesi 1945 gibi erken bir tarihte gündeme gelmiş ancak yalnızca aşamalı olarak uygulamaya konulmuştur. Aslında, yasal sağlık sigortası sadece 1961'de çiftçilere ve 1966'da tarım dışı kendi hesabına çalışan işçilere uygulanmıştır. Bu kapsamı genişletme süreci, halihazırda kapsanan kategorilerin hiçbirine girmeyenler için bir kişisel sigorta sistemi kuran 1974 yasalarında tanınmıştır. Kişilerin bu sigortayı alabilmeleri için katkı payı ödemeleri ya da imkanları yetersiz ise kendi adlarına bakanlıktan katkı paylarını talep etmeleri gerekmektedir. Kapsamı genişletmeye ek olarak, sosyal güvenlik sisteminin kurucuları, büyük ölçüde Birleşik Krallık'taki Beveridge raporundan esinlenerek, herkes için tek tip hakları garanti eden tek bir sistem yaratmayı amaçlamışlardır(Sandier, Paris ve Polton, 2004: 5).

Bugün, üç ana sağlık sigortası planı hakimdir: Nüfusun %95'i, ticaret ve sanayideki çalışanları ve ailelerini kapsayan genel sağlık sigortası planı (régime général), tarım planı ve ulusal sigorta fonu tarafından kapsanmaktadır. Bu nedenle Fransa'da sağlık sigortası diğer “Bismarckçı” sistemlere göre (Alman sistemi gibi) her zaman daha yoğun ve tek tip olmuştur. 1999 yılı Haziran'ında kabul edilen ve 1 Ocak 2000'de yürürlüğe giren “Evrensel Sağlık Kapsamı Yasası” (CMU) şeklinde önemli bir reform gerçekleşmiştir. Bu yasa, adından da anlaşılacağı gibi evrensel sağlık kapsamını oluşturur ve Fransa'da ikamete bağlı olarak yasal sağlık sigortası kapsamı hakkını zorunludur. Ayrıca, geliri belirli bir düzeyin altında olan nüfusun ücretsiz sigorta hakkı bulunmaktadır. Genel kurullar tarafından finanse edilebilecek katkı payları ile eski bireysel sigorta sistemi, şimdi yerini sağlık sigortası hakkına ve sosyal sigorta mantığına dayalı bir sisteme bırakmıştır. Devlet yardımı yerine sigorta yoluyla korumayı benimsemiştir. Fransa'da sağlık ve sosyal işler “*Ministère des Solidarité, de la Santé et de la Prévoyance*”, “*Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı*” devletin resmi kurumu olarak görev yapmaktadır (Ministère des Solidarité, de la Santé et de la Prévoyance, 2021).

Gelişen ve değişen refah devletleri doğrultusunda sağlık alanında yapılan harcamalara ve ekonomik duruma bakıldığında Fransa'da doğumdan beklenen yaşam süresinin yıllara göre artmakta olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda erkek ve kadınların doğumda beklenen yaşam ortalamaları 1960'larda 69,2 iken bu oran 1980'lerde 74'e yükselmiş, 2000'lerin başında 79 olan ortalama yaşam beklentisi, 2019 verilerine göre 82,5 olarak belirtilmektedir.

Grafik 20: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi

Kaynak: World Bank Database, 2021

Fransa’da ortalama yaşam süresinin 82,5 olarak belirlenmesinin ardından Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’daki sağlık harcamaları Tablo 44’de verilmiştir.

Tablo 44: Fransa GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	9,6	10,2	11,2	11,2	11,3	11,4	11,5	11,4	11,5	11,3	11,2	11,1	12,4

Kaynak: OECD Database, 2021

3.2.2.5. Emeklilik

Fransız emeklilik sistemi, kullandığın kadar öde (PAYG) ilkesine dayanmakta ve finansmanı esas olarak işçi ve işverenlerin katkılarıyla sağlanmaktadır. Katkıda bulunan ve emekli olan nüfusun yapısındaki değişiklikleri ve ekonomik ortamdaki değişiklikleri yansıtmak için birkaç kez reform yapılmıştır. Özel sektör ve memurların büyük çoğunluğu için, en son reformlar, tam emekli maaşı için gereken çalışma yıllarının 37,5’ten 40’a çıkarılmasını içermektedir. Yaş kapsamı ise 1955’ten sonra doğanlar için 60’tan 62’ye kademeli olarak artmaktadır. Ayrıca, sosyal güvenlik aylığına hak kazanma yaşı, katkı yılı ne olursa olsun 67 yaş olarak belirlenmiştir. Ancak, tehlikeli işlerde çalışanlar tam olarak 60 yaşından itibaren emekli maaşı almaya hak kazanabilmektedir. Tarihî olarak bakıldığında Fransa’da 1850 yılında ilk özel

demiryolu şirketleri, belirli çalışanlar için emeklilik fonları oluşturmuştur. 1853 yılında III. Napolyon, tüm çalışanlar için sivil ve askeri de dahil olmak üzere emeklilik maaşını 60 yaşına (zararlı işler için 55) genelleştirmiş ve bir ölüm aylığı oluşturmuştur. 1894 yılında madenciler sağlık sigortası ve emeklilik planı, 1909 yılında tüm demiryolu çalışanları için emekli maaşı bağlanması kararlaştırılmıştır. 1910 – 1930 yılları arasında Bismarkçı bir yol izlenmiştir. 1975 yılında kol işçileri ve çalışan anneler için tam emeklilik yaşı 60 yaşa indirilmiştir (Schludi, 2005: 192). 2008 tarihli bir yasaya göre, kişi daha uzun süre çalışmaya istekliyse, emekliliği 70 yaşına kadar izin verilmektedir. Kadınlar çocuk başına iki çalışma yılı daha kazanmaktadır 2010 yılı itibari ile tam emekli maaşı için emeklilik yaşının 65'ten 67'ye yükseltilmiştir (Reimat, 2012: 330).

Fransız emeklilik sistemi esas itibariyle 1945 yılında başlamıştır. Beş ana bölümden oluşan sistemde bunlardan ilki “Primsiz Asgari Emekli Maaşı”dır. 1956 yılında uygulamaya giren bu sistem herhangi bir ücretle çalışmayan 60-65 yaş arasını kapsamaktadır. İkinci olarak “Zorunlu Devlet Emeklilik Hükümü”dür. Sosyal güvenlik katkıları yani çalışanların katkılarıyla fonu sağlanan sistemdir. Üçüncüsü “Zorunlu Mesleki Emeklilik Karşılığı”dır. Devletin emeklilerin maaşların en az %50 oranında desteklediği sistemdir. Dört ve beşinci bölümler ise gönüllü olarak toplu veya bireysel emeklilik sistemlerini kapsamaktadır (CLEISS, 2021).

Kamu emeklilik harcamaları 2018 verisine göre Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın güncel veriler doğrultusunda %13,5'ini kapsamaktadır.

Tablo 45: GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	11,4	12	13,1	13,2	13,5	13,7	13,8	13,7	13,8	13,6	13,5

Kaynak: OECD Database, 2021

3.3. Sosyal Demokrat Refah Devleti Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları

3.3.1. Hollanda

Hollanda, kuzey yarım kürede bulunan bir Avrupa ülkesidir. Yaklaşık 18 milyon nüfusu bulunan Hollanda, meşruti monarşi ile yönetilmektedir. Başkenti Amsterdam'dır. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 51,290 \$ ile 11. sırada yer almaktadır.

3.3.1.1. Sosyal Politika Geçmişi

Hollanda refah devletinin ana hatları ilk kez 1945 tarihli "Van Rhijn" raporunda ortaya çıkmıştır. Bu rapor, tüm nüfus için insana yakışır bir yaşam sağlayan reformist politikalar içeren edilmiş bir sosyal güvenlik sisteminden oluşmaktadır(Van Rhyn Komitesi, 1945). Takip eden yıllarda, olası tüm toplu riskleri kapsamayı amaçlayan kolektif bir sorumluluk oluşturulmuştur. Bireysel refah için oluşturulan bu kolektif sorumluluk, sosyal güvenlik neticesinde vatandaşlara "beşikten mezara" kadar ilgilenme eğiliminde olmuştur. Yoksullar ile ilgili olarak bu döneme kadar geleneksel dönemlerden kalma yoksullara yardım din temelli olmuştur. İlk yoksulluk yasası Hollanda literatürüne göre 1854'de çıkarılmıştır(Eleveld ve Van Vliet, 2013: 1372).

1980'lerde, sosyal yardımların yaygın şekilde yanlış kullanıldığına ve refah devletinin sistem üzerindeki yönetilemez maliyetlerine ilişkin söylemler, sistemin daha da küçültülmesine yol açmış ve reforma ihtiyaç duyulmuştur. Buna ek olarak, uluslararası kuruluşlara üyelikleri neticesinde erkek ve kadınlara eşit muameleye ilişkin talepler nedeniyle, kadın ve erkeklere eşit muamele edilmesini destekleyen daha bireyselleştirilmiş sözde geçim kaynaklarına son verilmiştir. 1990'larda kadınların işgücü piyasasına artan katılımı, sosyal güvenlik hükümlerinde daha fazla değişiklik yapılmasına neden olmuştur. Buradan hareketle geçimini sağlayan hastalıklı kişilerin bakımına ve hayatta kalanlarına yönelik ödenekler, gelir testine tabi tutulur hale gelmiştir(Eleveld ve Van Vliet, 2013: 1373).

3.3.1.2. İstihdam ve İşsizlik

Aktif bir refah devletine geçiş, sosyal politikalarında korporatist unsurlardan açık bir şekilde uzaklaşmayı gerekli kılarak 1970'lerin sonlarında ve 1980'lerin başında,

Hollanda artan işsizliğe, tipik bir korporatist veya muhafazakar rejim stratejisi olan işgücü arzını azaltarak yanıt verilmiştir(Esping-Andersen, 1999: 57). 1980'li yıllarda bu işsizlik üzerine geliştirilen strateji, kademeli olarak etkinleştirme politikalarıyla desteklenerek işgücü piyasasına katılım oranlarının artırılmasını hedefleyen bir politikanın önü açılmıştır. Dolayısıyla korporatist ilkeye göre örgütlenen özel kuruluşların yerini devlet tarafından örgütlenen kamu kuruluşları almıştır. İşsizlik ve maluliyet risklerinin sorumluluğu devletten ve sosyal ortaklardan bireysel işverenlere ve çalışanlara kaymıştır. 2004 yılında “Çalışma ve Refah Yasası”nın yürürlüğe girmesinin bir sonucu olarak belediyeler, sosyal yardım konusunda daha fazla takdir yetkisi elde etmiştir. Son olarak, uzun süreli bakım konusunda yeni bir eylem olarak sivil toplum yeniden canlandırılmış, gönüllü yardımın ve yönetişimin etkinliği vurgulanmıştır (Eleveld ve Van Vliet, 2013: 1380). Bu mesleki hükümlerin yanı sıra, Hollanda refah devletinin aktif işgücü piyasası politikası, çocuklar, sağlık, uzun süreli bakım alanlarında yaşlılık, barınma, eğitim ve sosyal yardım, sosyal destek gibi evrensel hükümleri barındırmaktadır(Sapir, 2006; Draxler ve Van Vliet, 2010: 120) .

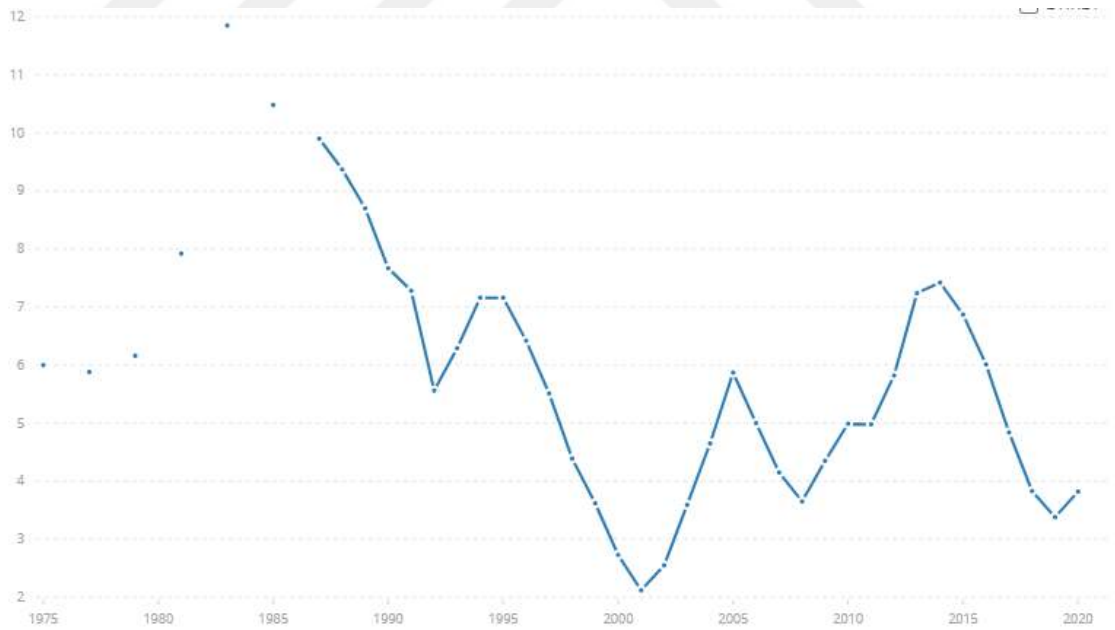
Hollanda sosyal güvenlik hukuku, 1995 yılında çıkan ve esas olarak gelir korumasına ilişkin hakları içermekle birlikte; genellikle yeterli barınma, eğitim veya sosyal hizmet hakları gibi diğer refah devleti düzenlemelerinden de bahsetmektedir(Heerma van Voss ve Klosse, 2010: 102). Bir çalışanın hastalık nedeniyle çalışmadığı durumda, ilk iki yıl boyunca ücretlerin %70'ini alma hakkına sahip olması, sosyal güvenlik yapısı ile ilgilidir. Sosyal güvenlik hakkının vatandaşlar ve özel şahıslar arasındaki sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükler yoluyla da uygulanabileceği Hollanda refah anlayışında mümkündür (Vonk ve Marseille, 2010: 372). Gelir koruma planlarına, sosyal sigortaları ve çalışanları işsizlik, sakatlık, yaşlanma veya evin geçimini sağlayanın ölümü nedeniyle gelir kaybı riskine karşı koruyan hükümleri içermektedir. Gelir koruma planları ulusal sigortaları, sosyal sigortaları, sosyal hükümleri ve vergi indirimlerini içermektedir. Yani vatandaşlar, ancak sosyal sigorta haklarına sahip olmadıkları takdirde sosyal yardım hükümlerine hak kazanırlar(Eleveld ve Van Vliet, 2013: 1381).

İşsizlik sigortası çalışanları işsiz kaldıktan sonra gelir kaybı riskine karşı sigortalamaktadır. İşsizliğinden en az 6 ay önce çalışmış olanlar işsizlik ödeneği talep edebilmektedir. Yardımlar, ilk 2 ay boyunca mevcut alınan ücretin %75'i kadar, sonraki

aylarda ise ücretin %70'i kadardır. İşsizlik yardımının %80'den %70'e düşürülmesi ise 1987 yılındaki sosyal politikada gerçekleşen reformlarla olmuştur(Hou, 2009: 216). Yardım hakkının süresi yaşa ve çalışma kaydına bağlıdır ve maksimum 38 aydır. Vatandaşlar, gelirlerinin son 5 yıl içinde sosyal asgariyi aşmaması veya özel ihtiyaçları olması durumunda nakdi veya ayni yardımlar için ek haklar da talep edebilir. Vefat eden sigortalıların hayatta kalan ailesi, nakit yardım alma hakkına sahiptir. Yaşlılıktan kaynaklanan gelir kaybı riski, 65 yaşına ulaşan vatandaşlar için asgari gelir sağlayan bir ulusal sigorta programına dahil edilmektedir(Eleveld ve Van Vliet, 2013: 1382).

Tüm bu açıklamaların ardından Hollanda'da tarihsel olarak nüfusun işsizlik oranına bakıldığında 1975 yılında %6 olan oranı 1990'da %7.7'ye yükselmiştir. Takip eden yıllarda 2000 yılında %2 oranına gerileyen işsizlik 2010 yılında %5 seviyelerine çıkmış ve 2020 yılı itibari ile %3 oranına düşmüştür. Mevcut işsiz sayısı ise mevcut nüfus içinde 251.000 kişidir. Bu dalgalanmanın en büyük etkisi uygulanan politikaların etkinliği ve ekonomidir.

Grafik 21: Hollanda Toplam İşsizlik Oranı 1975 – 2020 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini katsayısı ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. Hollanda'nın tarihi olarak gini katsayısı oranlarına bakıldığında 1987 yılında %26,8 olan oran 2005 yılında %29'a

yükselmiştir. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın en büyük etken olduğu gini kat sayısı oranı yine ekonomik durum ve uygulanan ekonomi politikaları artan nüfus gibi etmenlere göre değişiklik göstermektedir.

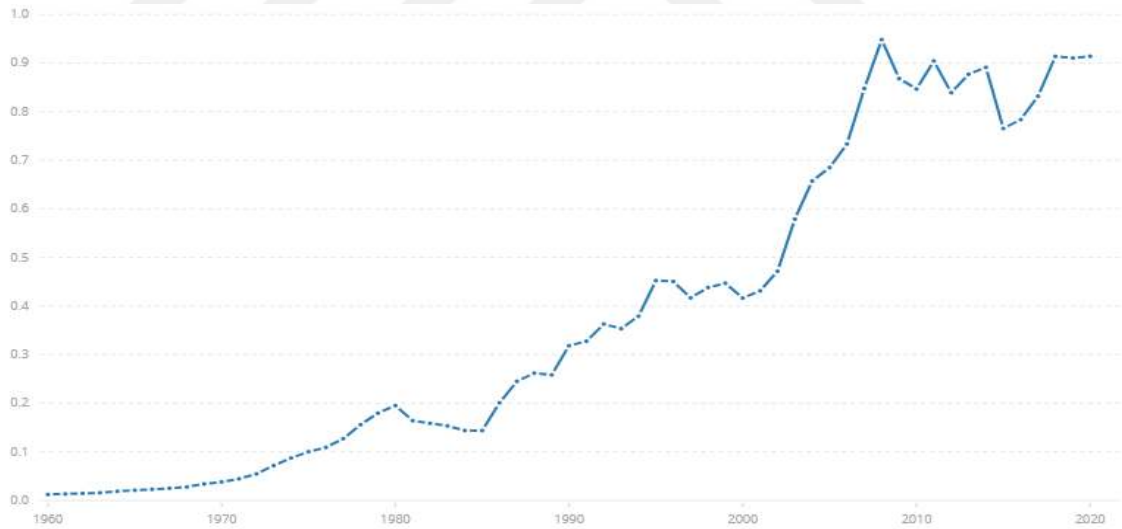
Tablo 46: Hollanda Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	28,8	29	27,8	27,8	27,6	28,1	28,6	28,2	28,2	28,5	28,1

Kaynak: World Bank Database, 2021

Hollanda Gayri Safi Yurt İçi Hasılası 1970'li yılların başında yıllık 38.165 milyon dolar iken bu rakam 2000'lerin başında on kattan fazla artarak 416 milyon dolara ve günümüzde 2020 yılı verilerine göre ikiye katlamış olan bu rakam 913 milyon dolar seviyesinde seyretmektedir. Yıllık kişi başına düşen rakam ise 52.304 bin dolar şeklinde belirtilmektedir(CBS Statistics Netherlands, 2021).

Grafik 22: Hollanda 1960 – 2020 Yılları Arası GSYİH (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021; CSB Statistics Netherlands 2021

Yoksulluk ölçütü olarak görelî yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Hollanda'da medyan gelirin %50'nin altında kalan nüfusun yüzdesi,

2000 yılında %7,4'e gerilemiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %8,1 olarak hesaplanmıştır. 2020 yılı üçüncü çeyreği resmi rakamlarına göre ise yıllık medyan gelir 29.900 £ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 47: Hollanda'da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	7,4	7,8	8,5	7,4	7,9	8,2	7,9	7,9	8,5	7,8	8,1

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre Hollanda'da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 48'de gösterilmiştir.

Tablo 48: Hollanda Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı(%)

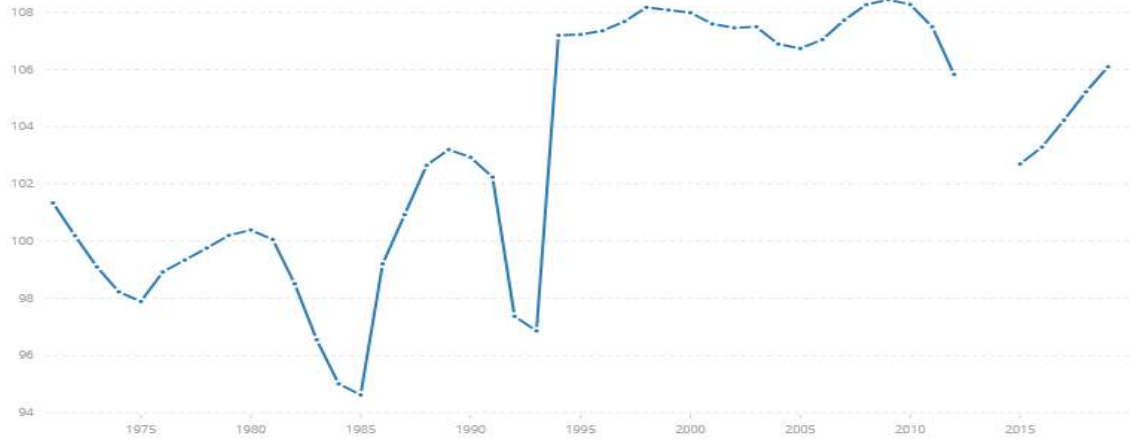
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0,2	0,1	0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,2	0,1
3,20\$	0,3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.3.1.3. Eğitim

Zorunlu Eğitim Yasasına göre 5 ila 16 yaş arasındaki çocukların eğitim görmesini şart koşulmuştur. 18 ile 30 yaş arasındaki öğrenciler, öğrenim bursu alma hakkına sahiptir. Hibenin düzeyi, ebeveynlerin gelirine göre belirlenir. Bu doğrultuda okula kayıt oranları 1975 yılında %97,8 iken bu oran 1998 yılında %108'e yükselmiş ve 2020 yılı itibari ile %107 olarak hesaplanmıştır. (World Bank Database, 2021).

Grafik 23: 1970 – 2020 Yılları Arası Hollanda Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

3.3.1.4. Sağlık

Sağlık sisteminde Hollanda'da, kamu ve özel sağlık sigortaları modelini yansıtan bir ulusal sağlık sigortası programı ilk kez 1941'de uygulamaya geçirilmiştir. 2006 yılı Sağlık Sigortası Yasası ile geleneksel kamu ve özel sigorta piyasalarını, özel sigorta ve zorunlu sigorta kapsamında destekleyen tek bir evrensel sosyal sağlık sigortası programında birleştirilmiştir. 18 yaşından küçük çocuklar otomatik olarak sigortalıdır. Sigortasızlar para cezasına çarptırılır ve sigorta primleri doğrudan gelirden tahsil edilmektedir. 2011'den bu yana, Hollanda'da sigortasızların sayısı istikrarlı bir şekilde azaldı. 2016 sonunda 23.000 kişi (nüfusun %0.2'sinden azı) sigortasız kalmıştır(The Commonwealth Fund, 2021).

Hollanda Sağlık Sigortası Kanunu'na göre, vatandaşlar sadece sağlık sigortasına kabul edilmekle kalmaz, aynı zamanda sağlık giderlerini de sigorta ettirmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülükler uymak için vatandaşların özel bir sağlık sigortacısı ile sözleşme yapması gerekmektedir. Sağlık sigortası, sigortalı kişiler ve işverenler tarafından ve küçük bir kısmı da 18 yaşından küçük çocukların sigorta masraflarını karşılayan ulusal hükümet tarafından finanse edilmektedir. Düşük gelirli vatandaşlar, masrafları ulusal hükümete karşı tazminat hakkına sahiptir. Sağlık sigortası haklarına ek olarak, vatandaşlar uzun süreli bakımla ilgili yardımlardan (nakdi ve ayni) yararlanma hakkına sahiptir(MSAE, 2021). Bu doğrultuda Hollanda da Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya

oranla sağlık harcamaları CSB Statistics Netherlands 2021'in verilerine göre %9,5 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 49: Hollanda GSYİH'da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	7,7	9,1	10,2	10,2	10,5	10,6	10,6	10,3	10,3	10,1	10	10,2	11,2

Kaynak: CSB Statistics Netherlands, 2021; OECD, 2021

Gelişen refah devletleri doğrultusunda sağlık alanında yapılan harcamalara ve ekonomik duruma bakıldığında Hollanda'da doğumdan beklenen yaşam süresinin yıllara göre artmakta olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda erkek ve kadınların doğumda beklenen yaşam ortalamaları 1960'larda 74 iken bu oran 1980'lerde 75,5'e yükselmiş, 2000'lerin başında 77 olan ortalama yaşam beklentisi, 2020 verilerine göre 83 olarak belirtilmektedir(World Bank Database, 2021).

Grafik 24: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.3.1.5. Emeklilik

Emeklilik programına göre Hollanda'da emeklilik her biri kendi özelliklerine sahip üç ayaklı güçlü bir temele sahiptir. Bu doğrultuda İlk unsur, "Genel Yaşlılık Emeklilik Yasası"dır. Hükümet tarafından 1957'de oluşturulan ve Hollanda'da yaşayan herkese hak edilen yaşa gelindiğinde verilen anayasal bir haktır. Bugüne kadar

emeklilik yaşı genel itibarı ile 65 yaş olarak kabul edilmekte ancak son birkaç yıl sonra örneğin 2024 beklentisi ve mevcut emeklilik planlara göre emekliliğe hak kazanma yaşı 2024'te 67 yaş olması beklenmektedir. Bundan sonra yaşam beklentisinin gelişimi ile ilişkilendirilerek bu yaş oranı değişiklik gösterebilir. Hollanda'da ikamet edenler, gerekli yaşa ulaşana kadar (yaklaşık 50 yıl boyunca ki bu yaş doğumdan beklenen yaşam yılına göre değişiklik gösterebilir) her yıl emekliliğin %2'sini tahakkuk ettirmektedir. Emekliliği tahakkuk ettirmek için ücretli bir işte çalışıyor veya ücretli bir işte bulunmuş olma şartı aranmamaktadır. Emeklilik, asgari düzeyde temel bir hüküm olarak görülmekte ve çoğu durumda diğer emeklilik sistemi ayakları ile elde edilen gelirlerle desteklenmektedir. Emeklilik sistemi “Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı” tarafından yönetilir ve alıcı tarafından ödenen gelirden değil, vergi gelirlerinden finanse edilmektedir.

İkinci unsur, çalışanların büyük çoğunluğunun çalışma hayatları boyunca tahakkuk ettirdiği mesleki emeklilik tahakkuklarından oluşmaktadır. Çalışanlar ve işverenler, bireysel yada toplu iş sözleşmelerinde kararlaştırılan katkı payını işverenin bağlı olduğu bir emeklilik fonuna ödemektedir. Kar amacı gütmeyen Hollanda emeklilik sistemi, emeklilik fonlarını sermaye fonu temelinde işletir. Çalışan, işvereni ile birlikte, ödenen katkı paylarından ve bu katkıların toplu yatırımı yoluyla yıllar içinde emeklilik fonu tarafından elde edilen getiriden emeklilik hakkı kazanır. Vergi indirimleri ise belirli bir gelir düzeyine kadar emekli maaşı tahakkuklarına uygulanmaktadır(Federation of The Dutch Pension Fuds).

Üçüncü ve son unsur ise belirli bir düzeye kadar vergi indirimleri ile emeklilik tahakkuku için katkı payı ödenebilecek bireysel bankacılık veya sigorta ürünlerinden oluşmaktadır. Tüm bu unsurlardan yola çıkarak Hollanda'da Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içerisinde 2018 verilerine göre 5,2 olarak saptanmıştır.

Tablo 50: Hollanda GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	4,6	4,6	4,9	5	5,2	5,3	5,4	5,3	5,3	5,1	5,2

Kaynak: OECD Database, 2021

3.3.2. Danimarka

Danimarka, kuzey yarım kürede bulunan İskandinav ülkesi olmasının yanında bir kuzey Avrupa ülkesidir. Yaklaşık 6 milyon nüfusa sahip Danimarka, anayasal monarşi ile yönetilmektedir. Başkenti, Kopenhag'dır. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 58,439 \$ ile 7. sırada yer almaktadır.

3.3.2.1. Sosyal Politika Geçmişi

Tarihsel perspektifte bakıldığında 1700'lü yıllarda Danimarka düşük üretkenliğe, serflere ve düşük yaşam standartlarına sahip ilkel bir ülkeydi. Ancak bu yüzyılın sonuna gelindiğinde, aydınlanmadan ilham alan reformlar Danimarka toplumunu dönüştürmüş ve Fransız Devrimi'nin ülkeyi önemli ölçüde etkilemesini engellemiştir (Christiansen, Johansen ve Petersen, 2010: 111). 1787 tarihli Yoksulluk Komisyonu belediyeleri işsizler için barınaklar, daha iyi sağlık hizmetleri için hastaneler ve yoksul yaşlılar için evler sağlamakla görevlendirmiştir. 1798'de ilk olarak yoksulluk yasası çıkartılmıştır (Özdemir, 2007: 452). Bu yoksulluk reformlarının yanında kitlesel bir eğitim sistemi oluşturulmuştur. 1802 ve 1803'te getirilen düzenlemeler, dilencilığe karşı yasakları yoğunlaştırmış ve yoksullara kaynak sağlamak için bir yoksulluk vergisi oluşturulmuştur (Wessel Hansen, 2008: 179). Köylülerin yaşamlarını iyileştirmeye çalışan on sekizinci yüzyıl savunucuları, sosyal reformları tarımsal üretkenliğin genişlemesine bağlamış, eğitimde sosyal yatırımı desteklemiş ve köylülerin sosyal istikrarının ekonomik büyümenin görevleri için gerekli olduğunu öne sunmuşlardır (Sundberg, 2004: 146).

Danimarka'da yardım politikası, güçlü normların ve ahlaki temelli tutumların varlığı ile karakterize edilen ayrı bir alan olarak algılanabilir. Normatif unsurlara yaptığı vurgu, daha küçük Batılı devletler arasında dış politika davranışına ilişkin daha genel çalışmaların bulgularıyla oldukça uyumlu olmuştur. Burada norm temelli davranış, dış politika performansının merkezi bir belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuzey-Güney refah politikalarını inceleyen Pratt'e göre, kilit iç politika endişelerini uluslararası norm belirleme ile ilişkilendirme girişimlerini “*insani enternasyonalizm*” olarak nitelendirmiştir. Daha genel terimlerle, kavram “sanayileşmiş devletlerin vatandaşları tarafından sınırlarının ötesindekilere karşı etik yükümlülüklerle sahip

olduklarını ve bunların da hükümetlerine yükümlülükler yüklediğini kabul etmelerini” belirtmektedir(Pratt, 1989: 13). Bu, temel politika bileşeni olarak “*küresel yoksulluğu hafifletme ve daha az gelişmiş ülkelerin kalkınmasına yardımcı olma*” çabalarına verilen desteği içermektedir. Bu perspektifte yardım politikası, yerel ve sosyal refah politikasının doğal ve karmaşık olmayan bir uzantısı olarak algılanabilir (Pratt, 1989: 15-16; Stokke, 1989).

Danimarka, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında ekonomik olarak “*laissez-faire*” (bırakınız yapsınlar) düşüncesinin egemen olduğu bir döneme girmiştir. 1857’de loncaların kaldırılması buna bir örnektir. 1849 Anayasa Yasası ile güçlü çalışma gruplarının hakları reddedilmiştir. Aynı zamanda kendi geçimlerini sağlayamayanlar(yoksullar) için kamu desteği ve sosyal haklar yaratmıştır(Petersen, Petersen ve Christiansen, 2010: 72). Anayasa reformu dışında önemli bir yoksullukla mücadele yasası çıkarılmamıştır. Yine de egemen liberal ideolojiye rağmen Danimarka, “*halk hareketi*” gibi güçlü toplumsal hareketler, belediye düzeyinde yoksullukla mücadele etmek ve toplumdaki kolektif bağları korumak için yoksul işçilere yüksek düzeyde sosyal yatırımı sürdürmeye çalışmıştır(Petersen, Petersen ve Christiansen, 2010: 80).

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Danimarka, rekabetçi dünya pazarları, sanayileşmeyle bağlantılı sosyal sorunlar, genişleyen beceri gereksinimleri ve işgücü piyasasının liberalleşmesiyle bağlantılı endüstriyel çatışmalarla karşılaşmıştır (Gourevitch, 1986). Siyasi alan ise parlamentonun yürütme ve üst kanadını kontrol eden Sağ Parti ile alt meclisi kontrol eden Sol Parti arasındaki çıkmaz nedeniyle derinden işlevsiz hale gelmiştir. Sol Parti çoğu önlemleri ele almayı reddetmiş, bu nedenle 1875’ten 1890’ların başına kadar neredeyse hiçbir önemli yasa meclisten geçememiştir(Udsholt, 1997: 25). Son olarak taraflar, doruğa ulaşan toplumsal sorunlara ve evrenselciliğe kapsamlı çözümler üretmek üzere işbirliği yaparak 60 yaş üstü bireylere “1892 Yaşlılık Emekli Maaşı” ile başlayıp çalışma ediminden mahrum olan bireylere “1907 İşsizlik Yasası”nı yürürlüğe koymuşlardır(Petersen, Petersen ve Christiansen, 2010: 82).

Danimarka yardımının altında yatan yoksulluğu azaltma mantığı, yukarıda bahsedilen ve belirtilen politika hedeflerinde yalnızca belirsiz bir şekilde yansıtılmıştır. Danimarka Kalkınma İşbirliği Yasası ilk olarak 1971’de kabul edilmiştir. Sosyal

ilerleme kavramını temel alan bu yasada kavrama çokça atıfta bulunulmuş ancak bu şekli ile kabaca ele alınmamıştır. Uluslararası yardım kuruluşlarının yoksulluğa en iyi yaklaşım olarak “yoksulluğu azaltmak” konusundaki genel vurgusu, Danimarka'nın yoksulluğu azaltma hedefi beyanını da etkilemiştir. Dolayısıyla 1970'lerde çeşitli nedenlerle yoksulluğu azaltma tartışmaları “ekonomik büyüme” ve “sosyal ilerleme” arasındaki dengeye değinmiş ve hükümeti iki kavram arasındaki bağlantıyı vurgulamaya sevk etmiştir. (Danida, 1982: 70-71; COWI, 1996: 6).

Temel ihtiyaçlar konusunda uluslararası tartışma bu nedenle Danimarka'nın yardım politikası açıklamalarını da etkilemiştir. Bu nedenle 1970'lerin ikinci yarısında, yoksul insanların yaşam koşullarıyla ilgili bir ilgi yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Sosyal piyasa yatırımlarını ve kırsal kalkınmayı destekleyen bireysel yardım müdahaleleri yoluyla yoksulluğun azaltılmasına ağırlıklı olarak proje temelli bir odaklanmanın yolu açılmıştır(Danida, 1982: 113). Buna göre 1970'lerin sonlarını, Danimarka'nın yardım politikalarının “yoksulluğu önlemenin” başlangıcı olarak kabul etmek uygun görünmektedir (COWI, 1996: 8).

Tüm ülkelerde olduğu gibi yoksullukla mücadele tek bir yasa, bakanlık, kuruluş, amaç, hedef ve politikalara bağlı değildir. Yoksulluğu önlemek topyekün bir büyümeyi gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda Danimarka'da yoksullukla mücadelede ağırlıklı olarak dört bakanlık görev yapmaktadır. Sosyal İşler ve Yaşlılar Bakanlığı, Çocuk ve Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İstihdam Bakanlığı olarak sayılabilir(<https://www.regeringen.dk/>). Refahın sağlanması geniş yasalara bağlı olmakta ve hizmet sunumunda en etkili kurum belediyeler olmaktadır. Yine bu hizmetlerin sağlanmasında belediyelerin ciddi özerklikleri bulunmaktadır(Fırat, 2019: 28). İşgücü piyasasına tabi olmaksızın tüm Danimarkalılar, sosyal hizmet ve sosyal koruma uygulamalarından yararlanabilirler(Lykketoft, 2010: 10).

Danimarka sosyal politikasının en önemli özellikleri tam olarak şu şekilde sıralanabilir(Lykketoft, 2010: 13).

- Eğitim ücretsizdir. Özel okullara yapılan harcamaların %85'i bile kamu tarafından finanse edilmektedir. Mesleki ve akademik eğitim ücretsizdir. Buna Danimarka'nın öğrenciler için en cömert hibe programına sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

- Yerel çocuk bakımı ile ilgili olarak –kreşler, anaokulları ve okul sonrası bakım tesisleri – ebeveynlerin harcamalardaki payı genellikle gelir harcamasının üçte birinden azdır. Birden fazla çocuğu olan aileler ve düşük ücretli çalışanlar için bu oran daha azdır. Toplam giderlerin dörtte üçü vergilerle karşılanmaktadır. Mali olarak bu, kadınların işgücü piyasasına girişini kolaylaştırmış ve bu durum 2 ile 5 yaş arasındaki çocukların %96'sının neden çocuk bakımı düzenlemelerinin bir parçası olduğunu açıklar niteliktedir.
- Yemek pişirme, temizlik vb. işlerinde güçlük çeken yaşlı vatandaşlar, yerel yöneticiler tarafından yapılan bir incelemeden sonra ücretsiz olarak evlerinde yardım alırlar. Bu yardımlar genellikle belediyeler tarafından sunulmaktadır. Büyük hibeler, kendilerine bakamayacak durumda olan yaşlılar için ev kiralarnı azaltmak için oluşturulmuştur.
- Sağlık sistemi ücretsizdir. Sadece muayene dışında ilaç temini hane halkına ait birey tarafından karşılanır.
- İş eğitime büyük ölçekli yatırımlar işçilerin işgücü piyasasına tam olarak hazır olması gerektiğini belirlemede etkindir.
- İşsizlik ödeneğine hak kazanma süresi kısaltılmıştır. (Ancak işsizlik ödeneği bir grup dışında azaltılmamıştır. 25 yaşın altındaki eğitim ve öğretim görmemiş, uzun süredir işsiz olan ve olan gençler daha düşük faydalara zorlanmıştır.)
- Emeklilik yaşının 65 yaş olması, 2022 yılında 67, 2030 yılında 68 ve 2070 yılı itibari ile 74 yaş olması öngörülmektedir.

3.3.2.2. İstihdam ve İşsizlik

Sosyal hayat ile ilgili düzenlemeleri aktif işgücü piyasaları ile ilişkilendirilmesi ile 1990 yılında işsiz genç bireyler için “*gençlik sosyal destek programı*” getirilmiştir. Bu doğrultuda gençlerin bu programdan yararlanmaları için pasif uygulamalardan vazgeçilmiştir. 1990’larda pasif gelir desteğinden yararlanma süresi 9 yıl iken 2000 yılında bu süre 4 yıla indirilmiştir. 1997 yılındaki sosyal koruma reformu ile ise gelir desteğinden yararlanmak ancak aktif sosyal koruma uygulamalarına katılım şartıyla sağlanmıştır(Hou, 2009: 2003; Tergeist, Grubb, 2006: 19).

Sendikal hareketin işçiler için uzun süreli sosyal anlaşmanın bir parçası olmuştur. Bu nedenle işverenlerin dalgalanan piyasa koşullarına göre işe almaları ve işten

çıkarmaları düzenlenmiştir. Piyasa koşulları değiştiğinde işverenler yeni istihdam olanaklarını artırmaları istenmektedir. Bununla birlikte, sosyal sözleşmenin bir başka yönü, işsizliğin ilk gününden ve birkaç yıl sonrasında itibaren en düşük ücretli işçilerin, mevcut ücretlerinin %90'ına eşit yardım alma hakkına sahip olduğu işsizlik sigortası sistemidir.

Düşük ücretli işçilere sağlanan cömert sosyal yardım hakkının arkasındaki ideoloji, hiç kimsenin işsizlik nedeniyle evini terk etmeye zorlanmaması gerçeğidir. Buna karşılık, işsizlik ödeneğine hak kazanabilmek için, yardım talebinde bulunan kişinin işgücü piyasasına ve aktifleşme politikalarına tam olarak hazır olması şarttır. Yardım oranı, hastalık sırasında ve analık izninde işsizlik sigortasındaki ile aynıdır. İşsizlik yardımlarının süreside tarihsel bağlamda 1994'te 4 yıl, 1995'te 2 yıl ve 2000'de 1 yıl olarak düzenlenmiştir(Høugelund ve Pedersen, 2002: 15). Hastalık ve analık izni sırasındaki yardımlar çok kısa bir aktif çalışma süresinden sonra elde edilirken, işsizlik ödeneğine hak kazanmak için 12 ay önceden çalışma ve 12 ay işsizlik sigortasına üye olunması gerekir. İşsizlik sigortasının gereklilikleri karşılanmazsa, başvuru sahibi yalnızca sosyal yardım hükümlerine göre daha düşük bir nakit miktarına hak kazanmaktadır. Bu miktar hanenin durumuna bağlı olmakta ve herhangi bir eşin çalışma edimi karşılığı geliri ve tüm net varlıkları nakdi yardım miktarını azaltmaktadır. Danimarka sosyal yardım sistemi aşağıdaki şekilde finanse edilmektedir(Lykketoft, 2010: 15).

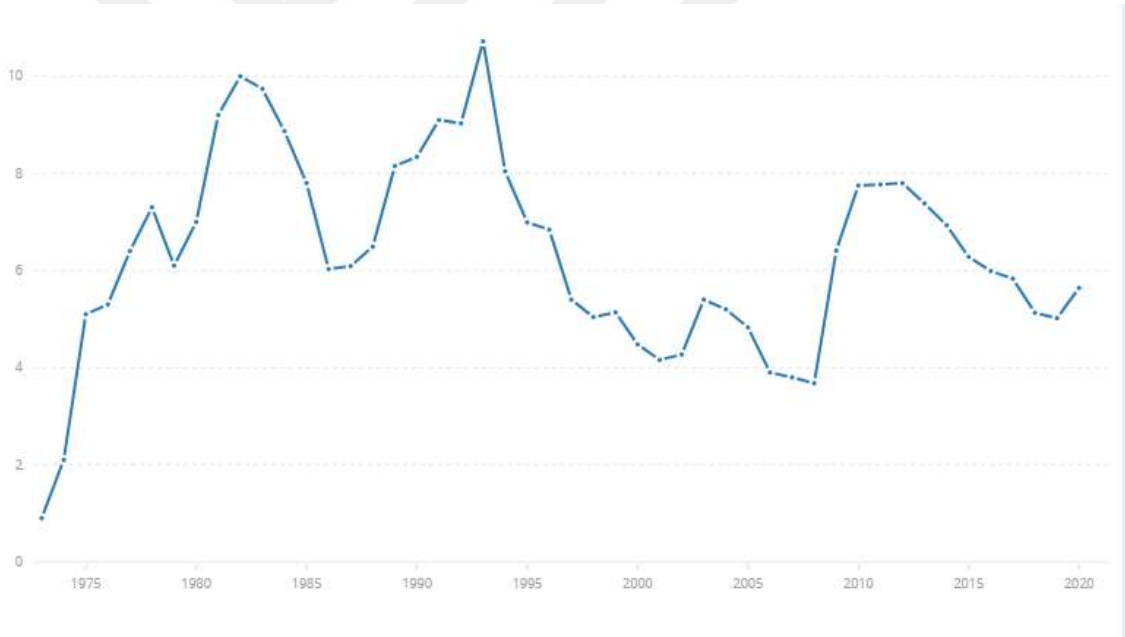
- Hastalık ve analık izninin toplam tutarı ile nakit yardımları ve çoğu işsizlik ödeneğinin maliyeti olağan vergi (gelir vergisi, katma değer vergisi vb.) ile finanse edilmektedir.
- Çalışanlar, faydalanabilme maliyetinin küçük bir kısmını üyelik aidatlarıyla finanse etmektedir.
- İşverenler işsizlik sigortası sisteminin finansmanına katkıda bulunmazlar.

Engellilere yönelik mesleki düzenleme ve iyileştirmeler neticesinde çalışabilecekleri durumlara ve pozisyonlara göre çalışma edimini çekici duruma getirici uygulamalar yürürlüğe girmiştir. Bu doğrultuda çekici uygulamaların en göz alıcısı ise

gelir testi sonucu verilen yardım miktarının hastalık için verilen yardım miktarınca olmasıdır(Høugelund ve Pedersen, 2002: 17).

İşgücü piyasası politikaları ve genel olarak ekonomi politikalarının, işsizlikten etkilenen herkesin hızla ilerleyeceği ve ek beceriler, iş eğitimi veya yeni bir iş yeteneği kazanması şeklinde düzenlenmesi, böylesine verimli bir sistem için çok önemlidir. Aktif işgücü piyasası politikasının yoğunlaştırılmasının temel amacı, tüm işsizlere geri çeviremeyecekleri iyi bir teklif sunmaktır. Dolayısıyla tüm işsizlerin niteliklerini yeni iş fırsatlarına hazırlamak ve yükseltmek için aktifleşme politikaları önemlidir. Bu doğrultuda yıllara göre nüfus yüzdesindeki işsizlik oranlarına bakıldığında 1975’lerde %5 olan işsizlik oranı 2000’li yılların başında %4’e gerilemiş, günümüzde ise %4,6 oranında seyretmektedir.

Grafik 25: Danimarka Toplam İşsizlik Oranı (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Okullara, eğitime(genel ve özel eğitim / işgücü piyasası eğitimleri vs), yaşlılara ve sağlık hizmetleri ile çocuk bakımının büyük bir kısmına, bireysel ödemeler yerine vergilerle finanse edildiğinde, harcanabilir gelirlerin dağılımı daha eşit olacaktır. Harcanabilir gelirler Danimarka'da dünyanın diğer birçok ülkesinden daha eşit bir şekilde dağılmıştır. Eşit bir gelir dağılımı elde etmek için toplam gelirin ne kadar büyük

bir bölümünün yeniden dağıtılması gerektiğini gösteren Gini katsayısı, Danimarka’da yıllara göre şu şekilde ifade edilmektedir.

Tablo 51: Danimarka Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	23,8	25,2	27,2	27,3	27,8	28,5	28,4	28,2	28,2	28,7	28,2

Kaynak: Denmark Statistics, 2021

Danimarka Gayri Safi Yurt İçi Hasılasına tarihsel olarak bakıldığında 1970’li yıllarda 17,075 milyar \$ olan gayri safi yurt içi hasıla, 1980’de 71,128, 1990’da 138,247, 2000’de 164,159, 2010’da 321,995 ve 2020 yılı itibari ile 356,085 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Yıllık kişi başına düşen miktar ise 60.908 bin dolar olarak saptanmıştır. Buradan hareketle yıllara göre gayri safi yurt içi hasılanın artan nüfus, iş gücü, eğitim düzeyi ve doğumda beklenen yaşam süresi gibi etkenlerle sürekli olarak artması normaldir.

Grafik 26: Danimarka 1970 – 2020 Yılları Arası GSYİH (\$)

Kaynak: Denmark Statistics, 2021; Word Bank Database, 2021

Yoksulluk ölçütü olarak görelî yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Danimarka’da medyan gelirin %50’inin altında kalan nüfusun

yüzdesi, 2000 yılında %4,5 iken güncel veriler doğrultusunda 2018 yılı itibari ile %6,6 olarak belirtilmiştir.

Tablo 52: Danimarka’da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	4,5	5,9	7	6,5	6,2	6,7	6,8	5,9	6,7	6,9	6,6

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla oranlarına bakıldığında, yıllara göre Danimarka’da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanlara göre kişi başına yoksulluk oranı Tablo 53’de gösterilmiştir.

Tablo 53: Danimarka Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)

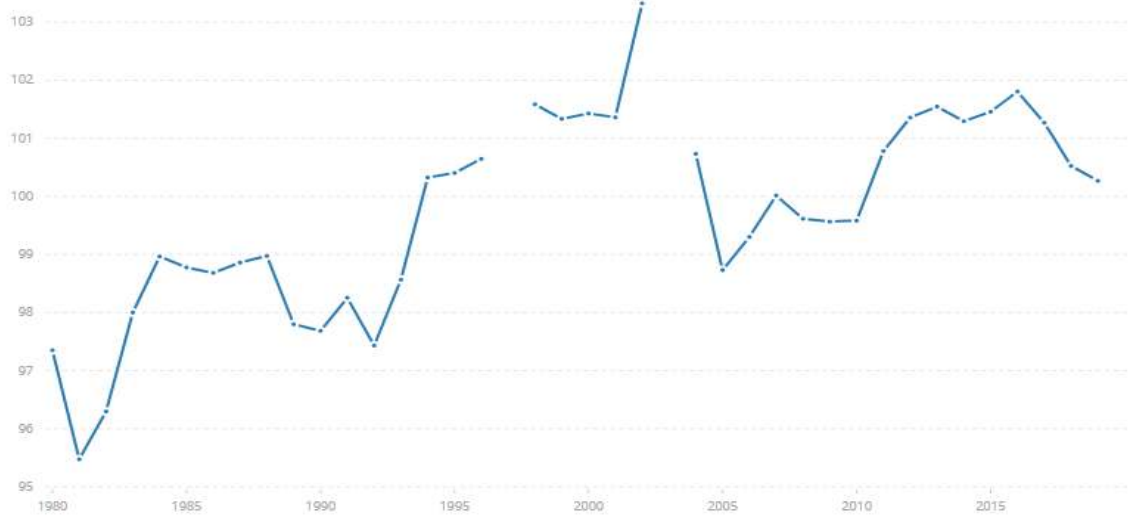
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0	0,3	0,1	0	0	0,3	0,2	0,2	0,3	0,1	0,2
3,20\$	0	0,3	0,1	0	0	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.3.2.3. Eğitim

Eğitim alanına bakıldığında diğer insanlarla etkileşimi vurgulayan yüksek kaliteli bir ilköğretim ve ortaokul ile sağlam bir genel eğitim seviyesi sosyal becerilerin gelişimi, doğaçlama yeteneğinin gelişimi ve mesleki eğitim için güçlü bir yapının oluşması Danimarka için elzemdir. Bu doğrultuda Danimarka’da okula kayıt oranı bazı yıllarda %100’lük dilimi aşmış olsa da Dünya Bankası verilerine göre okula kayıt oranı çoğunlukla %100’ün altına düşmemiştir(World Bank Database, 2021).

Grafik 27: 1980 – 2019 Yılları Arası Danimarka Okula Kayıt Oranları (%)

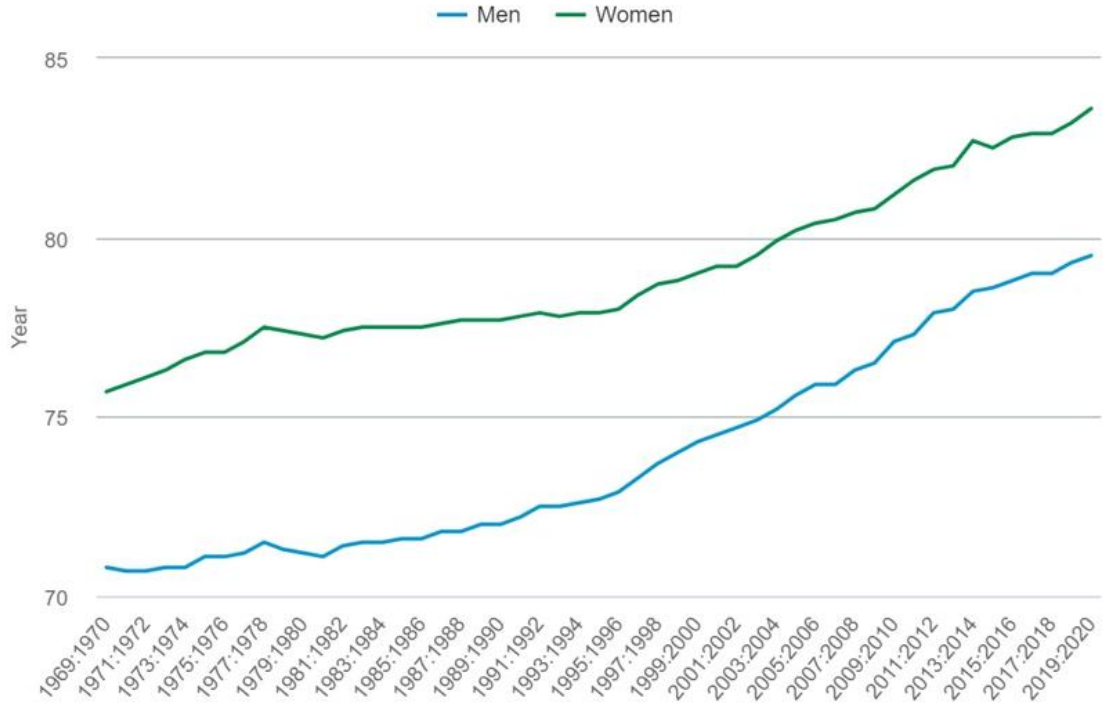

Kaynak: World Bank Database, 2021

3.3.2.4. Sağlık

Danimarka İstatistik Kurumu verilerine göre doğumdan beklenen yaşam süresi yıl bazında yıllar geçtikçe artmaktadır. Bu doğrultuda 1970'lerde doğumdan beklenen yaşam süresi erkeklerde ortalama 70,5 iken kadınlarda bu oran 76,2 olarak belirlenmiştir. Takip eden yıllarda örneğin 1990'ların sonunda doğumdan beklenen yaşam süresi erkeklerde ortalama 73 iken kadınlarda bu oran 78'e yükselmiş ve 2020 yılı itibari ile yine doğumdan beklenen yaşam süresi erkeklerde ortalama 79.5 iken kadınlarda bu oran 83,6 ya yükseldiği görülmektedir(Denmark Statistics, 2021). Yıllara gören artan doğumdan beklenen ortalama yaşam süresinin giderek artış göstermesi, Danimarka için kuşkusuz değişen ve iyileşen yaşam koşulları ve refah politikaları ile açıklanabilir(Denmark Statistics, 2021).

Grafik 28: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: Denmark Statistics, 2021

Sağlık harcamalarının önemli bir kısmının kamusal desteklerle karşılandığı Danimarka'da sağlık hizmetlerinden yararlanmak ücretsizdir. Bu doğrultuda Danimarka'da sağlık harcamaları son 10 yılda ılımlı bir oranda artmıştır. 2017'de kişi başı 3.695 avro olan harcama, Avrupa Birliği ortalamasından %25'ten daha fazladır. Sağlık harcamaları, 2020'de Danimarka'nın GSYİH'sının %10,6'sını oluşturmuştur. Bu durum Avrupa Birliği ortalaması olan %9,8'in üzerindedir. Kamu finansmanı, tüm sağlık harcamalarının %84'ünü oluşturmuştur. Yine Avrupa Birliği ortalamasının %79'unun üzerinde yer aldığı düşünüldüğünde Danimarka'da bu oranın yüksek olduğu görülmektedir Diğer kalan sağlık harcamaları ise çoğunlukla (ilaç ve diş bakımı) hane halklarının doğrudan cebinden ödenmektedir(OECD, 2019b).

Tablo 54: Danimarka GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	8,1	9,1	10,3	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,1	10	10,1	10	10,6

Kaynak: (OECD, 2019b)

3.3.2.5. Emeklilik

Danimarka’da çalışma ediminin tamamen sona ermesi olan emeklilik sistemine göre; çalışma kariyeri ne kadar uzun olursa, istihdam oranı o kadar yüksek, katkı payı kaydı o kadar uzun ve katkı düzeyi ne kadar yüksek olursa, emeklilik yardımları o kadar yüksek olmaktadır. Sosyal politika yatırımlarında sosyal harcama kalemleri içerisinde önemli yere sahip olan emeklilik harcamaları Danimarka’da Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’nın %8’ini kapsamaktadır(OECD, 2019a).

Tablo 55: Danimarka GSYİH’da Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	6,3	6,4	7,1	7,4	7,6	7,8	7,9	8	7,8	8	8

Kaynak: OECD, 2019a; World Bank Database, 2021

3.3.3. İsveç

İsveç, kuzey yarım kürede bulunan İskandinav ülkesi olmasının yanında bir kuzey Avrupa ülkesidir. Yaklaşık 11 milyon nüfusa sahip olan İsveç, parlamenter demokrasiye dayalı anayasal monarşi ile yönetilmektedir. IMF’nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 50,339 \$ ile 12. sırada yer almaktadır.

3.3.3.1. Sosyal Politika Geçmişi

İsveç refah devletinin kökenlerine ilişkin çoğu sosyal bilimci, İsveç’in devlet yapısının veya tarım politikasının benzersiz özelliklerini vurgulamış olsa da, bu açıklama hem refah devleti üzerine teorik tartışmalar içinde hem de daha spesifik olarak sosyal devletin bir sınıf analizi içinde yer almaktadır. Erken refah, emeklilik reformu

için motivasyon; devlet sübvansiyonlarının yerele genişletilmesi ve ulusal programlar oluşturmada devlet ve bürokrat arasındaki örtük bir ittifaktan ortaya çıkmıştır. Hastalık, yaşlılık ve işsizliğin ulusal sorumluluğu, önceden Sosyal Demokrat hükümetlerin egemenliğindeydi. 1913 Emeklilik Yasası, 67 yaşındaki tüm vatandaşlara sabit oranlı bir emekli maaşı sağladı(Heclo, 1974: 191). 1914'te İsveç hükümeti yerel yoksul yardımını ulusal fonlarla destekledi ve daha da önemlisi, işsizliğe yönelik bayındırlık projeleri üstlenen “Ulusal İşsizlik Komisyonu”nu kurdu(Clark, 1941: 22). Buna ek olarak, devlet, hastalık ve endüstriyel kazalar için çeşitli ücretli ve ücretli kulüplere para bağışladı. Yeni ulusal sistemde sadece yaşlılık için kurulmuştu ve devletin önemli takviyeler sağlamasına rağmen, İsveç'te kaza, hastalık ve işsizlik hükümleri yerel yönetimlerin ve gönüllü programların sorumluluğunu üstlenmiştir(Valocchi, 1992: 197).

Sosyal güvenlik transferleri (hastalık için devlet destekli nakit transferleri, yaşlılık aylığı, aile ödenekleri ve işsizlik ve işçi tazminatı) görece yoksulluğun ve dolayısıyla gelirin önemli bir belirleyicisidir. İsveç sosyal sigorta modelinin temellerinin eski olduğunu göstermek için örneğin; 1891'de, sağlık sigortası fonları için devlet hibeleri oluşturulmuştur. 1913'te İsveç, dünyanın ilk evrensel kamu emeklilik sigortası sistemini tanıtmıştır. 1916'da Bismarck'ın gelir kaybı ilkesine göre (sabit bir miktar yerine) işle ilgili kazaları kapsayacak zorunlu bir sigorta başlatılmıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arasındaki ekonomik sorunlar, hastalık sigortası sistemini 1955 yılına kadar geciktirmiştir(Bergh, 2011: 13).

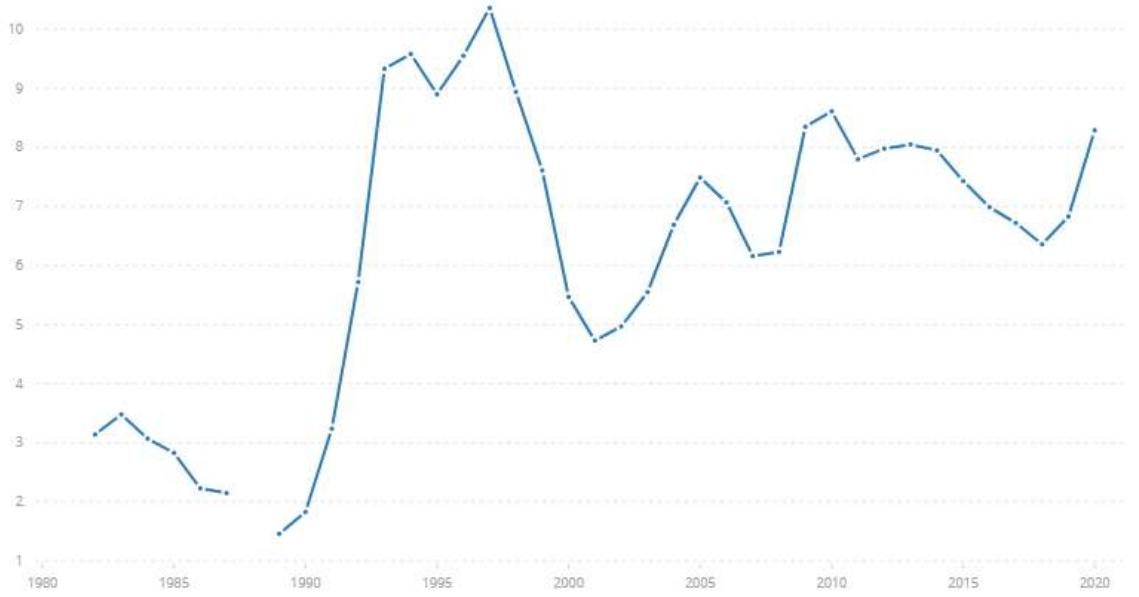
3.3.3.2. İstihdam ve İşsizlik

İsveç'te çalışma kavramı 1916'ya kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Terim, işçilerin işe geri dönme sorumluluklarının altını çizmek için ve endüstriyel kazalar için ulusal bir sigortanın uygulanmasıyla bağlantılı olarak tanıtılmıştır(Zetterberg ve Ljungberg, 1997: 82). 1918'de işsizler için sübvansiyonlu çalışma başlatılmış, 1930'larda "tam istihdam" ve vatandaşın "çalışma hakkı" ilkelerinin ilerletilmesi için bir ön girişim olmuştur. Savaş sonrası dönemde, 1980'lerin sonuna kadar İsveç, aktif ve etkin bir işgücü piyasası politikası uygulayan bir ülkenin önde gelen bir örneği olmuştur.

1990'ların başında, savaş sonrası uzun bir istikrarlı ekonomik büyüme döneminden sonra, ülke 1930'lardan bu yana en kötü ekonomik durgunluğu yaşamıştır. Hem mali hem de politik olarak refah sistemine meydan okunmuş ve bunun sonucunda sistemdeki hemen hemen her parça devam eden reform çalışmalarından etkilenmiştir(Palme ve Wennemo, 1998: 5). Özellikle işsizlik rakamlarındaki patlama nedeniyle, refah ve işgücü politikalarında çeşitli düzenlemeler uygulandı. 1992-96 döneminde genç işsizliği (18-24 yaş arası insanlar) yüzde 20'ye yakındı. Hükümet, işsizlik sorununun üstesinden gelmek için bir dizi yeni önlemle karşılık vermiştir. Bunlar arasında işsizlik maaşlarının düşürülmesi ve bekleme günlerinin getirilmesi gibi aktif politikalar yer almaktadır. Belediyeler ayrıca, ulusal güvenlik programları kapsamında olmayan artan sayıda sosyal yardım talebinde bulunanlarla başa çıkmak için kendi planlarını organize etme ve finanse etme konusunda giderek daha fazla yetkilendirilmiştir(Salonen & Johansson 1999). Yavaş yavaş devletin işgücü piyasası temsilcisi olarak sorumluluğu yerel makamlara devredilmiş ve 1995 yılında belediyeler 20 yaşın altındaki gençlerin tüm sorumluluğunu üstlenmiştir. 1998'de bu sorumluluk 20 ila 25 yaşları arasındaki tüm uzun süreli işsizleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir(Kildal, 2001: 9).

İsveç'in yıllara göre işsizlik oranlarına bakıldığında 2000'li yıllardan önce %6 seviyelerinin üzerinde olduğu ve dalgalı dönemlerden geçtiği görülmektedir. 2000'li yıllardan sonra 2007 yılında %6'larda boy gösteren işsizlik oranları 2010'lu yılların başından 2015 yılına kadar tekrar 2000'li yılların öncesi dönemlere benzer bir tablo çizmiş ve güncel veriler doğrultusunda İspanya'da işsizlik %8 seviyesinin üzerindedir

Grafik 29: İsveç Toplam İşsizlik Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini endeksi ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. İsveç'in tarihi olarak gini endeksi oranlarına bakıldığında 2000 yılında %27,2 olan oran 2005 yılında %26,8'e gerilemiştir. 2010 yılında bu oran %27,7'e yükselmiş ve 2018 yılından itibaren ise %30 seviyelerine yükselmiştir.

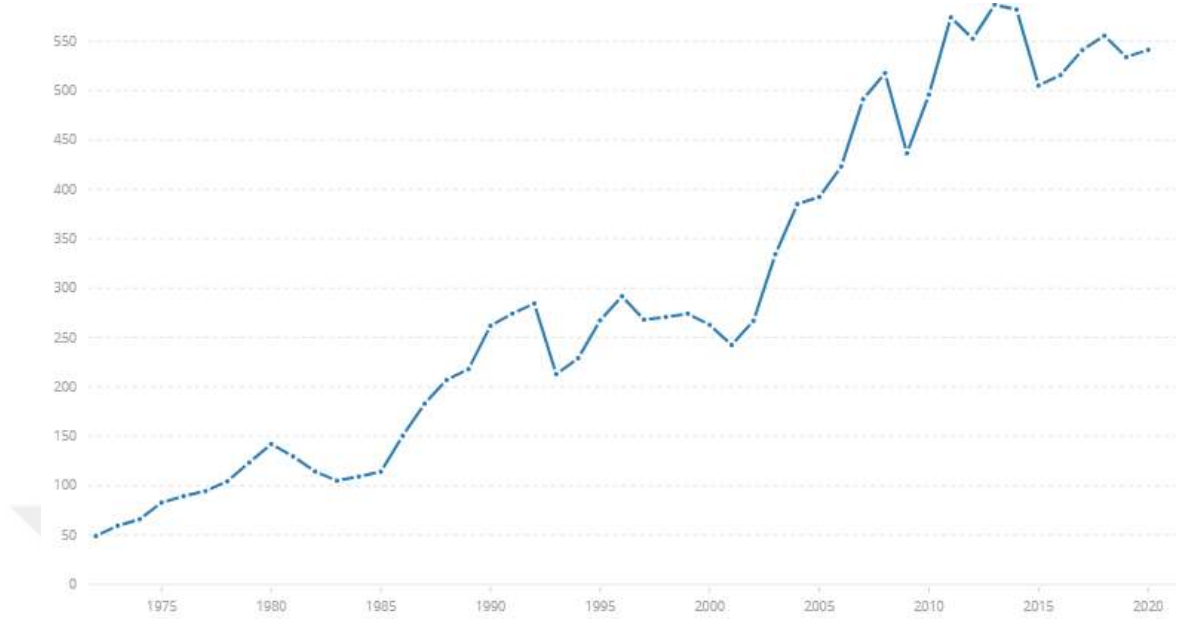
Tablo56: Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	27,2	26,8	27,7	27,6	27,6	28,8	28,4	29,2	29,6	28,8	30

Kaynak: World Bank Database, 2022

İsveç'in Gayri Safı Yurt İçi Hasılası'na tarihsel olarak bakıldığında ise özellikle 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başı ile ivme yakaladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Grafik 30: İsveç GSYİH (\$)

Kaynak: World Bank Database, 2022

Yoksulluk ölçütü olarak göreceli yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle İsveçte medyan gelirin %50'nin altında kalan nüfusun yüzdesi, 2000 yılında %12 iken 2005 yılında %13'e yükselmiştir. 2010 yılında %14,7'ye yükselen bu oran düşüş göstermemiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %15,7 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 57: %50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	6,7	8,5	8,9	9,4	9,6	10,1	9,3	9,6	10,4	10,1	10,8

Kaynak: World Bank Database, 2022

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre İsveçte günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 58'de gösterilmiştir.

Tablo 58: Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ Altında Çalışan Nüfus(%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0	1	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,7
3,20\$	0	1,2	0,7	0,8	0,5	0,8	0,6	0,8	0,5	0,3	0,9

Kaynak: World Bank Database, 2022

3.3.3.3. Eğitim

İsveç eğitim sistemi vergilerle finanse edilen zorulu bir eğitim yapısına sahiptir. Zorunlu eğitim 6 yaşından itibaren tüm çocukları kapsamaktadır. Belediyeler okulların düzenlenmesinden sorumludur. Eğitim sistemi okul öncesi, okul öncesi sınıf, zorunlu okul, lise, belediye yetişkin eğitimi, göçmenler için İsveççe eğitimi, boş zaman merkezleri olarak belediyeler tarafından belirlenir ve bu şekilde işleyiş ilerlemektedir. Lise ve sonrası için üniversite veya yüksek mesleki eğitim bulunmaktadır. İsveç nüfusunun neredeyse yarısı bir tür organize eğitime katılmaktadır. Okul öncesi sınıftan yüksek öğretime kadar tüm eğitimler ücretsizdir. İsveç, AB'de GSYİH'ya göre eğitime en yüksek kamu harcaması yapan ülkelerden biridir. Dolayısıyla İsveç, hayat boyu öğrenme ve eğitime önem vermekte ve bireylerin yoksullaşmaması adına çaba göstermektedir(EURYDİCE, 2022).

Örgün öğretimin yanında mesleki eğitimi olarak “İsveç Ulusal Yüksek Mesleki Eğitim Ajansı”(HVE) görev yapmaktadır. İsveç Ulusal Yüksek Mesleki Eğitim Ajansı, işgücü piyasasını analiz ederek hangi programların “HVE” olarak sunulmaya uygun olduğuna karar verir ve devlet hibeleri tahsis edip incelemeler yapmaktadır. İstatistikleri belirleyerek ve istatistikler doğrultusunda HVE'de ve işgücünde kalite iyileştirmesini desteklemektedir(MYH, 2022).

İsveç eğitim ile iliglenen resmi hükümet kanalları ise “Eğitim ve Araştırma Bakanlığı”, “İsveç Okulları Müfettişliği”, “Ulusal Eğitim Ajansı”, “Ulusal Özel İhtiyaç Eğitimi ve Okullar Ajansı”, “İsveç Ulusal Yüksek Mesleki Eğitim Ajansı” ve “Sami Okul Kurulu” olarak İsveç eğitim sisteminde görev yapmaktadırlar(Sweden Sverige, 2022).

Tarihsel olarak İsveç temel eğitime katılım oranlarına bakıldığında 2000’li yılların başlarında %110’larda iken 2005 yılı itibari ile %95’lere gerilemiştir. 2012 yılındaki gelişmelerden sonra hızlı bir ivme yakalayan temel eğitime katılma oranı 20018 ve 2019 yıllarında ülke tarihinin rekorunu kırmış ve %125’lere ulaşmıştır.

Grafik 31: İsveç Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022

3.3.3.4. Sağlık

İsveç sağlık sisteminin günümüzdeki yapısı, uzun geçmişini yansıtmaktadır. On yedinci yüzyılda, kasabalar ve şehirler, kamu tarafından sağlanan temel bakımı sağlamak için doktorlar görevlendirilmiştir. Sağlık hizmeti sunumu o zamandan beri ağırlıklı olarak kamunun sorumluluğunda bulunmakta ve kamu hizmeti, toplam sağlık hizmeti sunumunun çok yüksek bir oranını oluşturmaktadır. Halk sağlığı hizmetleri, başlangıçta “Collegium Medicum” tarafından yönetilmekteydi. 1813'te “Sunset Collegium” bu sorumluluğu devraldı ve 1878'de bu organ Kraliyet Tıp Kurulu olarak revize edildi. 1862'de il meclisleri kuruldu ve sağlık hizmetleri il meclislerinin asli görevlerinden biri oldu. Sorumluluklar kademeli olarak merkezi hükümetten il meclislerine devredildi. 1928'deki Hastane Yasasına kadar, il meclislerinin sakinlerine hastane bakımı sağlamaktan yasal olarak sorumlu hale gelmiştir. Bu kanun, il meclislerinin günümüzdeki sorumluluklarının temelini oluşturmuştur. Ancak ayakta

tedavi sağlama sorumluluğu bazı hasta gruplarının eylem ve tedavisine dahil edilmemiştir. 1930'larda, il meclislerine doğum ve çocuk sağlığı bakımı, çocuk diş bakımı vb. gibi hastane dışı çeşitli sağlık hizmetleri için yavaş yavaş sorumluluk verilmiştir(Hjortsberg ve Ghatnekar, 2001: 6)..

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra doktor muayeneleri, reçeteli ilaçlar ve hastalık tazminatı için evrensel kapsama yönelik ilk önemli adım, “Ulusal Sağlık Sigortası Yasası”nın parlamento tarafından onaylanmasıyla 1946’da atıldı. Savaş sonrası dönemde, özellikle hastane sektöründe, İsveç sağlık sektöründe önemli bir genişleme başlamıştır. Teknoloji geliştikçe, İsveç nüfusu arasındaki sağlık durumu düzeyide artmıştır. Bu dönemde diğer çoğu Batı Avrupa ülkesinde olduğu gibi, İsveç sağlık hizmeti sunum sistemi hastane temelli hale gelmiş ve sağlık harcamalarının yaklaşık %90’ı hastaneler tarafından kullanılmıştır. 1963'te il meclisleri, sağlık hizmeti sunumunun koordinasyonunu geliştirmenin bir yolu olan hastane bakımına ek olarak somatik ayakta hasta bakımının sağlanması sorumluluğunu üstlenmiştir. 1968'de Kraliyet Tıp Kurulu, bugün hala hem sağlık hem de sosyal hizmetlerin denetiminden sorumlu olan “Ulusal Sağlık ve Refah Kurulu”na dönüştürülmüştür. Kurul aynı zamanda sağlık ve sosyal hizmetler istatistiklerinden de sorumludur(Hjortsberg ve Ghatnekar, 2001: 7-8).

1970 yılında “*yedi taç reformu*” kapsamında kamu hastanelerinde ayakta tedavi hizmetleri ilçe meclislerine devredilmiştir. Hastalar her ayakta tedavi muayenesi için il meclisine yedi kron ödemiş ve il meclisi maliyetin geri kalanı için doğrudan ulusal sağlık sigortası yetkilisi tarafından tazmin edilmiştir. Hastanın maruz kaldığı ücret önemli ölçüde azaltılmış, sağlık hizmetlerini düşük gelir grupları için daha erişilebilir hale getirilmiştir. Halk sağlığı İsveç’te, 1982’de “Sağlık Hizmetleri Yasası”nda “tüm nüfus için eşit koşullarda iyi sağlık hizmeti sağlamak” olarak ifade edilmiştir. Yasaya göre; “Her il meclisi, sınırları içinde yaşayan kişilere iyi sağlık ve tıbbi hizmetler sunar”. 1985 yılında, sağlık sigortası sisteminde bir reform olan “Dagmar Reformu” tanıtıldı. Ayakta bakım için sağlık sigortası geri ödemesi, ayakta tedavi ziyaretlerinin sayısına göre artık ilçe meclisine aktarılmıyor bunun yerine, ihtiyaçlarla ilgili sosyal ve tıbbi kriterlere göre ayarlanan kişi başına bir geri ödeme formülü benimsendi. Dagmar Reformu sayesinde, il meclisleri maliyetten sorumlu hale getirildi; hangi özel muayenehanelerin ulusal sigorta tarafından geri ödenmesi gerektiğini ve muayenehanelerin bir yılda görebileceği hasta sayısını onaylama yetkisine sahip

olmuştur. Ödemeler hala ulusal sigortadan özel pratisyenlere yapılıyordu, ancak bu sadece il meclisi ile anlaşması olan kişilere yapılıyordu. Ödemeler, her bir il meclisi için sabit bir kişi başına düşen bütçeye göre dengelenmiştir. Ulusal sigorta ödemeleri sabit kişi başına düşen bütçeyi aşarsa, il meclisleri harcamaları dengelemek zorundadır(Hjortsberg ve Ghatnekar, 2001: 8).

Tarihsel süreçlerden sonra bu denli iyi ve köklü bir sağlık sistemine sahip İsveç'in yıllara göre doğumdan beklenen yaşam süresi günümüz güncel verileri doğrultusunda ortalama 83 yaş olarak belirtilmektedir. Diğer yıllara ait veriler Grafik 32'de yıllara göre gösterilmiştir.

Grafik 32: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi

Kaynak: World Bank Database, 2022

Doğumdan beklenen yaşam süresinin 83 yaş olması ve ilerleyen yıllarda bu ortalama yaşam süresinin daha da artacağı belirtilen İsveç'te, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'da sağlık harcamalarının yüzdeleri yıllara göre Tablo 59'da verilmiştir.

Tablo 59: İsveç GSYİH'da Sağlık Harcamalar (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	7,3	8,2	8,3	10,4	10,7	10,9	10,9	10,8	10,9	10,8	10,9	10,9	11,4

Kaynak: OECD Database, 2022

3.3.3.5. Emeklilik

İsveç emeklilik sistemi ve ulusal emeklilik maaşı, “kullandığın kadar öde” kavramsal hesap sisteminden ve zorunlu olarak finanse edilen tanımlanmış “katkı emekliliği”nden ve tanımlanmış “sosyal yardım emekliliği”ne ve gelir testine tabi tutulmuş bir tamamlamadan oluşan sisteme dayalıdır. Tanımlanmış fayda ve tanımlanmış katkı unsurlarına sahip mesleki emeklilik planları geniş bir kapsama sahiptir(Government Offices of Sweden, 2022).

Kazanca bağlı ulusal emekli maaşları 61 yaşından itibaren geri çekilebilir. Garanti emekliliğine hak kazanmak için İsveç’te üç yıl ikamet gerekir ve garanti emekli maaşı 65 yaşından itibaren alınabilir. Azami garanti emekli maaşı, 40 yıl ve daha kısa ikamet süresini gerektirir. Süreler orantılı olarak veya ikamete bakılmaksızın hükümet kararınca azaltılabilir. Kazanca bağlı emekli maaşlarının en erken kesilme yaşı 1 Ocak 2020 itibarıyla 61'den 62'ye çıkarılmıştır. 2023'te bu yaş 63'e, 2026'da 64'e çıkarılması hedeflenmektedir. İstihdamı koruma mevzuatında ise bu yaş 68'e çıkarılmıştır. 1 Ocak 2020'den itibaren 1 Ocak 2023'e kadar 69'a uzatılması hakkında karar alınmıştır. Önümüzdeki yıllarda ve Emeklilik Grupları'nın Emeklilik Sözleşmesine uygun olarak daha fazla değişiklik yapılacaktır. Ayrıca İsveç’te ödenen anababalık yardımı da emekli maaşından sayılmaktadır. Anababalık yardımı alan bireyler, sosyal yardım geliri üzerinden %7'lik emeklilik katkı payı ödemek zorundadır. Hükümet, ebeveyn yardımları da dahil olmak üzere sosyal güvenlikle elde edilen gelirler için %10.21'lik tüm “işveren katkı paylarını” karşılamakla mükelleftir(OECD, 2019).

Tüm bu bulgular ve İsveç emeklilik sisteminden bahsettikten sonra İsveç emeklilik sisteminde kamu emeklilik harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı Tablo 60’da verilmiştir.

Tablo 60: İsveç GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	6,8	7,1	7,2	6,8	7,2	7,5	7,3	7	7,2	7,1	7,2

Kaynak: OECD Database, 2022

3.4. Güney Avrupa Refah Devleti Modeli Ekseninde Ülkelerin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları

3.4.1. İtalya

İtalya, Avrupa'nın Güneyinde yer alan bir Güney Avrupa ülkesidir. Başkenti Roma'dır. Üniter devlet anlayışını benimseyen İtalya, parlamenter demokrasi ile işleyen cumhuriyet sistemi ile yönetilmektedir. Yaklaşık 60 milyon nüfusa sahiptir. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 30,657 \$ ile 26. sırada yer almaktadır.

3.4.1.1. Sosyal Politika Geçmişi

Ulusal birleşme yılı olan 1861'den yakın bir tarihe kadar sosyal yardım, İtalya'nın politika yapıcılar tarafından büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Birleşmeden sonraki ilk yirmi yıl boyunca devlet, hayır kurumları ile halihazırda yürürlükte olan 1862 tarihli bir yasa temelinde düzenleyici çerçeveyi yeni oluşturulan ülkede genişletmiştir. Sosyal yardım alanına devletin müdahale etmemesi, Katoliklerin de işine gelmiştir (Ferrera, 2005: 12). Devlet ancak 1890'da hayır kurumları sektörüne daha fazla müdahale ederek dini hayır kurumları üzerindeki kontrolünü sıkılaştırmıştır. Bu arada, İtalya'nın yönetici seçkinleri, esas olarak, işçi hareketinin kendi yönetimlerine yönelttiği meydan okumaya karşı koymak için, Bismarckçı refah yolunu seçmişlerdir. 1883 ve 1919 yılları arasında, endüstriyel kazalara karşı zorunlu sigortadan emeklilik planlarına, zorunlu işsizlik sigortasına kadar birçok sosyal hüküm çıkarılmıştır. 1912'de erkek nüfusun oy hakkının tanınmasından bu yana sosyalistlerin ve Katoliklerin parlamenter alana dahil edilmesinden sonra sosyal hakların yaratılması ve genişletilmesi bir imtiyaz olarak ele alınmıştır. Faşist rejimde 1922-1943 yılları arası devlet, sosyal yardım sektöründeki varlığını büyük ölçüde artırmıştır. Birçok kamu kurumu kurulurken yine de Kilise'ye manevra alanı bırakılmıştır. İtalya'nın en önemli yoksulluğu azaltma önlemleri arasında yer alan sigortaya dayalı aile ödenekleri, 1930'ların sonlarında bağımlı işçiler için uygulamaya konulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonraki yirmi yıl boyunca, İtalyan refah devletinin genişlemesi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyal yardım konusunda özel ve Katolik Kilisesi temelli yapı ile ulusal ve yerel düzeyde çok sayıda kamu kurumu tarafından düzensiz bir şekilde

sağlanmıştır. 1952 tarihli bir yasa ile asgari emeklilik maaşını ve ilgili emeklilik ekleri belirlenerek yoksullukla ilk mücadele stratejisi belirlenmiştir(Ferrera, 2005: 17).

1969 ve 1978 yılları arasında emekli maaşları, sağlık hizmetleri ve ayrıca sosyal yardımla ilgili önemli reformlar yapılmıştır. 1969 yılında bir emeklilik reformu, kazançla ilgili olarak kullandıkça öde sistemine geçilmiştir. Aynı zamanda, geliri olmayan 65 yaş üstü kişilere yönelik bir sosyal yardım tedbiri olan emekli maaşı yani sosyal emeklilik sistemi getirilmiştir. 1978 yılında tüm vatandaşlara sağlık hizmetlerine eşit ve evrensel erişim sağlayan “Ulusal Sağlık Hizmeti” kurulmuştur. Sosyal yardıma ait merci 1977 yılında sorumlulukları bölgelere ve yerel yönetimlere devretmiştir. Devlet katkı payı veya sigorta niteliğindeki tedbirler üzerinde yetkiyi elinde tutmuştur. Yakın zamana kadar -2000 tarihli 328 sayılı Kanununa kadar- bu konuda ulusal bir kanun bulunmamaktadır. İtalya'nın sosyal yardım sektörünün bir özelliği, belirlenmiş bir garantili asgari gelirin olmamasıdır. İtalyan sosyal yardım önlemleri, engellilik ve yaşlılık gibi bir dizi ihtiyaç kategorisine dahil olan bireylere yöneliktir. Yardımlara hak kazanmak için, bir kişinin ilk etapta “korunan birey” kategorisine ait olması ve ardından gelir testini geçmesi gerekmektedir. Bu tür önlemler ağırlıklı olarak transfere dayalı olmaktadır(Ranci ve Migliavacca, 2015: 29).

Ulusal sosyal yardım programlarına ek olarak, daha önce de belirtildiği gibi, alt-ulusal (bölgesel veya belediye) düzeyde çeşitli politikalar mevcuttur. Yerel asgari gelir planları önemli bir örnektir. Ulusal düzeyde böyle bir plan olmamasına rağmen, bazı durumlarda yoksullara kategorik olmayan, gelir testi yapılmış bir yardım (minimo vitale) sağlamayı amaçlayan önlemler yerel düzeyde uzun süredir yürürlüktedir. Bazı durumlarda (minimo vitale) kurulmasını düzenleyen bölgesel yasalar kabul edilmiştir. Bununla birlikte, yerel düzeyde asgari gelir planlarının benimsenmesi, ulusal bölge genelinde oldukça heterojen bir şekilde gerçekleşmiştir. 1990'ların ortalarından itibaren yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunu, bu dönemde değişen işgücü piyasaları, aile yapıları ve demografik eğilimlerin bir sonucu olarak, daha geniş kapsamlı refah devleti reformu konusu tartışılmaya başlanmıştır. 1997 yılında İtalya'da reformlar için önerilerde bulunmak üzere bir uzmanlar komisyonu açılmıştır. Sosyal Harcamaların Makroekonomik Uyumluluklarının Analizi Komisyonu (Commissione per l'Analisi delle Compatibilità della Spesa Sociale), başkanlığını iktisatçı Paolo Onofri'nin yaptığı ve dolayısıyla “Onofri Komisyonu” olarak bilinen komisyon, aynı yıl bir plan

oluşturmuştur. İtalyan refah devletinin hem sosyal yardım içinde hem de sosyal yardım ve sosyal sigorta özellikle emekli maaşları arasında kademeli bir yeniden ayarlama projesinden oluşan kapsamlı reform politikaları oluşturulmuştur. Gelir testine tabi olan bir asgari gelir programı, İtalyan sosyal yardımının eksik ayağını oluşturmaya devam ederken ilk defa gelir testine tabi bir asgari gelir programı 1998 yılında denenmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda 1998 yılının sonunda iki önemli yoksulluğu azaltıcı önlem de uygulamaya geçirilmiştir. Bunlar geniş hanelere nakil ve sigortaya dayalı nakdi yardımlar ve analık parası almayan annelere ödenecek analık yardımlarıdır(Ranci ve Migliavacca, 2015: 33).

2000 tarihli 328 sayılı kanun ile sosyal yardım alanında merkezi hükümetin, bölgelerin, illerin ve belediyelerin veya bölge olarak adlandırılan belediye gruplarının yetki ve sorumlulukları belirlenerek, hükümetin çeşitli yapıları arasında ayrıntılı bir işbölümü ana hatlarıyla çizilmiştir. Böylelikle sosyal politika planlama sisteminde merkezi hükümet düzeyi, esas olarak bir dizi ana plan olarak ayarlanmıştır. Devlet, Sosyal Plan, İstihdam Ulusal Eylem Planı, Sağlık Bakım Planı ve Eğitim Planı gibi politika yönlendirmeleriyle genel koordinasyonu elinde tutmuştur. Sosyal Plan, 2001–03 dönemini kapsayacak şekilde Nisan 2001'de yayınlanmıştır. Bu doğrultuda beş politika önceliği belirlenmiştir. Bunlardan ilki aile sorumluluklarını desteklemek, ikincisi çocuk haklarını geliştirmek, üçüncüsü yoksullukla mücadele, dördüncüsü evde yardım hizmetleri aracılığıyla bağımlı kişileri özellikle ağır engellileri desteklemek ve beşincisi belirli dezavantajlı grupların göçmenler, madde bağımlıları ve gençlerin dahil edilmesini teşvik etmektir(Ferrera, 2005: 29).

3.4.1.2. İstihdam ve İşsizlik

İtalya'da iş ilişkilerini gündeme getiren en önemli faktörler İkinci Dünya Savaşından sonra gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda iş ve emek birliklerini kapsayan sendikalar kurulmuştur. Sendikaların ilk zamanlardaki amaçları iş ve emek piyasası faaliyetlerinden daha çok siyasi ve politik olmuştur. İtalyan kanun koyucu, özel hukuk ve bazı özel hukuk dalları için alınan tedbirlerin aksine, iş hukuku hükümlerini hiçbir zaman kodlama girişiminde bulunmamıştır. 1942 tarihli Medeni Kanunda daha önceki hükümlerin birleştirilmesine yönelik bir girişimde bulunulmuştur. Medeni Kanunun beşinci kitabı (Libro V) açıkça iş hukukuna ayrılmıştır. 1960'lı yıllarda fordist iş

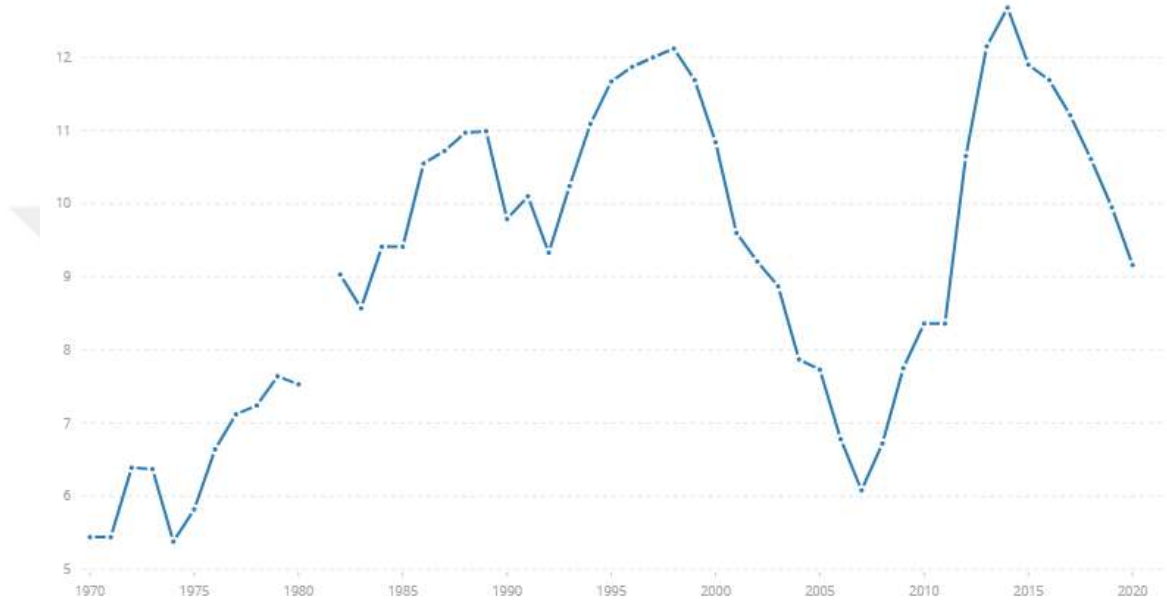
organizasyonu modellerinin büyük firmalarda yaygınlaşması ve sağlamlaşmasıyla birlikte sendikalar, çalışma zemini düzeyinde çalışma koşullarının görüşülmesini talep etmeye, daha önce olduğundan daha fazla dikkat ve kaynak ayırmaya başlamışlardır.

1969-72 döneminde “Sıcak Sonbahar” olarak adlandırılan büyük bir grev dalgasıyla birlikte, İtalyan işçi hareketi içindeki siyasi bölünmeler yaşanmıştır. Sıcak Sonbahar hareketinin ardından 1972 yılında işçiler toplu pazarlıkta bir dizi yenilik talep etti ve bu talep yeni bir isyan çıkmaması adına kabul edilmiştir. Mavi ve beyaz yakalı iş sınıflandırma şemalarının birleştirilmesi, ücret düzeylerindeki bölgesel farklılıkların ortadan kaldırılması, beceri düzeyi ne olursa olsun tüm işçiler için eşit ücret artışı talepleri, sağlık ve güvenlik koşullarında iyileştirmeler, hız ve tüm çalışma süreleri bu yıllarda güncellenmiştir. 1970 yılında “İşçi Hakları Yasası” çıkartılmıştır. Bu yasa ile daha önce bahsedilen medeni kanun hükümlerine ek olarak iş sağlığı ve güvenliği konuları detaylandırılmıştır. İtalya’da işsizlik ödeneği ve etkinleştirme vergileri arasındaki ilişki, iki anayasal hak arasındaki bağlantıya dayanabilir: çalışma hakkı ve görevi (İtalyan Anayasası’nın 4. Maddesi) ve işsizlik durumunda korunma hakkı (Madde 38). İşsizlik durumunda koruma iki şekilde amaçlanmalıdır. Bunlardan ilki vatandaşlara aktif olmalarını sağlamak için kamu istihdam hizmetleri ve mesleki eğitim sağlayarak işsizliğe karşı korumaktır. İkincisi ise geçici işsizliğin üstesinden gelmek için vatandaşlara işsizlik yardımı sağlayarak işsizlik durumunda koruma sağlamaktır(Bazzani, 2017: 141).

1970’li yıllardaki petrol krizleri ve sonrasında oluşan ekonomik durum ortamı İtalya’yı da oldukça etkilemiş ve bu durum iş gücü piyasalarına yansımıştır. Bu yıllardan sonra çeşitli iş alanlarında eşitli değişiklikler yapılsa da yüzeysel olmuştur. Genel anlamda gelişmeler aktif işgücü piyasası politikaları ile gerçekleştirmeye başlamıştır. Aktif işgücü piyasası politikalarının sağlanmasında ilk adım ANPAL (“Agenzia Nazionale Politiche Attive del Lavoro”) kurulması ile olmuştur. Aktif işgücü piyasası politikaları yüksek bölgesel dağılımı azaltmak için ilk girişim 2013 yılında “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları İçin Ulusal Fon” oluşturulmuştur. 2015 yılı İş Yasası, aktif işgücü piyasası politikalarının yönetiminde reform yapmıştır. Yeni sistem, farklı kurumlar ve hükümet seviyeleri arasında yetki ikamesi kavramına dayanmaktadır. Yeni yönetim sistemi kapsamında ANPAL, aktif işgücü piyasası politikalarına ilişkin ulusal stratejiyi tanımlar, asgari standartları belirler ve asgari hizmet seviyelerinin uygun

olması için çalışmaktadır(Pacifico vd., 2018: 27). Sendikaların ön planda olduğu İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda İtalya’da işsizlik oranı Dünya Bankası verilerine göre 1970’li yıllarda toplam nüfusun %6’sı, 1990’lı yıllarda %9,5’i, 2010 yılında %8’i ve son veriler olarak 2020 yılı itibari ile bu oran toplam nüfusun %9,1 olarak belirtilmektedir.

Grafik 33: İtalya Toplam İşsizlik Oranı 1970 – 2020 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini katsayısı ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. İtalya’nın tarihi olarak gini endeksi oranlarına bakıldığında 1986 yılında %32,5 olan oran 1993 yılında %35,5’e yükselmiştir. 2000’li yılların başlarında bu oran %35,3 ve 2009 yılı için %33,8 olan gini katsayısı, 2018 yılı itibari ile %35,9’a yükselmiştir.

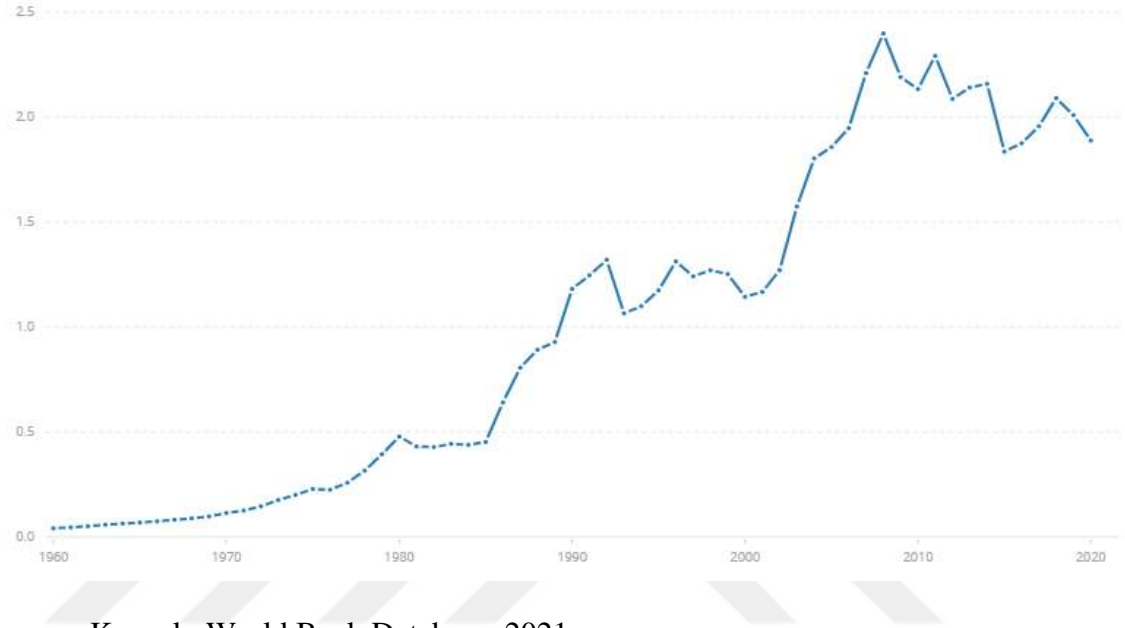
Tablo 61: İtalya Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	35,3	33,8	34,7	35,1	35,2	34,9	34,7	35,4	35,2	35,9	35,9

Kaynak: World Bank Database, 2021

İtalya Gayri Safi Yurt İçi Hasılası 1960'lı yılların başında yıllık 40.385 avro iken bu rakam, 1970'lerin başında 113.395 avroya yükselmiştir. 2000'li yılların başında 1.144.000 avro olan bu rakam 2020 yılı resmi kayıtlarına göre 1.886.000 avro olarak hesaplanmıştır.

Grafik 34: İtalya'da 1960 – 2020 Yılları Arası GSYİH (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

Yoksulluk ölçütü olarak göreceli yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle İtalya'da medyan gelirin %50'nin altında kalan nüfusun yüzdesi, 1986 yılında %12 iken 1999 yılında 15,1'e yükselmiş, 2007 yılında %13.2'ye gerilemiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %16,1 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 62: İtalya'da % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	15,2	14,1	14,5	14,7	14,2	14,8	15,2	16,1	15,7	16	16,1

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre İtalya’da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 63’de gösterilmiştir.

Tablo 63: İtalya Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	1,2	0,6	1,3	1,2	1,2	1,4	1,2	1,9	1,6	1,4	1,5
3,20\$	1,7	1	1,6	1,5	1,8	2	1,7	2,5	2,2	1,8	1,7

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.4.1.3. Eğitim

İtalya'daki eğitim sistemi, on dokuzuncu yüzyılda ülkenin siyasi birleşmesi sırasında oluşturulmuştur. Birleşmeden sonraki yıllarda gelecek nesiller için ortak kültürel bireylerin yetişmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda gerek öğrenim gerekse eğitim ile ilgili uygulamalar yapılmıştır. Mesleki eğitimi de kapsayan eğitim anlayışı 19. yüzyılda İtalya’da kendini göstermiştir(Moscatti, 1998: 57).Ulusal düzeyde ilgili alanlarda eğitimin genel yönetiminden sırasıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversite ve Araştırma Bakanlığı sorumludur. Okulların yüksek düzeyde özerkliği vardır: Her üç yılda bir okullar kendi 'üç yıllık eğitim teklif planlarını' hazırlar.

İtalya’da eğitim devlet tarafından sağlanmaktadır. Devlet okulları dışında özel okullarda mevcuttur. Her düzeydeki eğitim ücretsizdir ve hem İtalyan vatandaşlarına hem AB vatandaşlarına hem AB vatandaşı olmasa dahi İtalya’da bulunan bireylere ücretsiz şekilde sağlanmaktadır. Devlet, hastaneye kaldırıldığı, gözaltında tutulduğu veya uzun süreli bir hastalık nedeniyle evde kaldığı için okula gidemeyen öğrencilere eğitim hakkını garanti edici uygulamalar sunmaktadır. Mesleki eğitimde yine normla eğitim verilen bakanlıklar nezdinde planlanır. İtalya’da eğitim zorunludur(EURYDİCE, 2021).

Tarihsel geçmişten günümüze ise İtalya’da okula kayıt oranları yıllara göre Grafik 27’de verilmiştir. Buna göre 1971 yılında %108 olan oran, 1999 yılında %104’e gerilemiş, 2010 yılında %102’ye gerilemiş ve 2019 yılı verilerine göre ise %100’e gerilemiştir.

Grafik 35: 1971 – 2019 Yılları Arası İtalya Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021

3.4.1.4. Sağlık

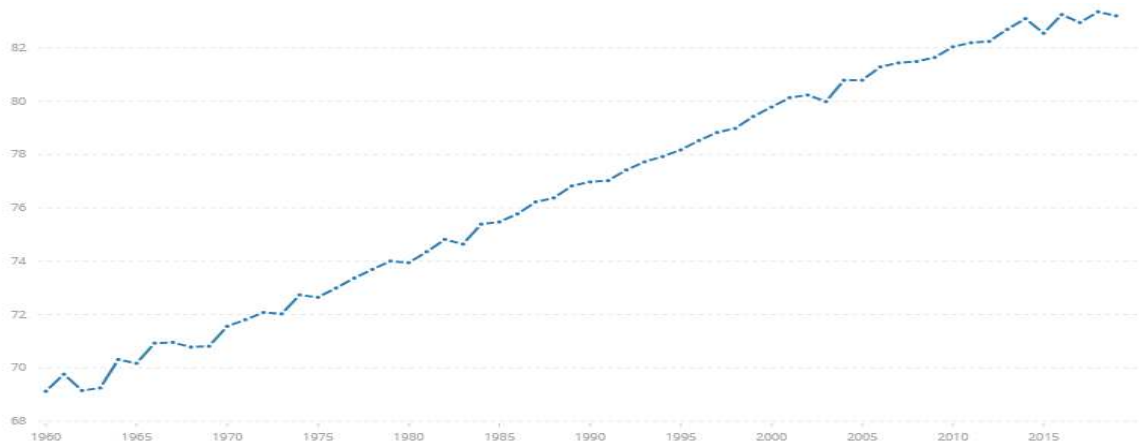
1861–1920 yılları arası İtalya sağlık alanında esnaf ve işçiler için özerk karşılıklı yardım dernekleri; Katolik kilise ve hayır kurumları birkaç sağlık hizmeti sağlayıcısı kurmuşlardır. 1942 yılında kamu sektörü çalışanları için sosyal sigorta ve sağlık hizmetlerini garanti altına almak için “ENPAS” adında ulusal bir organ oluşturulmuştur. 1943 yılında özel sektör çalışanlarının sağlık sigortası için “INAM” adında ulusal bir kurum oluşturulmuştur. 1958 yılında bağımsız bir sağlık bakanlığı kurulmuştur(Ministero della Salute, 2021).

İtalya’da hastane kamu organı olarak 1968 yılında kurulmuş. Bu doğrultuda İtalya’da, genel vergilendirme ile finanse edilen, tek tip ve kapsamlı bakım sağlama hedefinde olan bir sağlık sigortası fonları sisteminin yerini almak üzere 1978 yılında ulusal sağlık hizmeti “Servizio Sanitario Nazionale” (SSN) kurulmuştur. İtalyan anayasasına göre sağlık hizmeti sorumluluğu devlet ve 20 bölge tarafından paylaşılmaktadır. Devlet, temel bakım programlarını belirleme konusunda yüksek yetkiye sahiptir. 1994-1996 için ilk Ulusal Sağlık Planı onaylanmıştır. Plan, ulusal sağlık hedeflerini tanımladı ve tüm vatandaşlara tek tip düzeyde yardım sağlanması gerektiğini belirtmiştir. 18 Ekim 2001 tarihli 3 Sayılı Anayasa Yasası, İtalyan

Anayasasının ikinci bölümünü değiştirerek bölgelere sağlık alanında daha fazla yetki devretmiştir. Bölgeler ise kamu tarafından finanse edilen sağlık hizmetlerinin organizasyonu ve idaresinden sorumlu olmaktadır. SSN, tüm İtalyan vatandaşlarına ve 2002'den beri yasal ikametgahı olan tüm yabancı vatandaşlara kapsamlı bir sağlık sistemini tanımlamaktadır. Sağlık ve sosyal hizmetler arasındaki ilişki gibi daha önce çözülmemiş bazı sorunlar dikkate alınarak, yaşlılar, özerkliği azaltılmış insanlar ve yoksullar gibi dezavantajlı insanlara sağlık hizmeti sunmak için daha entegre bir kurumsal çerçeve oluşturulmuştur(Scalzo vd., 2009: 24).

İtalya Sağlık Bakanlığı ve Dünya Bankası verilerine göre doğumdan beklenen yaşam süresi yıl bazında yıllar geçtikçe artmıştır. Bu doğrultuda 1970'lerde doğumdan beklenen yaşam süresi ortalama %71,5 iken, takip eden yıllarda örneğin 1990'ların sonunda doğumdan beklenen yaşam süresi ortalama %79.4'e yükselmiştir. 2010 yılında ise bu oran %82 ve 2020 yılı itibari ile yine doğumdan beklenen yaşam süresi ortalama %83.2 olarak belirlenmiştir. Yıllara gören artan doğumdan beklenen ortalama yaşam süresinin giderek artış göstermesi, İtalya için kuşkusuz değişen ve iyileşen yaşam koşulları ve refah politikaları ile açıklanabilir(Ministero della Salute, 2021).

Grafik 36: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: World Bank Database, 2021

İtalya'da ortalama yaşam süresinin 83 yaş olarak belirlenmesinin ardından bakılacak olan önemli bir husus ise yapılan sağlık harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'daki payıdır. Bu doğrultuda Tablo 64'de İtalya'daki sağlık harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'daki payı verilmiştir.

Tablo 64: İtalya GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
%	7,6	8,3	8,9	8,8	8,8	8,8	8,9	8,9	8,7	8,7	8,7	8,7

Kaynak: OECD, 2021

3.4.1.5. Emeklilik

İtalya’da emeklilik sisteminin elden geçirilmesi ihtiyacı 1970’li yılların sonundan beri gündemde olmuş ancak reform süreci, döviz kuru krizinin baskısı ve çift haneli kamu maliyesi açığının acilen kapatılması ihtiyacı nedeniyle ancak 1992 yılında başlamıştır. (Franco, 2002: 167). Özel sektörde emeklilik yaşı kademeli olarak kadınlarda 55’ten 60’a, erkeklerde 60’tan 65’e yükseltilmiştir. Emekliliğe esas kazançların hesaplanması için referans süresi, kademeli olarak beş yıldan on yıla ve daha genç işçiler için çalışma hayatının tamamına çıkarılmıştır. Emekliliğe hak kazanmak için asgari prim yılı sayısı 15’ten 20’ye yükseltilmiştir. Kamu sektörü çalışanlarının kıdem aylığı alabilmesi için gereken asgari prim yılı sayısı kademeli olarak 35’e yükseltilmiştir. 1995 reformu teşvikler ve dağıtım odaklanmıştır. İtalya, oldukça uzun bir geçiş dönemi olmasına rağmen başarılı bir emeklilik sistemine geçmiştir. (Franco ve Tommasino, 2020: 74). 1995 yılı reformunun hemen ardından, ihmal edilemeyecek başka değişiklikler de getirildi. İlk olarak, 2005 yılında yaşlılık aylığına hak kazanma şartları sıkılaştırıldı. Bu durum işgücü piyasasına 1995’ten önce veya sonra girip girmediklerine bakılmaksızın tüm çalışanlar için yapılmıştır. İkincisi, 2007 yılında emeklilik için üçüncü bir 'kanal' tanıtıldı (yaşa ve 'kıdem'e, yani katkı yılına dayalı olanların yanı sıra), 'kotalara', yani yaş ve katkı yıllarının toplamına dayalı olan asgari kota 95 olarak belirlenmiş ve 2013 yılında 97’ye yükseltilmiştir. (Gronchi vd, 2020: 14).

2005’ten bu yana kurallar basitleştirildi ve netleştirildi, emeklilik fonları için yönergeler uyumlu hale getirildi ve yeni bir düzenleyici kurum oluşturuldu. İlk olarak, 2010 yılında hükümet, yaşlılık aylığına hak kazanmak için yaş şartının, yaşam beklentisinin gelişmesiyle paralel olarak hareket etmesi gerektiğine karar vermiştir. 2012 yılı bütçesiyle birlikte, bu uzun ömürlü uygulama, kıdem emekliliği için prim ödeme şartlarına kadar genişletilmiştir. Kamu dışı çalışanlarla ilgili olarak, 2011

reformu kotaları ortadan kaldırdı ve kıdem emekli maaşlarına yönelik katkı şartlarını daha da sıkılaştırdı. Tüm işçiler, yaşlılık aylığı için yaş şartı yükseltildi ve faaliyet sektörü (kamu veya özel) veya cinsiyete bakılmaksızın tamamen uyumlu hale getirildi. 2019'da herkes için standart yaşlılık aylığı alma yaşı 67 yaş olarak belirlenmiştir. 2020 yılında özel ve kamu çalışanları için yaşlılık aylığı şartı, asgari 20 yılı katkı payı olmak üzere 67 yıldır. Güncelleme, 2021'den itibaren her iki yılda bir 65 olan yaşam beklentisi doğrultusunda otomatik olarak gerçekleşir. Yardımlar emeklilik yaşıyla güçlü bir şekilde ilişkilidir. Yaş ne kadar düşükse emekli maaşı da o kadar düşük verilmektedir(Franco ve Tommasino, 2020: 77).

Tablo 65: İtalya GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	13,4	13,6	15,3	15,3	15,7	16,2	16,1	16,1	15,7	15,6	15,5

Kaynak: OECD, 2021; World Bank Database, 2021

3.4.2. Türkiye

Türkiye, kuzey yarım kürede bulunan Asya ile Avrupa'nın birleşim noktasında bulunan bir hem Asya hemde Avrupa ülkesidir. Başkenti Ankara'dır. Yaklaşık 85 milyon nüfusa sahiptir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yönetilmektedir. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 7,715 \$ ile 73. sırada yer almaktadır.

3.4.2.1. Sosyal Politika Geçmişi

Türkiye'de sosyal politika, Cumhuriyet Öncesi Dönem ve Cumhuriyet Sonrası Dönem olarak iki boyutta ele alınabilir. Cumhuriyet Öncesi Dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun hakim olduğu yıllarda "Ahi Birlikleri" üretim faaliyetlerini düzenleyen kurum olarak görev yapmıştır. Daha sonraki yıllarda Ahi Birlikleri yerini "Loncalar" bırakmıştır. Sosyal güvenlik alanında atılan ilk adımlar ise "Orta Sandıkları" ve "Tevaün Sandıkları" ile sağlanmıştır. Günümüzün işsizlik ödeneğinin temelleri olarak Osmanlı İmparatorluğu'nda işleyişini sürdürmüştür(Tokol, 2020: 59).

Cumhuriyet'in kuruluşu ile Türkiye'de ekonomik, sosyal ve siyasal oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu doğrultuda Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte gelişmeler üç ana dönem yaşanmıştır. 1923 – 1945 yıllarını kapsayan ilk dönemde, 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi ile liberal anlayış terk edilmiş ve devletçi anlayış hakim olmaya başlamıştır. Kalkınma hedefleri doğrultusunda 1934 yılında ilki faaliyete geçmek üzere 1934 – 1938 yıllarını kapsayan “Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı” uygulamaya geçirilmiştir. Beş Yıllık Kalkınma Planında hedeflerin gerçekleştirilmesi ve istenilen düzeye gelmesi sonucunda ise çok sayıda “Kamu İktisadi Teşebbüsleri” kurulmuştur(Koray, 2018: 153). İkinci Dünya Savaşı'nın meydana gelmesi ile İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hayata geçirilememiştir. 1945 – 1960 yıllarını kapsayan ikinci dönem ise İkinci Dünya Savaşı sonrası yılları kapsamaktadır. Bu yıllarda ilk önemli gelişmeler 1950'lerde liberal ve dışa açık ekonomik politikalara yer verilmesidir. Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) dahil olma yine bu dönemde gerçekleşmiştir. 1960 – 1980 yıllarını kapsayan üçüncü dönem ise önemli siyasi gelişmelerin ve bu gelişmeler doğrultusunda şekillenen sosyal hayatın geçtiği yılları kapsamaktadır. Bu dönemin en önemli özelliği kurucu meclisin 1961 yılında çıkartılan 1961 Anayasası'dır. Özel olmasının nedeni ise ilk defa insan hak ve özgürlüklerine yer verilmiş olmasıdır. 1930'lu yıllarda yapılması planlanan ve savaş nedeniyle geri kalan kalkınma planları bu dönemde tekrar başlatılmıştır. Emek piyasası politikalarında ciddi yasal düzenlemeler getirilmiştir. Ekonomik olarak “24 Ocak Kararları” ve arkasından 1980 yılı 12 Eylül Askeri Darbesi, Türkiye için neoliberal politikaların benimsenmeye başladığı emek piyasasında yine bazı değişikliklerin yapıldığı yılları beraberinde getirmiştir(Tokol, 2020: 65).

Tarihsel olarak Cumhuriyetin kuruluşundan sonra evrimleşen Türkiye'de sosyal politika kavramı 1999 yılında emeklilik yaşının yükseltilmesi ve işsizlik sigortasının başlamasıyla ve 2006 yılında sistemi “5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu” ile tek çatı altında toplama girişimi olan “5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” ile 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Son olarak 2018 yılında yapılan seçimlerin sonucunda “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”ne geçilmiştir. Bu doğrultuda Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı birleştirilerek, “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” oluşturulmuştur.

3.4.2.2. İstihdam ve İşsizlik

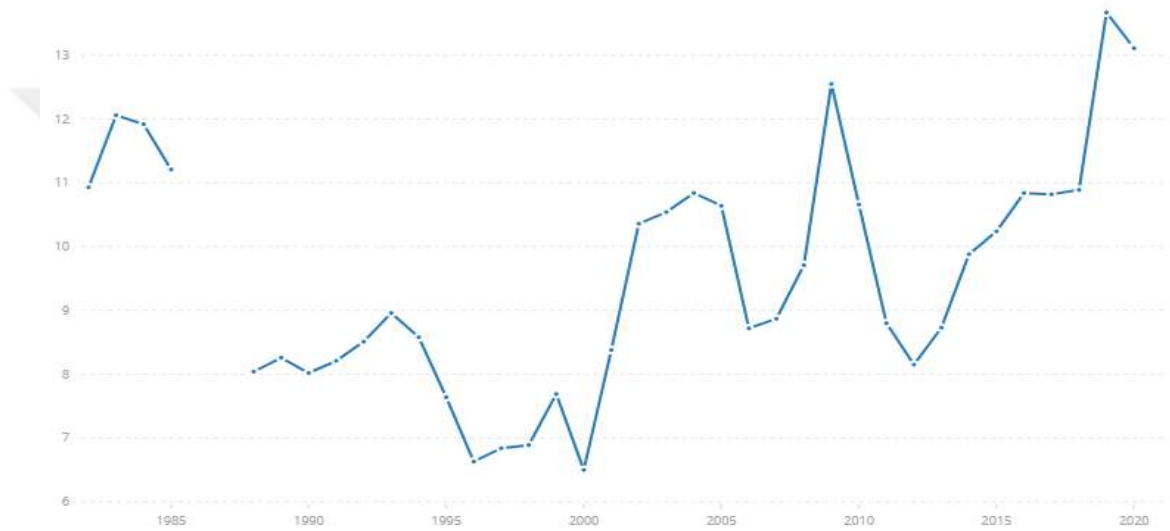
Türkiye’de resmi anlamda ilk iş ilişkileri 1908 yılına dayanmaktadır. Daha öncesinde madelerle ilgili olarak 1863 yılında “Mevadd-ı Madeniyye Dair Nizamnamesi”, 1867 yılında “Ereğli Maadin-i Hümayun Teamülnamesi” ve 1869 yılında “Maadin Nizamnamesi” çıkartılmış ve iş ilişkileri kısıtlı olarak ele alınmıştır. İşçilerin Meşrutiyetten sonra grevlerinin artması üzerine 1908 yılı itibari ile çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Bu doğrultuda 1908 yılı “Tatil-i Eşgal Cemiyetleri Hakkında Kanun-u Muvakkatı”, 1909 yılında bazı değişikliklerle “Tatil-i Eşgal Kanunu” olarak yürürlüğe girmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1936 yılında ilk geniş çaplı kanun olarak “3008 sayılı İş Kanunu” çıkartılmıştır. 1945 yılında “İşçi Sigortaları Kurumu” ve 1946 yılında “İş ve İşçi Bulma Kurumu” kurulmuştur. 1961 Anayasası ilk kez çalışma hakkından bahsetmiştir. 1971 yılında çıkarılan İş Kanunu ise 2003 yılı itibari ile 4857 sayılı İş Kanununa dönüştürülmüştür. Yakın tarihli olarak 2012 yılı itibari ile ise 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası çıkartılmıştır(Korkmaz, Korkut ve Öçal, 2017: 5).

Neo-liberal politika anlayışının çıkmaza girdiği ve küreselleşmenin baş gösterdiği 1980’li yıllardan sonra iş gücü piyasasında aktifleşme hareketleri başlamıştır(Korkut, Acar ve Tetik, 2015: 114). Bu doğrultuda emek piyasası politikalarında yeni ve birden fazla düzenlemeler gündeme gelmiştir. 1990’lı yıllarda tercih edilen bir politika olarak “Erken Emeklilik Sistemi” ile bireylerin erken emekli olup yerlerini yeni bireylere bırakmaları düşünülmüştür. İlerleyen tarihlerde “Mesleki Eğitim Programları” ile bireylerin bilgi temelli olmaları ve işsiz kalmalarını önleme amaçlı eğitim programları düzenlenmiştir(Öçal ve Korkmaz, 2020: 742). 2006 yılı itibari ile 5544 sayılı kanun doğrultusunda “Mesleki Yeterlilik Kurumu” kurulmasına izin verilerek standart bir mesleki yeterlilik müfredatı ve ulusal mesleki yeterlilik eğitimi oluşturulmasının önü açılmıştır(Acar, 2016: 288). İstihdam Danışmanlığı Programı ile işçi arayan işveren ile iş arayan bireyleri buluşturma gayesi taşınmıştır. Kısa Çalışma Ödeneği ile olağanüstü durumlarda geçici olarak işgücü düzenlenmiştir. İşten Çıkartmayı Zorlaştırıcı Yasal Düzenlemeler ile sendikalara bağlı olan ve toplu iş sözleşmesi kapsamına giren iş gücü sahasında önemli düzenlemeler yapılmıştır. Esnek Çalışmanın Yaygınlaştırılması ile işe giden birey anlayışı yerine evden çalışma ve saatlik çalışma gibi kavramlara yeni düzenlemeler getirilmiştir. Haftalık Çalışma Saatlerinin Düzenlenmesi, İstihdam Artırıcı Sübvansiyonlar ve Kendi İşyerini

Kuracaklara Yapılan Yardımlar aktif iş gücü piyasası politikalarının enstrümanlarıdır(Mahiroğulları ve Korkmaz, 2018: 114).

Türkiye'nin yıllara göre işsizlik oranlarına bakıldığında 2000'li yıllardan önce %12 seviyelerine kadar yükseldiği dalgalı dönemlerden geçtiği görülmektedir. 2000'li yıllardan sonra özellikle 2009-2010 yıllarında %13'lere kadar artan işsizlik oranları 2020'li yılların başından tekrar 2000'li yılların öncesi dönemlere benzer bir tablo çizmiş ve güncel veriler doğrultusunda Türkiye'de işsizlik %13 seviyelerinin üzerindedir.

Grafik 37: Türkiye'de Toplam İşsizlik Oranı 1982 – 2021 (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021; TÜİK, 2020

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini endeksi ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. Türkiye'nin tarihi olarak gini endeksi oranlarına bakıldığında 1987 yılında %43,5 olan oran 1994 yılında %41,3'e gerilemiştir. 2002 yılında bu oran %41,4 ve 2009 yılı için %39'a gerilemiş olan gini katsayısı, 2020 yılı itibari ile %47,5'e yükselmiştir.

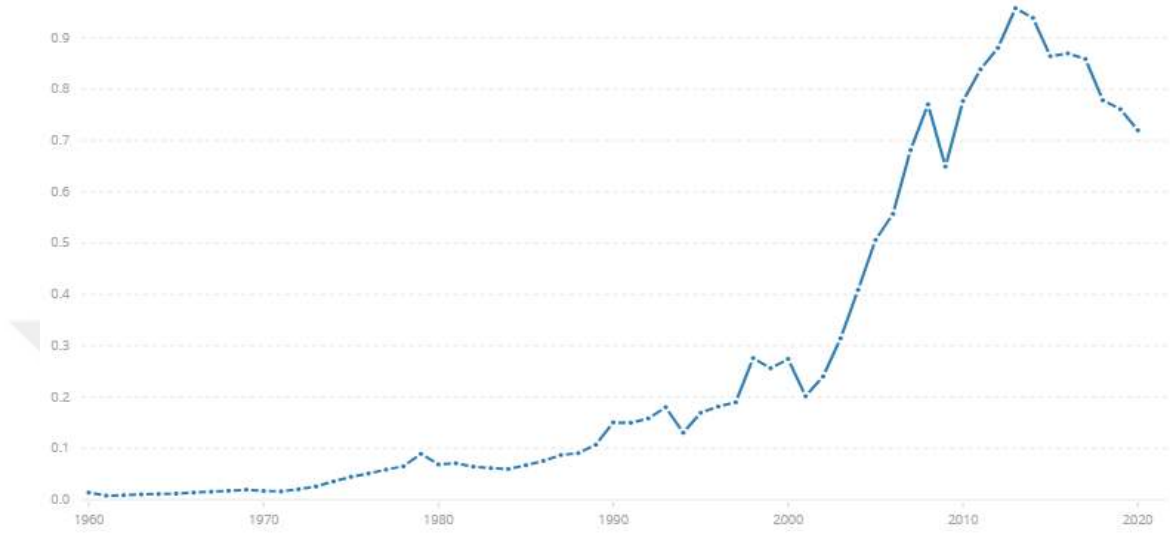
Tablo 66: Türkiye Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	41,3	42,6	38,8	40	40,2	40,2	41,2	42,9	41,9	41,4	41,9	41,9	47,5

Kaynak: World Bank Database, 2021; TÜİK, 2020

Türkiye'nin Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'na tarihsel olarak bakıldığında ise özellikle 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başı ile ivme yakaladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Grafik 38: Türkiye’de 1960 – 2020 Yılları Arası GSYİH

Kaynak: World Bank Database, 2021; TÜİK, 2020

Yoksulluk ölçütü olarak görelî yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Türkiye’de medyan gelirin %50’nin altında kalan nüfusun yüzdesi, 1987 yılında %14,5 iken 2002 yılında 17,1’e yükselmiş, 2010 yılında %16,5’ye gerilemiş ve 2019 yılı resmi oranlarına göre %17,3 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 67: Türkiye’de % 50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
%	16,9	18,5	16,5	15,9	16	16,3	15,7	15,6	16	15,6	15,6	17,3

Kaynak: World Bank Database, 2021

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre Türkiye’de günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 68’de gösterilmiştir.

Tablo 68: Türkiye Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ altında Çalışan Yoksulluk Oranı

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1,90\$	2,1	2,3	0,8	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0	0,4
3,20\$	11	9,4	4,3	4	3,1	2,7	2,1	2,4	1,6	1,5	1,4	2,2

Kaynak: Word Bank Database, 2021

3.4.2.3. Eğitim

Modern anlamda Türkiye’de eğitim geçmişine baktığımızda Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim sisteminin genel örgütlenişi ve yönetiminin ana hatları 3 Mart 1924’te çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile belirlenmiştir (MEB, 2008). 1 Kasım 1928 ‘de “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun”un kabul edilmesiyle eğitimde Türkçe alfabe kullanımına geçilmiştir. Türkiye’de eğitim ücretsiz ve zorunludur. Anaokulu, ilköğretim, orta öğretim ve lise düzeyindeki eğitimler “Milli Eğitim Bakanlığı”na bağlıdır. Üniversite eğitimi ise “Yüksek Öğretim Kurumu”na bağlıdır. Devlet okullarının yanı sıra özel okul/kolejlerde bulunmaktadır. Genel itibari ile dil, din ve ırk gözetmeksizin herkese açık olan eğitim sisteminin amacı kültürlü, ahlaklı ve refah bir toplum yaratmada en etkili ve birincil kaynak olan bireylerin eğitimi ve refanı gözetmektir.

Türkiye’de okula kayıt oranlarına bakıldığında 1971 yılında %108’lere ulaşan temel eğitime kayıt oranları 2000’lerde %104’lere gerilemiştir. 2010’lu yılların başlarında 2-3 baz puan azalmış ve 2020 güncel verilerine göre %100’lük oranın altına gerilemiştir.

Grafik 39: 1970 – 2020 Yılları Arası Türkiye Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2021; TÜİK, 2020

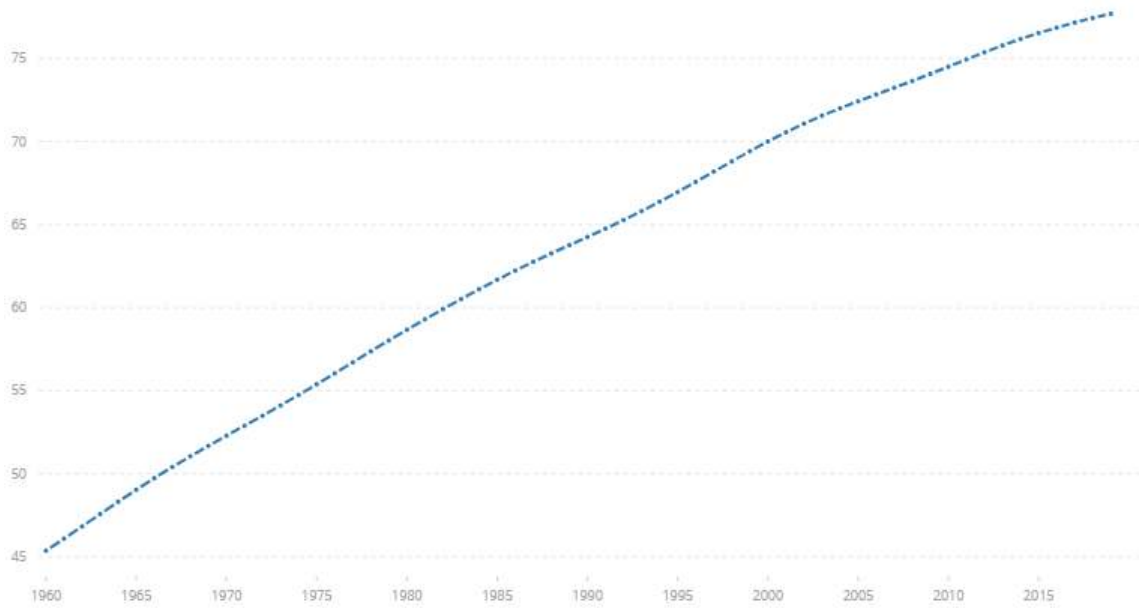
3.4.2.4. Sağlık

Cumhuriyet döneminde Türk Sağlık Sistemine baktığımızda 1928 yılında “1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun”, 1930 yılında “1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” çıkarılmıştır. Kanunların amacı sağlık sisteminin tek elde toplanması, programlanması, sunumu ve maliyet faktörlerinin dağıtılmasının yanında hastalıklarla mücadele ve tedavi ve muayene hizmetleri sunmak olmuştur. Cumhuriyet dönemi ilk yazılı sağlık planı olarak da adlandıracağımız “Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planı” 1946 tarihindeki Yüksek Sağlık Şurası’na onaylanmıştır. 1961 yılında 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkındaki Kanun çıkarılmıştır. Sağlıkta sosyalizasyon fiilen 1963 yılında başlamış, 1983’te ülkenin tümüne yayılmıştır. Yaygın, sürekli, entegre, kademeli, il içinde bütünleşmiş bir yapı anlayışıyla sağlık evleri, sağlık ocakları, ilçe ve il hastaneleri şeklinde bir yapılanmaya gidilmiştir. 3 Kasım 2002 seçimlerinin hemen ardından 16 Kasım 2002 tarihinde açıklanan 58. Hükümetin Acil Eylem Planında “Herkesin Sağlık” başlığı altında sağlık alanında yürütülmesi öngörülen temel hedefler belirtilmiştir. 2003 yılı sosyal politikada Türkiye için dönüşümlerin başladığı yıl olmuş ve sağlık alanında, sosyal sigorta sistemlerinin sosyal güvenlik çatısı altında birleşmesinden sonra sağlık sisteminde düzenlenmiştir. 2007 yılında 60. Cumhuriyet Hükümeti’nin kurulmasını müteakip

Sağlıkta Dönüşüm Programına, kazanılan tecrübe ve atılan başarılı adımlar ışığında, daha iyi bir gelecek için sağlığın geliştirilmesi ve sağlıklı hayat programları, tarafların harekete geçirilmesi ve sektörler arası iş birliği için çok yönlü sağlık sorumluluğu ve uluslararası alanda ülkenin gücünü artıracak sınır ötesi sağlık hizmetleri hedeflenmiştir. Türkiye’de temel sağlık sistemi sigortalılık esasına dayanmaktadır. Sağlık sistemi “Sağlık Bakanlığı” bünyesinde yürütülmektedir(Sağlık Bakanlığı, 2021).

Türkiye Sağlık Bakanlığı ve Dünya Bankası verilerine göre doğumdan beklenen yaşam süresi yıl bazında yıllar geçtikçe artmıştır. Bu doğrultuda 1960’lerde doğumdan beklenen yaşam süresi ortalama %45,3 iken, takip eden yıllarda örneğin 1990’ların sonunda doğumdan beklenen yaşam süresi ortalama %69.5’e yükselmiştir. 2010 yılında ise bu oran %74,5 ve 2020 yılı itibari ile yine doğumdan beklenen yaşam süresi ortalama %78,6 olarak belirlenmiştir. Yıllara gören artan doğumdan beklenen ortalama yaşam süresinin giderek artış göstermesi, Türkiye için kuşkusuz değişen ve iyileşen yaşam koşulları ve refah politikaları ile açıklanabilir(TÜİK, 2020).

Grafik 40: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)

Kaynak: World Bank Database, 2021; TÜİK,2020

Türkiye’de ortalama yaşam süresinin 79 yaş olarak belirlenmesinin ardından bakılacak olan ikinci husus ise sağlık harcamalarıdır. Bu doğrultuda Türkiye’de Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’daki sağlık harcamaları Tablo 69’da verilmiştir.

Tablo 69: Türkiye GSYİH’da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
%	4,6	4,9	5	4,7	4,4	4,4	4,3	4,1	4,3	4,2	4,1	4,3

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, 2020

3.4.2.5. Emeklilik

1950 yılında yürürlüğe giren, 5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu ile kamu kesimi çalışanları için daha önce kurulan özel emeklilik sandıkları kaldırılarak, memurlara tek çatı altında sosyal koruma sağlanmıştır. DB tarafından verilen kredi ile finansmanı sağlanan ve ILO tarafından yürütülen 1995 tarihli çalışma, mevcut emeklilik sisteminin sorunlarını ortaya koyarak; olası reform seçeneklerini sunmaktadır. Bu raporda, yeniden yapılandırılmış dağıtım sistemi; bireysel tasarruf sistemi -Şili Modeli-; birinci ve ikinci seçeneğin bir karmasını oluşturan çok ayaklı zorunlu tasarruf sistemi ve çok ayaklı gönüllü tasarruf sistemi olmak üzere dört temel seçenek önerilerek, tartışılmaya açılmıştır. Rapor, kısa dönemdeki reform arayışları için, sağlık sigortası ve emeklilik sigortasının birbirinden ayrılmasını; emeklilik yaşının artırılmasını ve primler açısından kurumlar arasında uyum sağlanmasını önermektedir (ILO, 1996). 1999 yılında 4447 sayılı kanun ile emeklilik yaşı kademeli(prim gün sayısı temel alınarak) olarak kadınlarda 58 yaşa, erkeklerde 60 yaşına yükseltilmiştir. 2001 yılında 4632 sayılı “Bireysel Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile kamu sosyal güvenlik programlarının yanı sıra, bireylerin yaşlılıklarında daha yüksek bir gelir güvencesine sahip olmalarını sağlamak amacıyla, bireysel tasarruflarını değerlendirebilecekleri emeklilik sistemi oluşturulmuştur(Gökbayrak, 2010: 147).

Tablo 70: Türkiye GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	3,9	6	7,4	7,1	7,2	7,1	7,1	7	7,7	7,3	7,4

Kaynak: OECD, 2019; TÜİK, 2020

3.4.3. İspanya

İspanya, Akdenize ve Kuzey Atlas Okyanusu'na kıyısı olan bir Avrupa ülkesidir. Yaklaşık 48 milyon nüfusa sahip İspanya, meşruti monarşi ile yönetilmektedir. IMF'nin 2020 yılı tahminleri ölçüsünde kişi başına nominal GSYİH değerler listesinde 26,382 \$ ile 30. sırada yer almaktadır.

3.4.3.1. Sosyal Politika Geçmişi

19. yüzyılın sonunda, İspanyol siyasi seçkinlerinin bir kısmı, sosyal politikanın geliştirilmesine destek vermeye başlamıştır. İşçi hareketinin ve sanayileşmenin ilerlemesi sırasında siyasi istikrarı korumanın etkili bir yolu olabileceğini düşünen İspanyollar 1891'de Kilise'nin özel yardımın sosyal sorunları çözmek için yeterli olmadığını kabul ettiği ansiklopedi olan *Rerum Novarum*'un yayınlanması ve Bismarck tarafından Almanya'da uygulanan sosyal önlemler paketi, model ve ilham kaynağı olmuştur. 1900'lü yılların başında sosyal koruma hala özel hayır kurumlarına ve 1849 Yasası ile kurulan kamu yoksullarına yardım sistemine dayanmaktadır. 1900 tarihli İş Kazaları Kanunu ile sosyal sigortanın yolu açılmıştır. Ancak bu önlemin etkisi çok sınırlı kalmıştır. Önleme için faydalar ve kaynaklar çok düşüktür. Bu durum sosyal harcamaların büyümesini sınırlamakta ve işletmeleri denetim eksikliği nedeniyle genellikle taahhütlerini yerine getiremez hale sokmuştur(Silvestre ve Pons, 2010: 125). Kısa bir süre sonra, 1908'de hükümet, Ulusal Sosyal Sigorta Enstitüsü'nü (İspanyolca INP, Instituto Nacional de Previsión) kurulmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, sosyal mevzuat yeni bir ivme kazanmıştır. 1917'den itibaren, savaşın yol açtığı ekonomik dengesizlikler ve Rus Devrimi'nin bulaşıcı etkisi nedeniyle yoğun bir toplumsal huzursuzluk yaşanmıştır. 1917 ve 1923 arasında, hem INP'de hem de parlamentoda işsizlik sigortası planı ile sağlık ve analık sigortası planı tartışılmış fakat siyasi sebeplerden dolayı meyve veren tek program *Retiro Obrero Obligatorio* ya da 1919'da oluşturulan zorunlu bir yaşlılık aylığı sistemi olan “Zorunlu İşçi Emekliliği” olmuştur(Pons ve Vilar, 2014: 89).

İspanyol sosyal politikası Bourbon Restorasyonu döneminde (1874-1923) çok yavaş ilerlemiştir. 1923'te, askeri darbe ve Primo de Rivera'nın diktatörlüğünün (1923-1930) kurulmasından sonra, önceki yılların ivmesi durma noktasına geldi. İşsizlik ve analık sigortası için önerilen planlar terk edildi. Ancak, işyeri kaza sigortası ve yaşlılık

aylığı gibi önceden var olan sigortalar işlemeye devam etmiştir. Yeni sigorta programları da oluşturuldu. Örneğin 1938'de, iç savaş sona ermeden önce, Subsidio Familiar adlı bir aile yardımı getirildi. Bu, tüm (erkek) ücretlilere, çocuk sayısına göre ikramiye ödemelerini kapsamaktadır. (Espuelas, 2012: 212). Emeklilik emekli maaşları 1939 yılında elden geçirildi ve sabit oranlı emekli maaşlarına sahip bir “*kullandıkça öde*” sistemi getirilmiştir. Engellilik ve dul maaşları, sırasıyla 1947 ve 1956'da özel bir yaşlılık aylığı vakası olarak tanıtılmıştır(Espuelas, 2017: 363).

1942'de zorunlu bir sağlık sigortası planı (Seguro Obligatorio de Enfermedad) kuruldu ve diktatörlüğün siyasi propagandasının önemli bir parçası haline gelmiştir(Pons ve Vilar, 2014: 90). Bu sigorta ilk başta kapsama olarak sanayi işçileri ile sınırlı tutulmuştur. Mesleki sağlık sigortası, çerçeve kanunun ilk olarak 1936'da İkinci Cumhuriyet'te kabul edilmiş olmasına rağmen, 1947'ye kadar yürürlüğe girmedi. Kırsal ve kentsel işçiler 1955 yılına kadar iş kazaları için ayrı bir programda kaldı(Pons, 2011: 111). Ancak, en çok geciken sigorta, 1961 yılına kadar kurulmamış olan işsizlik sigortasıdır(Espuelas, 2013: 29).

Parça parça yaklaşımlar bütünü, 1967'de Sosyal Güvenlik reformunun yürürlüğe girmesiyle düzeltilmeye başlamıştır. Mevcut sosyal programlar tek ve daha modern bir sosyal güvenlik sistemi altında bir araya getirildi ve kapsama alanı (düşük ve orta gelirli işçilerle sınırlandırmak yerine) tüm ücretlileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bununla birlikte, İspanyol sosyal politikası, işgücü piyasasıyla istikrarlı bağları olmayan nüfusu marjinalleştirmeye devam etmiş ve sosyal güvenliğin finansmanı, diktatörlük boyunca işverenlerin ve işçilerin zorunlu katkılarına (neredeyse hiç kamu finansmanı olmadan) dayanmaya devam etmiştir.(Comín, 2010: 70).

Sosyal diyalog gerçekten de demokrasiye geçişte çok önemli bir rol oynamıştır. 1977'de, ekonomik kriz zemininde Moncloa Paktları imzalanmıştır. İşçilerin, işverenlerin ve başlıca siyasi partilerin temsilcileri, daha fazla sosyal koruma, ilerici mali reform ve siyasi özgürlüklerin pekiştirilmesi karşılığında ücretlerin yumuşatılması, makroekonomik istikrar ve enflasyon kontrolü politikalarının uygulanması konusunda anlaşmışlardır. Bu Paktlar, demokrasinin sağlamlaştırılması ve ekonomik istikrar için oldukça önemlidir. 1977'de gelir vergisinin getirilmesi, İspanyol sosyal politikasının gelişmesinin önündeki en önemli tarihi engellerden birini kırmıştır(Espuelas, 2017:

364). Bu kırılmadan itibaren, artan devlet sübvansiyonları sosyal güvenlik kurumlarına tahsis edildi (Daha önceden bu kurumlar neredeyse tamamen işverenlerin ve işçilerin zorunlu katkılarıyla finanse ediliyordu). Sağlık hizmetlerine erişim 1986'da evrenselleştirildi. 1982'de engelliler için sosyal yardımlar önemli ölçüde iyileşti ve 1990'da yeni primsiz, yaşlılık ve engellilik yardımları getirildi. Yine 1990'larda, İspanya'nın özerk topluluklarının hükümetleri, düşük gelirli aileler için kademeli olarak asgari gelir programları başlattı.

Tüm bu gelişmelerden sonra “üçüncü yol” denen dönemde İspanyol sosyal politikası kademeli olarak ivme yaşadı(Wilson ve Bloomfield, 2011: 13). İspanya'da, 1977-1984 yıllar sosyal harcamaların hızlı bir şekilde arttığı bir dönemi tanımlamaktadır. Ardından, 1985'ten itibaren İspanyol hükümeti sosyal harcamaları sınırlamak için bir dizi önlem almıştır ve bu yeni eğilim, 1992-1993 Maastricht Antlaşması'ndan sonra ekonomi politikası öncelikli olarak kamu açığını ve enflasyonu kontrol etmeyi hedef aldığı ve özellikle emeklilik sisteminin finansal istikrarını sağlamayı amaçlayan 1995 Toledo Paketi'nden sonra pekişmiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda belirtildiği gibi İspanya, 1977'deki demokratikleşmeden sonra yavaş yavaş Avrupa seviyelerine yaklaşmıştır(Comín, 2008: 177).

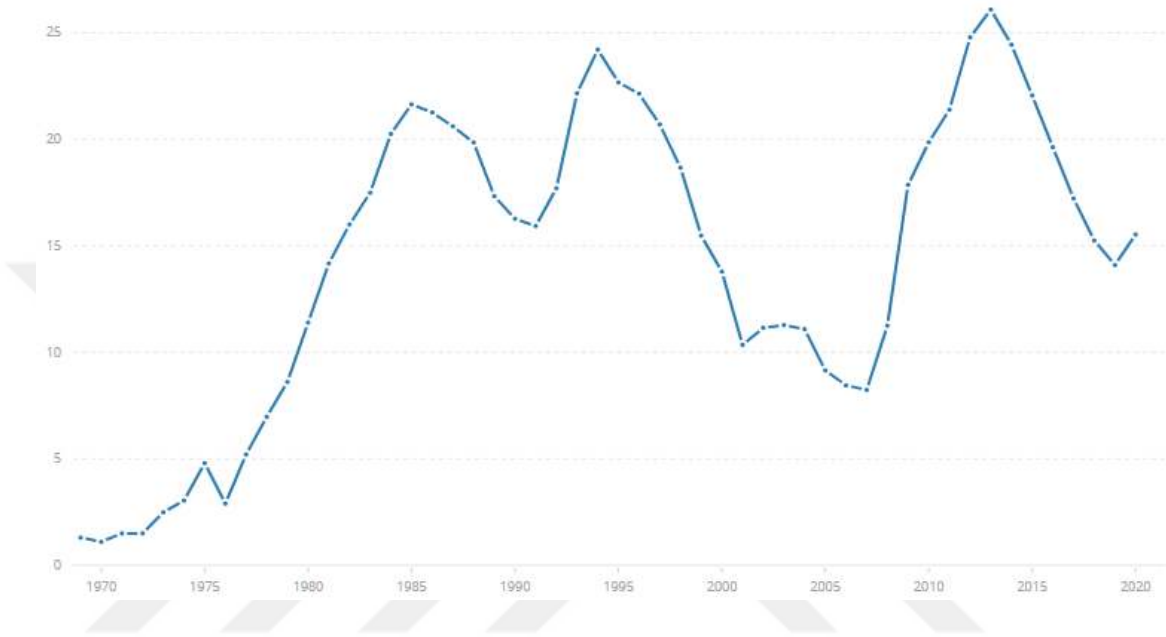
3.4.3.2. İstihdam ve İşsizlik

1931 Anayasası sosyal güvenlik hakkını tanımıştır. 1931 ve 1932 yılları arasında çalışan kadınlara doğum sırasında doğum izni ve sağlık hizmeti sağlayan analık sigortası yürürlüğe girmiştir. Gönüllü, devlet destekli bir işsizlik sigortası planı oluşturuldu ve iş kazası sigortası zorunlu hale getirilmiş ve kapsama alanı tarımsal faaliyetlere kadar genişletilmiştir. Ayrıca, halihazırda var olan analık ve yaşlılık sigortaları ile hastalık, sakatlık, yetim ve dulları kapsayan yeni sigortaları kapsayan tek bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmak amacıyla sosyal sigortaları birleştirmek için bir plan yapılmıştır. Son olarak hükümet, özellikle kırsal kesimde işsizlikle mücadele için bayındırlık işlerine yoğun yatırım yapmış, mesleki eğitim alanlarını genişletmiş ve kırsaldaki toplumsal huzursuzluğu azaltmak ve başlatılan demokratikleşme sürecini pekiştirmek için bir tarım reformu gerçekleştirmeye çalışmıştır(Espuelas, 2017: 363).

İspanya'nın yıllara göre işsizlik oranlarına bakıldığında 2000'li yıllardan %25 seviyelerine kadar yükseldiği dalgalı dönemlerden geçtiği görülmektedir. 2000'li

yıllardan sonra özellikle 2007 yılında %8'lere kadar gerileyen işsizlik oranları 2010'lu yılların başından 2015 yılına kadar tekrar 2000'li yılların öncesi dönemlere benzer bir tablo çizmiş ve güncel veriler doğrultusunda İspanya'da işsizlik %15 seviyelerinin üzerindedir.

Grafik 41: 1970 – 2020 İspanya İşsizlik Oranları

Kaynak: World Bank Database, 2022

Harcanabilir gelir üzerinden hesaplanan gini endeks ise yine yoksulluk ölçümünde nüfus kapsamında önemli yere sahiptir. İspanya'nın tarihi olarak gini endeksi oranlarına bakıldığında 2000 yılında %34.3 olan oran 2005 yılında %32.4'e gerilemiştir. 2010 yılında bu oran %35.2'e yükselmiş ve 2017 yılından itibaren azda olsa düşüşe geçmiştir.

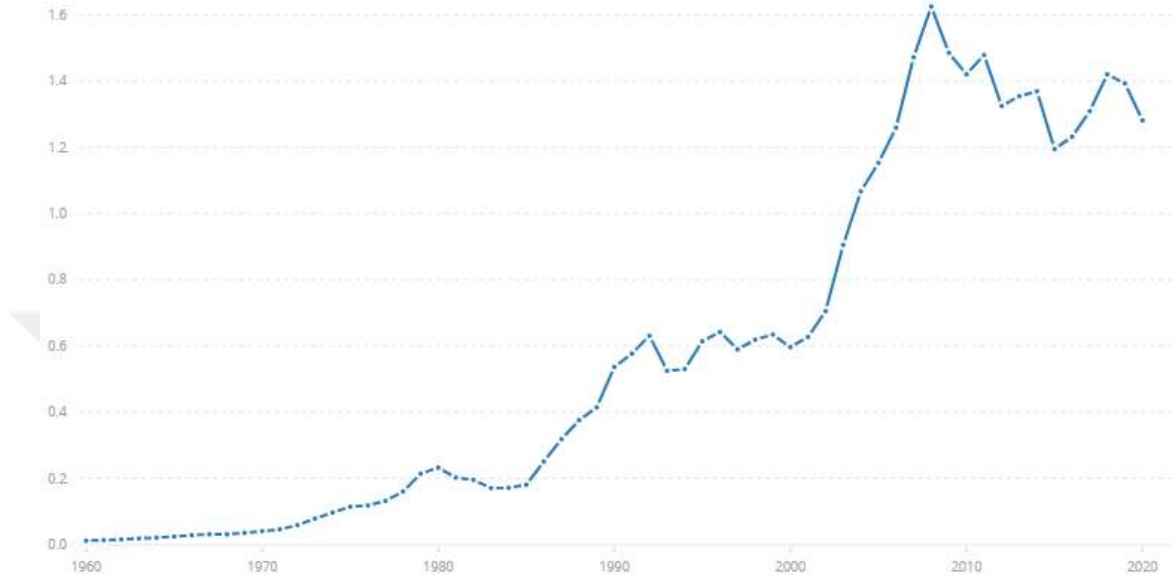
Tablo 71: Harcanabilir Gelire İlişkin Gini Endeksi

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	34.3	32.4	35.2	35.7	35.4	36.2	36.1	36.2	35.8	34.7	34.7

Kaynak: World Bank Database, 2022

İspanya'nın Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'na tarihsel olarak bakıldığında ise özellikle 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başı ile ivme yakaladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Grafik 42: İspanya GSYİH (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022

Yoksulluk ölçütü olarak göreceli yoksulluk, nüfusun belirli bir gelir sınırının altında gelire sahip olan kesimi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ise genel kabul gören %50 ve %60 medyan gelirin altında kalan kesim yoksul olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle İspanya'da medyan gelirin %50'nin altında kalan nüfusun yüzdesi, 2000 yılında %12 iken 2005 yılında %13'e yükselmiştir. 2010 yılında %14,7'ye yükselen bu oran düşüş göstermemiş ve 2018 yılı resmi oranlarına göre %15,7 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 72: %50 Medyan Gelir Altında Kalan Nüfus (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	12	13	14,7	15,8	15,9	17,8	17,3	17,4	16,9	16,1	15,7

Kaynak: World Bank Database, 2022

İşsizlik oranları, gini katsayısı, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve medyan gelir oranlarına bakıldığında, yıllara göre İspanya’da günde 1,90 ve 3,20 doların altında çalışanların nüfusa oranla yüzdesi Tablo 73’de gösterilmiştir.

Tablo 73: Günde 1,90 \$ ve 3,20 \$ Altında Çalışan Nüfus(%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1,90\$	0,5	0,8	0,7	1,1	0,9	1,2	0,8	0,9	1,2	0,7	0,9
3,20\$	0,7	1,1	1,1	1,7	1,6	1,7	1,5	1,5	1,7	1,1	1,3

Kaynak: World Bank Database, 2022

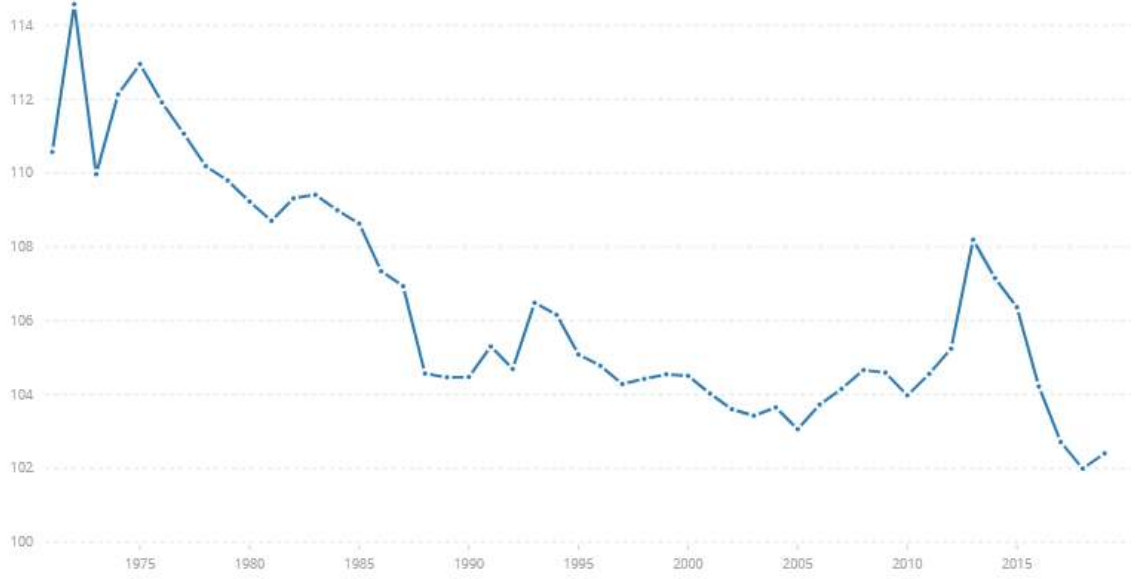
3.4.3.3. Eğitim

1978 İspanyol Anayasası’nın 27. Maddesinin 2013’de genişletilip revize edilmesiyle birlikte eğitim kalitesinin iyileştirilmesi için “*Organik Yasa*” düzenlenmiştir. İspanya eğitim sistemi 6 – 16 yaş arasındaki tüm çocuklar için zorunludur ve ücretsizdir. Devlet okullarının ücretsiz olmasının dışında özel kolej sistemleride bulunmaktadır. 17 özerk bölgenin hükümetleri ve ulusal hükümet tarafından belirlenen müfredat doğrultusunda dersler işlenmektedir. Eğitimde ulusal ve 17 özerk bölgenin desteği tamdır(Ministerio de Educación, 2022).

Tüm bunların yanında İspanya’da artan işsizliğe yönelik mesleki eğitim programlarıda bulunmaktadır. Mesleki eğitimler ile ilgili olarak üç ana eğitim düzeyi bulunmaktadır. Bunlar temel mesleki eğitim olan “*Formación Profesional Básica*”, orta öğretimden sonra mesleki eğitim olan “*Ciclo Formativo de Grado Medio*” ve 16 yaşından sonraki süreç için yüksek mesleki eğitim olan “*Ciclo Formativo de Grado Superior*” şeklinde sürdürülmektedir(Ministerio de Educación, 2022).

İspanya okula kayıt oranlarına bakıldığında 1971 yılında %110 ‘lara ulaşan temel eğitime kayıt oranları 2000’lerde %104’lere gerilemiştir. 2010’lu yılların başlarında aynı seviyeleri seyrederken ortalarında 2-3 baz puan artmış fakat 2019 güncel verilerine göre %102’lere gerilemiştir.

Grafik 43: İspanya Okula Kayıt Oranları (%)

Kaynak: World Bank Database, 2022; Ministerio de Educación, 2022.

3.4.3.4. Sağlık

İspanyol sosyal korumasının gelişimi, yeni oluşturulan Sosyal Reform Komisyonu çerçevesinde 19. yüzyılın son çeyreğinde başlamıştır. 1900'lü yılların başında, ilk sosyal sigorta poliçelerinin tasarımı ve uygulamasını koordine etmek için “*Ulusal Sosyal Sigorta Enstitüsü (Instituto Nacional de Previsión, INP)*” kuruldu. Düşük ücretli işçiler için sosyal sağlık sigortası geliştirmeye yönelik ilk girişim, İkinci Cumhuriyet (1931–1936) sırasında INP tarafından başlatılmıştır. Sosyal güvenlikle ilgili sağlık hizmetleri, 1942'den 1977'ye kadar INP aracılığıyla “*Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı*” tarafından yürütülmüştür. 1940'lar ve 1950'ler boyunca, gelir testine tabi yapılan kamu sağlık sistemi, nüfus kapsamı ve yardımların kapsamı açısından büyük ölçüde marjinal kalmıştır. Örneğin, 1942'de kamu sigorta sistemi nüfusun %20'sini, 1950'de %30'unu ve 1960'ta %45'ini kapsamıştır. 1967'de “*Temel Sosyal Güvenlik Yasası*”, serbest meslek sahiplerini ve nitelikli memurları kapsayacak şekilde kapsamın genişletilmesiyle revize edildi(Armesto vd., 2010: 40). Sosyal güvenlik sağlık hizmetleri, 1977 yılına kadar “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı” tarafından, 1977-1981 yılları arasında yepyeni “Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı” ve daha sonra “Sağlık Bakanlığı” tarafından yürütülmüştür. Sağlık bakım merkezleri ve hizmetleri ağırları, 1942'den “INP” tarafından ve 1978'den 2002'ye kadar, hiyerarşik olarak bağımlı

olmasına rağmen, ülkedeki en yüksek sağlık yönetimi otoritesi olan “Ulusal Sağlık Enstitüsü (Instituto Nacional de la Salud, INSALUD)” tarafından yönetildi. 1978 Anayasası, tüm İspanyolların sağlığının korunması hakkını tesis etmiş ve bölgesel temelli yeni bir örgütsel çerçeve belirlemiştir. Temel anayasal hedefler şu şekilde tanımlanmıştır(Armesto vd., 2010: 42):

-tüm İspanyolların sağlıklı bir çevre ve yeterli halk sağlığı hizmetleri hakkını tanımak;

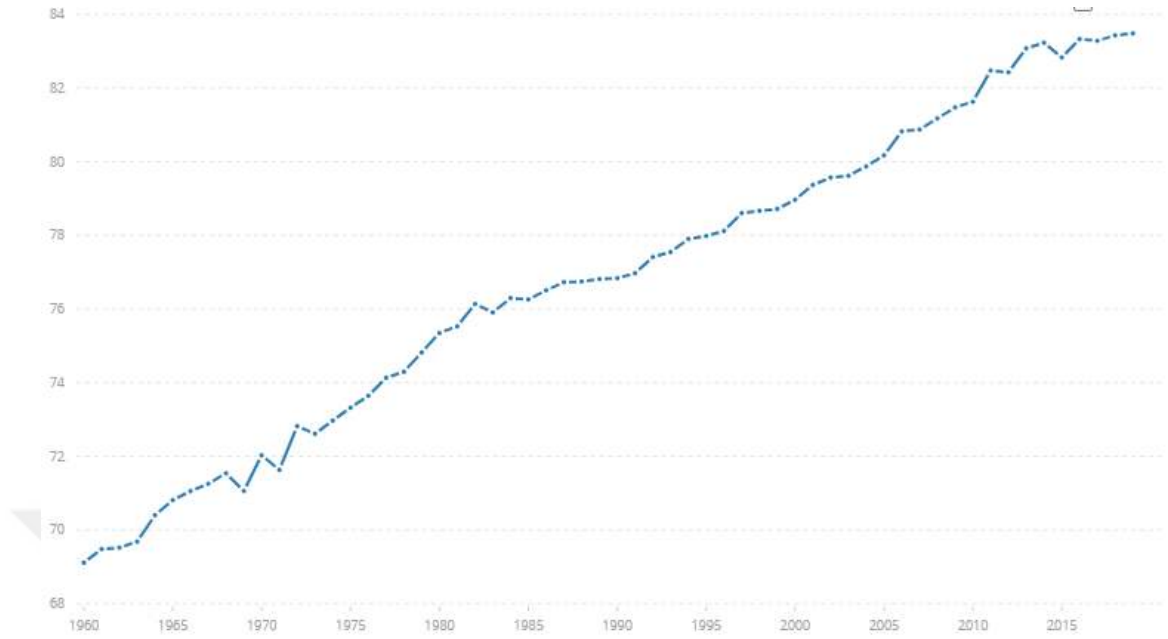
-halk sağlığı ve sağlık hizmetleri alanlarında bölgesel yetki dağılımının tanımlanması;

-sağlık bakımı kaynaklarının bölgesel dağılımında ve sağlık hizmetlerine erişimde eşitliğin sağlanması.

İspanyol sağlık sistemi 19. yüzyıl başlarından itibaren değişen hükümet ve rejimlerce sürekli revizyona uğramıştır. Sigortalılık ve gelir testinin devam etmesi ise değişen hükümet ve rejimlerin politik olarak topyekün revizyona gitmemelerini göstermektedir. Dolayısıyla sağlık sistemi merkezden sağlanan ve 17 bölgesel sağlık idaresi tarafından yürütülmektedir. İspanya sağlık sisteminin organizasyon olarak merkezi hükümet, Sağlık ve Sosyal Politika Bakanlığı (MSPS), Bilim ve Yenilik Bakanlığı gibi çeşitli merkezi hükümet kuruluşlarınca hizmet sunulmaktadır(Armesto vd., 2010: 49).

İspanya’da sağlık sistemini anlattıktan sonra bakılması gereken en önemli husus doğumdan beklenen yaşam süresidir. Burada önemli olan sağlıklı bireylerin doğması ve bunun yıllara göre artarak yaşam süresinin uzamasıdır. Grafiğe baktığımızda 1960’lı yıllarda 70 yaş olarak beklenen bu oran 2000’li yıllarda 79 olarak, 2010’ lu yılların başında 81 olarak ölçülen doğumdan beklenen yaşam süresi 2019 güncel veriler ışığında 83 yaş olarak belirlenmiştir.

Grafik 44: Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi

Kaynak: World Bank Database, 2022; Ministerio De Sanidad, 2022

Doğumdan beklenen yaşam süresinden sonra diğer bir önemli husus ise yoksullukla mücadelede de önemli bir yer edinen sağlık harcamalarıdır. İspanya sağlık harcamalarına yıllara göre bakıldığında 2000 yılında % 6,8 iken 2005 yılında %7,7 ye yükselmiş, 2010 yılında bu oran %9,1'e yükselmiş ve 2019 yılında da %9,1 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 74: İspanya GSYİH'da Sağlık Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
%	6,8	7,7	9,1	9,2	9,2	9,1	9,1	9,1	9	9	9	9,1

Kaynak: OECD, 2022

3.4.3.5. Emeklilik

İspanyol kamu emeklilik sistemi, gelir testi yapılmış bir asgari emekli maaşıyla birlikte, kazançla ilgili tek bir yardımdan oluşur. Ayrıca, önceki özel sosyal yardım planının yerini alan, ödeneksiz araçlarla test edilmiş bir seviye de yapılan ödemeler de vardır. Tam emeklilik maaşı için emeklilik yaşı, bir bireyin 36 yıl ve altı aydan daha az katkı payına sahip olması durumunda 2018'de 65 yıl altı aydır. 2027'de yasal emeklilik

yaşı hem erkekler hem de kadınlar için 67 yıl olması planlanmaktadır. Bir istisnaya göre bir kişinin 38.5 yıl prim ödemesi varsa, 65 yaşından itibaren tam emeklilik maaşı ile emekliliği mümkündür(OECD, 2018: 3).

Emeklilik geliri için özel bir indirim yoktur. 65 yaş üstü kişiler için indirimler ve 75 yaş ve üzeri kişiler için daha büyük indirimler vardır. İspanya’da emeklilik gelirlerinden sosyal güvenlik primleri alınmamaktadır. İspanya’da GSYİH’den kamu emeklilik harcamalarına bakıldığında 2000 yılında %8,4 iken 2005 yılının %7,9’a gerilemiştir. 2010 yılında %9,1’e yükselen kamu emeklilik harcamaları 2018 yılı itibari ile %11 olarak belirlenmiştir.

Tablo 75: İspanya GSYİH İçinde Kamu Emeklilik Harcamaları (%)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	8,4	7,9	9,1	9,6	10,3	10,9	11,2	11	11	10,9	11

Kaynak: OECD Database, 2022.

SONUÇ

Yoksulluk kavramsal olarak mutlak bir bütün olarak açıklamak imkansızdır. Bu imkansızlık tarihsel süreçte bakıldığında, ülkeden ülkeye ve ekonomik yapıdan bir başka ekonomik yapıya değişiklik göstermektedir. Benimsenen devlet sistemi, ideolojik alt yapı, tarihsel kalıntılar(savaş vb.) gibi etkenlerin de etkilediği yoksulluk kavramı kısacası; toplumsal yaşam koşulları şartlarından daha az gelir ile yaşamaya çalışan ve asgari geçim standartlarının altında kaldığı gözlemlenen birey/bireyler olarak açıklamak mümkündür. Hem bireysel hemde toplumsal bir sorun olan mevzu bahis kavramın çözümleri ise yaşılan ülke politikaları, gelirin adaletli dağılımı ve istihdamı sağlayıcı olanakların genişliği ile ilgilidir. Dolayısıyla bu kavramlar karşısında sosyal politika kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal politika, devletin refahı ve sosyal korumayı sağlamak amacıyla uyguladığı politikalar bütünüdür. Refahın sağlanması devlet olmanın rolleri arasında yer almakta ve devletlerin kuruluşlarından bu yana süre gelmiştir. Refah devleti kavramının modern anlamda ilk sesleri, sanayi devrimi sonrası dönemi işaret etmektedir. Sanayi devrimi öncesi dönemde kırsal ve kentsel üretime bağlı nüfuslaşma yaşanmakta ve çoğunluk kırsalda toprak sahiplerinin adına çalışan bireylerin oluşturduğu yerleşimlerden oluşmaktadır. Üretim çeşitliliğinin zaman içerisinde değişime uğraması kırsal alanda yaşam şartlarını zorlaştırmış ve kentlere göç hareketliliği başlamıştır. Kentlerdeki üretim yapısı ticari üretime dayalıdır. Burjuvazilerin ticari olarak ulus aşırı ülkelere yapmış oldukları ticaret hacimlerinin genişlemesi ve James Watt tarafından buharlı makinenin icadı ile endüstriyel anlamda devrim nireliğinde bir ilke imza atmıştır. Bu olay beraberinde yönetsel ve ekonomik değişimler de yaşanmış ve sanayi devrimi gerçekleşmiştir. Buharlı makinenin icadı beraberinde ilk başlarda kol/emek gücünün sömürsü anlamına gelen kapitalizm kavramını da gündeme getirmiştir. Buharlı makinenin İngiltere’de ortaya çıkmış olmasından kaynaklı olarak kapitalizmin temellirinin de İngiltere’de atıldığını söylemek yanlış olmamaktadır.

Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde hakim iktisadi ve siyasi görüş olan liberalizm, toplumsal olarak bireyseli bir yaklaşıma sahiptir. Devletin kontrol mekanizması görevinden ötesine gitmesini istemez. Ekonomide “laissez-faire” yani bırakınız yapsınlar anlayışını benimsemiştir. Bu durum aslında sanayi devrimi öncesi

toprak sahiplerinin hakim olduğu feodal beylik kavramı ile örtüşmüştür. Bu yeni liberaller ise adeta “endüstri feodallerine” dönüşmüşlerdir. Emeğin sömürüsü, serbest piyasa ekonomisinin acımasız ve doyumsuz güdülerini karşısında çaresiz kalmakta ve yaklaşan savaş ortamı yoksulları daha da yoksullaştırmıştır. Tekstil ve maden sektöründe çalışan işçilerin hak ve sorumluluklarını güvence altına almak istemeleri sonucunda ise güvence kavramı ortaya çıkmıştır.

Refah devleti kavramı ise işçilerin kendi ellerinde bulundurdıkları işçi birliklerinde toplanan yani işçi sandıklarında toplanan ve gittikçe büyüyen güvence kavramının devlet müdahalesi sonucunda ortaya çıkmıştır demek yanlış olmayacaktır. İşçi sandıklarının güvence adı altında toplanan para, birlik oluşturma gibi kavramlardan dolayı ileride oluşabilecek krizler ve birlik hareketleri doğrultusunda işçi sandıklarına el konulmuştur. Nitekim bu durum işçiler arasında bir kin ortamı oluşturmuştur. İlerleyen tarihlerde üretim fazlılığından kaynaklı maddi ve manevi sorunlar gündeme gelmiştir. Çalışma şartlarındaki ağır şartlar, ücretlerde durağanlık gibi nedenler işçi krizini beraberinde getirmiştir. İşçilerin siyasi olarak sol akıma kaymalarını önlemek ve bu durumdan dolayı ayaklanmaların önüne geçilmek için 17 Kasım 1877’ de Otto Von Bismarck işçileri Alman meclisinde savunarak sosyal güvence ve sosyal koruma haklarının olduğuna ikna etmiştir. Dolayısıyla refah devletinin ilk uygulamalarının başlangıcını Bismarck’ın bu korku ve endişeleri neticesinde mecliste işçileri sosyal koruma statüsüne almasıyla başladığını söylemek doğru olacaktır.

Refah devletinin uygulanmaya başladığı bu tarihlerden itibaren Almanya dışında diğer ülkelerde de iş kazası sigortası, hastalık sigortası ve emeklilik sigortası gibi sosyal güvence uygulamaları başlatılmıştır. 1880’li yılların sonu ve I. Dünya Savaşı arası dönemde gelişim gösteren refah devleti karşımıza dar anlamıyla yani güvence/işçi güvencesi kavramıyla çıkmıştır. Refah devleti 1929 Ekonomik Krizi’nden etkilenmiş ve sosyal güvenceler zaman zaman kesintiye uğramıştır.

İki Dünya Savaşı arası dönemin getirdiği olumsuzluklar neticesinde Beveridge raporu oluşturulmuştur. Emek piyasasında ve ekonomide giden kötü gidişatın yoksulluğu artırmasına paralel olarak sosyal harcama kalemlerinin ciddi kesintilere uğraması bardağı taşırmış ve bu doğrultuda mevcut durumu inceleme amacıyla İngiltere’de bir komisyon kurularak William Beveridge, Beveridge raporunu

oluşturmuştur. Refah devletinin yükselişe geçtiği dönem ise II. Dünya Savaşı sonrası dönem olan 1945 – 1975 yıllarını kapsamaktadır. İlk dönemde olan dar anlam genişletilerek bu dönemde devlet müdahalelerinin gerekliliğine değinilmiş ve Keynesyen ekonomi ve görüş benimsenmiştir. Sosyal koruma anlamında sadece işçiler değil işçilerin aileleride sigortalılık kapsamına alınarak güvence altına alınmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda aile sigortası kavramı sosyal politikadaki yerini almıştır. Keynesyen ekonomik politikaları doğrultusunda istihdamda ciddi artışlar meydana gelmiş, iş gücü piyasasının bu artışı beraberinde iş ücretleri ve iş gücü koşullarını da iyileştirmiştir. 1945 – 1975 yılları arası OECD verilerine göre sosyal harcamalardan yararlanma %20 oranını geçmemiştir. Yıllık büyüme ise %5'i geçmiş ve işsizlik oranları oldukça düşük seyirli bir oran izlemiştir. Enflasyonun büyüme oranından az olması (% 4) , bu durumu kanıtlar niteliktedir. Dolayısıyla 1945 – 1975 yılları arasında yoksulluk oranlarının da oldukça düşük seyrettiğini söylemek mümkündür. Yine bu yıllarda sosyal politikada işsizlik sigortası ve sağlık sigortası kapsamlarında, kadınlarında çalışma hayatına girmesiyle değişiklikler meydana gelmiştir.

Keynesyen görüş, 1970'li yıllarda meydana gelen petrol krizleriyle mücadelede zayıf kalmış ve refah kapsamında yeni bir yol arayışları doğmuştur. 1973 yılı ve sonrasında enflasyon oranı %9.7 seviyelerine ulaşmış, yatırımlar gerilemiş ve altın çağın yaşandığı dönemlerde %9 lara ulaşan büyüme oranları %4 lere gerilemiştir. Refah sınıflandırmasına göre ülkelerin vergi yükleride 1960'larda % 30'lu ortalamalarda alınırken 1985' de % 45 den fazla olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla yeni yol yeni bir çıkışın elzem olması içtendir. Bu doğrultuda ise üçüncü yol anlayışı karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü yol kavramı aslında yeni bir neoliberalizm olarak adlandırılır. Sosyal yatırım devletinin ideolojik alt yapısını oluşturan üçüncü yol, sosyal koruma harcamalarına önemli müdahalelerde bulunmuş ve devletin sırtında yük olmak yerine sosyal koruma program ve uygulamalarından hak edebilirlik kavramına göre yararlanma fırsatları sunmaktadır. Sosyal korumaya tabi olmak için bireylerin aktif olmaları ve pasif politikalardan yararlanmalarının önüne geçilmek istenmektedir.

Sosyal yatırım devleti ise üçüncü yol yaklaşımı ile aynı niteliklere sahiptir. Sadece alan yazınındaki önemli araştırmacı veya yazarlar tarafından farklı adlandırmalardan kaynaklı olarak farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bu doğrultuda insan hakları, eşitlik, adalet, gelirin eşit dağıtılması ve aktifleşme politikaları olarak gündeme gelen sosyal

yatırım devleti, devletin sosyal koruma ve sosyal yardımların sağlanması konusunda yatırımcı devleti öngörür. Kapitalizmin altın çağında oldukça artan sosyal harcamalar ve pasif politikalar, sosyal yatırım devletinin benimsenmesiyle birlikte revizyona uğramış ve bu durum yoksulluk oranlarına yansımıştır. Refah devleti sınıflandırmalarından olan liberal refah devleti modelini temsil eden İngiltere’de sosyal yatırım devleti anlayışının uygulanmaya başladığı yıllarda (1980’li yıllar) %11 olan işsizlik oranı, sosyal yatırım devletinin etkilerinin kendini gösterdiği ve uluslararası antlaşmalar ve müzakereler doğrultusunda yoksulluğu azaltmanın ortak hedef olduğu yıllar olan 2000’li yıllarda işsizlik %4,7’ye gerilemiştir. Yine liberal refah devleti modeli ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri’nde işsizlik oranı 1980’lerde %10 iken 2000 li yıllarda %5’e gerilemiştir. Muhafazakar refah devleti modeli ülkelerinden Almanya’da 1980’li yıllarda % 7 oranında olan işsizlik, 2000’li yılların sonunda % 5’e gerilemiştir. Bu sınıflandırmaya mensup diğer bir ülke olan Fransa’ da ise 1980’li yıllarda %8 olarak hesaplanmış ve 2000’li yıllarda da çok fazla değişiklik gösterememiştir. Bu durumun en önemli nedeni benimsenen muhafazakar ideolojik düşüncenin yeniliklere pek fazla açık olmaması, mevcut düzenin değişimini istememesi olarak yorumlanabilir. Bir diğer sınıflandırma olan sosyal demokrat refah devlet modelini temsil eden Hollanda’da işsizlik oranı 1980’li yılların başında %7 seviyelerinde iken 200’li yıllarda % 2 seviyesine gerilemiştir. Diğer bir Sosyal Demokrat sınıflandırmadan olan Danimarka’da ise 1980’li yıllarda %5,2 seviyelerinde iken 2000’li yıllarda %4 seviyesine gerilemiştir. Esping-Andersen’in sınıflandırmasına ek olarak sınıflandırmaya dahil olan Güney Avrupa refah devletine tabi İtalya’da işsizlik oranı 1980’lerde %7.7 seviyelerinde iken 2000’li yıllarda %6 seviyesine gerilemiştir. Güney Avrupa refah modeli sınıflandırmasına tabii olan Türkiye’de ise 1980’lerde %11 olan işsizlik oranı 2000’lerde %8 seviyesine gerilemiştir.

İşsizliğin yoksulluğun en büyük nedeni olması nedeniyle yukarıda açıklanmaya çalışan konu, aktifleşme hareketleri ile işsizlik oranlarının bir nebze dahi olsa azaldığını kanıtlamaktadır. İşsizliğin en az görüldüğü refah devleti modeli ise Sosyal Demokrat refah modeli devletleridir. Yoksulluk konusunda günümüzde alan yazında en çok dikkat edilen yaklaşım ise medyan gelirin %50’nin altında kalan nüfus oranı ile ilgilidir. Bu doğrultuda yine refah devleti modellerinden seçilmiş ülkelere bakıldığında liberal refah modele tabi olan İngiltere’de 1986 yılında %50 medyan gelir altında kalan nüfus %11.7

iken 2018’de %14 seviyelerindedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde 1986 yılında %50 medyan gelir altında kalan nüfus %18 iken 2018’de %18.2 seviyelerindedir. Muhafazakar refah devleti modeli ülkesi olan Almanya’da %50 medyan gelir altında kalan nüfus 1991’de %7.2 iken 2018’de %14,6 seviyesindedir. Fransa’da %50 medyan gelir altında kalan nüfus 1989’da %11 iken, 2018’de % 10’a gerilemiştir. Sosyal Demokrat refah devlet modeli ülkelerinden olan Hollanda’da %50 medyan gelir altında kalan nüfus 1983’ yılında % 6 iken 2018’de %8 seviyesindedir. Danimarka’da 1987 yılında %50 medyan gelir altında kalan nüfus %6 iken 2018 yılında % 6,6 seviyesindedir. Güney Avrupa refah rejimi ülkelerinden İtalya’da 1986 yılı itibari ile %50 medyan gelir altında kalan nüfus %12 iken 2018 yılında %16 seviyelerinde hesaplanmıştır. Türkiye’de ise bu durum, 1987 yılı itibari ile %50 medyan gelir altında kalan nüfus %14.5 seviyesinde, 2019 yılında ise bu seviye %17.3’e yükselmiştir. Yoksulluk analizi yapabilmenin günümüz göstergesi olan medyan gelir altında kalan nüfus yaklaşımına göre refah devleti modelleri arasında yoksulluğun en az olduğu sınıflandırma Sosyal Demokrat sınıflandırmanın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumun nedeni kapitalist üretimin ve kapitalizmin her ne kadar İngiltere’de ortaya çıkmış olsada Sosyal Demokrat ülkelerinin evrensel nitelikte benimsemiş oldukları sosyal politika anlayışları ile yakından ilgilidir. Sosyal Demokrat ülkeleri sırasıyla Muhafazakar sonra Liberal ve daha sonra Güney Avrupa refah modeli takip etmektedir. Bu sıralama aslında göstermektedir ki sosyal politika temellerinin sağlam atılması, sağlam bir geçmiş ve ekonomiye sahip olmasını göstermektedir.

Yoksulluk konusunda sosyal politika kapsamında sosyal harcamaların önemi oldukça önemlidir. Yoksulluk konusunda refah devletlerinin sosyal harcamalarının oranları ve yoksulluk profilleri o ülkelerin yoksullukla mücadelede harcama kalemlerine ayrılan pay ve yoksulluk oranları hakkında bilgi sağlamamızı ve yoksullukla mücadelede ekonomik, siyasi ve sosyopolitik olarak bilgiler edinmemizi sağlamaktadır. Bu doğrultuda bakıldığında genel olarak harcama bütününe kapsayan yani sağlık, emeklilik, ayni ve nakti yardımlar vb. gibi sosyal harcama kalemlerine bakarak bir yoksullukla mücadele yorumu yapılabilir. Çalışma kapsamında Liberal Refah Devleti Modelinde tanımlanan İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinin sosyal harcama oranlarına sırasıyla güncel olarak bakıldığında İngiltere’de güncel sosyal harcama oranlarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı %29’dur. Amerika Birleşik

Devletleri'nde ise güncel sosyal harcama oranı %24 olarak hesaplanmıştır. Muhafazakar Refah Devleti Modelinde tanımlanan Almanya ve Fransa'nın sosyal harcama oranlarına sırasıyla güncel olarak bakıldığında Almanya'da güncel sosyal harcama oranlarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı %25'dir. Fransa'nın ise güncel sosyal harcama oranı %31 olarak hesaplanmıştır. Sosyal Demokrat Refah Modelinde tanımlanan Hollanda ve Danimarka'nın sosyal harcama oranlarına sırasıyla güncel olarak bakıldığında Danimarka'nın güncel sosyal harcama oranlarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı %27'dir. Hollanda'nın ise güncel sosyal harcama oranı %20 olarak hesaplanmıştır. Güney Avrupa Refah Modelinde tanımlanan İtalya ve Türkiye'nin sosyal harcama oranlarına sırasıyla güncel olarak bakıldığında İtalya'nın güncel sosyal harcama oranlarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı %27'dir. Türkiye'nin ise güncel sosyal harcama oranı %13 olarak hesaplanmıştır. OECD sosyal harcama ortalamasının %20 olarak bilindiğine göre tüm istatistiki bilgiler ışığında sosyal harcamalar ile yoksulluk arasındaki ilişkinin aktifleşme politikalarının uygulanmaya başladığı ve kendisini gösterdiği yıl olan 1995 yılından sonra yavaşladığı ve ilk başlardaki sert düşüşlerin günümüzde görülmediği düşünülmektedir.

Sonuç olarak tüm istatistiki ülke verileri, alan yazını taraması ve ülke profilleri ölçüsünde bakıldığında yoksulluğun yıllardır süre gelişi savaş, ekonomik kriz ve son dönemde yaşadığımız salgın dönemleri gibi unsurlarla inişli çıkışlı bir profil izlediğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla yoksulluğu tamamen ortadan kaldıracı bir sosyal politika aracı hem ekonomik hemde politik olarak imkansız olmaktadır. Yaşam standartlarının iyileştirilmesi, eğitim, sağlık ve emeklilik profillerinin yıllara göre giderek daha değerli hal alması ve bu sosyal politika unsurlarının yıllara göre giderek daha da güvence altına alınıp harcamaların artırılması belirli bir dönem sonrasında devletin harcama kalemlerinde sırtında ağır bir yük oluşturmıştır. Bu doğrultuda uygulanan pasif ve bağlayıcı/bağımlı politikalardan vazgeçilerek aktifleşme politikaları uygulanmış ve sosyal politikanın sağlanması hak ve ödevlere bağlanmıştır. Kısacası devletlerin artı balık veren değil, balık tutmayı öğreten bir politika süreci izlediği gözlemlenmiştir. Bu politika sürecini en iyi yöneten ve yoksulluk konusunda sosyal politikanın rolü açısından istatistiki bilgilerle köklü bir sosyal politika geçmişine sahip olan Sosyal Demokrat Refah Devleti Modeli günümüzde de geçerliliğini veriler ışığında kanıtlar niteliktedir. Yoksullukla konusunda sosyal politika çerçevesi içerisinde Sosyal

Demokrat Refah Rejimi'ni takip eden sınıflandırma ise Muhafazakar Refah Devleti Modelidir. Yine İskandinav/Evrensel/Sosyal Demokrat Refah Modeli gibi köklü bir sosyal politika geçmişine sahip olan Muhafazakar modelde uygulanan sosyal politika ve araçlarının, ekonomik durumun gelişmişliğinin yoksulluk konusunda sosyal politika rolünün önemini istatistikler neticesinde göstermektedir. Liberal Refah Devlet Modeli ise üçüncü sırada yer almakta ve refah devleti sınıflandırmasına sonradan dahil edilen Güney Avrupa Refah Devleti ise sonuncu sırada yer almaktadır. Bu durumun en önemli sebebi köklü bir sosyal politika tarihine sahip olmanın bir işe yaramamasının yanında ekonomik ve siyasi olarak tarihsel süreçte gelişmişliğini gerçekleştirmekte geç kaldığı düşünülmektedir. Sonuç olarak yoksulluk geçmişte var olduğu gibi günümüzde de var olmakta ve küresel olarak yok edilemese bile gelecekte de var olacak bir kavram olacaktır. Dolayısıyla devletlerin aktifleşme politikalarının izini sürerek yine balık veren devlet olmamaları aksine balık tutmayı öğreten devlet olmaları, yoksulluğu minimal seviyelerde tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abel-Smith, B. (1992), The Beveridge Report: Its Origin and Outcomes, *International Social Security Review*, Vol. 45, No. 1-2, 5 – 16.
- Acar, O. K. (2016), Mesleki Yeterlilik Kurumunun Çalışma Hayatında İş Tanımlama Açısından Önemi: Örnek Olarak İnsan Kaynakları Yönetimi Alanında Yaptığı Çalışmalar, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı*, 286 – 303.
- Ajakaiye, O. D. ve Adeyeye, A. V. (2001), Concepts, Measurement and Causes of Poverty, *CBN Economic and Financial Review*, Vol. 39, No. 4 , 8 – 40.
- Akın, F. (2015), Gelir Dağılımı ve Gelir Dağılımına Müdahale Gereği, *İş ve Hayat*, 1(1), 9 – 24.
- Akın, M. (2016), Kadınlarda Yoksulluğun Görünümü ve Yaşam Boyu Öğrenmeye Etkisi, (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktan, C. C. (1999), Müdahaleci Devletten Sınırlı Devlete, Yeni Türkiye Yayınları.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2002), “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, (Ed. C. C. Aktan), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Ankara, 39 – 69.
- Alagh, Y. K. (1992), Growth Performance Of The Indian Economy, 1950-89: Problems Of Employment And Poverty, *Developing Economies*, 30(2), 97 – 116.
- Aleksynska, M. & Schmidt, A. (2014), A Chronology of Employment Protection Legislation in Some Selected European Countries, Conditions Of Work and Employment Series, ILO No. 53.
- Alkire, S. ve Santos, E. M. (2010), Acute Multidimensional Poverty: A New Index For Developing Countries, Human Development Research Paper, July 2010/11.
- Amenta, E., Bonastia, C. & Caren N. (2001), Us Social Policy In Comparative and Historical Perspective: Concepts, Images, Arguments, and Research Strategies, *Annual Review of Sociology*, 27(1), 213 – 234.

- Arabacı Yüksel, R. (2020), “Gelir Dağılımı ve Yoksulluk”, *Sosyal Politika*, (Ed. Aysen Tokol ve Yusuf Alper), (Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 11.Baskı.), Dora Yayınları.
- Armesto, G. S., Taira, M. B. A., Durán, A., Quevedo, C. H. & Delgado, E. B. (2010), Spain Health System Review, *Health Systems in Transition*, 12(4), 1 – 295.
- Arın, T. (1996), Refah Devleti: Bir Analiz Çerçevesi, “*Türkiye’de Bütçe Harcamaları*”, IX. Türkiye Maliye Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Aron, R. (2010), Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, (çev. Korkmaz Alemdar), (8. Baskı), Kırmızı Yayınları.
- Arts, W. & Gelissen, J. (2002), “Three Worlds Of Welfare Capitalism Or More? A State-of-the-Art Report”, *Journal of European Social Policy*, 12(2), 137 – 158. doi:10.1177/0952872002012002114.
- ASPPA (2021), <https://www.asppa.org/news/browse-topics/retirement-historical-perspective> .
- Ateş, E. (2015), Gelir Dağılımı Dengesizliğini Azaltmada Piyasa Ekonomisi Çözümleri, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayan, S. (2014), *G-20 Süreci Ve Aktif İstihdam Politikaları, Türkiye Ve G-20 Ülkelerindeki Uygulamaların Değerlendirilmesi*, (Uzmanlık Tezi), T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Baldwin, P. (1992), The Welfare State For Historians: A Review Article, *Comparative Studies In Society and History*, 34(4), 695 – 707.
- Barnard, C. & Deakin, S. (1999), A year of living dangerously? EC Social Rights, Employment Policy, and EMU, *Industrial Relations Journal*, 30(4), Blackwell Publishers, USA.
- Barr, N. (1998), The Economics Of The Welfare State, (Third Edition), Stanford/California, Stanford University Press.

- Başaran, A. A. ve Çetinkaya, M. (2013), Türkiye’de Subjektif Yoksulluk Profili, *Sosyo Ekonomi*, 19(19), 243 – 262.
- Bazzani, T. (2017), Italy, Denmark and Germany: A Comparative Analysis in Active and Passive Labour Market Policies, *European Labour Law Journal*, 8(2), 133 – 153.
- Bayrakdar, S. (2019), İşsizliğin Çözümünde Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(1), 339 – 357.
- Béland, D. & Lecours, A. (2007), Federalism, Nationalism and Social Policy Decentralization in Canada and Belgium, *Regional and Federal Studies*, 17(4), 405 – 419.
- Beland, D., Marchildon, G. P., Mioni, M. & Petersen, K. (2021), Translating Social Policy Ideas: The Beveridge Report, Transnational Diffusion, and Post-War Welfare State Development in Canada, Denmark, and France, *Social Policy & Administration*, 55, 1 – 14.
- Bergh, A. (2011), The Rise, Fall and Revival of the Swedish Welfare State: What are the Policy Lessons from Sweden?, IFN Working Paper No. 873.
- Beveridge, W. (1942), Social Insurance and Allied Services, London: His Majesty’s Stationery Office.
- Bilen, M. (2002), *Piyasa Ekonomisinde Devletin Değişen Rolü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Blank, R. M. (2003), Selecting Among Anti-Poverty Policies: Can An Economist Be Both Critical And Caring?, *Review of Social Economy*, 61(4), 447 – 469.
- BMBF (2021), https://www.bmbf.de/bmbf/en/education/education_node.html
- BMG (2021), <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/en/ministry/the-federal-ministry-of-health.html>
- Bonoli, G. (1997), Classifying Welfare States: a Two-dimension Approach, *Journal of Social Policy*, 26(3), 351 – 372.

- Bonoli, G. (2004), "Social Democratic Party Policies In Europe: Towards A Third Way?" *Social Democratic Party Policies In Contemporary Europe*, (Ed. Giuliano Bonoli ve Martin Powell), New York: Routledge.
- Boyle, S. (2011), United Kingdom (England): Health System Review, *Health Systems in Transition*, 13(1), 1 – 486.
- Bozio, A., Crawford, R. & Tetlow, G. (2010), *The History of State Pensions in the UK: 1948 to 2010*, Institute for Fiscal Studies.
- Brettschneider, A. (2008), On The Way to Social Investment? The Normative Recalibration of The German Welfare State, *German Policy Studies*, 4(2), 19 – 66.
- Briggs, A. (1961), The Welfare State In Historical Perspective, *European Journal of Sociology*, Vol. 2, Issue:2, 221 – 258.
- Campbell, J. (1993), *Edward Heath*, London: Jonathan Cape.
- Casselmann, B. ve Satairano, A. (2019), Amazon's Latest Experiment: Retraining Its Work Force, *The New York Times*, 15/07/2019, <https://www.nytimes.com/2019/07/11/technology/amazon-workers-retraining-automation.html>.
- Castel, R. (2003), *From Manual Workers To Wage Laborers: Transformation Of The Social Question*, New Brunswick, Transaction Publishers.
- CBS Statistics Netherlands, (2021), <https://www.cbs.nl/en-gb> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).
- Chassard, Y. and Quentin, O. (1992), Social Protection in the European Community: Towards A Convergence of Policies, *International Social Security Review*, 45(1-2), 91 – 108).
- Christiansen, N.F., Johansen, H. C. & Petersen, J. H. (2010), *Danske Samfunds-forhold Forud for Slutningen af 1800-tallet, (Danish social conditions before the end of the 1800s)*.
- Clark, H. (1941), *Swedish Unemployment Policy--1914-1940*. Washington, American Council on Public Affairs.

- Clark, R. L., Craig, L. A. & Wilson, J. W. (2003), A History of Public Sector Pensions in the United States, University of Pennsylvania Press.
- Classen, J. ve Clegg, D. (2003) Unemployment Protection and Labour Market Reform in France and Great Britain in the 1990s: Solidarity Versus Activation?, *Journal Of Social Policy*, 32(3), 361 – 381.
- CLEISS (2021), https://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france/ .
- Closs, G. (1995), “Vacational Education: A Success Story?”, *Education in Germany: Tradition and Reform in Historical Context*, (Ed. David Phillips), Routledge Publishing.
- CMS (2021), <https://www.cms.gov/Research-Statistics-Data-and-Systems/Statistics-Trends-and-Reports/> .
- Comín, F. (2008), “La protección social en la democracia (1977-2008)”, S. Castillo, Solidaridad, Seguridad, Bienestar. Cien años de protección social en España. Madrid: Ministerio de Trabajo.
- Comín, F. (2010), Las fases históricas de la Seguridad Social en España (1900-2000), *Revista de historia de la economía y de la empresa* 4, 65 – 89.
- Council of the European Union (2000), Document 14011/00, SOC 462 / Annex.
- COWI (1996) Evaluation of Poverty Reduction in Danish Development Assistance, Danish Development Policy and Bilateral Development Assistance, Copenhagen: Ministry of Foreign Affairs.
- Çalık, A. (2019), Son Düzenlemeler Işığında Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği, *Mali Çözüm Dergisi*, 29(153), 305 – 318.
- Çalışkan, A. (2001), *Sosyal Refahın Sağlanmasında Devletin Etkinliği ve Türkiye Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, Ş. (2011), Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 59, 89 – 132.
- Danida (1982), Betænkning om principperne for den danske bistand til udviklingslandene afgivet af det af regeringen i december 1990 nedsatte udvalg,

[Report on the Principles for Danish Aid to Developing Countries submitted by the Committee Appointed by Government in December 1990]. Beteenkning no. 958. Copenhagen: Ministry of Foreign Affairs.

Dasgupta, P. (1993) An Injuiry into well-being and Destitutean, Oxford Clarendan Press.

Deaton, A. S. (2010), “Price Indices, Inequality, and the Measurement of World Poverty”, *American Economic Review*, 100(1), 5 – 34.

DE Statis (2021), <https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Health>

Demir, S. (2006), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişmişe Endeksi ve Türkiye Açısından Değerlendirme, *Devlet Planlama Teşkilatı: Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü*.

Demirtürk, B., R., Bozkuş, N., Cephe, A., Aktaş, B., Taşdemir Afşar, S. ve Çıngı, H. (2011), Yoksulluk Düzeyinin Modellenmesi Üzerine Bir Araştırma, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 30 – 67.

Denmark Statistics (2021), <https://www.dst.dk/en/Statistik/> (Erişim Tarihi: 19.09.2021).

Depertman of Health and Social Care, (2021),

<https://www.gov.uk/government/organisations/department-of-health-and-social-care> .

DPT (2001), Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT Yayınları, Yayın No: DPT: 2599-ÖİK:610, Ankara.

Drakakis-Smith, D. (1996), “Third-World Cities – Sustainable Urban-Development, Population, Labor and Poverty”, *Urban Studies*, 33(4-5), 673 – 699.

Draxler, J. & Van Vliet, O. (2010) European Social Model: No Convergence from the East, *Journal of European Integration*, 32(1): 115-135.

DSS, (1993), The Government's Expenditure Plans 1993/4 to 1995/6 (London: HMSO).

Dumanlı, R. (1996), Yoksulluk ve Türkiye’de ki Boyutları, (Uzmanlık Tezi), Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, DPT.

- Dutton, P. (2004). *Origins of the French Welfare State: The Struggle for Social Reforms in France 1914–1947*, Cambridge University Press.
- Education USA (2021), <https://educationusa.state.gov/> .
- Eichhorst, W. & Konle-Seidl, R. (2008), *Contingent Convergence: A Comparative Analysis of Activation Policies*, *IZA Discussion Paper*, No:3905 / December.
- Eleveld, A. & Van Vliet, O. (2013), *The Dutch Welfare State: Recent Reforms in Social Security and Labour Law*, *Diritto Pubblico Comparato Ed Europeo*, 4, 1371 – 1399.
- Engels, F. (2010), “Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm”, *Batı'ya Yön Veren Metinler IV*, (Der: Alev Alatlı), Kapadokya: İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı, 1436 – 1449.
- Erkekli, F. (2007), *İstihdam Politikaları, Esneklik ve Özel İstihdam Büroları*, *İşveren Dergisi*, 13.
- Escobar, A. (1995), *Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World* Princeton: Princeton University Press.
- Esping-Andersen, G. (1990), *The Three Worlds Of Welfare Capitalism*, UK: Polity Press.
- Esping-Andersen, G. (1996), “After the Golden Age? Welfare State Dilemmas in a Global Economy”, *Welfare States in Transition: National Adaptations in Global Economies*, (Ed. Gøsta Esping-Andersen), London: SAGE Publications.
- Esping-Andersen, G. (2002), “Towards the Good Society, Once Again?”, *Why We Need a New Welfare State?*, (Ed. Gøsta Esping-Andersen), New York: Oxford University Press.
- Espuelas, S. (2012), *Are Dictatorships Less Redistributive? A Comparative Analysis of Social Spending in Europe (1950-1980)*, *European Review of Economic History*, 16(2), 211-232.
- Espuelas, S. (2013), *La evolución del gasto social público en España, 1850-2005*, *Estudios de Historia Económica* 63, Banco de España, Madrid.

- Espuelas, S. (2017), Political Regime and Public Social Spending in Spain: A Time Series Analysis (1850-2000), *Revista de Historia Económica, Journal of Iberian and Latin American Economic History*, 35(3), 355 – 386.
- Euro Stat, (2021), <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/eu-scl-echp>.
- European Commission (2004), Active Labour Market Programmes For People With Disabilities, *European Commission EIM Business And Policy Research*, Belgium.
- EURYDICE (2021),
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/italy_en.
- EURYDICE (2022),
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/sweden_en.
- Federation of The Dutch Pension Funds, (2021), <https://www.pensioenfederatie.nl/en>,
(Erişim Tarihi: 11.09.2021).
- Ferrera, M. (1993), *Modelli di solidarietà*, Il Mulino, Bologna.
- Ferrera, M. (1996), The Southern Model of Welfare State in Social Europe, *Journal of European Social Policy*, 6(1), 17 – 37.
- Ferrera, M., Hemerijck, A. ve Rhodes, M. (2000), “Recasting European Welfare States for the 21st Century”, *European Review, (Special Issue on “The Future of the Welfare State”)*, (Ed.Stephan Leibfried), Cambridge University Press.
- Ferrera, M. (2005), Welfare States and Social Safety Nets in Southern Europe: an Introduction, *Welfare State Reform in Southern Europe: Fighting Poverty and Social Exclusion in Italy, Spain, Portugal and Greece*, (Eds. Martin Rhodes and Maurizio Ferrera), Routledge Publishing.
- Finkel, A. (2006), “The Welfare State Since 1980” In *Social Policy and Practice in Canada: a History*, (Ed. Alvin Finkel), Waterloo, On: Wilfred University Press.
- Fortney, JC. Burgess, JF. Bosworth, HB. Booth, BM. & Kaboli, PJ. (2011). A Re-conceptualization of access for 21st century healthcare. *Journal of General Internal Medicine*, 26(2), 639-647.

- Foster, E. J. (1998), What Is Poverty and Who Are The Poor? Redefinition For The United States In The 1990's Absolute Versus Relative Poverty, Papers and Proceedings of the Hundred and Tenth Annual Meeting of the American Economic Association, *The American Economic Review*, Vol. 88, No. 2, 335 – 341.
- Franco, D. (2002), Italy: A Never-ending Pension Reform, *Social Security Pension Reform in Europe*, (Eds. M. Feldstein and H. Siebert), University of Chicago Press.
- Franco, D. & Tommasino, P. (2020), Lessons From Italy: A Good Pension System Needs an Effective Broader Social Policy Framework, *Intereconomics Review Of European Economic Policy*, 55(2), 73 – 81.
- Garrett, G. & Mitchell, D. (2001), Globalization, Government Spending and Taxation in the OECD, *European Journal of Political Research*, Issue: 39, 157 – 158.
- George, V. (1996), “The Future of the Welfare State”, *European Welfare Policy Squaring the Welfare Circle*, (Eds. V. George & P. T. Gooby), New York: St. Martin’s Press.
- Giddens, A. (2000), Üçüncü Yol: Sosyal Demokrasinin Yeniden Dirilişi, (çev. Mehmet Özay), Birey Yayıncılık.
- Gillie, A. (1996), The Origin Of The Poverty Line, *The Economic History Review, New Series*, Vol. 49, No. 4, 715 – 730.
- Glennerster, H. (2000), British Social Policy Since 1945, Washington: Blackwell Publishers.
- Gourevitch, P. (1986), Politics in Hard Times. Ithaca, Cornell University Press.
- Government Offices of Sweden, <https://www.government.se/> .
- Gökbayrak, Ş. (2010), Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü, *Çalışma ve Toplum*, 2, 141 – 162.
- Göze, A. (2011), Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, (Genişletilmiş 12. Baskı), Beta Yayıncılık.
- Göze, A. (2013), Liberal Marxiste Faşist Nasyonal Sosyalist ve Sosyal Devlet. (7. Baskı), Beta Yayınları.

- Green-Pedersen, C., Kersbergen K. V. ve Hemerijck, A. (2001), Neoliberalism, the “Third Way” or What? Recent Social Democratic Welfare Policies in Denmark and the Netherlands, *Journal of European Public Policy*, 8(2), 307 – 325.
- Gronchi, S., Nisticò, S. & Bevilacqua, M. (2020), “The Italian NDC Scheme: Evolution and Remaining Potholes”, *Progress and Challenges of Nonfinancial Defined Contribution Pension Schemes*, (Eds. R. Holzmann, E. Palmer, R. Palacios and S. Sacchi), Word Bank.
- Güçlü, N. ve Bayrakçı, M. (2004), Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 51 – 64.
- Güler, M. A. (2019), The Concept Of The Welfare State and Typologies Of Welfare Regimes: A Review, *Problemy Polityki Społecznej*, 47(4), 113 – 130.
- Gümüş, İ. (2018), Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden Yapılanma Süreci, *Journal Of Political Administrative and Local Studies*, 1(1), 33 – 66.
- Gümüş, İ. (2020), Esping-Andersen ve Refah Rejimi Tartışmaları: Teorik Bir Değerlendirme, *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3(1), 101 – 117.
- Günsoy, G. (2005), İnsani Gelişme Kavramı ve Sağlıklı Yaşam Hakkı, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 35 – 52.
- Günel, P. (2009), *Avrupa Birliği’nin Sosyal Politikası Çerçevesinde Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeli ve Türkiye*, (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi), Ankara.
- Güvenç, M. (2000), “Kent Yoksulluğu”, *Yoksulluk: Bölgesel Gelişme ve Kırsal Yoksulluk: Kent Yoksulluğu*, (Ed. A. H. Akder ve M. Güvenç), TESEV Yayınları.
- Hake, B. (2006). “AB Politikaları ve Bilgi Ekonomisi: Yaşam Boyu Öğrenme İçin Stratejik Bir Rol”, *Yaşam Boyu Öğrenme: Sempozyum Bildiriler Ve Tartışmalar*, (Yay. Haz. F. Sayılan ve A. Yıldız), Pegem Akademik Yayıncılık.
- Hansen, H., Hespanha, P., Machado, C. & Berkel, R. (2002), “Inclusion Through Participation? Active Sosyal Policies In the EU and Empirical Observations

- From Case Studies Into Types Of Work”, *Active Social Policies In The EU*, (Eds. Rik van Berkel & Iver Hornemann Møller), Bristol: The Policy Press.
- Heclo, H. (1974), *Modern Social Politics in Britain and Sweden*, New Haven, Yale University Press.
- Heerma van Voss, G.J.J. & Klosse, S. (2010) “Arbeidsrechtelijke sociale zekerheid”: wat is dat eigenlijk?”, *Sociale zekerheid voor het oog van de meester*, (Ed. Michiel Herwijer, Gijsbert Vonk and Wijnand Anthonie Zondag), Deventer, Kluwer.
- Hemerijck, A. (2006), *Recalibrating Europe's Semi-Sovereign Welfare States*, WZB Discussion Paper, No. SP I, 2006-103.
- Hennock, P. E. (2007), *The Origin Of The Welfare State In England and Germany, 1850 – 1914: Social Policies Compared*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hjortsberg, C. & Ghatnekar, O. (2001), *Health Care Systems in Transition Sweden*, *European Observatory on Health Care Systems*, 1 – 95.
- HM TREASURY (2014),
https://europa.eu/epc/sites/default/files/docs/pages/united_kingdom_country_fiche_on_pensions.pdf .
- Hills, J. (1993), *The Future of Welfare: A Guide to the Debate*, York: Joseph Rowntree Foundation Publishing.
- Holzmann, R., Pouget, Y., Vodopivec, M. & Weber, M. (2011), *Severance Pay Programs around the World: History, Rationale, Status, and Reforms*, Social Protection & Labor The World Bank SP Discussion Paper No.1111.
- Hou, J. (2009), *Third Way Reforms: Social Democracy After The Golden Age*, Cambridge University Press.
- Høgelund, J. & Pedersen, J. G. (2002), *Active Labour Market Policies for Disabled People in Denmark*, *The Danish National Institute of Social Research, Working Paper No: 18*.

<https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2019-2020> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).

<https://equalitytrust.org.uk/scale-economic-inequality-uk> (Erişim Tarihi: 11.07.2021).

<http://hdr.undp.org> (Erişim Tarihi: 18.07.2021)

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> (Erişim Tarihi: 19.07.2021).

<https://www.gov.uk/government/organisations> (Erişim Tarihi: 17.07.2021).

<https://www.ons.gov.uk/> (Erişim Tarihi: 17.07.2021).

<https://www.regeringen.dk/> (Erişim Tarihi: 19.09.2021).

<https://www.sanidad.gob.es/en/home.htm> (Erişim Tarihi: 10.02.2022).

Huber, M., Lechner, M., Wunsch, C. & Walter, T. (2009), Do German Welfare-to-Work Programmes Reduce Welfare and Increase Work?, *IZA Discussion Paper*, No: 4090, March.

Huberman, L. (2009), Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla, (12. Baskı), İletişim Yayınları.

Hulme, D. & Shepherd, A. (2003), Conceptualizing Chronic Poverty, *World Development*, 31(3), 403 – 423.

ILO (1996), Sosyal Güvenlikte Nihai Rapor, Hizmete Özel ILO/TF/Türkiye/.60, Cenevre.

ILO (2018), Decent Work and The Sustainable Development Goals: A Guide Book On SGD Labor Market Indicators, *ILO Department Of Statistics*, Geneva.

Işığışok, Ö. (2011), İstihdam ve İşsizlik, Ekin Yayınevi.

İşkın Erturhan, H. (2019), “Yoksulluk ve Gelir Dağılımı”, *Sosyal Sorunlarda Güncel Tartışmalar*, (Ed. Y. Daşlı), Anı Yayınları.

Jenson, J. ve Saint-Martin, D. (2003), New Routes To Social Cohesion? Citizenship And The Social Investment State, *Canadian Journal of Sociology*, 28(1), 77 – 99.

Jessop, B. (2009), Kapitalist Devletin Geleceğı, (çev. Ahmet Özcan), Epos Yayınları.

- Jones, R. (1987), Wages and Employment Policy, Routledge Publishing: London.
- Kabaş, T. (2014), Türkiye’de Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Akademisyen Kitabevi.
- Kansu Karadağ, A. (2018), Göç, Yoksulluk ve İnsan Hakları, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 485 – 498.
- Karayılmazlar, E. (2006), Küreselleşme Sürecinde Yoksulluk ve Eğitim, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 205 – 225.
- Kartal, N. ve Dermirhan, Y. (2014), Türkiye’de Kentsel Yoksulluğun Kırsal Nedenleri ve Çözüm Önerileri Üzerine, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 135 – 154.
- Kaymak, M. (2010), 1873 – 1896 Krizi: Mit mi Gerçek mi ?, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(2), 165 – 194.
- Kazgan, G. (2009), Küreselleşme ve Ulus-Devlet: Yeni Ekonomik Düzen, (5. Baskı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R. (1978), 100 Soruda Türkiye’de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, (Genişletilmiş 2. Baskı), Gerçek Yayınevi.
- Kildal, N. (2001), “Workfare Tendencies in Scandinavian Welfare Policies”, International Labour Office, Geneva.
- Kol, E. (2014), Refah Rejimleri Açısından Sağlık Sistemlerinin Değerlendirilmesi: Güney Avrupa Refah Modeli ve Türkiye, *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 3(5), 15 – 31.
- Koray, M. (2003), “Avrupa Refah Devleti: Anlamı, Boyutları ve Geleceği”, *Görüş Dergisi*, TUSİAD Yayınları, 57, 64 – 74.
- Koray, M. (2003), Küreselleşmeye Eleştirel Bir Bakış ve Yeni Bir Küresel Anlayışın ve Örgütlenmenin Kaçınılmazlığı, *2000-2003 Petrol-İş Yıllığı/Petrol-İş Yayınları*, 47 – 89.
- Koray, M. (2005), Avrupa Toplum Modeli, (2. Basım), İmge Kitabevi.
- Koray, M. (2013), “Sosyal Devlet - Refah Toplumu”, *Sosyal Demokrasi Notları*, (Ed. SODEV), Kalkedon Yayınları.

- Koray, M. (2018), Sosyal Politika, (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı), İmge Kitabevi.
- Korkmaz, A. ve Mahiroğulları, A. (2007), İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları Türkiye ve AB Ülkeleri, Ekin Yayınevi.
- Korkmaz, A., Korkut, G. ve Öçal, M. (2017), İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Detay Yayıncılık.
- Korkut, G., Acar, O. K. ve Tetik, A. (2015), Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı İle Değişen Kamu Hizmeti ve Türkiye İş Kurumu, *İş ve Hayat*, 1(2), 107 – 135.
- Korpi, T. ve Tåhlin, M. (2021), On-the-job training: a skill match approach to the determinants of lifelong learning, *Industrial Relations Journal*, 52(1), 64 – 81.
- Kudrle, R. T. ve Marmor, T. R. (1981), “The Development Of Welfare States In North America”, *The Development Of Welfare State in Europe and America*, (Eds. P. Flora ve A. J. Heidenheimer), New Jersey: The State University.
- Lavella, A. (2008), The Death of Social Democracy Political Consequences in The 21st Century, Cornwall: Ashgate Publishing.
- Leibfried, S. (1993), “Towards a European Welfare State”, *New Perspectives on the Welfare State in Europe*, (Ed. Catherine Jones), London: Routledge Press.
- Lister, J. (2008) The NHS After 60: for Patients or Profits?, London: Middlesex University Press.
- Lohmann, H., Peter, F. H., Rostgaard, T. & Spiess, C. K. (2009), Towards A Framework For Assessing Family Policies In The EU, *OECD SEM Working Paper*, No: 88.
- Lund, F. (2002). Crowding in Care, Security, and Microenterprise Formation: Revisiting the Role of the State in Poverty Reduction and Development, *Journal of International Development*, 14(6), 681 – 694.
- Lykketoft M. (2010), “The Danish Model”, *København: Economic Council of the Labour Movement*.
- Macfarlane, A. (1993), Kapitalizm Kültürü, (çev. Remzi Hakan Kır), Ayrıntı Yayınları.

- Mahiroğulları, A ve Korkmaz, A. (2018), İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları: Türkiye ve AB Ülkeleri, Ekin Yayınevi.
- Man, G. (2002), Globalization and the Erosion of the Welfare State, *Canadian Woman Studies/Les Cahiers de la Femme* 21/22, 4(1), 26 – 32.
- Marangoz, Ş. (2001), *Refah Devleti: Gelişimi, Oluşumu, Modelleri ve Güncel Değişimler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marchildon G.P., Allin S. & Merkur S. (2020), Canada: Health System Review, *Health Systems in Transition*, 22(3), 1 – 194.
- Marglin, S. A. (1992), “Lessons Of The Golden Age: An Overview”, *The Golden Age Of Capitalism: Reinterpreting The Postwar Experience*, (Eds. A. S. Marglin and J. B. Schor), Oxford: Oxford University Press.
- Martin, J. P. (2000), What Works Among Active Labour Market Policies: Evidence From OECD Countries Experiences, *OECD Economic Studies*, No: 30.
- Marx, K. (2015), Kapital, Cilt I, (8. Baskı), (çev. Mehmet Selik ve Nail Satlıgan), Yordam Kitap.
- Mason, A. D. (1997), Targeting the Poor in Rural Jawa, *IDS Bulletin*, 27(1), 67 – 80.
- MEB (2008). Milli Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı Faaliyet Raporu, Ankara.
- Merrick, T. W. (2002), Population and Poverty New Views On An Old Controversy, *International Family Planning Perspectives*, Vol.28, No.1, 41 – 46.
- Metin, B. (2013), Türkiye’de 2000 Sonrası Dönemde Uygulanan Ekonomik ve Sosyal Politikalar Temelinde Yoksulluk Sorunu “Ankara’da Uygulamalı Bir Araştırma”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Yayınları, Yayın No: 39, Ankara.
- MYH (2022), <https://www.myh.se/> .
- Midgley, J. (1999), Growth, Redistribution, and Welfare: Toward Social Investment, *Social Service Review*, (73)1, 3 – 21.
- Ministère de l’Éducation (2021), <https://www.education.gouv.fr> .

- Ministero della Salute (2021), <https://www.salute.gov.it/portale/home.html> .
- Ministerio de Educación (2022), <https://www.mineduc.cl/>
- Ministere des Solidarite'den et de la Sante (2021), <https://www.gouvernement.fr/le-ministere-des-solidarites-et-de-la-sante> .
- Ministerio De Sanidad (2022), <https://www.sanidad.gob.es/en/home.htm>
- Mishra, R. (1990), *The Welfare State in Capitalist Society*, Routledge Publishing.
- Moene, K. O. & Wallerstein, M. (2003), “Social Democratic Labor Market Institutions: A Retrospective Analysis”, *Contiunity And Change in Contemporary Capitalism*, (Eds. Herbert Kitschelt, Peter Lange Gary Marks & John D. Stephens), 2nd. Edition, New York: Cambridge University Press.
- Morel, N., Palier, B. & Palme, J. (2012), “Beyond the welfare state as we knew it?”, *Towards A Social Investment Welfare State? Ideas, Policies and Challenges*, (Eds. Nathalie Morel, Bruno Palier & Joakim Palme), Policy Press.
- Moscatti, R. (1998), The Changing Policy of Education in Italy, *Journal of Modern Italian Studies*, 3(1), 55 – 72.
- Moseley, G. B. (2008), The U.S. Health Care Non-System, 1908-2008, *American Medical Association Journal of Ethics*, 10(5), 324 – 331.
- Moss, T., Kenny, C. & Clemens, M. (2004), “The Trouble with The MDGs: Confronting Expectations of Aid and Development Success”, *Center for Global Development Working Paper* 40.
- Ministry of Social Affairs and Employment, (2021), <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-social-affairs-and-employment>
- Myles, J. ve Quadagno, J. (2002), Political Theories of the Welfare State, *Social Service Review*, 76(1), 34 – 57.
- Nichols, J. L. (2012), Labour Market Policies in Denmark and Canada: Could Flexicurity be an Answer for Canadian Workers?, *Socialist Studies*, 8(2), 163 – 188.
- OECD (1978), *Economic Outlook*, no. 24, December.

OECD (1982), Economic Outlook, no. 32, December.

OECD (1990), Economic Outlook, no. 47, June.

OECD (1991), Historical Statistics 1960-1989. [wps://www.oecdilibrary.org/economics/data](https://www.oecdilibrary.org/economics/data).

OECD (1999), A Caring World: The New Social Policy Agenda, Paris.

OECD (2013), Pensions at a Glance 2013 OECD and G20 Indicators.

OECD (2019a), <https://www.oecd.org/els/public-pensions/PAG2019-country-profile-Denmark.pdf>

OECD (2019b), <https://www.oecd.org/health/denmark-country-health-profile-2019-5eede1c6-en.htm>

OECD (2019), Pensions at a Glance 2021: Country Profiles – Turkey.

OECD (2019), Pensions at a Glance 2021: Country Profiles – Spain.

OECD (2019), Pensions at a Glance 2021: Country Profiles – Sweden.

OECD (2021), Pensions at a Glance 2019: Country Profiles – United State.

OECD (2021), <https://data.oecd.org/socialexp/pension-spending.htm> .

OECD (2021), <https://data.oecd.org/socialexp/pension-spending.htm#indicator-chart> .

OECD (2021), <https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=SHA> .

OECD (2021), Pensions at a Glance 2021: Country Profiles – Germany.

OECD (2021), Pensions at a Glance 2021: Country Profiles – Italy.

OECD (2022), <https://data.oecd.org/socialexp/health-spending.htm>

OECD (2022), <https://data.oecd.org/socialexp/pension-spending.htm>

OECD Database (2022), <https://stats.oecd.org/Index/sweden>

Office for National Statistics U.K., (2021), <https://www.ons.gov.uk/>.

Osmani, S. R. (2009), “When Endowments and Opportunities Don’t Match: Understanding Chronic Poverty”, *Poverty Dynamics: Interdisciplinary*

Perspectives, (Eds. Tony Addison, David Hulme and Ravi Kanbur), Oxford University Press.

Öçal, M. ve Korkmaz, A. (2020), Türkiye’de Emek Piyasası Politikalarında Yeni Bir Dönem: İşsizlik Yardımı, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 731 – 754.

Önder, H. ve Şenses, F. (2006), “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi”, *İktisat, Siyaset ve Devlet Üzerine Yazılar*, (Der. B. Ülman ve İ. Akça), Bağlam Yayıncılık.

Ören, K. (2015), Sosyal Politika, (4. Basım), Nobel Akademik Yayıncılık.

Özaydın, M. M. (2008), Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 163 – 180.

Özcan, E. S. (2016), Yoksulluk Göstergesi Olarak Hoşnutsuzluk Endeksi, Türkiye İçin Bir Deneme, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, 294-313.

Özdemir, Ç. (2017), “Yoksulluk Ölçüm Yöntemleri”, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk*, (Ed. Ç. Özdemir ve E. İslamoğlu), (2. Baskı), Seçkin Yayıncılık.

Özdemir, S. (2005), Başlangıcından Günümüze Refah Devletlerinde Sosyal Harcamaların Analizi, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(50), 153 – 204.

Özdemir, S. (2007), Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, (Genişletilmiş 2. Baskı), İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2007-57.

Özdemir, S. (2010), *Kırsal Yoksulluk: Günlüce Köyü Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özsuça, Ş. T. (2003), Yapısal Uyum, Küresel Bütünleşme ve Refah Devletleri, *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*(Prof. Dr. Kamil Turan’a Armağan), *Kamu-İş Yayınları*, 7(2), 227 – 237.

Öztürk, Ş. (2008), “Kırsal Yoksulluk”, *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları*, (Ed. N. Oktik),Yakın Kitabevi Yayınları.

Öztürk, Ş. (2015), Kapitalist Devlet İçin Yeni Bir Öneri Sosyal Yatırım Devleti, Çizgi Kitabevi.

- Öztürk, T. A. (2005), Türkiye’de Kırsal Kesim Yoksulluğunun Sebepleri ve Çözüm Önerileri, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 16(1), 79-94.
- Pacifico, D., Browne, J., Fernandez, R., Immervoll, H., Neumann, D. & Thevenot, C. (2018), Faces of Joblessness in Italy: A People-Centred Perspective on Employment Barriers and Policies, IZA Institute of Labor Economics, Discussion Paper No:11768.
- Palier, B. (2006), The Re-orientation of European Social Policies toward Social Investment, *International Journal of Politics Culture and Society*, 1, 105 – 116.
- Palme, J. & Wennemo, I (1998) Swedish Social Security in the 1990s: Reform and Retrenchment. Stockholm: The Printing Works of the Cabinet and Ministries.
- Parlak, B. (2011), Kamu Yönetimi Sözlüğü, MKM Yayıncılık.
- Perkins, D., Nelms, L. & Smyth P. (2004), Beyond Neo-Liberalism: The Social Investment State?, *Centre For Public Policy University of Melbourne*, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.3276&rep=rep1&type=pdf>.
- Petersen, J.H., Petersen, K. & Christiansen, F. (2010), Dansk Velfærdshistorie: Frem mod socialhjælpsstaten. Bind 1. Perioden 1536–1898, Danish Welfare History: Progress Toward the Social Help State, *Volume one, Period 1534–1898*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Pierson, C. (1991), Beyond The Welfare State?, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Pres.
- Pierson, C. (1996), “Social Policy under Thatcher and Major”, *Contemporary British Conservatism*, (Eds. Steve Ludlam ve Martin J. Smith), London: Macmillan Press.
- Pierson, C. (1998), Contemporary Challenges to Welfare State Development, *Political Studies*, 46, 777 – 794.
- Polanyi, K. (2010), Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri, (çev. Ayşe Buğra), İletişim Yayınları.

- Powell, M. (2004), "Social Democracy In Europe: Renewal Or Retreat", *Social Democratic Party Policies In Contemporary Europe*, (Ed. Guillianio Bonoli, Martin Powell), New York: Routledge.
- Pons, J. (2011), La gestión patronal del seguro obligatorio de accidentes de trabajo durante el franquismo (1940-1975), *Revista de Historia Industrial*, 45, 109 - 144.
- Pons, J., & Vilar, M. (2014): El seguro de salud privado y público en España, Su análisis en perspectiva histórica, Zaragoza: PUZ.
- Pratt, C. (1989) "Humane Internationalism: Its Significance and its Variants" *Internationalism under Strain. The North-South Policies of Canada, the Netherlands, Norway and Sweden.*(Ed. Cranford Pratt), Toronto: University of Toronto Press.
- Pratt, J. (2007), "Citizenship, Social Solidarity And Social Policy", *Social Policy Theories, Concepts And Issues*, (Eds. Michael Lavalette, Alan Pratt), London: SAGE Publications.
- Pringle, K. (1998), Children and Social Welfare in Europe, Buckingham: Open University Press.
- Przeworski, A. (1985), Capitalism and Social Democracy, Cambridge: Cambridge University Press.
- Przeworski, A. (2003), "How Many Ways Can Be Third", *Social Democracy in Neoliberal Times*, (Ed. Andrew Glyn), 2nd. Edition, New York: Oxford University Press.
- Ranci, C. & Migliavacca, M. (2015), "Everything Needs to Change, So Everything Can Stay The Same: The Italian Welfare State Facing New Social Risks", (Eds. Udo Ascol, and Emmanuele Pavolini), *The Italian Welfare State in A European Perspective: A Comparative Analysis*, Bristol University Policy Press.
- Reimat, A. (2012), Old Age Pensions, Demography and Economic Growth in the Long Run: The French Case Revisited, *Historical Social Research*, 37(4), 327 – 347.

- Rice, T., Rosenau P., Unruh, L.Y., Barnes, A.J., Saltman, R.B. & Ginneken Van, E. (2013), United States of America: Health System Review, *Health Systems in Transition*, 15(3): 1– 431.
- Rivett, G. (1998), From Cradle to Grave: Fifty Years of the NHS, London, The King's Fund.
- Robinson, P. (1996), Labour Market Studies United Kingdom, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Rosanvallon, P. (2004), Refah Devletinın Krizi, (çev. Burcu Şahinli), Dost Kitabevi.
- Sabbağ, J. (2020), Thomas R. Malthus'un ve Karl Marx'ın Yoksulluk ve Nüfus Kavramlaştırması, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 37 - 51.
- Saçlı, A. (2019), Tükiye'de Kentsel Yoksulluk Olgusu Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1 - 21.
- Sağlık Bakanlığı (2021), <https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html>
- Salonen, T. and Johansson, H. (1999) "Youth and Workfare. A case study of youth unemployment policies in Sweden." Paper presented at The 4th European Sociological Conference, August 18-21, Amsterdam, The Netherlands.
- Sandier, S., Paris, V. & Polton, D. (2004), "Health Care Systems in Transition: France", Copenhagen, WHO Regional Office for Europe on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies.
- Sapir, A. (2006) Globalization and the Reform of European Social Models, *Journal of Common Market Studies*, 44(2): 369-390.
- Scalzo, A., Donatini. A., Orzella, L., Cicchetti, A., Profili, S. & Maresso, A. (2009), Italy Health System Review, *Health Systems in Transition*, 11(6), 1 – 216.
- Schludi, M. (2005), The Reform of Bismarckian Pension Systems: A Comparison of Pension Politics in Austria, France, Germany, Italy and Sweden, Amsterdam University Press.
- Seyyar, A. (2008), Sosyal Siyaset Terimler Sözlüğü, Sakarya Yayınevi.
- Shaikh, A. (2003), Who Pays for the Welfare in the Welfare State? A Multicountry Study, *Social Research*, Vol. 70, No. 2, 531 – 550.

- Silvestre, J., & Pons, J. (2010), El seguro de accidentes de trabajo, 1900-1935. El alcance de las indemnizaciones, la asistencia sanitaria y la prevención, (Eds. J. Silvestre, and J. Pons), Los orígenes del Estado del Bienestar en España, 1900-1945: los seguros de accidentes, vejez, desempleo y enfermedad. Zaragoza: PUZ.
- Skocpol T. (1992), Protecting Soldiers and Mothers: The Political Origins of Social Policy in the United States, Belknap and Harvard University Press.
- Smith, A. (2020), Milletlerin Zenginliği Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme, (çev. Mustafa Acar), Liberus Kitap.
- Sözen, A. N. (1997), Sosyal Devlet Uygulamaları: Almanya, İngiltere, Hollanda, Türkiye, Türkiye İşçi Emeklilileri Cemiyeti, Cemiyet Yayınları, No:8.
- Spicker, P. (2014), Social Policy Theory and Practice, (Third Edition), Policy Press.
- Stephens, J. D. (1996), “The Scandinavian Welfare States: Achivements, Crisis, and Prospects”, *Welfare State in Transition: National Adaptations in Global Economies*, (Ed. Gøsta Esping-Andersen), London: SAGE Publications.
- Stewart F. & Wang, M. (2003), “Do PSRPs Empower Poor Countries and Disempower the World Bank, Or Is It the Other Way Around?” *QEH Working Paper Series*, No. 108.
- Stiglitz, E. J. (2015), Eşitsizliğin Bedeli Bugünün Bölünmüş Toplumu Geleceğimizi Nasıl Tehlikeye Atıyor?, (3. Baskı), İletişim Yayınları.
- Stokke, O. (1989) “The Determinants of Aid Policies: Some Proposhions Emerging from a Comparative Analysis”, *Western Middle Powers and Global Poverty*, (Ed. Olav Stokke), Uppsala: The Scandinavian Institute of African Studies.
- Sundberg, K. (2004), Serfdom and literacy in northern manorial worlds, *Modernization and Tradition*. (Ed. Kerstin Sundberg, Tomas Germundsson and Kjell Hanse), II. Lund, Sweden: Nordic Academic Press.
- Sweden Sverige (2022), <https://sweden.se/> .

- Şahin Taşğın, N. (2017), Yoksulluk İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler Değişen Anlayışlar: Refah Devletinden Hayırseverliğe Yoksulluktan Sosyal Dışlanmaya, Nika Yayınevi.
- Şantaş, F. (2017), Yoksulluğun Sağlık Statüsü ve Sağlık Hizmetleri Kullanımı İle İlişkisi, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 545 – 591.
- Şenkal, A. (2017), Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, (Genişletilmiş 4. Baskı), Umuttepe Yayınları.
- Şenses, F. (2019), Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, (9. Baskı), İletişim Yayınları.
- Takayama, N. (1979), Poverty, Income Inequality and Their Measures: Professor Sen's Axiomatic Approach Reconsidered, *Econometrica*, Vol. 47, No. 3, pp. 747 – 759.
- Taylor-Gooby, P. (2001), Sustaining State Welfare in Hard Times: Who Will Foot the Bill?, *Journal of European Social Policy*, 11(2), 133 – 147.
- Taylor-Gooby, P. (2004), “New Risks And Social Changes”, *New Risks – New Welfare*, (Ed. Peter Taylor-Gooby), New York: Oxford University Press.
- Tergeist, P. & Grubb, D. (2006), Activation Strategies And The Performance of Employment Services in Germany, The Netherland And The United Kingdom, *OECD SEM Working Papers No: 42*.
- The Commonwealth Fund, (2021), <https://www.commonwealthfund.org/>, (Erişim Tarihi: 11.09.2021).
- Therborn, G. (1987), Welfare States and Capitalist Markets, *Acta Sociologica*, 30(3/4), 237 – 254.
- Timmins, N. (2017). The Five Giants: A Biography of the Welfare State, Third Edition, London: Harper Collins Publication.
- Titmuss, R. M. (1974), Social Policy: An Introduction, Pantheon Books.
- Tokol, A. (2020), “Türkiye’de Sosyal Politika”, *Sosyal Politika*, (Ed. Aysen TOKOL ve Yusuf ALPER), (Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 11.Baskı.), Dora Yayınları.

- Townsend, P. (1979), Poverty In The United Kingdom: A Survey of Household Resources and Standarts Of Living, Penguin Publisher.
- Tufan Emini, F. (2018), Göç Sonrası Sorunların Çözümünde Sivil Toplum Stratejisi, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- TÜİK (2020), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sosyal-Koruma-Istatistikleri-2020-37193> .
- Türköne, M. (2014), Siyaset, Etkileşim Yayınları.
- TÜSİAD. (2000), Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Avrupa Birliği ile Bir Karşılaştırma, İstanbul, Yayın No: TÜSİAD-T/2000-12/295.
- Tüylüoğlu, Ş. ve Karalı, B. (2006), İnsani Kalkınma Endeksi ve Türkiye İçin Değerlendirilmesi, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(12), 53 – 85.
- Udsholt, L. (1997), Danish Aid Policies for Poverty Reduction, Working Paper: 100, Overseas Development Institute.
- Uğur, S. (2011), Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Gelişimi, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 97 – 114.
- UNDP (2022), <https://www.undp.org/sustainable-development-goals#good-health>.
- U.S. Depertman Of Labour (2021), <https://www.dol.gov/> .
- Ünal, Ç. (2013), Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye’nin Seçilmiş Endeks Göstergeleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 271 – 289.
- Valocchi, S. (1992), The Origins of the Swedish Welfare State: A Class Analysis of the State and Welfare Politics, *Social Problems*, 39(2), 189 – 200.
- Van den Berg, A., Van estorff, C. H., Parents D. & Anthony C. M. (2008), “From Unemployment to Employment Insurance: Towards Transitional Labour Markets in Canada?”, *In Flexibility and Employment Security in Europe: Labour Markets in Transition*, (Ed. Rudd. J. A. Muffels), Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Van Rhyn Committee (1945) Sociale Zekerheid, deel II, Den Haag, Algemeene Landsdrukkerij, 7.

- Vodopivec, M. & Dolene, P. (2008), Live Longer, Work Longer: Making It Happen In The Labor Market, *The World Bank, SP Discussion Paper*, No: 803.
- Vonk, G.J.J. & Marseille, M. (2010) “Country Report on the Netherlands”, *Security: A General Principle of Social Security Law in Europe*, (Ed. Ulrich Becker, Danny Pieters, Friso Ross, Paul Schoukens), Groningen, Europe Law Publishing.
- Weber, M. (2014), *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, (çev. Mehmet Ökten), Tutku Yayınevi.
- Weir, M., Orloff, A.S., & Skocpol, T. (1988), “Understanding American Social Politics”, (Eds. M Weir, AS Orloff, T Skocpol), *The Politics of Social Policy in the United States*, Princeton University Press.
- Weir, M. (2001), “Welfare State”, *International Encyclopedia Of The Social & Behavioral Sciences*, (Eds. N.J. Selmers and P. B. Baltes), Permagon. (<https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01094-9>.)
- Wessel Hansen, P. (2008), Den strafværdige gavmildhed, Fortid og Nutid, (The punishable generosity, past and present), September, (<https://tidsskrift.dk/fortidognutid/article/view/75435/109383>)
- Whiteford, P. (2007), The Active Social Policy Agenda: An OECD Perspective, *ISSA European Regional Meeting*, <https://ww1.issa.int/aiss/Resursy/Conference-Reports/The-active-social-policy-agenda>.
- Whiteside, N. (1996), Creating the Welfare State in Britain, 1945-1960, *Journal Of Social Policy*, 25(1), 83 – 103.
- Wilson, R., and Bloomfield, J. (2011), *Building the Good Society. A New Form of Progressive Politics*. London: Compass.
- Wisor, S. (2012), *Measuring Global Poverty Toward a Pro-Poor Approach*, Palgrave Macmillan.
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/uk>, (Erişim Tarihi: 10.05.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/us> (Erişim Tarihi:19.05.2021).

- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/de> (Erişim Tarihi:27.05.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/fr> (Erişim Tarihi:03.06.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/dutch>, (Erişim Tarihi: 13.09.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/denmark>, (Erişim Tarihi: 18.09.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/it>, (Erişim Tarihi: 29.09.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/turkey> (Erişim Tarihi: 05.11.2021).
- World Bank Database (2021), <https://data.worldbank.org/country/ES>, (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- World Bank Database (2022), <https://data.worldbank.org/country/SE> , (Erişim Tarihi: 13.02.2022).
- Xu, K. (1998), Statistical Inference For The Sen-Shorrocks-Thon Index Of Poverty Intensity, *Journal Of Income Distribution*, 8(1), 143 – 152.
- Yay, S. (2020), Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti, Astana Yayınları.
- Yörük, S., Dikici, A. ve Uysal, A. (2002), Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 299 – 312.
- Yücel Yönlü, K. (2018), Göç Sosyolojisi Batı Eksenli Dünya Düzeni ve Türkiye’ye Gelen Dış Göç Dinamiğı, Doğı Kitabevi.
- Zetterberg, H.L. & Ljungberg, C.J. (1997), Vårt land - den Svenska Socialstaten. Stockholm: City University Press.
- Zheng, B. (1993), An Axiomatic Characterization Of The Watts Poverty Index, *Economics Letters*, 42(1), 81 – 86.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Mehmet Fahri BULDUK

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi / Kamu Yönetimi Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Hizmet Anabilim Dalı / Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Yabancı Dil ve Düzeyi :

İngilizce: B-2

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

Bilimsel Yayınlar:

Bulduk, M. F. (2015), Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Politikaları, *1. Ulusal Çoruh Öğrenci Kongresi Bildiri Kitabı*, Artvin.

Say Şahin, D. ve Bulduk, M. F. (2019), Yaşlı Bakımı Sırasında Ortaya Çıkan Etik Problemler, *2nd International Health Science and Life Congress Abstract Book*, Burdur.

Say Şahin, D. ve Bulduk, M. F. (2020), “Yaşlılık Döneminde Sosyal İlişkiler ve Kuşaklararası İlişkiler”, *Yaşlılık Sosyolojisi*, (Ed. Deniz SAY ŞAHİN), Ekin Yayınevi.

Say Şahin, D. ve Bulduk, M. F. (2020), “Yaşlılık ve Yaşamın Sonuna Dair”, *Etik Yönleri ile Yaşlılık ve Yaşlanma*”, (Ed. Deniz SAY ŞAHİN), Ekin Yayınevi.

Korkut, G. ve Bulduk, M. F. (2021), Sektörler İtibariyle İşverenlerin Yaşlı İstihdamına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 51 – 63.

Avcı, Ö. ve Bulduk, M. F. (2021), Sosyal Hizmet Mesleğinde Sürdürülebilir ve Çevresel Kalkınmanın Eksiklikleri Üzerine Bir Değerlendirme, *23.Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu Özet Bildiri Kitabı*, Burdur.

Bilimsel Çalışmalar(Kongre/Konferans/Sempozyum):

- Ulusal Çoruh Öğrenci Kongresi / Artvin / 24 - 26 Nisan 2015
- Mülki İdari Amirlerinin Gözünden Kamu Yönetimi / Burdur / 2016
- Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü ve Kamu Yönetimi Topluluğu İşbirliği İle Maliye Bakan Yardımcısı Dr. Cengiz YAVILIOĞLU’nun Sunumu ile Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Boyutlarıyla Türkiye’de Hükümet Sistemi Tartışmaları (*Topluluk Başkanı olarak, açılış konuşmacısı*)
- 6. Yerel Yönetim Öğrenci Kongresi / Isparta / 18 - 20 Ekim 2017
- 17. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi / Burdur / 12 - 14 Ekim 2017
- 7. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi / Burdur / 9 - 12 Mayıs 2018
- KAYSEM – 12 / Kırıkkale / 25 - 27 Ekim
- 2nd International Health Science and Life Congress / Burdur / 24 - 27 Nisan 2019
- 23. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu / Burdur / 19 - 21 Kasım 2021